

Teatis nr	Sisukord	Lehekülg
III	<i>Ettevalmistavad aktid</i>	
	EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE	
	440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007	
2008/C 120/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal — „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega” — ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik” — ja „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus 3052/95/EÜ” KOM(2007) 37 lõplik — 2007/0029 (COD) — KOM(2007) 53 lõplik — 2007/0030 (COD) — KOM(2007) 36 lõplik — 2007/0028 (COD)	1
2008/C 120/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 80/181/EMÜ mõõtühikuid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta” KOM(2007) 510 lõplik — 2007/0187 (COD)	14
2008/C 120/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite juhtide poolt tajutava müra taseme kohta” (kodifitseeritud versioon) KOM(2007) 588 lõplik — 2007/0205 (COD)	15
2008/C 120/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades”” KOM(2007) 140 lõplik — SEK(2007) 388	15

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülj
2008/C 120/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Piiriülene tööhõive põllumajanduses”	19
2008/C 120/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Tööhõive põllumajanduses”	25
2008/C 120/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal Riiklike säästva arengu nõukogude roll	29
2008/C 120/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Roheline raamat laevade parema lammutamise kohta” KOM(2007) 269 lõplik	33
2008/C 120/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni roheline raamat nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Kliimamuutustega kohanemine Euroopas — võimalused ELi meetmete võtmiseks” KOM(2007) 354 lõplik	38
2008/C 120/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu määrus veinituru ühise korralduse kohta, millega muudetakse teatavaid määrusi” KOM(2007) 372 lõplik — 2007/0138 (CNS)	42
2008/C 120/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”	47
2008/C 120/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003 (mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid) seoses ülemineku perioodi pikendamisega” KOM(2007) 572 lõplik — 2007/0202 (COD)	49
2008/C 120/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal — „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu direktiive 76/768/EMÜ, 88/378/EMÜ, 1999/13/EÜ ja direktiive 2000/53/EÜ, 2002/96/EÜ ja 2004/42/EÜ, et kohandada neid määrusega (EÜ) ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta” — ja „Ettepanek: Euroopa parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 648/2004 eesmärgiga kohandada see määrusega (EÜ) nr ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta” KOM(2007) 611 lõplik — 2007/0212 (COD) — KOM/2007/0613 lõplik — COD 2007/0213	50
2008/C 120/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse teemal „Maksuõiguses territoriaalsuse põhimõtte rakendamise mõju tööstuse muutustele”	51
2008/C 120/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse teemal „Euroopa Liidu keskkonnaõigusaktide mõju tööstuse muutustele”	57
2008/C 120/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine” KOM(2007) 244 lõplik	66
2008/C 120/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse teemal „Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta” KOM(2007) 273 lõplik	73
2008/C 120/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse teemal „Ränne ja areng: võimalused ja väljakutsed”	82

2008/C 120/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Moldova suhetes”	89
2008/C 120/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lissaboni strateegia rakendamine: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated”	96
2008/C 120/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv tubakatoodetele kohaldatavate aktsiiside struktuuri ja määrade kohta (kodifitseeritud versioon)” KOM(2007) 587 lõplik	100

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

440. ISTUNGJÄRGUL 12.–13. DETSEMBRIL 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal

- „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega”
- ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik”
- ja „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus 3052/95/EÜ”

KOM(2007) 37 lõplik — 2007/0029 (COD)

KOM(2007) 53 lõplik — 2007/0030 (COD)

KOM(2007) 36 lõplik — 2007/0028 (COD)

(2008/C 120/01)

14. märtsil 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 95 ja artikli 133 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega”

ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik”

2. aprillil 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 37 ja 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus 3052/95/EÜ”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamus võeti vastu 21. novembril 2007. Raportöör oli **Antonello PEZZINI**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamus. Poolt hääletas 68, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

toimimine, et tooteid, mida õiguspäraselt turustatakse liikmesriikides, oleks takistusteta võimalik turustada kogu Euroopa Liidus.

1.1 Komitee on kindlalt veendunud selles, kui oluline on tagada asutamislepingus sätestatud ning paljudes Euroopa Kohtu otsustes kinnitatud kaupade vaba liikumise põhimõtte tegelik

1.2 EMSK leiab, et eelkõige tuleks tagada kaubanduse turvalisus, läbipaistvus ja tõhusus, vältides kontrollide ja testide dubleerimist ning tagades tarbijate, kodanike ja ettevõtete jaoks

kõrge kaitsetaseme. Samuti on oluline kooskõlastada ja tõhustada turujärelevalvet, et tagada toodete ohutusnõudeid käsitlevate ühenduse eeskirjade aktiivne ja ühtne rakendamine.

1.3 EMSK rõhutab asjaolu, et kaupade vaba liikumine on konkurentsivõime ning ELi ühtse turu majandusliku ja sotsiaalse arengu peamine ajend ning, et ohutute, kõrgekvaliteediliste toodete turustamisnõuete tugevdamine ja ajakohastamine omab otsustavat tähtsust tarbijate, ettevõtete ja Euroopa kodanike jaoks.

1.4 Komitee leiab, et kaupu käsitlevate ELi õigusaktide ajakohastamist ja lihtsustamist ei saa edasi lükata, sest:

- asutamislepingu sätete rakendamisel ja jõustamisel esinevad probleemid;
- liikmesriikide turujärelevalve osas puudub järjekindel lähenemisviis;
- CE-vastavusmargise õigusliku kaitse ja vastavushindamisasutustega seonduvad puudused;
- nii ettevõtetel, ametiasutustel kui kodanikel on puudulikud teadmised oma õigustest ja kohustustest.

1.5 EMSK toetab komisjoni algatust koostada **õigusaktide pakett** kõnealuses valdkonnas järgmistel tingimustel:

- vastastikuse tunnustamise põhimõtte tõhus ja ühtne rakendamine,
- turujärelevalve tugevdamine,
- ELi ühine akrediteerimissüsteem, mis tagab avalike üldhuviteenuste osutamise,
- akrediteeritud sertifitseerimisasutuste ühtne pädevustase,
- rangemad valikukriteeriumid ja ühtlustatud valiku kord vastavushindamise osas,
- suurem, süstemaatiline ja pidev koostöö liikmesriikide asutuste vahel,
- CE-vastavusmargise parem õiguslik kaitse, vältimaks liiga paljude märkide põhjustatud segadust,
- toodete turuleviijate vastutuse täielik kindlakstegemine ja määratlemine,
- kehtivate tekstide ühtsem ja järjepidevam õigusraamistik, kõrge kooskõlastatuse ja minimaalse halduskoormuse tasemega,
- kõigi turuleviidud toodete järgitavuse tagamine,
- proportsionaalsuse põhimõtte täielik rakendamine sertifitseerimise nõuete ja menetluste osas, eelkõige väikeettevõtete ja mittemasstoodete või väikestes kogustes toodetud toodete korral,

- turu kõigi osapoolte, eelkõige tarbijate, täielik kaasamine,
- selgesõnalised sätted, millega nähakse ette kohtuväline menetlus võimalikult lühikeste tähtaegade ja madalate kuludega.

1.6 Komitee leiab, et ühiste vastastikuse tunnustamise menetluste rakendamisel tuleb läbipaistvuse ja õiguskindluse kõrge tase tagada järgmistel meetmetel:

- vastupidise tõendamise kohustus ja kohtuasja algatamise võimalus riiklikus kohtus,
- vaidluste kohtuvälisel teel lahendamise võimalus toodete kontaktpunktides, sh veebilehe kaudu,
- nii kohtuväliste kui kohtuvaidluste ajaliste raamide piiramine,
- võimekate ja pädevate riiklike tehniliste struktuuride loomine, mis suudavad kiirelt esitada tõendeid, rakendades vajadusel erakorralisi meetmeid,
- reguleerivate asutuste aktiivne roll telemaatilise juhise väljatöötamisel, mis võimaldab leida kõiki ELis kehtivaid õigusakte.

1.7 EMSK toetab ettepaneku aluspõhimõtteid, mis põhinevad **uue lähenemisviisi** positiivsetel kogemustel ühendatuna **globaalse lähenemisviisiga** vastavushindamisele. Neid põhimõtteid tuleks kohaldada kõigile praegu kehtivatele ja tulevastele ELi õigusaktidele ning need peaksid hõlmama turustatavate toodete kõiki aspekte, eelkõige seoses ohutuse, tervise- ja keskkonnakaitsega.

1.8 On väga oluline, et kõik turustamis- ja tarneahelas osalevad ettevõtjad, kas on tegemist siis tootjate, volitatud esindajate või importijatega, võtaksid vajalikke meetmeid ja kannaksid võrdset vastutust, tagamaks üksnes õigusaktidega vastavuses olevate toodete turustamist.

1.9 Toodete jälgitavus, mis tagab kaupu turuletoovate ettevõtjate vastutuse, peab võimaldama kõnealuste ettevõtjate selget kindlaksmääramist, et ELi eeskirju rakendatakse nõuetekohaselt.

1.10 Komitee arvates tuleks tähelepanu pöörata ka probleemidele, mis tulenevad kaupade Interneti turuleviimisest, arvestades et veebipõhist turuleviimist ei ole veel täielikult reguleeritud.

1.11 EMSK leiab, et hädavajalikud on selgemad sätted, mis parandaks uut lähenemisviisi järgmistes küsimustes:

- ettevõtjate kohustused, mis on vajalikud ja proportsionaalsed ning ei too endaga kaasa bürokraatiast ja keerukast haldusmenetlusest tulenevaid kulusid,

— tõhusam turujärelevalve ja vastavushindamisasutuste ühtlasem pädevustase, et tagada pädevus, erapooletus ja tõhusus kogu Euroopa Majanduspiirkonnas ning ettevõtjatevaheline konkurents võrdsetel alustel.

1.12 Komitee jagab seisukohta, et CE-vastavusmargise staatust ja tähtsust tuleb tugevdada, tagades sellele parema õigusliku kaitse, registreerides vastavusmargise ühenduse kollektiivkaubamärgina, mis võimaldab ametiasutustel kiiresti tegutseda ja kurnatavust piirata.

1.13 EMSK rõhutab asjaolu, et tehniline ühtlustamine omab kõnealuses valdkonnas väga olulist rolli, sest uus meetod põhineb eelkõige õiguslike miinimumnõuete ja Euroopa tehniliste standardite vahelisel tihedal seosel, mida tuleb toetada ja väärtustada.

1.14 ELi akrediteerimissüsteem (EAS), mida vaadeldakse kui avalikku üldhuviteenust, peaks põhinema rahvusvaheliselt tunnustatud standarditel ja selgetel määratlustel ning tagama vastavushindamistulemusi aktepteerimise kõigi poolt ja dubleerimise vältimise hindamisel.

1.15 ELi akrediteerimissüsteemi käsitleva määruse sätteid tuleks kohaldada kõigile akrediteerimisasutustele ja nende osutatud teenustele Euroopa Majanduspiirkonnas, olenemata klientidele osutatud vastavushindamisteenuste liigist.

1.16 Kõnealused sätted peavad tagama

- ühiste, selgete ja läbipaistvate määratluste ühtse kogumi, mis on kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ning mida tuleks kasutada kõikides uue lähenemisviisiga direktiivides ja tooteid käsitlevates direktiivides⁽¹⁾, sh vastavushindamist ja vastavushindamisasutusi käsitlevates direktiivides;
- avaliku sektori krediteerimissüsteemi, mis ei allu ärikonkurentsile;
- kõigi asjaomaste ELi õigusaktide täieliku kaasamise, olgu tegemist ohutuse, tervise- või keskkonnakaitsega;
- süsteemi kohaldamise kõigile akrediteerimisele kuuluvatele tegevustele, sh kalibreerimine, olenemata sellest, kas akrediteerimise eesmärk on vastavushindamise õiguslike nõuete täitmine või eralepingu tingimustele vastamine;
- riiklike akrediteerimisasutuste vastavuse pädevuse ja erapooletuse standarditele, nõudes neilt osalemist vastastikusel hindamises, mis viiakse läbi kõigi akrediteerimisprotsessi kaasatud osapoolte kontrolli all.

1.17 EMSK leiab, et Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsioonile (EA) on vaja luua selge õiguslik alus ning tema rolli

⁽¹⁾ ELi õigusaktides on kasutatud erinevaid määratlusi samade mõistete kohta erinevates tooteid käsitlevates õigusaktides, milles käsitletakse selliseid aspekte nagu keskkonnateadlik disain, toote ohutus, tootevastutus, jäätmete kõrvaldamine, energiatõhusust jne. See on põhjendanud huvirühmadele segadust, eelkõige juhul kui samale tootele rakendatakse erinevaid direktiive.

tuleb tugevdada ja paremini määratleda: kõik riiklikud akrediteerimisasutused peaksid kuuluma EAsse, et tagada võrdväarsus, läbipaistvus, usaldusväarsus ja tõhusus, lisaks sellele peaksid liikmesriigid EA võrgustikku toetama.

1.18 EMSK leiab, et akrediteerimisasutused peaksid näitama, et nad väärivad neile antud usaldust, osaledes edukalt vastastikusel hindamise menetluses (*peer review*).

1.19 Lisaks sellele leiab komitee, et on oluline kaasata huvirühmad, kes peaksid olema esindatud akrediteerimisasutustes ning selline säte peaks olema uue määruse lahutamatu osa.

1.20 EMSK leiab, et tarbijate õigustest siseturul tuleks paremini teavitada ja neid rohkem tunnustada, ning et kõnealusel eesmärgil tuleks kavandada asjakohased meetmed.

1.21 Turujärelevalvetegevusi tuleks rakendada ka nende toodete puhul, mis kuuluvad tooteohutuse direktiivi kohaldamisalasse, kuna palju tooteid turustatakse erialase kasutamise eesmärgil või tarbekaupadena. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et turujärelevalvele tõhusat toetust pakkuv kiire teavevahetussüsteem RAPEX on igati õigustatud

1.22 Tolliasutused peaksid tegema Euroopa võrgustiku tasandil koostööd turujärelevalveasutustega, et tagada toodete tõhus kontroll enne nende Euroopa turule viimist, kus tooted võivad vabalt liikuda.

1.23 Sellel ning paljudel teistel põhjustel peab tolliasutustel olema koolitatud personal, piisavad vahendid ja volitused, et nad saaksid tõhusalt täita neile antud ülesandeid. Nende käsutuses peaksid olema ka vajalikud vahendid, et kiiresti tegeleda hooajaliste või lühikese perioodi jooksul eripakkumistena turustatavate toodetega.

1.24 Lõpetuseks leiab komitee, et määruks tuleks täpsustada asjaolu, et vastavuse puudumise korral rakendatavad meetmed peaksid järgima ka proportsionaalsuse põhimõtet.

2. Sissejuhatus

2.1 Kaupade siseturg ei ole suurima majanduskasvu tõukejõud üksnes Euroopa Liidus vaid ta mõjutab ka märkimisväärselt ELi konkurentsivõimet rahvusvahelisel turul. Komitee on rõhutanud mitmeid kordi, et „üks suurenenud tähtsusega tegur on globaliseerumine, mis on nii väljakutse kui võimalus. Väljakutsele saab vastata vaid siis, kui kasutatakse täielikult ära ühtse turu potentsiaal”⁽²⁾.

⁽²⁾ ELT C 93, 27.4.2007, „Ühtse turu läbivaatamine”, raportöör: Bryan Cassidy.

2.2 Ühtse turu keskne tugisammas on kaupade vaba liikumine: asutamislepingu artiklite 28 ja 30⁽³⁾ rakendamisega on tehtud mõningaid olulisi edusamme tehniliste eeskirjade ühtlustamisel ELi tasandil, et kõrvaldada tehnilised kaubandustõkked, eelkõige uue lähenemisviisiga direktiivi (CE-vastavusmargise direktiiv) abil.

2.3 Kuid asutamislepingu sätete rakendamisel ja jõustamisel on esinenud puudusi, eelkõige ühtlustamata toodete valdkonnas. Riiklike tehniliste eeskirjade kehtestamine on endaga kaasa toonud olulisi vabakaubandustõkkeid, eelkõige VKEde jaoks ikka veel liiga killusunud õigusraamistiku ning turujärelevalve valdkonnas puuduva järjekindla lähenemisviisi tõttu liikmesriikides.

2.4 EMSK on rõhutanud, et „liikmesriikidel on suur kohustus tagada ELi meetmete nõuetekohane ülevõtmine siseriiklikku õigusesse ja nende täitmine” ning seda, et „siseriiklik regulatiivne raamistik peaks kindlasti olema ettevõtete, töötajate, tarbijate ja kõigi kodanikuühiskonna osalejate jaoks sisult võimalikult tasakaalustatud ja samas võimalikult lihtne”⁽⁴⁾.

2.5 EMSK toetab täielikult eeskirjade suurema läbipaistvuse ja tõhususe ning ohutute, kõrge kvaliteediliste toodete turustamisnõuete tugevdamise ja ajakohastamise eesmärke, et tagada järgmist:

- tarbijatele: ohutuse ja kvaliteedi kõrge tase ning suurem valikuvabadus usaldusväärse kodumaiste ja imporditud toodete vastavushindamise põhjal;
- ettevõtjatele: õiguskindlus ja selged, järjepidevad õigusaktid, millel on ühine raamistik tööstustoodete jaoks; piisavalt kõrge tempo, et kohaneda tehnoloogilise arenguga; tõeline vabakaubandus ilma põhjendamatute tehniliste kaubandustõkete, haldus- või täiendava kontrolli ning liiga keeruliste katseteta juurdepääsuks kodumaistele turgudele;
- kodanikele: tervise- ja keskkonnakaitse, eemaldades liiga keerulised ja ebavajalikud haldusformaalsused ning tagades kodanikele praktilise kogemuse käegakatsutava, lähedase ja kvaliteedipõhise Euroopa kohta, mis annab tulemusi ning mis on Euroopa kodakondsuse nurgakivi.

2.6 Oma arvamuses siseturu strateegia prioriteetide kohta aastateks 2003–2006⁽⁵⁾, rõhutas komitee, et „kaubandus kolmandate maadega on kasvanud kiiremini kui liikmesriikidevaheline kaubandus” ning et „üks põhjus on läbikukkumine vastastikuse tunnustamise küsimuses, mille eesmärk on luua

tarbijates usaldust teistes riikides toodetud kaupade vastu. Liikmesriigid peaksid usaldama üksteise süsteeme. Usaldusväärne õigussüsteem, kõrged ja läbipaistvad kvaliteedinormid ja tarbijakoolituse algatus loovad parimad tingimused kaubavahetuse kasvule liikmesriikide vahel.”

2.7 EMSK rõhutas samuti asjaolu, et teadmised tarbijate õiguste kohta siseturul on väga piiratud ning seda, et komitee on mitmel korral juhtinud tähelepanu⁽⁶⁾, eelkõige seoses ELi äärealade ja asja liitunud riikidega, kõnealustele läbikukkumistele ning sellele, kuidas riikliku ja kohaliku tasandi ametnikud kõnealust teadmatust ära kasutavad.

2.8 Lisaks sellele toob EMSK esile siseturu toimimise neli põhilist takistust, vastavalt ühtse turu seireüksuse 2007. aasta määratlusele:

- ebakindlus ettevõtjate ja riiklike ametiasutuste seas õiguste ja kohustuste osas, mis tulenevad vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamisest;
- ebapiisav usaldus, läbipaistvus ja koostöö liikmesriikide vahel, et lihtsustada vastastikust tunnustamist, akrediteerimistunnistuste heakskiitmist ja kaupade vaba liikumist ning selgema raamistiku sätestamist vastavushindamise, akrediteerimise ja turujärelevalve süsteemide, läbipaistvuse ja CE-vastavusmargise kaitse jaoks,
- ühtsete meetmete puudumine, et tagada turuleviidavate toodete üldiste maksimaalsete nõuete täitmise nii ohutuse kui tervisekaitse seisukohast.

2.9 EMSK on väitnud järgmist: „On tähelepanuväärne ja kahetsusväärne, et pärast mitme aasta pikkust Euroopa integratsiooni ei ole Euroopa Liidu õigusaktid ja poliitika mitmes liikmesriigis veel piisavalt integreeritud poliitilise ja administratiivse tasandina riikliku poliitikaloo me neis valdkondades, mille osas on liikmesriigid võtnud kohustuse viia ellu ühist poliitikat ning ühiselt vastu võetud otsuseid”⁽⁷⁾.

2.10 Komitee rõhutas seejärel: „ELi küsimuste tõhus ja läbipaistev käsitlemine liikmesriigi tasandil on hädavajalik, kuna 25 liikmesriiki, kellest igalühel on oma halduskultuur ja traditsioonid ning ka omamoodi protsessijuhtimine, peavad austama üht ja sama ühenduse õigustikku, mis hõlmab samalaadseid nõudeid ELi seadusandluse, õigusaktide ülevõtmise, rakendamise ning jõustamise osas”⁽⁸⁾.

⁽³⁾ EÜ asutamislepingu artiklid 94–95.

⁽⁴⁾ ELT C 309, 16.12.2006, „Ühenduse Lissaboni kava rakendamine: õiguskeskkonna lihtsustamise strateegia”, raportöör: Bryan Cassidy.

⁽⁵⁾ ELT C 234, 30.9.2003. Raportöör: Bryan Cassidy.

⁽⁶⁾ ELT C 208, 3.9.2003. Raportöör: Antonello Pezzini.

⁽⁷⁾ ELT C 325, 30.12.2006. Raportöör: Joost van Iersel.

⁽⁸⁾ *Ibid.*

2.11 Koki aruande ⁽⁹⁾ kohaselt „takistab kaupade vaba liikumist ELi territooriumil jätkuvalt rida kohalikke eeskirju, mida kohaldatakse tihti meelevaldselt ja selges vastuolus vastastikuse tunnustamise põhimõttega” ⁽¹⁰⁾.

2.12 Eelnevalt öelduga arvestades, leiab EMSK, et tegemist on väga olulise prioriteediga, mille eesmärk on tagada ELi integratsiooni tulevik, tarbijate ja kodanike kaitse ning ELi ettevõtete areng selleks, et:

- tagada kaupade vaba liikumise põhimõtte täielik kohaldamine, mis on sätestatud asutamislepingus ning mida kinnitatakse paljudes Euroopa Kohtu otsustes, nii et tooteid, mida õiguspäraselt turustatakse liikmesriikides, oleks takistusteta võimalik turustada kogu Euroopa Liidus;
- tagada kaubanduse õiguskindlus, läbipaistvus ja tõhusus, vältides kontrollide ja testide dubleerimist ning tagades tarbijate, kodanike ja ettevõtete kõrge kaitsetaseme,
- kõrvaldada ebakindlus, õigusaktide korduvus, ebakohad seadustes ja liigne keerukus toodete vastavushindamisel, vastavushindamine oleks asjakohane, usaldusväärne, sõltumatu ja erapooletu ning vastaks tööstustoodete ühise õigusraamistiku nõuetele,
- kooskõlastada ja tõhustada turujärelevat, et tagada toodete ohutusnõudeid käsitlevate ühenduse eeskirjade aktiivne ja ühtne rakendamine,
- edendada, tugevdada ja kaitsta tõhusamalt CE-vastavusmargist, mis peab kujutama endast tõelist „vastavuspassi” (*conformity passport*), mis võimaldab vaba liikumist kogu ELis, tagades samal ajal vastavuse ELi õigusaktide ohutus- ja kvaliteeditaseme nõuetele.

3. Komisjoni ettepanekud

3.1 Komisjon lähtub seisukohast, et siseturg ei ole veel lõpule viidud:

- liikmesriikide tehnilised eeskirjad kujutavad endast jätkuvalt olulist vabakaubandustõket ELi territooriumil, nagu mainitakse ⁽¹¹⁾ ühes uuringus, on üle kolmandikul ettevõtetest esinenud probleeme, mida põhjustasid teise liikmesriigi tehnilised eeskirjad ning ligikaudu pooled neist otsustasid kohandada oma tooted kõnealustele eeskirjadele;
- liiga paljud ELi eeskirjad on ebajärjekindlad või liiga keerukad: samadele toodetele kehtivad erinevad määratlused, vastavushindamismenetlused korduvad, vastavushindamisasutused on erinevad, õigusraamistik on killustatud, mis koosneb erinevatest eeskirjadest ja menetlustest;

⁽⁹⁾ Wim Koki juhitava kõrgetasemelise töörühma aruanne: „Facing the Challenge”, november 2004 — Euroopa Komisjon.

⁽¹⁰⁾ SEC(2007) 113, 14.2.2007.

⁽¹¹⁾ Teine kahe aasta tagant koostatav aruanne vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise kohta ühtsel turul — KOM(2002) 419 lõplik.

- paljudel tarbijatel, kodanikel ja VKEdel puudub ettevalmistus või teave oma õiguste kohta, samal ajal kui uued järk-järgult esile kerkivad tõkked ja haldusformaalsused takistavad neil oma õigusi rakendada.

3.2 Kõnealuste probleemide käsitlemiseks esitab komisjon:

- määruse (KOM(2007) 36 lõplik), milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnustatakse kehtetuks otsus 3052/95/EÜ;
- otsuse (KOM(2007) 53 lõplik), millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik, mille raames soovib komisjon samuti registreerida CE-vastavusmargise kollektiivkaubamärgina, et tagada selle õiguskaitse;
- määruse (KOM(2007) 37 lõplik), millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevat nõuded seoses toodete turustamisega.

3.3 Esimeses määruses (KOM(2007) 36 lõplik) tehakse ettepanek tunnustada kehtetuks praegu kehtiv vastastikune teabevahetusmenetlus ning käsitletakse ühtlustamata valdkonna mõningaid aspekte:

- uus kord, mida riigiasutused peavad järgima, kui nad soovivad kehtestada riiklikku tehnilist eeskirja ning juhul kui vastastikust tunnustamist mingil põhjusel ei ole võimalik kohaldada;
- ELi tasemel riigiasutuste ning nende ettevõtjate õiguste ja kohustuste määratlemine, kes soovivad müüa juba seaduslikult turustatavaid tooteid teises liikmesriigis;
- ühe või mitme toodete kontaktpunkti loomine kõigis liikmesriikides, mille põhiülesanne on anda teavet kohaldatavate tehniliste eeskirjade kohta või suunata huvitatud isikuid pädevate asutuste/organisatsioonide juurde, samuti on võimalik luua telemaatikavõrgud, mis ühendavad kõnealuseid kontaktpunkte teabevahetuse eesmärgil, vastavalt IDABC-programmi koostalitlusvõimele.

3.4 Otsuses (KOM(2007) 53 lõplik) sätestatakse tulevaste valdkondlike õigusaktide üldine raamistik:

- ühtlustatud määratlused, ühtsed kohustused ettevõtjatele, vastavushindamisasutuste valikukriteeriumid, kriteeriumid riiklikele teavitamisasutustele ja teavitamise eeskirjad;
- vastavushindamismenetluste valimise eeskirjad ja menetluste ühtlustatud loend, et vältida koormavat dubleerimist;
- CE-vastavusmargise ühtne määratlus (koos täpsustustega asjakohase vastutuse ja kaitse kohta) ELi kollektiivkaubamärgina nende direktiivide osas, kus käsitletakse kõnealuseid küsimusi;
- teavitamise ja turujärelevat kord kui üldise tooteohutuse direktiivi „pikendus”;

— tulevaste kaitsemehhanismide ühtlustatud eeskirjad, mis täiendaksid turujärelevalve eeskirju.

3.5 Teises määruses (KOM(2007) 37 lõplik) sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve karmimad nõuded, et mittevastavuses olevaid tooteid oleks võimalik lihtsalt kindlaks määrata ja turult eemaldada. Kõnealuse ettepaneku peamine eesmärk on tagada ühtlustatud valdkonna kaupade vaba liikumine

— Euroopa koostöö tõhustamisega, nii et akrediteerimine tagaks lõpliku kontrollitasandi ELi õigusaktide nõuetekohase toimimise korral;

— raamistiku loomisega olemasoleva Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni (EA) tunnustamiseks, et tagada range vastastikuse hindamise nõuetekohane toimimine ⁽¹²⁾;

— ELi raamistiku loomisega turujärelevalve ja ELi turule imporditavate kaupade kontrollimiseks, mis tagab tihedama koostöö riikide ametiasutuste ja tolliasutuste vahel ning liikmesriikide ametiasutuste vahelise teabevahetuse ja koostöö juhuks, kui on tegemist mitmes liikmesriigis turustatavate toodetega;

— selgete, standardiseeritud eeskirjade rakendamisega kõigis valdkondades, õigusliku stabiilsuse ja meetmete ühtluse tagamisega ning turustamiseelsete nõuete ja vastavushindamisega seotud koormuse vähendamiseks;

— ELi rahastamise tagamisega valdkondlike akrediteerimissüsteemide, EA kesksekretariaadi tegevuste, turujärelevalve projektide koostamise ja koordineerimise ning koolitusprogrammide ja riigiametnike, sealhulgas tolliametnike vahetuse jaoks.

4. Üldised märkused

4.1 EMSK on täielikult veendunud, et kaupade vaba liikumine on konkurentsivõime ning ELi ühtse turu majandusliku ja sotsiaalse arengu peamine ajend ning, et ohutute, kõrgekvaliteediliste toodete turustamisnõuete tugevdamine ja ajakohastamine omavad otsustavat tähtsust tarbijate, ettevõtete ja Euroopa kodanike jaoks.

4.2 Viimase 50. aasta jooksul on kaupade ühtne turg aidanud Euroopa majandusi üha enam teineteisele lähendada: ELi 27 liikmesriigi vaheline kaubavahetus moodustab kaks kolmandikku

ELi kogu kaubavahetusest.

4.3 EÜ asutamislepingu artiklite 28 ja 30 ⁽¹³⁾ rakendamine, vana ja uue lähenemisviisi tehniliste eeskirjade ühtlustamine ja vastastikuse tunnustamise põhimõtte nõuetekohane rakendamine on ELi sisese kaubanduse arengu peamised tugisambad.

4.4 Kaupu käsitlevate ELi õigusaktide ajakohastamist ja lihtsustamist ei saa edasi lükata järgmistel põhjustel: asutamislepingu sätete rakendamisel ja jõustamisel esinevad probleemid; liikmesriikide turujärelevalve osas puudub järjekindel lähenemisviis; vastavushindamisasutuste ja CE-vastavusmäärgistamise õigusliku kaitse osas esinevad puudused; ELi sageli mitmekihiliste ja korduvate ning mitmeid menetlusi sisaldavate õigusaktide järjekindlus ja keerukus; nii ettevõtete, ametiasutuste kui kodanike puudulikud teadmised oma õigustest ja kohustustest.

4.5 EMSK toetab komisjoni algatust, mida ta varem on rõhutanud nagu ka vajadust kõnealuse algatuse järele, mida komitee korduvalt on maininud oma arvamustes ühtse turu ⁽¹⁴⁾ kohta; komitee toetab esitatud arvamusi, milles kajastatakse kõnealuses arvamuses väljendatud märkusi.

⁽¹³⁾ EÜ asutamislepingu artiklid 94 ja 95.

⁽¹⁴⁾ EMSK äsjaste arvamuste loetelu lihtsustamise, parema õigusloome ja ühtse turu prioriteetide kohta:

1. ELT C 93, 27.4.2007, „Ühtse turu läbivaatamine”, raportöör: Bryan Cassidy.
2. Arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Ühenduse Lissaboni kava rakendamine”, „Õiguskeskkonna lihtsustamise strateegia” KOM(2005) 535 lõplik, raportöör: Bryan Cassidy, ELT C 309, 16.12.2006.
3. Parema õigusloome teemaline ettevalmistav arvamus ELi Nõukogu eesistujariigi UK taotlusel, raportöör: Daniel Retureau, arvamus võeti vastu 28.9.2005, ELT C 24, 31.1.2006.
4. Omaalgatuslik arvamus teemal: „Euroopa Liidu õigusaktide rakendamise ja jõustamise parandamise viisid”, raportöör: Joost van Iersel, arvamus võeti vastu 28.9.2005, ELT C 24, 31.1.2006.
5. Arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele — Ühenduse õigustiku ajakohastamine ja lihtsustamine”, KOM(2003) 71 lõplik, raportöör Daniel Retureau, arvamus võeti vastu 31.3.2004, ELT C 112, 30.4.2004.
6. Omaalgatuslik arvamus teemal: „Lihtsustamine eelkõige seoses Euroopa valitsemisasjadega: parem õigusloome”, raportöör: John Simpson, arvamus võeti vastu 26.3.2003, ELT C 133, 6.6.2003.
7. Ettevalmistav arvamus komisjoni teatise kohta õiguskeskkonna lihtsustamise ja parandamise teemal, KOM(2001) 726 lõplik, raportöör: Kenneth Walker, arvamus võeti vastu 21.3.2002, ELT C 125, 27.5.2002.
8. Omaalgatuslik arvamus teemal: „Lihtsustamine”, raportöör: Kenneth Walker, arvamus võeti vastu 29.11.2001, ELT C 48, 21.2.2002.
9. Omaalgatuslik arvamus teemal: „Ühtse turu eeskirjade lihtsustamine”, raportöör: Bruno Vever, arvamus võeti vastu 19.10.2000, ELT C 14, 16.1.2001.
10. Omaalgatuslik arvamus teemal: „Ühtse turu prioriteetid 2005–2010”, raportöör: Bryan Cassidy, arvamus võeti vastu 7.4.2005, ELT C 255, 14.10.2005.
11. Arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele siseturu strateegia kohta aastateks 2003–2006”, raportöör: Bryan Cassidy, arvamus võeti vastu 16.7.2003, ELT C 234, 30.9.2003.
12. Teabearuanne lihtsustamise kohta.
13. Teabearuanne teemal: „Ühtse turu kaas- ja iseregulatsiooni praegune seisund”, raportöör: Bruno Vever, arvamus võeti vastu 11.1.2005, CESE 1182/2004 lõplik.

⁽¹²⁾ Praegu on ELis ligikaudu 1700 teavitatud asutust.

4.6 EMSK leiab, et kavandatud meetmete hindamisel tuleks kasutada nelja põhilist kriteeriumi, tagamaks selle, et nad oleksid kaasatud ELi kehtivasse raamistikku:

- läbipaistvuse, lihtsustamise, usaldusvärsuse, õiguskindluse ja ligipääsu tase ELi kasutajate jaoks, kas tegemist on siis tarbija, ettevõtte, riikliku haldusasutuse või eraisikuga;
- kooskõlastatuse tase Euroopa Liidu muude põhimõtete ja eesmärkidega;
- ELi sidusrühmade kohustuste ja õiguste alase teabevahetuse ja vastavasisulise teave edastamise tase;
- koormavad mittevajalikud haldusformaalsused ja nendega seonduvad kulud, eelkõige väiksemate sidusrühmade jaoks (tarbijad, VKEd ja eraisikud).

4.7 EMSK leiab, et komisjoni ettepanekud võimaldavad tõsiste edusammude tegemist, kuna neis nähakse ette järgmist:

- sätted turujärelevalve tõhustamise kohta,
- ühine akrediteerimissüsteem,
- akrediteeritud sertifitseerimisasutuste ühtne pädevustase,
- rangemad valikukriteeriumid ja ühtlustatud valiku kord vastavushindamise jaoks,
- tõhusam liikmesriikide ametiasutuste vaheline teabevahetus ja koostöö,
- CE-vastavusmargise kui ühenduse kollektiivkaubamärgi parem õiguslik kaitse.

4.8 Komitee tunnustab igati vajadust parandada teavitatud asutuste akrediteerimise süsteemi ja luua kõnealuste asutuste rangemad valiku-, juhtimis- ja järelevalvekriteeriumid õigusraamistikuga abil, mis tagab järjekindluse, võrdluse ja koordineerimise detsentraliseeritud süsteemis, eesmärgiga tagada usaldusvärsus ja suurendada vastastikust usaldust.

4.9 Turujärelevalvesüsteem peab tagama, eelkõige kasvava globaliseerumise taustal, ühise õigusraamistikuga õigustiku järjekindla ja tõhusa rakendamise eesmärgil kogu ELi territooriumil.

4.10 Mittevastavate ja potentsiaalselt ohtlike tooteid ei tohi lubada turule, nagu rõhutatakse RAPEXi (kiirhoiatussüsteem ohtlike tarbekaupade valdkonnas) 2006. aasta aruandes ohtlike tarbekaupadega seoses ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁵⁾ Euroopa Komisjon, RAPEX 2006 aruanne, <http://ec.europa.eu/rapex>. 19. aprillil 2007 ilmunud aruandes nimetatakse teavitamiste arvu pidevat kasvu viimaste aastate jooksul. Nendest tarbekaupadest teavitamiste arv, mis kujutavad endast tõsist ohtu inimeste tervisele ELis, on enam kui kahekordistunud 2004. ja 2006. aasta vahel, 388-lt tootelt 924-le, samal ajal kui 2005. aastal oli juurdekasv 32 %, esinedes põhiliselt mänguasjade, elektriliste aparatuuride, mootorsõidukite, valgustite ja kosmeetikatarvete valdkonnas, tuues endaga kaasa vigastuste, elektrilööke, tulekahjude ja põletuste, ehmatus- ja lämbumise ning keemilise ohu.

4.11 CE-vastavusmargise osas, mis on mõeldud vastavusmargise ning mitte kvaliteedimargina, peab komitee esmatahtsaks vastavusmargisesse usalduse taastamist. Tuleb taaskehtestada CE-vastavusmargise väärtus ning arendada sel viisil võimalusi seaduserikkumiste järgimiseks kõnealuses valdkonnas ja tagada selle keskse sätte õiguskaitse, millel põhinevad kõik uue lähenemisviisi direktiivid, mis katavad täna 20 tootmisvaldkonda.

4.12 Praeguse õigusraamistiku osas on komitee seisukohal, et järjekindlus, eeskirjade kattumine ja õiguslik ebakindlus on kahtlemata kogu süsteemi kõige nõrgem koht, mis võib põhjustada tõsist kahju tarbijatele, ettevõtetele, kodanikele ja kogu kodanikuühiskonnale tervikuna.

4.13 Õigusaktide korduvus ja vajaliku järjepidevuse mittejärgimine algatuste puhul, mis seonduvad teiste eesmärkidega ja ELi poliitikatega, on toonud endaga kaasa liigse bürokraatia ja märkimisväärsed hilinemised, mis seonduvad eri menetluste tõhusa rakendamisega. Ülalnimetatud asjaoludel oli väga negatiivne mõju, eelkõige tarbijate, VKE-de ja eraisikute jaoks.

4.14 Komitee toetab täielikult ettepanekut, milles kehtestatakse toodete ⁽¹⁶⁾ turustamise ühine referentsraamistik. Kõnealuses raamistikus tuleks kaasata ühised tegurid, menetlused ja määratlused eraldi direktiivide edaspidise ümberkorraldamise ja kohaldamise jaoks, nii et oleks võimalik kõrvaldada kehtiva õigusraamistiku ebavajaliku bürokraatia ja puudused.

4.15 Komitee peab vajalikuks töötada välja, siseturu peamise elemendina, praktilise telemaatilise juhendi toodete turustamise jaoks ELi siseturul ⁽¹⁷⁾, mis peaks andma kasutajasõbraliku ülevaate kõigi eeskirjade ja menetluste kohta peamiste sektorite kaupa, sealhulgas õigused ja kohustused, turulepääsu menetlused, tähtsajad ja sellega seonduvad kulud.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Määruse ettepanek vastastikuse tunnustamise ja „toodete kontaktpunktide“ kohta (KOM(2007) 36 lõplik)

5.1.1 Asutamislepingu artiklites 28 ja 30 sätestatud vastastikuse tunnustamise põhimõte on kaupade ja teenuste vaba liikumise nurgakivi siseturul. Euroopa Liit on 50 aasta jooksul järkjärgult laienenud ja turud on järjest rohkem globaliseerunud. Seetõttu leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et on vaja tugevdada ja kaitsta siseturu rolli, pakkudes suuremat õiguskindlust ja ühtlast rakendamist, ning kasutada ära siseturu kogu potentsiaal nii ettevõtjate, Euroopa ettevõtete kui ka riiklike ametiasutuste jaoks.

5.1.2 Komisjoni ettepanek on positiivne samm nimetatud suunas, kuna sellega:

- sätestatakse menetlus üldpõhimõtte erandite vaidlustamiseks;

⁽¹⁶⁾ Ühises referentsraamistikus tuleks arvestada ka „teenustega“, mis on üha enam seotud toodete turustamisega.

⁽¹⁷⁾ Punkt 5.1.11.

- luuakse riiklike ametiasutuste ja ettevõtete õiguste ja kohustuste ühine raamistik;
- tehakse ettepanek teabevahetus- ja halduskoostööks seoses riiklike õigusaktidega.

5.1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab siiski, et on mitu probleemset küsimust, millele tuleks ettepanekus konkreetsemat tähelepanu pöörata.

- Vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamist ei saa lahutada liikmesriikide vastastikusest usaldusest seoses turujärelevalvemehhanismide usaldusväärsusega, millel on äärmiselt oluline roll toodete Euroopa siseturule lubamisel, vastavushindamismenetluste tõhususest, katselaborite rollist ning sertifitseerimis- ja standardiasutuste pädevusest;
- määruse ettepanekus on komisjoni roll piiratum võrreldes otsuses 3052/95/EÜ sätestatuga;
- halduskoostöö mehhanismide piiramine riiklike ettevõtete ja ametiasutuste vertikaalse koostööga, kuigi näib, et oluline oleks arendada haldusametuste ning samuti ka eri toodete kontaktpunktide horisontaalset koostööd;
- viidete puudumine vaidluste lahendamise mehhanismidele nagu SOLVIT⁽¹⁸⁾, mis võimaldaks ettevõtetel otse taotleda kiiret, järeleproovitud ja katsetatud menetlust;
- töendamiskohustuse tühistamine, sealhulgas kolmandate riikide toodete puhul, mida Euroopa importijad Euroopa turule toovad;
- positiivsete toodete loetelu, mis võib olla eriti keeruline, arvestades et vastastikuse tunnustamise põhimõtet kohaldatakse kõikidele toodetele, millele ei kohaldata ühtlustatud õigusakte.

5.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et määruses oleks asjakohane viidata sõnaselgelt lepingu õiguslikele alustele, millega kehtestatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtte, rõhutades nii, et riiklike nõuete kaitsmine saab olla ainult erand.

5.1.5 Komitee leiab, et vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamisel ja jõustamisel tuleb tagada läbipaistvuse, õiguskindluse ja lihtsustamise kõrge tase:

- töendamiskohustuse tühistamine kõnealusest põhimõttest kõrvale kalduda soovivate riiklike ametiasutuste suhtes, kasutades lihtsaid menetlusi ja kindlaid tähtaegu, et muuta vaidlustatud juhtumite lahendamine kiiremaks ja läbipaistvaks;

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/solvit/>

- riiklike kohtute poole pöördumise võimalus, tekitamata samas täiendavat üleliigset rahalist, aja- ja energiakulu;

- juurdepääs kohtuvälisele kokkuleppe menetlustele, kasutades ELi järeleproovitud ja katsetatud menetlusi;

- kaupade ja teenuste vabam ja tõhusam liikumine, kasutades ettevõtetele, tarbijatele ja haldusasutustele suunatud teavet ja koolitust ühendavaid kampaaniaid;

- menetluste lühemad tähtajad; ettevõtetel on vastuargumentide esitamiseks aega 20 päeva pärast riiklikult ametiasutuselt kirjaliku põhjendatud teatise saamist ning kui küsimust ei lahendata konkreetse ajavahemiku jooksul, võib ettevõtte pöörduda potentsiaalset turgu kujutava riigi kohtu poole;

- igas liikmesriigis ette nähtud toodete kontaktpunktide Euroopa võrgustike loomine ja ELi veebisaidile lisamine, et tagada piisav teabevahetus ning teave õiguste ja kohustuste kohta.

5.1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks kindlaks määrata kaebuste arutamise maksimaalne tähtaeg, et küsimuse saaks lahendada esimese astme kohtus.

5.1.7 Liikmesriigid peavad end varustama tõhusate tehniliste struktuuridega (sealhulgas kiirmenetluse võimalus), et võimaldada tõendusmaterjali kiiret esitamist vastastikuse tunnustamise põhimõtte erandite kohta vastavalt lepingu artiklile 30, mis „lubab liikmesriikidel võtta kvantitatiivsete piirangutega samaväärse mõjuga meetmeid, kui need on õigustatud üldiste mittemajanduslike kaalutlustega (avalik moraal, üldine korraldus või turvalisus, inimeste, loomade või taimede tervise ja elu kaitse, rahvusliku rikkuse ning tööstus- ja kaubandusomandi kaitse)”⁽¹⁹⁾.

5.1.8 Toodete kontaktpunktid peaksid kasutama SOLVIT-meetodeid vaidluste esimeseks lahendamiseks ning selleks, et lubada ettevõtetele, kelle tooted on piiridel blokeeritud, juurdepääs kohtuvälisele menetlusele liikmesriikide halduskoostöö eesmärgil, millele tuleb anda vastus 10 nädala jooksul⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ Euroopa Parlamendi teabelehed: 3.2.1 Kaupade vaba liikumine. Viimati ajakohastatud 22. oktoobril 2001.

http://www.europe-info.de/facts/en/3_2_1.htm.

⁽²⁰⁾ SEC(2007) 585, komisjoni töödokument 2006. aasta SOLVIT-i aruanne „SOLVIT-võrgustiku areng ja tulemused 2006. aastal”, 30.4.2007.

SOLVIT-keskused on loodud kõigis liikmesriikides ning Norras, Islandil ja Liechtensteinis. Enamasti on need loodud välis- või majandusministeeriumi juurde.

Keskused teevad koostööd otse, veebipõhise andmebaasi kaudu koodanike ja ettevõtete probleemide kiireks ja pragmaatiliseks lahendamiseks. SOLVIT-i raames tehtava koostöö eeskirjad on toodud komisjoni 2001. aasta soovitusel, mida toetati Euroopa Ülemkogu järeltulest. SOLVIT on tegev alates 2002. aasta juulist. Lisaks nimetatud soovitusel võtsid SOLVIT-keskused 2004. aasta detsembris vastu ühised kvaliteedi- ja tulemuslikkuse standardid, et tagada teenuste kvaliteet kogu võrgustikus.

5.1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et toodete kontaktpunktide jaoks on oluline kasutada proaktiivset lähenemisviisi ning muuta praktilised menetlusuunised kättesaadavaks. Samuti võiksid nad luua Euroopa võrgustiku ja ELi veebisaidiga seotud riiklikke veebisaite, kus antakse ülevaade varem lahendatud juhtumite kohta tehtud otsustest, esitatakse loetelu vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamisalasse kuuluvatest toodetest ning mis sisaldab võimalikele kasutajatele avatud andmebaasi, mis on seotud toodete kontaktpunktide teabevahetuse telemaatikavõrkudega vastavalt otsusele üleeuroopaliste e-valitsuse teenuste koostalitlusvõimelise osutamise kohta riiklikele haldusasutustele, ettevõtetele ja kodanikele (IDABC) ⁽²¹⁾.

5.1.10 Kõnealuste vahendite ettevalmistamine ja käitamine ei saa olla vabatahtlik: see peaks olema ettepanekus sätestatud kohustus. Toodete kontaktpunktid peaksid koos komisjoniga pidama korrapäraseid ühiseid teabe- ja koolitusseminare ettevõtjatele, haldus- ja tolliametnikele ning tarbijatele, et tagada õige arusaam lepingus sätestatud õigustest ja kohustustest ning nende levitamine.

5.1.11 Samuti on vaja koostada telemaatikajuhis, milles antaks kasutajasõbralik ülevaade kõikidest praegu kehtivatest ELi õigusaktidest horisontaalselt ja peamiste sektorite kaupa.

5.1.12 Määruse kohaldamisalasse kuuluvate positiivsete toodete loetelu koostamine ei näi vajalik, nagu oleks ka sobimatu üldise tooteohutuse direktiivis sätestatud kiirmenetluse väljajätmine.

5.1.13 Komisjon peab hoolikalt jälgima, kuidas teavitamismehhanisme kasutatakse. Seega tuleb liikmesriikidelt nõuda iga teavitamise kohta koopia esitamist ja vastuvõetud meetmete igaaastase aruande koostamist vastavalt määruses esitatud tingimustele, et komisjon saaks esitada asjaomase aruande Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühtse turu seireüksusele.

5.2 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik (KOM(2007) 53 lõplik)

5.2.1 EMSK toetab ettepaneku põhimõtteid, mis põhinevad uue lähenemisviisi positiivsetel kogemustel ühendatuna globaalse lähenemisviisiga ⁽²²⁾ vastavushindamisele. Neid põhimõtteid tuleks kohaldada kõigile praegu kehtivatele ja tulevastele ELi õigusaktidele ning need peaksid hõlmama turustatud toodete kõiki aspekte, eelkõige seoses ohutuse, tervise- ja keskkonnakaitsega. Siseturu peamist põhimõtet, ettevõtjate mittediskrimineerimist tuleb õigusaktides täielikult austada ning liikmesriikides rakendada.

⁽²¹⁾ ELT C 80, 30.3.2004, raportöör Antonello Pezzini.

⁽²²⁾ Globaalne lähenemisviisi töi kaasa modulaarse lähenemisviisi, jagades vastavushindamise mitmeks astmeks või nn mooduliks, mis erinevad vastavalt toote arendamisetapile (nt planeerimine, prototüüp, täiemahuline tootmine), kasutatud hindamisviisile (dokumentide kontroll, tüübikinnitus, kvaliteedigarantii) ning hindamise eest vastutajale (tootja või kolmas osapool).

Globaalne lähenemisviis muudeti ametlikuks nõukogu otsusega 90/683/EMÜ ning tunnistati kehtetuks ja ajakohastati otsusega 93/465/EMÜ. Mõlemas otsuses sätestati üldised suunised ja üksikasjalikud vastavushindamismenetlused uue lähenemisviisi direktiivides kasutamiseks.

5.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et „kõik tarne- ja turustamisahelas osalevad ettevõtjad peaksid võtma asjaomaseid meetmeid tagamaks, et nad teeksid turul kättesaadavaks ainult asjakohaste õigusaktidega vastavuses olevad tooted” ⁽²³⁾, olenemata sellest, kas tegemist on tootjate, volitatud esindajate või importijatega ⁽²⁴⁾.

5.2.3 Toodete jälgitavus on väga oluline Euroopa turule kaupu toovate ettevõtjate vastutuse kindlaksmääramiseks ning tagamaks ELi asjaomaste nõuete, mitte ainult vastavusnõude jõustamine, mis vastavalt komisjoni ettepanekule „piirduvad teatavate kontrollimeetmetega” ⁽²⁵⁾.

5.2.4 Otsuse sisu ja kohaldamisala osas leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et otsuses sisalduvaid erandeid tuleb vältida ning et toodete turustamise ühist raamistikku tuleb kooskõlas ELi akrediteerimissüsteemi ja turujärelevalve mehhanisme käsitleva määruse kohta punktis 5.3.3 esitatud ettepanekutega kohaldada eranditult kõigile asjaomastele ELi õigusaktidele, olgu tegemist ohutuse, tervise- või keskkonnakaitsega. Uut raamistikku tuleb kohaldada kõnealuse valdkonna kõigile õigusaktidele ootamata üksiku direktiivi või määruse võimalikku üldist läbivaatamist.

5.2.5 Ettepaneku esimeses peatükis toodud üldised määratlused on äärmiselt olulised turul osalevatele ettevõtjatele, arvestades et liiga paljudes direktiivides kasutatakse samu tooteid käsitledes eri määratlusi.

5.2.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab väga oluliseks:

- ettevõtjate kohustuste selgemat kirjeldust, et parandada olemasolevat uue lähenemisviisi raamistikku;
- tõhusamat turujärelevalvet;
- teavitatud vastavushindamisasutuste ühtlasemaid pädevustaseid.

5.2.7 Ettevõtjate kohustused peavad olema õigustatud ja proportsionaalsed ning nendega ei tohi kaasneda bürokraatiast tulenevaid kulusid ja keerukat haldusmenetlust nii seoses turustatavate toodete testimise ja kaebuste registriga (artikli 7 lõike 4 teine lõik), kui ka aruandmiskohustusega, mis peaks olema piiratud ohtlike toodetega, nagu on määratletud üldise tooteohutuse direktiivis.

5.2.7.1 ELi akrediteerimissüsteemis peavad vastavushindamisasutuste võetud meetmed olema proportsionaalsed. Vastavushindamisasutused peavad kasutama väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning mittemasstoodete või väikestes kogustes toodetud toodetele sobivaid meetodeid.

⁽²³⁾ Põhjendus 14, KOM(2007) 53 lõplik.

⁽²⁴⁾ Sealhulgas kolmandatest riikidest nimetuseta toodete importijad, mida turustatakse lühikese aja jooksul ning tihti väljamõeldud nimetuste all nn müü ja põgene põhimõttel.

⁽²⁵⁾ Põhjendus 17, KOM(2007) 53 lõplik.

5.2.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kordab, et teavitamisasutused peavad tagama pädevuse, erapooletuse ja tõhususe kogu Euroopa Majanduspiirkonnas, võimaldamaks kõigil tootjatel konkureerida võrdsetel alustel. Kooskõlas artiklis 3 ja järgnevatel artiklites sätestatud akrediteerimiskohustusega, peaks akrediteerimishindamise teostama riiklik akrediteerimisasutus ning selle peaks vastu võtma teavitamisasutus, et nii vältida mõttetut ja kulukat dubleerimist.

5.2.9 Vastavushindamismenetluses peaks eelistama sisekontrolli moodulit A. Seda peamiselt seetõttu, et vastutus toote eest on Euroopa Majanduspiirkonnas igal juhul täielikult tootja või importija kanda. Samas on vaja tagada valik mitme erineva lihtsustatud mooduli vahel, eelkõige VKEdele ja väikestes kogustes toodetud toodetele.

5.2.10 Sätete keskmes on CE-vastavusmargistamise süsteem, mille eesmärk on kinnitada toote vastavust asjaomastele eeskirjadele ning mida liikmesriigid peavad tõhusamalt kaitsma, vastates sobimatule kasutamisele piisavate ja proportsionaalsete, sealhulgas kriminaalkaristustega. Nagu varemgi sedastatakse uutes sätetes, et toote vastavus (mida kinnitab CE-vastavusmärgis) ei vabasta tootjat kohustusest heastada igasugune kahju juhul, kui toode osutub hiljem vigaseks.

5.2.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub täielikult, et CE-vastavusmargistamise usaldusväärse puudumine tähendab usalduse puudumist kogu süsteemi, nii turujärelevalveasutuste, tootjate, laborite ja sertifitseerimisasutuste kui lõpuks ka uue lähenemisviisiga õigusaktide sobivuse osas ⁽²⁶⁾.

5.2.12 Vastavalt nõukogu otsuses 93/465 ⁽²⁷⁾ määratletule on CE-vastavusmargistamise staatust ja olulisust kõige parem edendada vastavusmargistamise enda radikaalse uuendamisega. See hõlmab:

- selgitamist, et vastavusmargistamist ei peaks kasutama või käsitlema kui margistamise süsteemi tarbimiseks ⁽²⁸⁾ ega kvaliteedigarantiid, sertifitseerimist või sõltumatute kolmandate osapoolte kinnitust, vaid üksnes kui toote nõuetele vastavuse deklaratsiooni ja tehnilist dokumenti, mille tootja või importija on kohustatud ametiasutustele ja tarbijale esitama ning mille eest ta täielikult vastutab;
- vastavushindamise eri menetluste ratsionaliseerimist;
- CE-vastavusmargistamise õiguskaitsse tugevdamist selle registreerimisega kollektiivkaubamärgina, mis võimaldab ametiasutustel kiiresti tegutseda piiramaks kuritarvitamist, jättes samas alles riiklike lisamärgiste kasutamise võimaluse;
- turujärelevalvemehhanismide ja piiride tollikontrolli tugevdamist;

⁽²⁶⁾ „EÜ-vastavushindamise roll ja tähtsus”, Euroopa Komisjon, sertifitseerimise eelnõu DOC 2005-11, 30.8.2005.

⁽²⁷⁾ Nõukogu otsus 93/465/EMÜ — otsus moodulite kohta: „CE-vastavusmärgis sümboliseerib vastavust kõigile kohustustele, mis on tootega seoses tootjale pandud CE-vastavusmärgise kinnitamist käsitlevate ühenduse direktiividega”.

⁽²⁸⁾ BEUC 298/2007 siseturu paketi kohta kaupadele, Jim Murray ettekanne Euroopa Parlamendis 5.6.2007.

- tootjate ja tarbijate tähelepanu suunamist võimaliku vaba-tahtliku toimumisjuhendi eelistele ja puudustele Euroopa ja liikmesriikide kvaliteedimärkide ja märgiste levimise tõhususe kohta, olenemata sellest, kas need on vabatahtlikud või mitte, ning kuidas need sobivad CE-vastavusmargistamisega.

5.2.13 Turujärelevalvemehhanisme käsitletakse punktis 5.3.13 ja järgnevatel punktides, kuid siinkohal rõhutab komitee komisjoni kaasamise tähtsust mitte ainult toodete osas, mis vastavusele vaatamata sisaldavad ohtu tervisele ja ohutusele, vaid ka formaalse mittevastavuse osas, nagu on sedastatud otsuse ettepaneku artiklis 38.

5.2.14 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kinnitab tehnilise standardimise väga olulist rolli kõnealuse küsimuse kõigis aspektides, sest nimetatud uue lähenemisviisi alus on õiguslike miinimumnõuete ja ELi tehniliste standardite tihe seos, mida tuleb toetada ja väärtustada. Kui ühtlustatud standarditele esitatakse formaalsed vastuväited ⁽²⁹⁾, tuleks sellest viivitamatult teavitada asjaomast standardiasutust, et nad saaksid standardite koostamisel sellele vajalikku tähelepanu pöörata.

5.3 Määruse ettepanek, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega (KOM(2007) 37 lõplik)

5.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab vastastikusel tunnustamisel ja koostööl põhineva ELi akrediteerimissüsteemi loomist, sest sellega kehtestatakse siduvad eeskirjad nii ettevõtjatele kui ka ametiasutustele, et tagada kõikide turustatavate toodete vastavus kõrgele ohutuse ja tervisekaitse tasemele. Süsteem peaks kõigile Euroopa tarbijatele ja ettevõtjatele tagama ka samal tasandil rakendamise ja reguleerimise lihtsamate ja tõhusamate menetluste kaudu.

5.3.2 ELi akrediteerimissüsteem peab tagama vastavushindamise tulemuste üldise aktsepteerimise, vältides hindamise üleliigset dubleerimist. Süsteemi rahvusvahelise aktsepteerimise tagamiseks peab akrediteerimishindamise pädevus põhinema rahvusvaheliselt tunnustatud standarditel ning määruses tuleb selgesõnaliselt sedastada vastavushindamise, vastavushindamisasutuste, astutuse nimetamise ja teavitamise määratlused.

5.3.3 Määruse sätteid tuleb kohaldada kõigile akrediteerimisasutustele ja nende osutatud teenustele Euroopa Majanduspiirkonnas, olenemata klientidele osutatud vastavushindamisteenuste liigist. Lisaks peavad nad tagama:

- ühise, selgete ja läbipaistvate määratluste ühtse kogumi, mis on kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ning mida tuleks kasutada kõikides uue lähenemisviisiga direktiivides ja tooteid käsitlevates direktiivides, sh vastavushindamist ja vastavushindamisasutusi käsitlevates direktiivides;

⁽²⁹⁾ Otsuse ettepaneku artikkel 14, KOM(2007) 53 lõplik.

- akrediteerimissüsteemi, mida juhib ametiasutus ning mis ei allu ärikonkurentsile;
- asjaomaste ELi õigusaktide üldise kaasamise ilma eranditeta nii ohutuse, tervise- kui ka keskkonnakaitse valdkonnas; kõnealuse valdkonna järjest keerukamad ELi õigusaktid tuleb uuesti sõnastada ühtses ja sidusas raamistikus tootjate jaoks nii ELis kui ka väljaspool ELi;
- süsteemi kohaldamise kõigile akrediteerimisele kuuluvatele tegevustele, sh kalibreerimine, olenemata sellest, kas akrediteerimise eesmärk on vastavushindamise õiguslike nõuete täitmine või lepingu tingimustele vastamine;
- riiklike akrediteerimisasutuste vastavuse pädevuse ja erapooletuse standarditele, nõudes neilt osalemist vastastikuses hindamises, mis viiakse läbi kõigi akrediteerimisprotsessi kaasatud osapoolte kontrolli all;
- kulutõhususe, proportsionaalsuse, usaldusväärsuse ja vastastikuse usalduse ühises akrediteerimissüsteemis nii reguleeritud kui ka reguleerimata valdkondade puhul.

5.3.4 Akrediteerimise määratlust tuleks muuta, et kaasata sinna ka kalibreerimine, katsed, sertifikaadid, kontroll ja muud vastavushindamistevõimed.

5.3.5 Kõiki vastavushindamismenetlusi hõlmavate eeskirjade, sh kvaliteeditagamise, kalibreerimise ja ISO 43 hindamise eeskirjade ühtsuse tagamisel ei tohiks olla erandeid. Määruse sätteid tuleb kohaldada kõigile akrediteerimisasutustele ja nende osutatud teenustele Euroopa Majanduspiirkonnas, olenemata klientidele osutatud vastavushindamisteenuste liigist.

5.3.6 Riiklikud akrediteerimisasutused peaksid töötama mittetulunduslikul alusel, nagu on sedastatud artikli 4 lõikes 6. Siiski võib praegune sõnastus kahjustada startikapitali loomist, mida on vaja mõistlike finantstingimuste tagamiseks, et osutada kvaliteetseid teenuseid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaksid riiklikud akrediteerimisasutused töötama sarnaselt mittetulundusasutustele, st nad ei tohiks jagada kasumit, nagu on rahvusvaheliselt sedastatud ISO/IEC 17011 dokumendis ⁽³⁰⁾.

5.3.7 ELi akrediteerimissüsteemi tuleks pidada kõrgeimaks akrediteerimise tasemeks ning sarnaselt avalike üldhuviteenustega ei peaks see alluma konkurentsile. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab reeglit, mis kohustab liikmesriike looma ühe riikliku akrediteerimisasutuse, kelle pädevuse, objektiivsuse ja erapooletuse suhtes kohaldatakse vastastikust hindamist. Erandeid võimaldatakse vaid teatud tingimustel väiksematele riikidele ⁽³¹⁾, kui nad peaksid soovima kasutada naaberliikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse teenuseid.

5.3.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopa akrediteerimiskoostruktuuri organisatsioonile (EA) on vaja luua selge

õiguslik alus ning tema rolli tuleb tugevdada ja paremini määratleda. Kõik liikmesriikide akrediteerimisasutused peavad kuuluma EAsse, et tagada võrdväarsus, läbipaistvus, usaldusväärsus ja tõhusus, lisaks sellele peaksid liikmesriigid EA võrgustikku toetama.

5.3.9 EA edasise tugevdamise osas leiab komitee, et akrediteerimisasutused peavad olema EA rakendatavate mitmepoolsete tunnustamise kokkulepete (MLA) allkirjastajad. Lisaks peaksid määruses sätestatud rahastamismehhanismid katma mitte ainult EA, vaid ka turujärelevalvetegevuste toetuskampaaniad ning osalevate erinevate riiklike ametiasutuste ühiskoolituse.

5.3.10 Artikli 9 lõikes 1 sätestatud vastastikune hindamine, mis on mõeldud ühtse turu toimimise lihtsustamiseks ja parandamiseks selle usaldusväärsuse suurendamise kaudu, tuleb korraldada ELi akrediteerimissüsteemi raames ning rakendada kooskõlas EAs määratletud ühtlustatud reeglitega. Vastastikuse hindamise tulemused tuleb avalikustada ning edastada kõigile liikmesriikidele ja Euroopa Komisjonile.

5.3.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kuna akrediteerimisasutused peavad aktiivselt näitama, et nad väärivad neile antud usaldust, siis nad peaksid tõestama, et nad osalevad edukalt vastastikuses hindamises.

5.3.12 Lisaks leiab komitee, et oluline on kaasata huvirühmi. Nad peaksid olema esindatud akrediteerimisasutuste juhatustes ning selline säte peaks olema uue määruse lahutamatu osa.

5.3.13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, kui oluline on, et liikmesriigid saavutavad ELi õigusaktide ühtlustamise abil võrdväärsed, sidusad ja tõhusad turujärelevalvemehhanismid. Ühtlustamisel peaks tugevdama ka piiriülest koostööd. Samuti tuleb kohandada üldise tooteohutuse (tooteohutuse direktiiv 2001/95/EÜ) ning teiste asjaomaste direktiivide sätteid, et tagada parema õigusloome põhimõtte täielik kohaldamine ühtse turu toimimisele. Turujärelevalvetegevusi tuleks kohaldada ka nende toodetele, mis kuuluvad üldise tooteohutuse direktiivi kohaldamisalasse, kuna paljusid tooteid müüakse nii erilase kasutamise eesmärgil kui ka tarbekaupadena. Seetõttu peab komitee õigustamatuks üldise tooteohutuse direktiivi väljajätmist artikli 13 lõikes 2 nimetatud sätetest, kuna see tekitaks ettevõtjatele rohkem segadust ja probleeme, mitte ei suurendaks ühtse turu järelevalvetegevuste ühtekuuluvust.

5.3.14 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et turujärelevalvele tõhusat toetust pakkuv kiire teabevahetussüsteem RAPEX ⁽³²⁾ on igati õigustatud. Liikmesriigid ning tolli- ja haldusasutused peaksid seda kasutama siiski ühtsemal ja kooskõlastataval viisil.

⁽³⁰⁾ ISO/IEC 17011 „Akrediteerimisasutusel on rahalised vahendid, mida tõendatakse nende tegevuseks vajalike aruannete ja/või dokumentidega”.

⁽³¹⁾ Määruse ettepaneku artikli 6 lõige 1, KOM(2007) 37 lõplik.

⁽³²⁾ RAPEXile lisandub põllumajandus- ja toiduainete sektoris kiirhoiatussüsteem RASFF, inimhaiguste korral süsteem EWRS, loomahaiguste korral süsteem ADNS. Otsus 2004/478/EÜ ja määrus 2230/2004/EÜ.

5.3.15 Tolliasutused peaksid tegema Euroopa võrgustiku tasandil koostööd turujärelevalveasutustega, et tagada toodete tõhus kontroll enne nende Euroopa turule viimist, ning tolliasutustel peaks neile usaldatud ülesannete tõhusaks täitmiseks olema koolitatud personal, rahalised vahendid ja piisavad volitused.

5.3.16 Turujärelevalve- ja tollikontrollimehhanismidel peavad olema eelkõige vajalikud vahendid, et kiiresti tegeleda hooajaliste või lühikese perioodi jooksul eripakkumistena turustatavate toodetega, millel on tihti kaduvad väljamõeldud nimetused.

Kõnealustel ametiasutustel peavad olema volitused ja vahendid kiireks sekkumiseks ning nende toodete ELi importija peab võtma täisvastutuse toodete ELi põhinõuetele vastavuse tagamisel, eriti seoses ohutuse ja keskkonnakaitsega.

5.3.17 Lõpuks leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et määruses tuleks selgelt sätestada, et tõendatud vastavuse puudumisele vastamiseks võetavate meetmete puhul järgitakse proportsionaalsuse põhimõtet, vaatamata artikli 19 lõikes 1 esitatud suunistele. Komitee leiab, et artiklit 17 tuleks vastavalt muuta.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

—
LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Järgnevad muudatusettepanekud, mille poolt hääletas vähemalt veerand hääletanutest, lükati arutelu järel tagasi.

Punkt 5.2.12

Lisa esimesele taandele järgmine tekst:

„— selgitamist, et vastavusmargistamist ei peaks kasutama või käsitlema kui margistamise süsteemi tarbimiseks ega kvaliteedigarantiid, sertifitseerimist või sõltumatute kolmandate osapoolte kinnitust, vaid üksnes kui toote nõuetele vastavuse deklaratsioon ja tehnilist dokumenti, mille tootja või importija on kohustatud ametiasutustele ja tarbijale esitama ning mille eest ta täielikult vastutab. Seega — kuna CE-vastavusmargis ei tähenda kvaliteedigarantiid ega sertifitseerimist või sõltumatute kolmandate osapoolte kinnitust — ei ole vaja kinnitada CE-vastavusmargist otse tootele, vaid piisab margise kinnitamisest tootega kaasas olevatesse dokumentidesse;”

Motivatsioon

Kehtivate eeskirjade kohaselt tuleb CE-vastavusmargis kinnitada kõigile teatud laadi toodetele, nt kõigile mänguasjadele. Seega ei anta tarbijatele mingisugust teavet selle kohta, kas mõni toode on teistest parem. Margis tähendab (üksnes) seda, et toode vastab ohutusnõuetele, mille alusel seda üldse tohib müüa. Tarbija ju eeldab, et kõigil poes pakutavatel toodetel on müügiluba olemas.

Ja kui tarbija näiteks valib parasjagu spordivarustust nagu rulliske või rulasid, siis ei nõuta CE-vastavusmargistust üle 20 kg kaaluvatele lastele mõeldud toodete puhul. Eri tooted võivad olla kõrvuti samal kaubariivil ning lõppkokkuvõttes võib tarbijal tekkida mulje, justkui oleksid CE-vastavusmargiga tooted teistest paremad.

Mitmest uuringust on selgunud, et tarbijad ei tea, mida tähendab CE-vastavusmargis, või see eksitab neid. Ekslikult kiputakse arvama näiteks seda, et margis kinnitab toodete teatavat kvaliteeditaset (ja mitte ainult vastavust ohutusnõuetele), nende testimist kolmandate osapoolte poolt või Euroopa Liitu toote tootmiskohana.

On ka arusaadav, et tarbijad ei saa süsteemist aru. Ühegi toiduaine puhul ei ole erimärk kohustuslik, ent sellegipoolest peavad kõik toiduained vastama ELi määrustele ja direktiividele. Euroopa tarbijate organisatsioonide BEUC ja ANEC arvates piisaks sellest, kui CE-vastavusmargis (turule pääsemist tagava ohutustõendina) kinnitatakse tootega kaasas olevatesse dokumentidesse, kus pädevad ametiasutused võiksid selle olemasolu kontrollida.

Hääletustulemus:

Poolt: 24 Vastu: 27 Erapooletud: 10

Punkt 5.2.12

Lisada uus kuues taane:

„— komisjoni, tootjate ja tarbijate veenmist, et nad kaaluksid sellise tegeliku toodete kvaliteedi märgistamise süsteemi loomist, võttes aluseks kolmandate osapoolte sertifitseerimise, mis hõlmaks direktiivides sätestatud miinimumohutusnõuetest kaugemale minevaid aspekte.”

Motivatsioon

Pakutud arutelu käigus võiks käsitleda selliste standardite loomist, mis ei hõlma üksnes ohutusega seonduvat, vaid ka kvaliteedi, keskkonna ja eetika suhtes esitatavaid nõudeid, et anda tarbijatele võimalus — kui nad seda soovivad — lasta oma tooteid katsetada rohkem kui ainult ohutusnõuete osas.

Käesoleva muudatusettepaneku heakskiitmise korral tuleks kohandada vastavalt ka arvamuse esimest osa „Järeldused ja soovitused” (nt punktis 1.5 pärast seitsmendat taanet).

Hääletustulemus

Poolt: 25 Vastu: 29 Erapooletud: 12

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 80/181/EMÜ mõõtühikuid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta”

KOM(2007) 510 lõplik — 2007/0187 (COD)

(2008/C 120/02)

26. septembril 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 80/181/EMÜ mõõtühikuid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamus võeti vastu 21. novembril 2007. Raportöör oli Bryan CASSIDY.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 114, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab kõnealuse ettepaneku tingimusteta heaks.

1.2 Praegu kehtiva direktiivi kohaselt on täiendavate, st meetermõõdustikku mittekuuluvate suurusnäitude kasutamise tähtaeg 2009. aasta lõpp. Selle tähtaja säilitamine põhjustaks kõigile Atlandi-üleses kaubanduses tegutsevatele ELi ettevõtetele kulusid.

1.3 Samuti nõutakse direktiivis, et Ühendkuningriik ja Iirimaa kehtestaksid pindi, miili, troiunsi erandite kasutamise tähtaja.

1.4 Komisjoni ettepanek on nimetatud tähtjad kaotada ja uusi mitte kehtestada.

1.5 Direktiivis kehtestatakse ELi ametlikeks mõõtühikuteks meetermõõdustiku ehk SI-ühikud, st rahvusvahelise mõõtühikute süsteemi ühikud, mis võeti kaalude ja mõõtude peakonverentsi (*Conférence générale des poids et mesures*) poolt vastu 1960. aastal. EL ei ole meetrikonventsiooni lepingut allkirjastanud, kuid kõik liikmesriigid on sellele alla kirjutanud. Seoses SI-ühikute korrapärase ajakohastamisega vastavalt tehnilisele arengule teeb komisjon ettepaneku lisada direktiivi SI-süsteemi uus ühik „katal”, mida kasutatakse katalüütilise aktiivsuse mõõtmiseks.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut osana püüdlusest lihtsustada ja parandada õigusloomet ning samuti asjaolu, et komisjon võtab arvesse subsidiaarsuse olulisust Iirimaa ja Ühendkuningriigi jaoks.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite juhtide poolt tajutava müra taseme kohta” (kodifitseeritud versioon)

KOM(2007) 588 lõplik — 2007/0205 (COD)

(2008/C 120/03)

24. oktoobril 2007 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite juhtide poolt tajutava müra taseme kohta” (kodifitseeritud versioon).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 135 ja erapooletuks jäi 2.

Brüssel, 19. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades””

KOM(2007) 140 lõplik — SEK(2007) 388

(2008/C 120/04)

28. märtsil 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Roheline raamat „Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 31. oktoobril 2007. Raportöör oli Lutz RIBBE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 48, erapooletuks jäi 1.

1. Kokkuvõte

1.1 Komitee võtab pikalt viibinud rohelise raamatu „Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades” avaldamise teadmiseks.

1.2 Komitee jagab selles väljendatud seisukohti erinevate turupõhiste vahendite fiskaalsete ja ökoloogiliste mõjude kohta keskkonnakaitstes (maksud, tasud, lõivud, toetused, õigused/sertifitseerimissüsteemid jne).

1.3 EMSK märgib, et turupõhised vahendid on juba ammu osa poliitilisest tegevusest. Seega ei ole küsimus enam selles, kas kõnealuseid vahendeid kasutada, vaid kuidas seda teha.

1.4 Komisjon juhib õigusega tähelepanu asjaolule, et turupõhised vahendid on hea võimalus, kuidas lahendada keskkonnakaitse küsimusi kulutasuval viisil, kuid siiski ei sobi need kõigi probleemide lahendamiseks. Seetõttu tuleks poliitilise arutelu käigus ja rohelises raamatus käsitleda näiteks eeskirjade ja keeldude, reguleerivate õigusaktide ja turupõhiste vahendite (nagu maksud, tasud, sihtotstarbelised toetused ja kaubeldavad load) vahelisi seoseid ja nende koosmõju. Kuid paraku pakub komisjoni roheline raamat selles osas liiga vähe suuniseid, mis on EMSK arvates kahetsusväärne.

1.5 Seetõttu palub komitee komisjonil kasutada rohelise raamatuga käivitatud avalikku arutelu selleks, et konkreetsete näidete varal selgitada välja erinevate keskkonnakaitse vahendite võimalused, mõjud ja ka piirid.

2. Rohelise raamatu sisu

2.1 28. märtsil 2007 esitas komisjon juba 2004. aastal kavandatud rohelise raamatu „Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades” (⁽¹⁾), mis on käesoleva arvamuse teemaks.

2.2 Rohelise raamatuga soovib komisjon algatada ühiskonnas arutelu turupõhiste vahendite laialdasema kasutamise üle.

2.3 Rohelises raamatus viitab komisjon Euroopa tasandil kokkulepitud keskkonnapoliitilistele eesmärkidele, sh uuele energia- ja kliimapoliitikale, mis komisjoni arvates „tähendab uut tööstusrevolutsiooni järgmise 10 kuni 15 aasta jooksul”.

2.4 Komisjon märgib, et ilma avaliku sekkumiseta ei ole võimalik neid ambitsioonikaid eesmärke saavutada. Komisjon leiab, et turupõhiseid vahendeid tuleks enam kasutada keskkonnaeesmärkidel. Turupõhised vahendid peaksid olema „ettevõtete ja tarbijate stiimulite muutmise kaudu (...) tegeliku muudatuse saavutamiseks tehtavate jõupingutuste oluline osa”.

2.5 Samas märgib komisjon ka, et turupõhised vahendid „ei sobi kõigi probleemide lahenduseks”.

2.6 Turupõhiste vahenditena mõistetakse makse, tasusid, sihtotstarbelisi toetusi ja kaubeldavaid lubasid.

Turupõhised vahendid poliitikainstrumendina

2.7 Komisjoni väitel seisneb turupõhiste vahendite kasutamise majanduslik põhimõte „nende võimes tulusalt korrigeerida turutõrkeid. Turutõrge tähendab olukorda, kus turul kas ei ole üldse (nt keskkonnaressursside puhul, mis on oma laadilt riigivara) või ei ole piisavalt arvesse võetud majandustegevuse „tegelikku” või sotsiaalset hinda”.

2.8 Välja on toodud järgmised eelised:

- turupõhised vahendid võtavad arvesse ettevõtete omavahelist erinevust,
- parandavad hinnasignaale, andes majandustegevuse väliskuldudele ja eelistele väärtuse,
- võimaldavad tööstusele suuremat paindlikkust seatud sihtide saavutamisel ning seega vähendavad üldiseid täitmiskulusid,
- annavad ettevõtetele pikaajase stiimuli tehnoloogiliseks innovatsiooniks, et veelgi vähendada kahjulikke keskkonnamõjusid („dünaamiline tõhusus”),

(¹) KOM(2007) 140 lõplik, 28. märts 2007.

— toetavad tööhõivet, kui neid kasutatakse ökoloogilise maksureformi raames.

2.9 Komisjon märgib ka, et turupõhised vahendid aitavad mitte üksnes keskkonnapoliitika eesmärke saavutada, vaid eelkõige „vältida liikmesriikide eri lähenemisviisidest tulenevaid siseturumoonutusi, tagada samale sektorile samasugune koormus kogu ELis ning saada jagu ELi konkurentsivõimete kahjustavatest mõjudest”.

2.10 Samuti rõhutatakse, et erinevatel turupõhistel vahenditel on erinev toime. Kvantitatiivsed süsteemid (nagu näiteks kaubeldavate lubade süsteemid) pakuvad erinevalt üksnes hinnapõhiste vahenditest (nagu maksud) suuremat kindlust konkreetsete poliitiliste eesmärkide (nt heitkoguste piirväärtused) saavutamisel. Seevastu hinnapõhised vahendid pakuvad kindlust poliitilise eesmärgi kulu või maksumuse suhtes ning neid on lihtsam hallata.

2.11 Komisjon juhib tähelepanu veel ühele olulisele erinevusele: maksusid (ja ka tasusid) kasutatakse käitumise mõjutamiseks, kuid need loovad ka tulu; kaubeldavate lubade süsteemide puhul on see nii üksnes juhul, „kui riigiasutused jagavad kvoote oksjonil”.

2.12 Rohelises raamatus käsitletakse ka majanduskasvu ja tööhõive küsimusi ning tuuakse välja põhjused ökoloogilise maksureformi läbiviimiseks. 2006. aasta juunis toimunud kohtumisel arutas Euroopa Ülemkogu uue säästva arengu strateegia kontekstis võimalust viia sisse uus, säästvuskaasavahendite põhinev maksusüsteem, ent ei laskunud detailidesse. Nüüd ütleb komisjon järgmist: „Ökoloogiline maksureform, millega maksukoormus nihutatakse heaolu jaoks negatiivsetelt maksudelt (nt tööjõu maksudelt) heaolu jaoks positiivsetele maksudele (nt maksud keskkonda kahjustava tegevuse eest, nagu loodusvarade kasutamine või saastamine), on valik, mis aitab kaasa samaaegselt nii keskkonna- kui ka tööhõiveprobleemide lahendamisele (⁽²⁾). Samas eeldab pikaajaline muudatus maksustamises suhteliselt stabiilseid tulusid keskkonnaga seotud maksubaasist”.

2.13 Lõpetuseks tuuakse dokumendis näiteid turupõhiste vahendite rakendamise kohta (energia maksustamine, „Eurovignette”, kohalikud maksusüsteemid kesklinna liikluskooormuse vähendamiseks) ja tõstatatakse mitmeid nii konkreetseid kui ka väga üldisi küsimusi, mis on suunatud laiemale avalikkusele ühiskondliku arutelu algatamise eesmärgil.

2.14 Komisjon näeb samuti võimalust kasutada turupõhiseid vahendeid bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisel.

(²) Komisjon on kõnealuse teema tõstatanud juba 1993. aastal majanduskasvu, konkurentsivõimete ja tööhõive käsitluses valges raamatus (KOM(93) 700, peatükk 10) ning hiljem oma teatises Euroopa sotsiaal-mudelil kohta (KOM(2005) 525 lõplik) ning komisjoni talituste töödokumendis tööhõive- ja keskkonnapoliitiliste meetmete seoste kohta (SEK(2005) 1530). Põhjamaades läbi viidud järeleuuritud ja mudelipõhiste uuringute tulemused tõestavad mõlemat liiki positiivse mõju olemasolu.

3. Üldised märkused

3.1 EMSK on sageli väljendanud toetust erinevate poliitiliste instrumentide optimaalsele kasutamisele keskkonnakaitses, kus turupõhistel vahenditel võib olla oluline roll. Selles osas komitee ja komisjoni arvamused kattuvad.

3.2 Ehkki komitee toetab esitatud argumente ja peab neid otstarbekaks ja õigeks, oleks komitee oodanud roheliselt raamatult, mida kaua ette valmistati ning mille ilmumist korduvalt edasi lükati, suuremat selgust turupõhiste vahendite kavandatava tulevase rakendamise osas. Pikaleveninud komisjonisisene kooskõlastamisprotsess oli ehk vajalik, kuid poliitika kujundamise protsessi seisukohalt ei ole see EMSK arvates toonud mingit kasu.

3.3 Pigem jääb mulje, et sisemine kooskõlastamisprotsess jääb mõnikord poliitilisest tegelikkusest maha.

3.4 Komitee märgib, et turupõhiseid vahendeid on tegelikult juba kaua aega keskkonnakaitses rakendatud, ehkki neid on liikmesriikides väga erinevalt kasutatud. Eurostati andmetel moodustab näiteks keskkonnamaksudest saadav tulu pisut vähem kui 7 % ELi liikmesriikide kõigist eelarvetuludest.

3.5 Rohelises raamatus ja sellega algatatud poliitilises arutelus ei saa seega rääkida turupõhiste vahendite võimalikust kasutuselevõtmisest keskkonnapoliitikas. Küsimus ei ole „kas”, vaid „kuidas”: mil määral turupõhiseid vahendeid rakendada ja kuidas neid kooskõlastada eeskirjade, keeldude ja teiste poliitikainstrumentidega?

3.6 Roheline raamat ei sisalda enamast kui seda, mis on äriühingutades ja ühiskonnas ammu teada ning mille üle juba kaua aega arutletakse. Samuti ei käsitleta küsimust, kes peaks olema peamine osapool. ELi pädevus ei ole kõigi mõeldavate instrumentide puhul ühesugune, näiteks maksuõiguslikes küsimustes on tema pädevused äärmiselt piiratud. Lisaks ei ole poliitilisel tasandil selge, mis saab edasi pärast roheline raamatu avaldamist ja kas järgneb valge raamat nagu üldjuhul või millised järeldused tuleks teha.

3.7 Suurimaks puuduseks on see, et ei ole selge, millist poliitikainstrumenti tuleks teatud poliitilises olukorras eelistada. Reguleerivate õigusaktide ja turupõhiste vahendite kavandatud eraldamine või võimalik seostamine jääb ebaselgeks.

3.8 Sellest tulenevalt võtab EMSK roheline raamatu küll heakskiitvalt teadmiseks, ent rõhutab, et ühiskondlikus arutelus tõhusamate keskkonnapoliitiliste vahendite üle on vaja suuremat pühendumist ja peab välja tooma võimalikult konkreetseid

näiteid, kui EL soovib saavutada oma ambitsioonikaid eesmärke näiteks kliima-ja energiapoliitika valdkonnas.

3.9 EMSK arvates peaksid turupõhised vahendid lähtuma „saastaja maksab” põhimõttest ning sel viisil pakkuma stiimuleid neile, kes keskkonda aktiivselt kaitsevad.

4. EMSK konkreetsete märkused

4.1 EMSK on alati rõhutanud nn väliskulude arvessevõtmise olulisust. Siinkohal võivad olulist rolli mängida turupõhised vahendid, nagu märgib ka komisjon. Ent esmalt on tarvis võtta vastu selge poliitiline otsus, millises ulatuses väliskulusid arvesse võtta.

4.2 Rohelises raamatus kirjeldatud turupõhine maanteetranspordi vahend — „Eurovignette” — on hea näide probleemi olemusest, kuna seda väliskulude integreerimiseks sobivaks peetavat vahendit on tegelikkuses väga vähe rakendatud. Komisjon ütleb ka ise, et „keskmised kasutustasud võivad katta üksnes infrastruktuurikulusid ja jätta arvestamata väliskulud”. Seetõttu on vaja algatusi väliskulude integreerimiseks tulevikus näiteks „Eurovignette’i” kaudu.

4.3 Komitee palub komisjoni, nõukogu ja parlamenti liigitada keskkonnapoliitiliseks üksnes selliseid turupõhiseid vahendeid, millel on tõepoolest selge keskkonnaalane eesmärk. Rohelises raamatus nimetatud „Eurovignette” ei vasta täielikult sellele kriteeriumile, kuna väliskulusid ei ole arvesse võetud. „Eurovignette” on eelkõige loodud selleks, et infrastruktuuri kulusid ei kataks üksnes avalik sektor, vaid selles osaleksid otseselt ka kasutajad. Mõistagi saab ka sellise lähenemisviisiga keskkonda mõjutada, kui näiteks kasutajad hakkavad kulude kasvades kaaluma, kas auto asemel ei oleks parem reisida rongiga (või koguni üldse reisist loobuda). Ent kuni ei tehta samme (keskkonnaalaste) kulude arvessevõtmiseks, millel seni ei ole „turgu” olnud ning millele ei ole tähelepanu pööratud, ei peaks „Eurovignette’i” käsitlema keskkonnapoliitikavahendina.

4.4 Kõigepealt peavad poliitikakujundajad selgeks tegema, mida teatud poliitilise meetmega soovitakse saavutada. Alles seejärel, kui eesmärk on määratletud, tuleks hakata arutama, milline vahend on selle saavutamiseks sobiv.

4.5 Seega ei võimalda ka turupõhiste vahendite laialdasem kasutamine poliitikakujundajatel vältida kohati väga keerulist ja vastuolulist otsust kehtestada selged (keskkonnaalased) eesmärgid, nagu näiteks heitkoguste piirmäärad. Sellest on seni tihti vajaka jäänud. Turupõhised vahendid ei asenda selliseid otsuseid, vaid on (nagu nimigi ütleb) vahendid määratletud poliitiliste eesmärkide saavutamiseks.

4.6 Komisjon peab viivitamata kõrvaldama rohelise raamatuga esile kutsutud ebakindluse. Komisjon peab selgelt määratlema oma nägemuse erinevate poliitiliste instrumentide kasutamisest tulevikus. EMSK soovib komisjonil kavandatud laiaulatusliku arutelu raames mõelda läbi erinevad poliitilised tegevusvõimalused (koos või ilma turupõhiste vahenditeta), tuginedes mõnedele praktilistele näidetele erinevatest poliitikavaldkondadest, nagu näiteks energia ja transport.

4.7 Komisjon võiks näiteks selgitada, et turupõhiseid vahendeid ei kavatseta rakendada näiteks kantserogeensete ainete probleemi lahendamiseks.

4.8 Turupõhised vahendid võiks aga olla otstarbekad näiteks sellise järjest aktuaalsemaks muutuva küsimuse puhul nagu süsinikdioksiidivabade söeelektrijaamade ehitamine tulevikus, juhul kui vastav tehnika saab lähitulevikus kättesaadavaks. Kas on kavas muuta elektrijaamadele (õigusaktide abil) kohustuslikuks kaasaegseima tehnoloogia kasutamine või rakendatakse turupõhiseid vahendeid nende kasumlikuks muutmiseks? Selliseid küsimusi peaks tulevikus ühiskondliku arutelu käigus enam käsitlema.

4.9 Kui reguleerivate õigusaktide ja turupõhiste vahendite eraldatus/seotus oleks selgemini määratletud, tuues välja konkreetsed tegutsemisvõimalused, muudaks see mõistetavamaks ka rohelise raamatu arutluskäigu turupõhiste vahendite kasutamisest bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks. EMSK arvates ei ole see praegu veel piisavalt veenev, et anda tööpoolest

lootust tõhusaks võitluseks bioloogilise mitmekesisuse murettekitava vähenemisega.

4.10 Arvamuses „Euroopa Liidu säästva arengu strateegia kahe aasta tagant koostatav eduaruanne”⁽³⁾ kutsus komitee komisjoni üles täpsustama oma väga umbmääraselt sõnastatud ettepanekuid uue, säästvuse näitajatel põhineva maksusüsteemi osas. Eurostati andmetel moodustab keskkonnamaksudest saadav tulu umbes 7 % kogutulust.

4.11 EMSK arvates on arutelu töö maksustamise vähendamisest ja selle kompenseerimisest keskkonnakahjulike tegevuste maksustamisest saadava tuluga hilinev ning peaks pärast rohelise raamatu esitamist kiiremini edasi liikuma. Seejuures tuleb aga ka selgitada, kuidas kavatseb EL kõnealuseid muudatusi ellu viia, sest aluslepingute kohaselt on ELil liikmesriikide maksupoliitikale väga väike mõju.

4.12 EMSK peab äärmiselt oluliseks, et lubatud uuring keskkonnakahjulike toetuste kohta esitataks viivitusega ning et sellised toetused kaotatakse nii kiiresti kui võimalik. Komitee arvates moonutavad keskkonnakahjulikud toetused oluliselt konkurentsi ja selline avalike ressursside väär jaotamine on täiesti vastuvõetamatu. Turupõhised vahendid saavad tõhusa keskkonnakaitsevahendina toimida üksnes siis, kui keskkonnakahjulikud toetused on täielikult kaotatud.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ ELT C 256, 27.10.2007, lk 76.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Piiriülene tööjõud põllumajanduses”

(2008/C 120/05)

16. veebruaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse teemal:

„Piiriülene tööjõud põllumajanduses”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 31. oktoobril 2007. Raportöör oli **Martin SIECKER**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 104, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa tööjõu ränne on majandusliku iseloomuga, mis tuleneb töötajate vabast liikumisest Euroopas, kus liikmesriikide elatustasemete vahel on suured erinevused. Töötuse kõrge tase mitmes uues liikmesriigis ning nõudlus odava ja madala kvalifikatsiooniga tööjõu järele 15 vanas liikmesriigis tekitavad püsiva tööotsijate voolu.

1.2 2004. ja 2007. aastal võeti üleminekumeetmeid, mis võimaldavad vanadel liikmesriikidel uutest liikmesriikidest tulevat rännet reguleerida. Meetmete võtmise üheks põhjuseks oli vanade liikmesriikide soov vältida liiga suurest tööjõu rände voolust tekkida võivat pinget tööturul, mis viiks ebaseadusliku tööjõu palkamiseni.

1.3 Meetmete tulemusena tekkis aga just see olukord, mida nendega vältida püüti. Euroopa Komisjon märgib oma üleminekumeetmete toimimist käsitlevas aruandes, et uutest liikmesriikidest tulevatele sisserändajatele kehtestatud seadusliku töötamise piirangud on põhjastanud loata töötamise kiiret kasvu, näilise füüsilisest isikust ettevõtjana töötamist ning fiktiivset teenuste osutamist ja fiktiivseid allhankeid.

1.4 Kõnealune paradoksaalne olukord tuleneb asjaolust, et ELi 15 vana liikmesriigi põllumajandussektoris on hooajalise tööjõu järele nii suur nõudlus, et seda ei suuda katta kohalik tööjõud. Piisav hulk uutest liikmesriikidest tulevaid võõrtöölisi on sellest tööst huvitatud, aga paljud neist ei saa seda teha piiravate üleminekumeetmete tõttu. Tööjõu vood põllumajanduses erinevad vastavalt päritoluriigile ja vastuvõtvale riigile. Erinevused on eelkõige seotud osaliste või täielike üleminekumeetmete olemasolu või nende puudumisega.

1.5 Antud kontekstis eelistatakse hooajalise töö puhul tihti mitteametlikku värbamist. Kõnealuse teema kohta on raske

saada täpset teavet, sest tegu on kolme osapoolega, kellel kõigil on oma põhjused nimetatud teabe varjamiseks. Tööandjad, kes tahavad maksta vähem, kui kehtivad seadused ja kollektiivlepingud neid maksuma kohustavad. Töölised, kes rahulduvad madalama töötasuga kui see, millele neil on nimetatud sätete alusel õigus, ning südametunnistusega vahendajad, kes on liigagi meelsasti valmis kõike korraldama, sest neil on võimalik selle pealt suurt kasu lõigata.

1.6 Paljud sellistest vahendajatest pakuvad soodushindu, aga lõpuks maksavad arve võõrtöölised, kes peavad rahulduma alla toimetulekupiiri jääva sissetulekuga. Juhtub ka, et hooajalise tööjõu palkajad maksavad vahendajatele turuhinna, aga viimased ei tasu ei sotsiaal- ega tulumakse. Lisaks panevad vahendajad üldiselt ka ühe osa võõrtööliste palgast oma taskusse. On olemas veebilehed nii Ida- kui Lääne-Euroopa telefoninumbritega, kus pakutakse füüsilisest isikust ettevõtjateteenuseid, mille pealt ei ole vaja maksta ei sotsiaal- ega tööandjapoolseid makse.

1.7 Kõnealune olukord on mitmest vaatenurgast problemaatiline. Kehtestada tuleks põhimõte, et võõrtöölisi koheldakse igas mõttes samamoodi nagu nende kohalikke kolleege, st võrdse töö eest võrdne palk, ning tagada tuleks ka võõrtööliste parem juurdepääs sotsiaalkindlustusele. See ei ole ainult töötajate sotsiaalhuvides, vaid ka tööandjate majanduslikes (õiglasel konkurentsitingimused kõigi jaoks) ja liikmesriikide finantshuvides (maksud).

1.8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanekuga sätestatakse karistused ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele. Direktiivis nähakse ette ühtlustatud karistused tööandjatele, ühtlustatud ennetavad meetmed, tööandjatele kehtestatud karistuste rakendamise heade tavade määratlused ja nimetatud heade tavade vahetamine liikmesriikide vahel.

1.9 EMSK peab vajalikuks, et niikaua kui kehtivad piirangud uutest liikmesriikidest pärit rändajatele, kohaldataks direktiivi ka tööandjate suhtes, kes värbavad ebaseaduslikult tööjõudu piirangutega riikidest Lisaks peab EMSK väga oluliseks, et EL jälgiks tähelepanelikult mitte ainult direktiivi ülevõtmist kõigi liikmesriikide õigusaktidesse, vaid ka selle rakendamist praktikas.

1.10 Võitluses loata töötamise vastu võiks tulla kasuks töösuhte ühtne määratlemine Euroopas, mis tõmbaks selge joone töövõtu (teenuste osutamine) ja ülesannete täitmise vahel töösuhte raames (tööleping). Rahvusvaheline Tööorganisatsioon andis kõnealusel teemal selge soovitusena, mille kohaselt tuleks töelistele füüsilisest isikust ettevõtjatele, kelle tegevus ei piirdu kvalifitseerimata odav tööga, anda tööturul selgem staatus ja tagada neile kaitse, milleks neil on õigus. EMSK avaldab rahulolu, et Euroopa Komisjon kiitis heaks ettepaneku Euroopa tööturu osapoolte läbiviidava uuringu kohta ehitusvaldkonnas, mis käsitleb töötamist (näiliselt) füüsilisest isikust ettevõtjana. Komitee märgib samuti rahuloluga, et komisjon on valmis kõnealusel uuringut ka rahastama.

1.11 Arvestades seadusliku töötamise piirangutest tulenevaid tagajärgi, tuleks võib-olla edasiste Euroopa Liidu laienemiste puhul sellist tüüpi üleminekumeetmete kavandamisest loobuda. EMSK palub Euroopa Komisjonil uurida ka võimalust kaotada kõik piirangud, mis veel kehtivad 2004. ja 2007. aastal ELiga ühinenud 12 riigist pärit töötajate suhtes. Suur osa Euroopa tööturu osapooltest toetab piirangute kaotamist, kui tagatakse Euroopa Liidu ja liikmesriikide ning tööturu osapoolte enda tasandi konkreetsed meetmed võõrtööliste õiglase kohtlemise jälgimiseks.

2. Sissejuhatus

2.1 Lissaboni strateegia järgi peaks Euroopa Liit muutuma väga konkurentsivõimeliseks teadmispõhiseks majanduseks, mis põhineb säästval tootmisel ja tarbimisel ning mida toetab suur sotsiaalne ühtekuuluvus.

2.2 Tänapäevane Euroopa Liit on hetkel üsna konkurentsivõimeline teadmispõhine majandus, mida iseloomustavad veel ebapiisavad tootmise ja tarbimise viisid ning palju soovida jättev sotsiaalne ühtekuuluvus.

2.3 Käesolev arvamus toetub eelkõige sellele viimasele aspektile — sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Euroopa Liit pühendab palju tähelepanu majanduslikule arengule ja säästvuse põhimõtte rakendamisele, eelkõige tootmises. Liiga vähene tähelepanu Lissaboni strateegia kolmanda samba poliitikatele tingib selle, et sotsiaalne ühtekuuluvus pigem nõrgeneb kui tugevneb.

2.4 Sotsiaalse ühtekuuluvuse eiramisel on selgelt nähtavad tagajärjed tööturul. Mitteametliku töö hulk kasvab ja taas on turule ilmunud sellise tööliise tüüp, keda arvati olevat kaua aega tagasi kadunud — päevatöoline.

2.5 Uued päevatöölised pakuvad oma teenuseid tänaval, kohtades, mis on tuntud vähese südametunnistusega vahendajate värbamispaikadena. Tööandjad võtavad päevatöölised tööle päevakaupa, jättes nende pealt maksmata nii tulu- kui sotsiaalmaksud. Nad on sunnitud töötama liiga palju tunde päevas, saavad ebapiisavat tunnitasu ning neil ei ole mingit tööõigusest tulenevat kaitset, isegi mitte niivõrd kui see vastavas riigis olemas on.

2.6 Mõned aastad tagasi oli tööturg, eelkõige vähe või kvalifitseerimata tööjõu osas, veel siseriikliku suunitlusega. Euroopa Liidu 2004. aasta laienemisega tekkis ka selles erisegmendis Euroopa tööturg. 2007. aasta laienemine koos Bulgaaria ja Rumeenia tööliste saabumisega suurendas oluliselt pakkumist kõnealusel uuel turul.

2.7 Nimetatud suundumus areneb jõudsalt põllumajanduses. Just selles sektoris leiavad paljud välismaal tööd otsivad inimesed esimesena tööd.

2.8 EMSK soovib käesoleva arvamusena selle küsimuse Euroopa Liidus päevakorda tõsta, et asjaomased Euroopa institutsioonid võiksid koos liikmesriikide ja tööturu osapooltega otsida lahendusi sellele märkimisväärsele, traagilisele ja kahjuks üha halvenevale probleemile.

3. Põllumajandus

3.1 Põllumajandus on majandustegevuste kogum, mille kaudu kohaldatakse looduslik keskkond sobivaks tootma köögivilju ja loomi⁽¹⁾. Selleks kasutatakse vastavalt tootele, tootmisviisile ja öitsengu astmele erinevaid ja arvukaid tehnikaid, alates lihtsatest tööriistadest kuni suurte masinateni, mis asendavad üha enam inimtööjõudu.

3.2 Põllumajandussektor on Euroopa Liidu majanduse väga oluline sektor. Euroopa Liidus on rohkem kui 160 miljonit hektarit kasutuses olevat põllumaad ja 11 miljonit põllumajandusettevõtet, mis pakuvad tööd kokku 15 miljonile inimesele. Kui enamikel juhtudel on tegemist põllumajandusettevõtjate endi ja nende pereliikmetega, siis umbes miljon ettevõtet annab tööd 6,5 miljonile palgatöölisele. Nendest 4,5 miljonit on hooajatöölised ning teadmata arv neist töötab riigis, mis ei ole nende päritolumaal⁽²⁾. Paljud hooajatöölised on pärit Poolast, Bulgaariast ja Rumeeniast.

3.3 Põllumajanduse võib jagada mitmeks alasektoriks: loomakasvatuse (loomade kasvatamine) ja akvakultuuride pidamine (kalade kasvatamine), aiandus (väikeses koguses lühikeses elutsükliga taimede nagu köögiviljad, ilutaimed, puuviljad, seemned jne kasvatamine) ja põllundus, mis erineb aiandusest seetõttu, et taimede kasvatamine toimub suurtes kogustes ja see nõuab vähem inimtööjõudu. Metsakasvatust ärilistel eesmärkidel ei arvestata kõikjal Euroopa Liidus põllumajanduse alasektorina, vaid loetakse paljudes riikides täiesti eraldi sektoriks.

⁽¹⁾ NACE kood A.

⁽²⁾ www.agri-info.eu.

3.4 Põllumajandus ei tooda mitte ainult toiduaineid, vaid üha enam ka muid kaupu, nagu lilled, karusnahk, nahk, bioloogilised kiudused (biodiisel, etanool, gaas, kiiresti kasvav mets), ensüümid, kiudained jne. Geneetiliselt muundatud taimedest toodetakse ka eriravimeid.

3.5 Nii Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni⁽³⁾ kui Eurofondi⁽⁴⁾ andmetel on põllumajandus tööliste jaoks kõige ohtlikumate sektorite hulgas. Aastas toimub kokku 335 000 surmaga lõppevat tööõnnetust. Enam kui pooled neist — 170 000 õnnetust — juhtuvad põllumajandussektoris.

4. Mitteametliku töö vormid

4.1 Euroopa Liidu arvukate õiguslike probleemide tõttu on võimatu sõnastada ühtset mitteametliku töö määratlust. Praktikat, mida ühes liikmesriigis aktsepteeritakse täiesti normaalse-tena (kui mõni valdkond ei ole reguleeritud, siis ei ole ka sätteid, millest tuleks kinni pidada), peetakse teises kummaliseks või isegi selle riigi õigusaktide või –normide rikkumiseks.

4.2 Mitteametliku töö riiklikud määratlused on liikmesriigiti erinevad. Juttu on tegevustest, mis ei kajastu ametliku majanduse ametlikus statistikas. Kui arvilised andmed on olemas, siis pärinevad nad sageli ühest ainsast allikast, ei ole kontrollitavad ega seega usaldusväärsed. Näib siiski ilmne, et mitteametlik töö eksisteerib suures mahus.

4.3 Praktiliselt kõigis liikmesriikide mitteametliku töö määratlustes rõhutatakse maksukohustustest kõrvalehoidmist. Samuti on peaaegu kõigis määratlustest mainitud sotsiaalkindlustusest kõrvalehoidmist. Kummalisel kombel ei mainita mitteametliku töö määratlustes peaaegu mitte kunagi muude tööõigusest tulenevate kohustuste eiramist (töötingimused, tööaeg, siduvad kollektiivlepingud).

4.4 Mitteametlikult töötavad arvele võtmata töölisel, kes ei ole tingimata elamis- või tööloata võõrtöölistega. Mitteametlikult töötavad ka inimesed, kellel on vajalikud dokumendid olemas või kes neid ei vaja, sest on selle riigi kodanikud, kus nad rikkumise toime panevad. Kehtivate dokumentideta töölisel on dokumentidega töölistest ebasoodsamas olukorras ja seega palju kergemini ärakasutatavad. Lisaks on viimati nimetatud rühmal ka juurdepääs ametlikule tööle, mida kehtivate dokumentideta töölistel ei ole.

4.5 Paralleelselt klassikalise palgatöö vormiga on olemas ka füüsilisest isikust ettevõtja töövorm. Füüsilisest isikust ettevõtjate tööandjad ei pea maksma nende pealt ei tulu- ega sotsiaalmakse. See kohustus lasub neil endil.

4.6 Füüsilisest isikust ettevõtjaid ei kaitse samasugune tööõigus nagu teisi töötajaid, st nende suhtes ei kehti miinimumpalk, maksimaalne nädalas töötatud tundide arv ega töötervishoiu- ja ohutusnõuded. Arvestades tõsiste tööõnnetuste esinemise kõrgendatud riski kõnealusel sektoris (vt punkt 3.5), on olukord vastuvõetamatu. Kõnealusel ettevõtjad võivad töötada selliste tasude ja tingimuste alusel, mis nad ise oma tööandjatega kokku lepivad.

4.7 Füüsilisest isikust ettevõtjad olid alguses kogenud spetsialistid, kes olid spetsialiseerunud teatud kindlatele ametitele. Üldjuhul vajasis nad aastaid selleks, et saavutada väljaõppinud ja kogenud meistri tase, mis oli vajalik füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks.

4.8 Praegu tehakse allhankimise ja kasvavalt alltöövõtu korras sooritavate kõrvaltegevuste tõttu nimetatud moel märksa enam kui vaid kitsalt erialast tööd. Ettevõtted säilitavad piiratud suurusega tuumiku kindlaid ja pädevaid töötajaid, lihtsam töö tehakse üha sagedamini allhanke ja alltöövõtu korras. Sedalaadi töö vajaduse katab suur hulk uusi füüsilisest isikust ettevõtjaid, kes tööturule tulevad. Nimetatud uued füüsilisest isikust ettevõtjad ongi peamiselt spetsialiseerunud odava mittekvalifitseeritud tööjõu pakkumisele.

4.9 Faktiliselt on tegemist näilise füüsilisest isikust ettevõtjana töötamisega, mida kasutati peamiselt 1980. aastate lõpus tööpuudusest lahtisaamiseks Iirimaa ja Ühendkuningriigis. Varem oli briti õigusaktides hulk tagatisi, mis võimaldasid kontrollida, kas füüsilisest isikust ettevõtjad vastasid teatud tingimustele. Eelkõige pidid nad olema kogenud eksperdid mõnel spetsiifilisel alal. Briti tolaeagne valitsus loobus kõnealustest valikukriteeriumidest, võimaldades seega äkki paljudel inimestel end füüsilisest isikust ettevõtjana registreerida ja töötada mandril sealsete liikmesriikide kehtivat tööõigust eirates⁽⁵⁾.

4.10 Tänapäeval ei ole see enam anglo-saksi maade privileeg. Nii teatas näiteks Poola valitsuse pressiesindaja ühel töötajate vaba liikumist käsitleval konverentsil, et Poola valitsus kutsus töötajaid üles end füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerima⁽⁶⁾. See võimaldab neil kõigis teistes liikmesriikides kehtivaid piiranguid — niipalju kui neid veel olemas on — eirata ja töötada igal pool. Sel viisil saab füüsilisest isikust ettevõtja staatust kasutada regulaarselt ja tahtlikult kehtivatest õigusaktidest või alltöövõtuahela töötingimustest kõrvale hiilimiseks. Ebaõiglaste lepingute sõlmimine näiliste füüsilisest isikust ettevõtjatega, kelle teenuseid pakutakse tihti tööbüroode kaudu, võimaldab kõrvale hoida ka igasugusest tulumaksu ja sotsiaalkindlustusega seotud kohustusi puudutavast vastutusest.

⁽³⁾ ÜRO Genfis asuv agentuur.

⁽⁴⁾ Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond Dublinis.

⁽⁵⁾ Euroopa ehitusvaldkonna töötingimuste uurimise instituut.

⁽⁶⁾ FAFA, töötajate vabaliikumise teemaline konverents, 1. juuni 2006, Oslo, www.fafa.no.

4.11 Kõnealust nähtust võib suures mahus täheldada ka ehitusvaldkonnas, selles sektoris on antud teemat uuritud palju rohkem kui põllumajandussektoris. Nende kahe sektori vahel on arvukalt sarnasusi. Eelkõige jagavad nad mõlemad kolme kõige suuremat loata töötamise riski: intensiivne ja ajutine töö, mida teevad peamiselt mittekodanikest töölised. Ehitusvaldkonna Euroopa tööturu osapooled nüüdseks seda ohtu mõistnud ning palunud Euroopa Komisjonilt vahendeid, et teostada 18 liikmesriigis uuring (näilise) füüsilisest isikust ettevõtjana töötamise kohta. Euroopa Komisjon on võtnud selle taotluse vastu ning juba enne käesoleva aasta lõppu korraldatakse uuringu läbiviimiseks Euroopa tasandi riigihange.

4.12 Kuna siiani veel puudub töösuhte Euroopa õiguslik raamistik, siis on odava tööjõuga handeldajatel tegutsemiseks vabad käed, mis kutsuvad Euroopa tasandil esile tõsiseid kahjulikke kõrvalmõjusid. Euroopa Komisjon on jõudnud samale järeldusele oma aruandes 2003. aasta ühinemislepingus sätestatud üleminekukorra toimimise kohta, milles ta märgib, „et piirangud võisid julgustada EL8 liikmesriikide kodanikke otsima muid võimalusi majandustegevuseks EL15 liikmesriikides, mis kajastub erakordselt kõrges lähetatud töötajate ja ennast füüsilisest isikust ettevõtjana määratlevate töötajate sissevoolus“⁽⁷⁾.

4.13 Samas aruandes mainib Euroopa Komisjon, et „tööturu osapooled tunnistasid, et rändevood EL8 liikmesriikidest EL15 liikmesriikidesse on olnud tagasihoidlikud, ning rõhutasid, et tööstandardite nõrgendamist ja „sotsiaalset dumpingut“ tuleks vältida. Lisaks märgiti, et seadusliku töötamise piirangud põhjustavad loata töötamise kiiret kasvu, võltsi füüsilisest isikust ettevõtjana töötamist ning fiktiivset teenuste osutamist ja fiktiivseid allhankeid“. Edasi maalib komisjon pildi, mille kohaselt ei ole rändevood olnud märkimisväärsed, öeldes, et „andmed teatavate riikide rändevoogude kohta võivad erineda käesolevas aruandes esitatutest. Põhjuseks võib olla, et kõiki üldkättesaadavaid andmeid ei ole sama hoolikalt analüüsitud kui käesolevas aruandes esitatuid“. Lisaks märgib Euroopa Komisjon üldises toonis, et tööturu juurdepääsu piirangud võivad esile kutsuda loata töö vohamise.

4.14 Näiteks 1992. aastal oli Hollandi kõige enam töötajaid koondavas põllumajandussektoris — aianduses — ligi 54 000 täisajaga töötajat. Ligikaudu 87 % töötajatest olid alalised töötajad, enam kui 13 % olid seotud ettevõttega mõnel teisel moel (ajutised töötajad, tähtajalised lepingud, (näilised) füüsilisest isikust ettevõtjad) 2005. aastal oli sektoris 59 000 täiskohaga töötajat, kellest 61 % töötasid alaliste/tähtajatute lepingutega ja ligi 39 % töötasid ettevõtete heaks mõnel muul moel. Märkida tuleb ka, et nimetatud arvud kajastavad ametlikku majandustegevust. Arvutuste kohaselt on nimetatud sektoris 2007. aasta kevadel lisaks veel 40 000 töötajat (täistööajaga töö), kes töötavad mitteametlikult⁽⁸⁾. Siiski näib, et pärast 2004. aastal

liitunud riikidest pärit tööliste kehtinud piirangute kaotamist on loata töö osakaal aiandussektoris jätkuvalt kahanemas.

5. Tööstandardid surve all

5.1 Viimaste aastate jooksul on selgunud, et piirangute seadmine tööturule pääsemiseks töötab sageli iseendale vastu. See võib viia õigusaktidest ja töötingimustest kõrvalehiilimiseni. Rumeeniast ja Bulgaariast pärit töötajatele ei ole kuni 2008. aasta 31. detsembrini seatud piiranguid Eestis, Lätis, Leedus, Poolas, Slovakkias, Tšehhi Vabariigis, Rootsis, Soomes, Küprosel ega Sloveenias. Töötajad peavad end siiski arvele võtma Soomes, Küprosel ja Sloveenias. Ülejäänud 15 Euroopa Liidu liikmesriigis on Rumeeniast ja Bulgaariast pärit töötajatele kehtestatud piirangud⁽⁹⁾. 2004. aastal liitunud 10 liikmesriigist pärit töötajatele kehtestatud piirangud on veel jõus, kuid nad on leebemad ja kehtivad vähemates riikides kui Bulgaariast ja Rumeeniast pärit töötajaid puudutavad piirangud⁽¹⁰⁾.

5.2 Euroopa Liidu tööjõu ränne on majandusliku iseloomuga, mis tuleneb töötajate vabast liikumisest Euroopa Liidus, kus liikmesriikide elatustasemete vahel on suured erinevused. Suur töötuse tase mitmetes uutes liikmesriikides ning nõudlus odava ja madala kvalifikatsiooniga tööjõu järele 15 vanas liikmesriigis tekitavad püsiva töötajate voolu.

5.3 Paljud neist leiavad tööd põllumajandussektoris, kus leidub palju hooajatööd ja saagikoristuse ajal on vajadus ajutise lisatööjõu järele väga suur. Sotsiaalse dumpingu oht on nimetatud sektoris samuti märkimisväärselt suurem kui teistes. Muuhulgas on põhjuseks see, et paljudes liikmesriikides ei sõlmita põllumajandussektoris kollektiivlepinguid või paljudel juhtudel ei ole põllumajanduses sõlmitud kollektiivlepingud üldiselt siduvad.

5.4 Hooajatöö on Euroopa põllumajanduse struktuuriline element. Jätkusuutlik ja tõhus põllumajandustootmine on võimalik üksnes tänu paindlikule tööjõule. Põllumajandussektori hooajatöö teevad suures osas ära võõrtöötajad. Mõnel juhul tekivad probleemid, mis ohustavad sotsiaalset ühtekuuluvust.

5.5 Seaduslikult töötavate võõrtöötajate tööjõud on sageli kohalikust tööjõust odavam, kuna tööandja ei pea tegema teatud makseid. Eelkõige puudutab see valdkondlikke koolitusmakse ja sissemakseid pensionifondi. 2004. aastal liitunud 10st liikmesriigist pärit võõrtöölised, kellele vanade liikmesriikide tööturul kehtivad veel piirangud, töötavad sageli osaliselt ka mitteametlikult, mistõttu jääb osa töötundidest maksuametile deklareerimata. Bulgaariast ja Rumeeniast pärit võõrtöölised on kehtestatud veelgi rangemad piirangud ja seetõttu töötavad nad üldreeglina mitteametlikult. Sellisel juhul aga ei maksta kõigi töötundide eest, tunnitasad on liiga madalad ja töötajaid

⁽⁷⁾ KOM (2006) 48 lõplik.

⁽⁸⁾ Productschap Tuinbouw, www.tuinbouw.nl.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/enlargement_fr.htm.

⁽¹⁰⁾ <http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=et>.

sunnitakse ebaõiglase lepingute tulemusena töötama (näiliste) füüsilisest isikust ettevõtjatena.

5.6 ILO on pühendanud mitmeid konventsioone kõnealuses arvamuses käsitletud probleemidele. Tegemist on konventsioonidega nr 97 (Tööhõivest tulenev ränne, 1949), nr 143 (Võõrtöötajad, täiendavad sätted, 1975), nr 181 (Eraõiguslikud tööbürood), nr 184 (Tervis ja tööohutus põllumajandussektoris, 2001). Konventsioone nr 97 ja nr 181 ei ole ratifitseeritud 27st ELi liikmesriigist 17s. Konventsioone nr 143 ja nr 184 ei ole ratifitseerinud vastavalt 22 ja 24 liikmesriiki. Ükski 27st liidu liikmesriigist ei ole ratifitseerinud kõiki nelja konventsiooni⁽¹¹⁾. ILO koostas 2006. aastal ka töösuheteid käsitleva konventsiooni⁽¹²⁾. Selle peamine eesmärk oli parandada kõigis liikmesriikides riikliku tasandi õigusakte, et vahe füüsilisest isikust ettevõtjate ja palgatöötajate vahel oleks kõikjal selgelt ja ühesuguselt mõistetav. Nimetatud eristamine on hädavajalik, et lõpetada üha kasvav ebaseaduslik praktika, mille abil püütakse töötajaid näidata füüsilisest isikust ettevõtjatena⁽¹³⁾.

6. Tööstandardite kaitse

6.1 Kehtestada tuleks põhimõte, et võõrtöölisi koheldakse igas mõttes samamoodi nagu kohalikke töötajaid. Võrdse töö eest tuleb maksta võrdset palka ning tagada tuleb ka võõrtöölise parem juurdepääs sotsiaalkindlustusele. See ei ole ainult töötajate sotsiaalhuvides, vaid ka tööandjate majanduslikes (õiglased konkurentsitingimused kõigi jaoks) ja liikmesriikide finantshuvides (maksud). Kõnealust põhimõtet ei rakendata kaugeltki igal pool. Pärast 2004. aastal liitunud riikidest pärit tööliste üleminekumeetmete kaotamist väljendasid Hollandi tööturu osapooled kavatsust teha koostööd alates 1. maist 2007, et jälgida kinnipidamist sotsiaalsetest ja tööõigust käsitlevatest õigusaktidest ja eeskirjadest. Valitsus lubas välja töötada täiendavad meetmed. Siiani ei ole märgatavate tulemusteni jõutud.

6.2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepanekuga sätestatakse karistused ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele⁽¹⁴⁾. Direktiivis nähakse ette ühtlustatud karistused tööandjatele, ühtlustatud ennetavad meetmed, tööandjate karistuste määramise heade tavade määratlused ja nimetatud heade tavade vahetamine liikmesriikide vahel.

6.3 Ettepaneku aluseks on Euroopa Liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suur osakaal (hinnanguliselt 4,5 kuni 8 miljonit inimest). See viitab ebaseaduslikule tööhõivele, ja põllumajandus on koos ehitus-, tootlustus- ja puhastussektoriga üks neljast kõige enam mõjutatud sektorist.

⁽¹¹⁾ <http://www.ilo.org/ilolex/french/convdisp1.htm>.

⁽¹²⁾ ILO (2006) Soovitus nr 198 töösuhete kohta

⁽¹³⁾ Amsterdam Institute of Advanced Labour Studies.

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 249 lõplik.

Komisjoni ettepaneku kohaselt sedastavad Euroopa Parlament ja nõukogu, et niisugune ebaseaduslik töötamine, „mida saab võrrelda ELi kodanike deklareerimata tööga, [võib] põhjustada kahju riigi eelarvele, viia palkade langemise ja töötingimuste halvenemiseni. See võib moonutada ka ettevõtjatevahelist konkurentsi. Lisaks sellele tähendab see ka seda, et deklareerimata töötajad ei ole hõlmatud tervisekindlustusega ja neil ei ole õigust pensionile”.

6.4 2003. aasta ühinemislepingus sätestatud üleminekukorra toimimise aruandes (nimetatud ajavahemik kestis 1. maist 2003 kuni 30. aprillini 2006) märgivad Euroopa tööturu osapooled, et „seadusliku töötamise piirangud põhjustavad loata töötamise kiiret kasvu, võltsi füüsilisest isikust ettevõtjana töötamist ning fiktiivset teenuste osutamist ja fiktiivseid allhankeid.” Nimetatud kogemuste põhjal tuleks kaotada piirangud, mis kehtivad aastatel 2004–2007 ELiga liitunud 12 liikmesriigi töötajatele, ja luua kõigile võrdsed tingimused. Enamik Euroopa tööturu osapooltest toetab piirangute kaotamist, kui tagatakse Euroopa Liidu ja liikmesriikide ning tööturu osapoolte enda tasandi konkreetset meetmed võõrtöölise õiglase kohtlemise jälgimiseks.

6.5 EMSK soovib, et nii kaua kui kehtivad piirangud uutest liikmesriikidest pärit võõrtöölisele, kohaldataks direktiivi, millega sätestatakse karistused ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele, ka neile tööandjatele, kes võtavad ebaseaduslikult tööle töötajaid nendest liikmesriikidest, kus piirangud veel kehtivad. Lisaks peab EMSK väga oluliseks, et EL jälgiks tähelepanelikult mitte ainult direktiivi ülevõtmist kõigi liikmesriikide õigusaktidesse, vaid ka selle rakendamist praktikas.

6.6 Muuhulgas võimaldab nimetatud direktiiv reageerida suurtele erinevustele liikmesriikide vahel. Hollandis on ebaseaduslikult töötavate töötajate palkamise eest tööandjale määratav maksimaalne trahvisumma 6 700 eurot töötaja kohta. Belgias on sarnane trahv 20 000 eurot ja Luksemburgis 50 000 eurot. Siiski on liikmesriike, kus ebaseaduslikult töötavate töötajate tööandjatele ei ole ette nähtud mingeid karistusi.

6.7 Heade tavade vahetamine on vältimatu osa sotsiaalse ühtekuuluvuseni viivast protsessist. Plovdivis peetud kuulamisel⁽¹⁵⁾ toodi välja mitmeid häid tavasid:

— töötajate rahvusvahelise nõukogu loomine Austria ja Ungari piirilal Burgenlandis⁽¹⁶⁾. Austria ja Ungari ametiühingud teevad nõukogus koostööd jälgimaks, et piiriülene töö toimuks seaduste ja eeskirjade kohaselt;

⁽¹⁵⁾ Plovdiv, Bulgaaria, 18.9.2007

⁽¹⁶⁾ www.igr.at

- nn *gangmasters*-süsteemi (tööjõuvahendajad) sertifitseerimine Ühendkuningriigis ⁽¹⁷⁾. Range kontrolli kaudu kinnitavad ametiasutused usaldusväärsed tööjõuvahendajad, kes on põllumajandussektoris kõige olulisemateks vahendajateks ajutise tööjõu vajajatele. ILO on oma trükistes nimetatud süsteemi hea tavana eraldi välja toonud;
- Belgias on tööturu osapooled sõlminud leppe tõhusaks halduskontrolliks ebaseadusliku töötamise vältimiseks ⁽¹⁸⁾;
- Hollandis kehtestasid tööturu osapooled 2007. aastal sertifitseerimise süsteemi, mis peab tagama sotsiaalsetest ja tööõigusega seotud eeskirjadest kinnipidamise tõhusa kontrolli ajutise töö puhul ⁽¹⁹⁾. Kõnealusel süsteemil on veel mõningaid uudsusest tingitud puudusi, aga kavatsus on kiiduväärt ning arengud paljutootavad;
- Itaalias leppisid tööturu osapooled ning tööhõive- ja põllumajandusministrid 2007. aasta septembris kokku laialatuslikus programmis, mille eesmärk on astuda vastu

mitteametliku töö ja näilise füüsilisest isikust ettevõtja töö levikule põllumajandussektoris ⁽²⁰⁾;

- ILO on töötanud välja programme eratööbüroode tegevuse seadustamiseks, et vältida võõrtööliste sattumist mitteusaldusväärsete vahendajate kaudu inimkaubanduse ja sunnitöö ohvriteks. Nimetatud programmid on suunatud seadusandjatele, politseile jne.

6.8 Osa hea tava näidetes kirjeldatud olukordadest ei vasta siiski täiesti Rumeeniast ja Bulgaariast pärit, 15s vanas liikmesriigis tööd otsivate inimeste olukorrale. Burgenlandis töötavad ungarlased saavad igal õhtul koju minna, Rumeeniast ja Bulgaariast pärit töötajad jäävad aga kodust eemale kuudeks. Kuigi ka siin võib kohata kuritarvitamist, toimub see siiski märksa piirataval moel ja seaduserikkujaid on võimalik tuvastada ja hõlpsasti karistada olemasolevaid meetmeid proaktiivselt rakendades. Üldmulje on siiski selline, et Burgenlandi piirkonnas on sotsiaalselt vastuvõetavad töötingimused.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ www.gla.gov.uk

⁽¹⁸⁾ www.limoso.be, www.ksz.fgov.be/En/CBSS.htm

⁽¹⁹⁾ www.normeringarbeid.nl

⁽²⁰⁾ www.lavoro.gov.it, www.lavoro.gov.it/NR/rdonlyres/7E345511-29CC-4D81-B502-225F85070D3C/0/new_n12ottobre07.pdf

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tööhõive põllumajanduses”

(2008/C 120/06)

13. märtsil 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus vastavalt kodukorra rakenduseeskirjade artiklile 29 A koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Tööhõive põllumajanduses”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 31. oktoobril 2007. Raportöör oli Hans-Joachim WILMS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 96, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Kokkuvõte

1.1 Teatisega „Tööhõive maapiirkondades: tööhõive ühtlustamine” ⁽¹⁾ on komisjon loonud aluse arutelule põllumajandussektori tööhõive kohta, mis on oluline tegur töökohtade loomisel ja kindlustamisel maapiirkondades.

1.2 Struktuurimuutused põllumajanduses jätkuvad ning need puudutavad sadasid tuhandeid põllumajandustöötajaid, kes kaotavad oma töökoha või kelle elutingimused muutuvad. Siiski ei pöörata teatises peaaegu üldse tähelepanu põllumajanduse tööhõive ühele olulisele osale, nimelt töötajatele ning eelkõige hooajatöölisele ja võõrtöötajatele.

1.3 Euroopa töötajate liikuvuse aastaga (2006) seonduvate komisjoni jõupingutuste taustal on see kahetsusväärne. Umbes 4 miljonit hooajatöölise ja osalise tööajaga töötajat (sh umbes 2 miljonit võõrtöötajat) aastas tähendab suurt liikuvust ja paindlikkust põllumajandussektoris.

1.4 Hooajatöö, eriti puu- ja köögiviljakasvatuse, on põllumajanduse struktuurielement, ilma milleta ei saaks tõhus ja jätkusuutlik põllumajandus toimida. Kuna hooajalist tööjõuvajadust ei saa sageli katta kohaliku tööjõuga, annavad ka võõrtöötajad panuse Euroopa põllumajanduse arengusse.

1.5 Tervislike toiduainete tootmine on meie elu alustala. See tähendab ka õiglast tasustamist.

1.6 Hoolimata kõrgest töötusemäärast paljudes Euroopa piirkondades valitseb nõudlus Valgevenest, Ukrainast ja teistest riikidest pärit täiendavate hooajatöölise järele. ELi tööturgu tuleb sotsiaalselt jätkusuutlikult arendada, st kõigil peab olema võimalus tööga elatist teenida. Kõnealust võimalust ohustab täiendav odav tööjõud kolmandatest riikidest.

⁽¹⁾ KOM(2006) 857 lõplik, „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Tööhõive maapiirkondades: tööhõive ühtlustamine””.

1.7 Euroopa Liidu seatud kasvueesmäärke on võimalik saavutada vaid ausa konkurentsi teel. Põllumajandussektoris töötajaid tuleb nende päritolust sõltumata erinevates küsimustes võrdsetl kohelda.

1.8 Põllumajandussektori tööturul on liikuvus väga suur. See on kooskõlas komisjoni eesmärkidega. Siiski ei tohi liikuvate töötajate olukord seeläbi halveneda. Seetõttu peab poliitilisele ja majanduslikule integratsioonile järgnema ka sotsiaalne integratsioon. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, lühiajalises perspektiivis tuleb tegutseda järgmistes valdkondades:

- tarvis on määratleda töö- ja majutustingimuste miinimumstandardid kõigi võõrtöötajate jaoks Euroopas;
- töö kaudu peab võõrtöötajatele olema tagatud ulatuslik sotsiaalne kaitse (sh pensioniõiguste omandamine);
- ka hooajatöölised tuleb kaasata kvalifikatsiooniskeemidesse;
- võõrtöötajad peavad saama teavet töötingimuste ja oma õiguste kohta.

1.9 Euroopa põllumajanduses puudub läbipaistvus tööhõive ulatuse ja sotsiaalsete standardite kohta. Seeläbi tekivad konkurentsimoonutused. Üks vahend taas ausa konkurentsiini jõudmiseks on ettevõtete sertifitseerimine sotsiaalsete kriteeriumide alusel.

2. Sissejuhatus

Töö Euroopa põllumajanduses muutub jätkuvalt. Töövõtjate hulgas moodustab osaline ja hooajaline töö suure osa. Võõrtöötajale, kes liiguvad oma elukohast töökohta, kehtivad eritingimused. Kõnealuses üldises olukorras lähiajal põhimõttelisi muudatusi tulemas ei ole.

2.1 Arengud põllumajanduse hooajatöös

2.1.1 Olukord põllumajandusliku töö valdkonnas on olnud mitmete Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuste teema. Arutelu võõr- ja hooajatöö üle muutub olulisemaks nii Euroopa kui ka mitmete liikmesriikide tasandil. Paljudes valdkondades ja tegevustes on siinkohal tegevad kolm peamist sidusrühma — tööandjate esindajad, ametiühingud ning poliitika- või haldusvaldkonna esindajad, näiteks:

- paljud põllumajanduslikud ametiühingud pakuvad mitmekeelset teavet õigusliku olukorra kohta sihtriigis;
- mõnedes riikides sõlmivad sotsiaalpartnerid võõrtöötajate ja hooajatööliste vajadustele kohandatud kollektiivlepinguid;
- sageli pakutakse võõrtöötajatele õiguslikku nõustamist, eriti töölepingu lõpetamise korral;
- mõned valitsused korraldavad ümarlaudu sotsiaalpartneritega, et parandada hooajatööliste ja võõrtöötajate olukorda;
- pärast sotsiaalpartnerite sekkumist tegeleb ka Euroopa Komisjon kõnealuse temaatikaga ning toetab üha enam sotsiaalpartnerite kavatsust võõrtöö valdkonnas nii Euroopa tasandil kui ka oma fondide kaudu (nt võõrtöötajate elamis- ja vahendamistingimuste parandamisel).

2.1.2 Korduvalt on nõutud võõr- ja hooajatöö järelevalvekeskuse loomist. Seda nõudmist ei ole siiski täidetud. Just põllumajanduse tööhõivet puudutavate selgete andmete kogumine ja esitamine ning nende hindamine on tööjõu olukorra parandamise oluline alus.

2.2 Mõisted

2.2.1 Arutelu põllumajanduse hooajatöö kohta on ebalev seetõttu, et puudub läbipaistvus ja piisav ülevaade tegelikust olukorrast. Ikka ei ole veel selgeid ja üksikasjalikke andmeid hooajatöö ulatuse kohta põllumajanduses.

2.2.2 Euroopa Liidu põllumajandussektoris töötab umbes 2 miljonit täistööajaga töötajat. Umbes 4 miljonit inimest töötab ebakindlatel töökohtadel. Osa neist töötab osalise tööajaga, teine osa teeb hooajatööd, mis ajaliselt ulatub mõnest päevast kuni 8 kuuni aastas. Suur osa hooajatöölistest on võõrtöötajad, nad ei tööta oma elukohas ning peavad sõitma oma töökohta, mis sageli asub välismaal.

2.2.3 Et analüüsida töötajaid hõlmavaid arve, on kindlasti tarvis selgitada kriteeriume, nt ettevõtete suurus, kuulumine eri

sektoritesse ja valdkondadesse, eriti aianduse ja teenuste suunatud põllumajanduse eristamine.

3. Arvamuse pakilisus

3.1 Arvamuse pakilisus kajastub järgmistes punktides.

- a) Maapiirkondade tööhõive olukorda puudutavas teises käsitleb komisjon üksikasjalikult ka töö kvantitatiivset arengut. Komisjon rõhutab, et hoolimata põllumajandustöö tagasihoidlikust osakaalust maapiirkondades on kõnealusel sektoril suur tähtsus. Komisjoni prognoosi kohaselt väheneb 2014. aastaks tööhõive (täistööaja baasil) põllumajanduses, mis praegu hõlmab 10 miljonit töötajat, 4–6 miljoni võrra (2 miljonit 15-liikmelises ELis, 1–2 miljonit 25-liikmelises ELis ning 1–2 miljonit Rumeenias ja Bulgaarias).
- b) 15-liikmelises ELis on oodata täistööajaga töötajate arvu stabiliseerumist või isegi mõningast suurenemist (nagu Saksamaa vanades liidumaades). Kandidaatriikides on oodata täistööajaga töötajate arvu jätkuvat vähenemist. Selge on see, et kui kõnealune suundumus jätkub, suureneb ettevõtete nõudlus hooajatööliste järele piirkondades, kus kasvatatakse puu- ja köögivilju.
- c) Prognoosidest nähtub, et paljudes riikides tuleb puudus kvalifitseeritud töötajatest, kes oleksid näiteks võimelised täitma ettevõtetes juhtivaid kohti või tulema toime keerulise tehnoloogiaga.
- d) Ettevõtted kurdavad juba praegu, et hooajatöölisi ei ole võimalik leida. Kuulda on esimesi hääli, milles kutsutakse üles võimaldama töötajate vaba liikumist mitte ainult ELi siseselt, vaid ka väljastpoolt ühendust tulevale tööjõule hooajatöö eesmärgil. Poola on juba alustanud oma tööturu avamist ning lubab oma tööturule Valgevenest ja Ukrainast pärit töötajad.
- e) Teisest küljest on just paljudes maapiirkondades kõrge tööpuudus. Komisjoni üks strateegia seisneb töötajate liikuvuse suurendamises. Kuid selleks peavad pakutavad töökohad olema atraktiivsed.
- f) Kahtlemata tekitab võõrtöö konflikte ja probleeme.
- g) Samuti on selge, et põllumajanduses valitseb nõudlus tööjõu järele teatavatel aastaegadel vastavalt vegetatsiooniperioodidele. Vastavalt Lissaboni strateegiale on eesmärk luua töökohti ning just kvaliteetsemaid töökohti.

- h) Göteborgi strateegia raames on liikmesriigid teinud otsuse jätkusuutliku arengu eesmärkide kohta. Seejuures on sotsiaalne mõõde sama kaalukas kui majanduslikud ja keskkonnaalased eesmärgid. Sellest järeldub, et ka võõrtöötajate puhul tuleb kinni pidada sotsiaalsetest standarditest. Ettevõtted peavad võtma sotsiaalse vastutuse. Võõrtöölistel on õigus võrdsele kohtlemisele ning korralikele majutus- ja elutingimustele. Lisaks sellele tuleb nad täielikult kaasata sotsiaalkindlustussüsteemidesse.
- i) Euroopa Komisjoni diskrimineerimisevastase algatuse valguses on kavas ka diskrimineerimisevastane arutelu võõrtöötajate töö- ja elutingimuste üle.
- j) Töötajate täielikult vaba liikumine ELis tähendab ka muutust liikmesriikide valitsuste tegevusulatuses. Seeläbi suureneb konkurents nii töötajate kui ka tööandjate hulgas.
- k) Arvestades komisjoni prognoosi 4–6 miljoni töötaja lahkumise kohta kõnealusest sektorist, tuleb ühist põllumajanduspoliitikat käsitlevasse arutellu kaasata ka töö kvaliteeti puudutavad aspektid. Pidevalt töötavate isikute olukord hakkab muutuma, samuti prognoositakse kvalifitseeritud tööjõu puudust, kuid pikemas perspektiivis töötajate arv stabiliseerub.
- Hoolimata ametiühingute aktiivsetest jõupingutustest ja algatustest ei õnnestu võõrtöötajatele pakkuda teavet nende õiguste kohta. Paljudest sihtriikide seadustest ja eeskirjadest ei peeta kinni. Välismaalaste selline ärakasutamine on tugevas vastuolus Euroopa Liidu diskrimineerimisevastaste püüdlustega.
 - Hooajatöölised on lünkade tõttu makseperioodides sotsiaalkindlustuse osas ikka veel majanduslikult ebasoodsas olukorras.
 - Üldjuhul ei tehta hooajatööliste puhul kulutusi, mis tulenevad põllumajandustöötajate kollektiivlepingutest.
 - Võõrtöötajate eluasemed jätavad peaaegu kõigis riikides soovida.
 - Üks edasine võimalus on kasutada põllumajanduses ajutiste töötajate vahendamise agentuure. Kuigi kõnealustest agentuuridest on olemas mitmeid halbu näiteid, võib ajutine töö sageli tulla kasuks nii tööandjale kui ka töötajatele.
 - Valdkondades, kus lühiajaliselt töötavate töötajate osakaal on suur, võib kergesti tekkida ebaseaduslik tööhõive. Sageli kasutatakse ka ebaseaduslikku hooajatööd, et pärast tööloa lõppemist jätkata ilma kehtivate dokumentideta tööd teistes valdkondades.

4. Praegused probleemid

4.1 Võõrtöö põhjused peituvad eelkõige Euroopa piirkondade erinevas elatusasemes. Tööjõu väljaränne toob päritoluriikides pikemas perspektiivis kaasa eelkõige kvalifitseeritud tööjõu puuduse. Kõnealustes piirkondades proovitakse tööjõupuudust leevendada mitte sissetuleku suurendamise ega haridustaseme parandamisega, vaid tööjõu värbamisega veelgi vaesematest piirkondadest, tulevikus peamiselt väljastpoolt Euroopa Liitu.

4.2 Seejuures peitub tööjõupuuduse üks põhjusi kõnealuste sektorite mõnikord rasketes ja harjumatuses töötingimustes. Võõrtöötajad käituvad vastavalt turule. Vabal tööturul liiguvad nad sinna, kus on kõige paremad tingimused.

4.3 Võõrtööga kaasnevad erinevad probleemid.

- Rohkem tähelepanu tuleb pöörata naissoost võõrtöötajatele põllumajanduses. Paljudes riikides võetakse tööle eelkõige naisi ning sellega kaasnevad kultuurilised ja sotsiaalsed probleemid nii siht- kui päritoluriikides.
- 2004. ja 2007. aasta laienemise järel töötajate vabale liikumisele kehtestatud üleminekusätete kohaldamise tõttu esineb tööõiguse rikkumisi töötajate lähetamise puhul teenuste osutamisel teises riigis. Nii jääb tasu vahel alla riiklike miinimumpalkadele ning sageli on see väiksem kollektiivkõikulepete käigus otsustatud tariifidest või piirkonnas kehtivatest palgamaaradest.

5. Järeldused ja tegevusraamistik

5.1 Üldine poliitiline raamistik

5.1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni jõupingutusi tööhõive suurendamiseks maapiirkondades. See hõlmab ka edasisi jõupingutusi läbipaistvuse edendamiseks põllumajandussektori tööhõives. Selle alla kuulub statistiliste andmete kogumine tööhõive kohta ning samuti töötajate laialdane teavitamine asjaomases riigis valitsevatest töö- ja elutingimustest.

5.1.2 Senine põllumajanduspoliitika on suunatud esmajoones toodete kvaliteetivsetele ja kvantitatiivsetele aspektidele. Töötajate töötingimused on jäänud tagaplaanile.

5.1.3 Lissaboni ja Göteborgi strateegiate eesmärgid tuleb veelgi konkreetsemaks muuta. Jätkusuutliku põllumajanduse edasisel arendamisel tuleb keskkonna ja majandusliku mõõtmel kõrval arvesse võtta ka sotsiaalset mõõdet.

5.1.4 Kõikide sidusrühmade esmane eesmärk peab olema Euroopa tööturu ebavõrdsuste kõrvaldamine. Seda ei ole võimalik saavutada üha rohkema odava tööjõu toomisega Euroopasse üha kaugematest piirkondadest. Euroopa mudeli juurde kuulub eelkõige ka ühise sotsiaalse elu edendamine Euroopas ning selles ei ole kohta võõrtöötajate halbade elutingimustega getodele ilma kultuurilise ja sotsiaalse kaasamiseta kohalikku ellu.

5.1.5 Sooline võrdõiguslikkus peab edasistes uurimustes ja nendest tulenevates probleemide lahendamist käsitlevates lähemesisviisides etendama tugevamat rolli.

5.1.6 Tingimused ei ole veel sobivad! Kõik sidusrühmad peavad andma oma panuse.

5.1.7 Võõrtöötajad tuleb võrdsustada kohalike töötajatega. Komisjon peab oma võimaluste raames andma panuse kõnealusesse protsessi. Esimene samm selles suunas on miinimumstandardite sõnastamine. Miinimumstandardid on hea alus ulatuslikule arutelule töö kvaliteedi üle.

5.2 Sotsiaalpartnerite ülesanded ja algatused

5.2.1 Komitee tervitab sotsiaalpartnerite jõupingutusi edendada sotsiaaldialoogis kutseõppe arendamist põllumajanduses, eelkõige aga kutse kvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist liikmesriikide vastavates ametites. Loodava Euroopa „agropassi“ eesmärgiks on lihtsustada põllumajandustöötajate liikuvust Euroopas. Agropass ei tohi seada halvemasse olukorda töötajaid, kellel sellist passi ei ole, vaid see peaks üksnes motiveerima kõnealust kvalifikatsioonitunnistust omandama.

5.2.2 Kvalifikatsioonide läbipaistvus võib parandada ka töötajate liikuvust ning võimalusi teistes riikides töötada ning neisse elama asuda. Komitee tervitab komisjoni algatusi sotsiaalpartnerite toetamisel, et kehtestada agropass.

5.2.3 Koostöös Euroopa Komisjoni ja asjaomaste liikmesriikide valitsustega peaksid sotsiaalpartnerid arendama ja rakendama kontseptsioone ebaseadusliku tööhõivega võitlemiseks.

5.3 Ühised sotsiaalkindlustuse alased algatused

5.3.1 Eriti huvipakkuv on hooajatöötajate sotsiaalkindlustus. Mitmeid aastaid hooajaliselt töötavate töötajate sotsiaalne turvalisus ei tohi teiste töötajatega võrreldes halvem olla. Eelkõige tähendab see, et

- nad tuleb kaasata sihtriigi pensionisüsteemi ja nad saavad täies ulatuses kasutada oma pensioniõigusi,
- töö- ja tervisekaitse sätetest peetakse kinni ning võõrtöötajaid teavitatakse riskidest ja ohtudest nende emakeeles,
- võõrtöötajatel on ulatuslik tervisekindlustus.

5.3.2 Töötajaid tuleb nende emakeeles teavitada seadustest, kokkulepetest ja tavadest, mis puudutavad näiteks töötasu ja palka, organisatsioone, sotsiaalkindlustust, makse ja töökaitsetingimusi. Samas peab EL austama tööturu osapoolte rolli ning mitte kehtestama õigusakte valdkondades, mis kuuluvad riiklike kollektiivlepingute pädevusse.

5.4 Võõrtöötajate majutus- ja elutingimuste parandamine

5.4.1 Võõrtöötajatel on õigus inimväärsele majutusele sihtriigis. Euroopa tasandil tuleb luua raamistik, millega kehtestatakse võõrtöötajate majutuse põhistandardid.

5.5 Õiglase hooajatöö kvaliteeditõend

5.5.1 Juba aastaid on komitee arvukates arvamustes toetanud jätkusuutlikku majandamist. Jätkusuutlik majandamine hõlmab lisaks keskkonnamõõtmele ka ettevõtlusalaseid ja sotsiaalseid aspekte. Nn õiglase hooajatöö mitteriiklik vabatahtlik sertifitseerimissüsteem võiks muuta konkurentsi ausamaks. Vabatahtliku sertifitseerimise kriteeriumid võiksid olla järgmised:

- sobiv töötasu,
- töökaitse
- töötajate osalemine ettevõttesiseses protsessides,
- töölepingust tulenevad korraldused,
- majutus,
- tööaeg.

Sertifitseerimise eesmärk on:

- edendada õiglast konkurentsi,
- teavitada hooajatööst huvitatuid ettevõtetest, ja
- tõsta heade ettevõtlustavade mainet.

5.6 Heade tavade levitamine

5.6.1 Euroopa põllumajandussektoris on arvukalt huvitavaid algatusi ja projekte liikuvuse suurendamiseks põllumajanduses ning hooajatööliste olukorra parandamiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsus komisjoni üles võtma meetmeid heade tavade hindamiseks ja levitamiseks.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal Riiklike säästva arengu nõukogude roll

(2008/C 120/07)

25.–26. aprillil 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Riiklike säästva arengu nõukogude roll”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni (säästva arengu seireüksus) arvamus võeti vastu 27. novembril 2007. Raportöör oli Roman HAKEN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused

1.1 Riiklikud säästva arengu nõukogud saavad olla säästva arengu edendamise tugev ja võimas jõud, sest nad saavad anda erapooletut nõu ning edendada säästva arengu dialoogi kodanikuühiskonna esindajate ja sidusrühmadega.

1.2 ELi riiklike säästva arengu nõukogude ülevaade loob väga mitmekesise pildi. Mõnes liikmesriigis riiklikud nõukogud kas puuduvad või ei ole aktiivsed. Aktiivsed nõukogud on aga oma pädevusvaldkonna, koosseisu, sõltumatuse, vahendite ja tehtava töö mõju poolest märkimisväärselt erinevad.

1.3 Järgides nende liikmesriikide positiivseid kogemusi, millel on tugevad riiklikud säästva arengu nõukogud, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kõiki liikmesriike üles tugedama oma nõukogusid või looma toimivad ja tõhusad nõukogud seal, kus neid veel ei ole.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitab, et nõukogud peaksid:

- kaasama asjaomase ühiskonna kõikide peamiste sektorite esindajaid,
- olema piisavalt sõltumatud valitsusest,
- etendama olulist rolli säästva arengu strateegiate kujundamisel ja nende rakendamise jälgimisel,
- olema piisavalt rahastatud, et nad saaksid pakkuda aruteludele ja otsustusprotsessile tõelist lisaväärtust,
- vahetama kogemusi ja parimaid tavasid ning jätkama omavahel avatud dialoogi, eelkõige Euroopa keskkonna ja säästva arengu nõukogude (EEAC) võrgustiku tugevdamise kaudu.

2. Taust

2.1 Säästev areng tähendab praeguse põlvkonna vajaduste rahuldamist, ilma et see ohustaks tulevaste põlvkondade võimet oma vajadusi rahuldada. See on üks ELi üldesmäärke, millest

kõikide ELi poliitikavaldkondade ja -meetmete puhul lähtutakse. See rajaneb demokraatia, soolise võrdõiguslikkuse, solidaarsuse ja õigusriigi ning põhiõiguste austamise, sealhulgas vabaduse ja kõigile võrdsete võimaluste tagamise põhimõtetel.

2.2 Pärast 1992. aastal toimunud ÜRO Rio de Janeiro konverentsi sai säästvast arengust ülemaailmselt tunnustatud poliitika-valdkond. Rio konverentsist kasvas välja ka idee luua nõuan-deorganid, nagu riiklikud säästva arengu nõukogud. Säästva arengu tegevuskavas Agenda 21, mis on samuti Rio konverentsi tulemus, sedastatakse, et „riiklik säästva arengu strateegia tuleks välja töötada võimalikult ulatusliku osalemise kaudu”. Ka 2002. aastal Johannesburgis toimunud tippkohtumise soovitusel kutsuti üles looma säästva arengu nõukogusid.

2.3 ELis võeti esimene säästva arengu strateegia vastu 2001. aastal Göteborgi tippkohtumisel. Ülatuslikuma ja tõhusama strateegia koostamiseks alustas komisjon 2004. aastal strateegia läbivaatamist ning 2006. aasta juunis võttis Euroopa Ülemkogu vastu uuendatud säästva arengu strateegia laiienenud Euroopa Liidu jaoks ⁽¹⁾. Uuendatud strateegia eesmärk on jõuda reaalse tulemusteni Euroopa pikaajalises pühendumises säästva arengu eesmärgi saavutamisel.

2.4 Pärast ÜRO ja seejärel ELi järeldustes esitatud soovitude avaldamist hakati 1990ndatel aastatel mitmes riigis looma riiklike säästva arengu nõukogudena tuntud institutsioone. Nende peaesmärk on tagada Agenda 21 tõhus elluviimine ja säästva arengu põhimõtete praktikas rakendamine. Mõned valitsused rajasid ministereeriumidevahelised kooskõlastusasutused (nt Ungari säästva arengu komisjon, mis loodi 1993. aastal). Mõned otsustasid segaorganite kasuks, nagu Soome riiklik säästva arengu komisjon (loodi 1993. aastal), teised rajasid nõukogud, kuhu kuulusid kodanikuühiskonna esindajad, nt Belgia riiklik nõukogu (loodi 1993. aastal) ja Ühendkuningriigi säästva arengu ümarlaud (loodi 1994. aastal). Neile järgnesid teised liikmesriigid: mõne varasema organi tegevus korraldati ümber ja mõne tegevus lõpetati.

⁽¹⁾ ELi säästva arengu strateegia, Euroopa Ülemkogu järeldused, 26. juuni 2006.

2.5 Uuendatud ELi strateegias sedastatakse järgmist: „Liikmesriigid peaksid kaaluma erinevaid sidusrühmi hõlmavate säästva arengu nõukodade tugevdamist ning, juhul kui neid veel ei eksisteeri, nende loomist, et need hoogustaksid informeeritud arutelu, aitaksid koostada riiklike säästva arengu strateegiaid ja/või annaks panuse riiklikesse ja ELi eduaruannetesse.. Riiklike säästva arengu nõukodade eesmärgiks on suurendada kodanikuühiskonna kaasamist säästva arengu küsimustesse ning aidata kaasa erinevate poliitikavaldkondade ja poliitika kujundamise tasandite paremale seotusele, kasutades ühtlasi neid koondavat Euroopa keskkonna ja säästva arengu nõukodade võrgustikku.”

2.6 Praeguseks on riiklikud säästva arengu komisjonid ametlikult loodud mitmes liikmesriigis. Liikmesriikide erinevast ajaloost tulenevalt on ELi riiklike säästva arengu nõukogude pilt üsna kirju. 24 liikmesriigis on säästva arengu või keskkonnapoliitika nõukogu mingi kujul olemas. Kaheksas liikmesriigis tegutsevad säästva arengu nõukogud ning kuues keskkonnanõukogud, kuhu kuuluvad sidusrühmad või eksperdid, kes on aktiivsed ka säästva arengu valdkonnas. Teistes liikmesriikides tegutsevad valitsuse kooskõlastusasutused, mida nimetatakse nõukogudeks ning kuhu kuuluvad ka kodanikuühiskonna esindajad. Mõned neist organeist ei ole aktiivsed. Mitmes riigis, kus piirkondadel on märkimisväärsed volitused, on lisaks riiklikele nõukogudele loodud piirkondlikud nõukogud. Riiklike säästva arengu nõukogude arvu kiire kasv näitab nende potentsiaali ning seda, et nad saaksid luua lisaväärtust otsustusprotsessidele ja ühiskonnas toimivatele aruteludele laiemalt.

2.7 Käesoleva arvamuse eesmärk on uurida riiklike säästva arengu nõukogude rolli, nende ülesandeid, koosseisu, vahendeid, töömeetodeid ning eelkõige kodanikuühiskonna kaasamist. Arvamuses püütakse teatud määral vaadelda ka riiklike säästva arengu nõukogude tõhusust, unustamata samas, et selline hindamine on alati subjektiivsusele kalduv. Hindamine põhineb eelkõige EEAC võrgustiku teostatud uuringul^(?) ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee poolt läbi viidud küsitluse tulemustel. Küsitlus edastati mitmetele riiklikele kontaktpunktidele, riiklikele säästva arengu nõukogudele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele. Lisaks on mitmel korral küsitletud riiklike säästva arengu nõukogude ja kodanikuühiskonna esindajaid.

3. Riiklike säästva arengu nõukogude ülevaade

3.1 Järgnev ülevaade näitab, et riiklike säästva arengu nõukogude pilt on äärmiselt kirju.

Nõukogude pädevusvaldkonnad

3.2 On võimalik määratleda neli riiklike säästva arengu nõukogude peamist ülesannet:

- valitsusasutuste nõustamine (abi säästva arengu strateegiate väljatöötamisel ja konkreetse poliitika kohta aruannete avaldamine);
- säästva arengu strateegiate rakendamisel tehtavate edusammude või konkreetsete sihtide saavutamise jälgimine ning puudujääkidele tähelepanu juhtimine;

(?) Vt „Peamised teabeallikad” dokumendi lõpus.

— kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi ja kodanikuühiskonnaga konsulteerimise edendamine (kodanikuühiskonna esindajate kaasamine nõukogu liikmetena nõukogu töösse, nõukogude vahel ja valitsusega peetava dialoogi edendamine);

— säästvat arengut puudutav teabevahetus (avalike ürituste korraldamine ja säästva arengu alase teabe avaldamine Internetis, meedias ja mujal).

3.2.1 Kõikide liikmesriikide nõukogud neid nelja ülesannet ei täida. Mõnes liikmesriigis on nende tegutsemisvaldkond palju piiratum, teistes liikmesriikides on loetletud ülesanded kas täitmata või osaliselt täidetud, vaatamata sellele, et need on nõukogule määratud. Seda peegeldab ka asjaolu, et mõned nõukogud kohtuvad väga harva (2–3 korda aastas). Mõned nõukogud kohtuvad tihemini ning neil on täiendavad töörühmad (eriti tõhusad näivad need töörühmad, mis on loodud projektimeeskondadena konkreetse projekti tarvis, mitte ühele teemale keskenduvate alaliste rühmadena). Mõnes liikmesriigis on nõukogul võimalus anda oma panus riikliku säästva arengu strateegia koostamise varases etapis, teistes liikmesriikides palutakse nõukogu panust kas väga hilja või siis ei paluta üldse. Koostatud aruannete arv kõigub nullist kuni rohkem kui kümne aruandeni aastas. Väljakujunenud töökorraldusega nõukogud suhtlevad korrapäraselt sidusrühmadega ja korraldavad regulaarseid avalikke üritusi või ekspertide koosolekuid.

Nõukogude suurus ja koosseis

3.3 Riiklikud säästva arengu nõukogud erinevad nii suuruse kui ka koosseisu poolest. Nõukogude liikmete arv kõigub 15 liikmest Saksamaal kuni 78, 81 ja 90 liikmeni vastavalt Belgias, Soomes ja Prantsusmaal. Enamik nõukogusid koosneb kodanikuühiskonna esindajatest (ettevõtted, ametiühingud, valitsusvälised organisatsioonid ja uurimisinstiituteid). Teistesse nõukogudesse on kaasatud ka eri valitsusasutuste esindajad. Teatud juhtudel nimetatakse nõukoguks valitsuse kooskõlastusasutusi, mis võivad hõlmata ka üksikuid sidusrühmi. Tihti on esindatud ka piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused. Mitmed kodanikuühiskonna esindajad on väljendanud rahulolematust seoses kodanikuühiskonna ebapiisava kaasamisega asjaomastes riiklikesse nõukogudesse ja säästva arengu protsessidesse üldiselt.

Sõltumatuse tase

3.4 Kuna nõukogud loob ja neid rahastab valitsus, siis sellest aspektist on need sõltuvad. Nii valitsusasutuste kui ka kodanikuühiskonna organisatsioonide heakskiidu saamiseks peavad nõukogud saavutama õige sõltumatuse taseme, mis on aga keerukas ülesanne. Nõukogu liikmete valimise protsess on erinev, kuid üldiselt nimetab nõukogu liikmed valitsus, enamasti nõukogus esindatud kodanikuühiskonna organisatsioonide esitatud kandidaatide nimekirja alusel. Teine küsimus on seotud nõukogus töötava personaliga. Mitmes riigis on personal pärit

valitsusasutustest. See võib piirata nõukogu sõltumatuse taset. Lisaks juhvivad mõnda nõukogu valitsuse liikmed.

Vahendid

3.5 Nii nõukogude inimressursid kui ka eelarve on väga erinevad. Mõnes liikmesriigis, kus nõukogu sekretariaat asub ministriumis, on ainult üks administraator, kes töötab lisaks täiskohaga ka nõukogu heaks. Personali suurus kõigub vähem kui ühe ja ligikaudu 20 töötaja vahel. Kõige suurem on Ühendkuningriigi nõukogu 58 töötajaga. Kõikidel nõukogudel ei ole oma eelarvet. Eelarvete suurus jääb vähem kui 0,1 miljoni ja ligikaudu ühe miljoni euro vahele. Erand on siinkohal Ühendkuningriigi nõukogu, kelle eelarve on 5,5 miljonit eurot.

Mõju

3.6 Nõukogude töö mõju hindamine ei ole lihtne, kuid mõned järeldused on saadud teabest võimalik teha. Näiteks tundub mitme liikmesriigi puhul, kus on suurte volitustega nõukogud, et suurt osa nõukogu tehtud soovistest on valitsuse poliitikas arvesse võetud, eriti seoses riikliku säästva arengu strateegiaga. Mõnel nõukogul on head sidemed valitsuse ministrite ja valitsusasutustega ning nendega konsulteeritakse korrapäraselt poliitika kujundamisel. Teised nõukogud on kõrvale jäetud. Võib väita, et mõnel nõukogul on õnnestunud jõuda arvukate sidusrühmade ja laiema üldsuseni, leides oma üritustele palju osalejaid, mille tagatakse kodanikuühiskonna suur osalus säästva arengu protsessides.

Hindamine

3.7 Riiklikud säästva arengu nõukogud võivad olla säästva arengu edendamise tugev ja võimas jõud. Nad saavad anda erapooletult nõu ja ulatuslikke teadmisi; neil on hea positsioon dialoogi edendamiseks kodanikuühiskonna ja sidusrühmadega, nad saavad etendada olulist rolli pikaajaliste säästvuse eesmärkide suunas tehtud edusammude jälgimisel ning võtta endale väärtusliku innustaja rolli, kui edusammud ei ole olnud piisavad.

3.8 Mõnes liikmesriigis riiklikud nõukogud puuduvad või ei ole aktiivsed. Aktiivsed nõukogud on aga märkimisväärselt erinevad oma pädevusvaldkondade, koosseisu, sõltumatuse, vahendite ja tehtava töö mõju poolest. Seda mõjutavad mitmed tegurid: riigi suurus ja poliitiline korraldus, valitsuse poolt säästva arengu poliitikale omistatud tähtsus, kodanikuühiskonna kaasamise traditsioon, nõukogu pädevusse kuuluvaid ülesandeid osaliselt täitvate teiste asutuste olemasolu, valitsuse tahe teise asutuse nõuandeid kuulata jne.

3.9 Kõik liikmesriigid ei kasuta ära riiklike säästva arengu nõukogude täielikku potentsiaali. Mõnes liikmesriigis näib nõukogu olevat loodud üksnes vormitäreks, mitte aga kodanikuühiskonnalt tõelise panuse saamiseks. Siiski on mitmes liik-

mesriigis välja kujunenud nõukogud, mis on oma ülesannetega toime tulnud ja tõelist mõju avaldanud.

3.10 Enamikul nõukogudel ei näi olevat piisavaid vahendeid neile määratud ülesannete täitmiseks. Tõendusmaterjali kogumiseks, poliitika ja selle mõjude analüüsimiseks, nõukogu koosolekute ja üldsuse kaasamise korraldamiseks, läbimõeldud ja autoriteetsete aruannete koostamiseks ning nende aktiivseks propageerimiseks valitsuses ja teiste asjaosaliste seas on vaja märkimisväärt tööjõudu ja raha.

3.11 Mõnes liikmesriigis on valitsusel väga tugev positsioon, näiteks nõukogu liikmete määramisel, nõukogusse kuuluvate valitsuse esindajate arvu ja nõukogu heaks töötava personali suuruse määramisel. Sel juhul on olemas teatud oht, et valitsuse seisukohad võivad hakata nõukogu töös domineerima ning vähendada tõenäosust, et nõukogu saaks võtta märkimisväärset rolli valitsuse abistamisel, et liikuda lühiajalistelt poliitilistelt kaalutlustelt pikaajaliste säästvuse eesmärkide poole.

3.12 Nõukogudel on mitmesugused kogemused selles, kuidas edendada kodanikuühiskonna kaasamist säästva arengu küsimustesse. Kogu Euroopa säästva arengu nõukogud saaksid kõnealuse valdkonna hea tava väljatöötamisel üksteiselt palju rohkem õppida.

3.13 Paljudes säästva arengu küsimustes jagunevad pädevused Euroopa Liidu ja liikmesriikide vahel. Kuid enamiku nõukogude võime keskenduda Euroopa aspektidele või Brüsselit mõjutada on siiski piiratud. Nad on leidnud sellele probleemile osalise lahenduse EEAC võrgustiku loomisega, mis on kujunenud järjest olulisemaks säästva arengu häälekandjaks Euroopas.

4. Soovitused

4.1 Järgides nende liikmesriikide positiivseid kogemusi, millel on tugevad riiklikud säästva arengu nõukogud, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kõiki liikmesriike üles tegevdamata oma nõukogusid või looma tõhusad nõukogud seal, kus neid veel ei ole.

4.2 Riiklike säästva arengu nõukogude koosseis, volitused ja ülesanded on riigiti erinevad, sõltuvalt kohalikest tingimustest ja poliitilistest struktuuridest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib liikmesriikidel pöörata hoolikat tähelepanu nõukogu põhiaspektide kohta esitatud järgmistele üldistele soovitustele.

4.2.1 Liikmesus. Riiklikud säästva arengu nõukogud on autoriteetsemad ja usaldusväärsemad, kui nende töösse kaasatakse kõigi peamiste säästva arengu küsimustega tegelevate ühiskonnasektorite esindajaid. Mida ulatuslikum on liikmesuse alus, seda suurem on tõenäosus, et leitakse laiemat heakskiitu pälvivad lahendused.

4.2.2 Volitused ja visioon. Säästvuse saavutamiseks peavad otsustelangetajad välja töötama pikaajalise perspektiivi ning võtma arvesse nii tulevaste põlvkondade ja kogu planeedi vajadusi kui ka viivitamatuid ja lühiajalisi poliitilisi kaalutlusi. Riiklikud säästva arengu nõukogud saavad etendada olulist rolli nimetatud pikaajalise visiooni sõnastamisel. Kõnealuse rolli tõhusaks täitmiseks vajavad nõukogud liikmeid, kellel on visioon ja väljapaistev ühiskondlik positsioon ning kes on valmis võtma sõltumatu seisukoha ning esitama väljakutse kehtivale poliitikale ja tavadele.

4.2.3 Sõltumatus. Riiklikud säästva arengu nõukogud saaksid avaldada säästva arengu osas suuremat mõju, kui nad oleksid valitsusest piisavalt sõltumatud, ning käsitleda küsimusi, mille puhul võib esineda teatud vastuolu lühiajaliste poliitiliste eesmärkide ja pikaajaliste säästvuse vajadustega.

4.2.4 Tegutsemisulatus. Riiklikud säästva arengu nõukogud peaksid juba varasest etapist alates etendada olulist rolli säästva arengu (ja sellega seotud) strateegiade väljatöötamisel ning nende rakendamise jälgimisel. See hõlmab tegelemist erinevate säästva arengu küsimustega, nagu kliimamuutus, energia- ja transpordipoliitika, bioloogiline mitmekesisus, maapiirkondade ja põllumajandusega seotud küsimused ning majanduse üldine säästev juhtimine. Riiklikud säästva arengu nõukogud on kõige tootlikumad tõenäoliselt juhul, kui nad suudavad vastata valitsuse taotlustele uurida konkreetseid küsimusi ning tegeleda omal algatusel ka muude neile huvi pakkuvate valdkondadega.

4.2.5 Juurdepäas teabele. Hästi töötamiseks vajavad riiklikud säästva arengu nõukogud vahendeid tõendusmaterjali kogumiseks kõikidest asjaomastest allikatest ning eelkõige head juurdepääsu valitsuse teabele ja argumentidele.

4.2.6 Kodanikuühiskonna kaasamise edendamine säästva arengu küsimustesse. Riiklike säästva arengu nõukogude üks oluline ülesanne on tõsta üldsuse teadlikkust. Neil oleks väärtuslik roll asjaomaste ametiasutuste abistamisel säästva arengu perspektiivi formaalsesse ja mitteformaalsesse haridusse sisseviimisel. Nad saavad edendada küsimuste ulatuslikumat mõistmist meedia kaudu. Riiklike säästva arengu nõukogude poolt säästvuse olukorra kohta kord aastas avaldatavate aruannetega saaks kõnealusele teemale juhtida rohkem tähelepanu ning edendada avalikku dialoogi.

4.2.7 Vahendid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub liikmesriike üles tagama riiklikele säästva arengu nõukogudele

piisavad rahalised vahendid oma ülesannete täitmiseks ja selleks, et nad saaksid luua tõelist lisaväärtust säästva arengu küsimuste üle peetavates aruteludes ja otsustusprotsessides.

4.2.8 Euroopa kaasamine. Komitee innustab riiklike säästva arengu nõukogusid jagama kogemusi ja parimaid tavasid ning jätkama omavahel avatud dialoogi, eelkõige EEAC võrgustiku tugevdamise kaudu. Sellega väljendatakse selgelt Euroopa seisukohta säästva arengu küsimuses.

4.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib riiklikele säästva arengu nõukogudel suurendada oma suutlikkust tegeleda individuaalselt ja kollektiivselt Euroopa Liidu institutsioonidega säästva arengu poliitika Euroopa aspektide teemal kodanikuühiskonna seisukohast. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (ning eelkõige säästva arengu seireüksus) saaks siinkohal aidata märkimisväärselt edendada riiklike säästva arengu nõukogude kaasamist Euroopa säästvuse küsimustesse. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võiks regulaarselt kaasata EEACd ja selle liikmeid tulevikus tekkivate küsimuste arutamisse. Komitee võiks toetada kõnealustel teemadel kogu ELi hõlmavate võrdlusuuringute läbiviimist, milles keskendutaks eelkõige kodanikuühiskonna panusele ja rollile. Samuti võiks ta tähelepanu juhtida parimate tavade näidetele ja neid laiemalt kajastada.

4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et üldsuse ulatuslik osalemine säästva arengu küsimustes on väga oluline ka väljaspool riiklike nõukogude tegevust. Seetõttu kutsub komitee riikide valitsusi ning piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi üles kaasama kõikide märkimisväärselt säästvuse aspekti sisaldavate poliitiliste otsuste langetamisse ka kodanikuühiskonna esindajaid. Hea tava miinimumstandardeid sätestavad suunised üldsuse kaasamise kohta puuduvad. Osalemisprotsessi toetamiseks soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee parimate tavade võrdlusuuringute korrapäraselt läbiviimist või premeerimist. Riiklikud säästva arengu nõukogud peaksid tagama tiheda koostöö liikmesriikide säästva arengu küsimustega tegelevate organisatsioonide ja institutsioonidega, sealhulgas riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogudega, kui need on olemas.

4.5 Lõpuks märgib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et riiklikud säästva arengu nõukogud on tulemuslikud vaid juhul, kui valitsused tahavad neid kuulata ja nende nõuannetega arvestada ning kui nad võtavad konkreetseid meetmeid riikliku poliitika suunamiseks säästva lähenemisviisi poole ja piisavate rahaliste vahendite eraldamiseks.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat laevade parema lammutamise kohta”

KOM(2007) 269 lõplik

(2008/C 120/08)

22. mail 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat laevade parema lammutamise kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 31. oktoobril 2007. Raportöör oli Richard Adams.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri 2007 istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut võtta nii rahvusvahelisel kui piirkondlikul tasandil meetmeid, et muuta esimesel võimalusel praegu kasutusel olevaid vastuvõetamatuid laevade lammutamise meetodeid.

1.2 Hetkel on rahvusvaheline laevalammutustööstus väga varieeruv — alustades ohutust, hästi korraldatud kuivdokkrajatistest ja lõpetades randadega, kus ohutust ning tervise- ja keskkonnakaitset minimaalselt silmas pidades laevad käsitsi koost lahti võetakse. Täna sel päeval leiab enamik kaubalaevu oma lõpu mõnel sellistest randadest Lõuna-Aasias. Kogu maailmas on tõsiselt puudus lammutusrajatistest, mis vastaksid keskkonnanäilisuse ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse põhimõtetele.

1.3 Komitee kardab, et olukord halveneb veelgi, sest paari järgneva aasta jooksul kasvab mahakantavate laevade arv plahvatuslikult seoses ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite kasutusest kõrvaldamisega; hetkel ootab lammutamist hinnanguliselt 15 miljoni tühimassi tonni (LDT) ⁽¹⁾ ulatuses laevu ning hiljuti puhkes laevaehitusbuum. Kuna osa vajadusest lammutada lähiaastatel ülemäärasteid laevu tuleneb Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni meetmetest, mis võeti ELi algatusel oma keskkonna kaitseks, siis on ELil selge kohutus kõnealuse probleemiga tegeleda.

1.4 Tuleb märkida, et mõned laevaomanikud ei näe oma tegevuskuludes ette vajalikke summasid kasutuselt kõrvaldatud laevade ohutu ja reeglitepärase kõrvaldamise rahastamiseks, kuigi paljud ⁽²⁾ peavad seda vajalikuks ning on hakanud võtma omaalgatuslikke meetmeid.

1.5 Tuleb samuti märkida, et kuigi ELis eksisteerivad õigusnormid, mis peaksid takistama laevade viimist lammutamiseks vajalike seadmeteta lammutuskohtadesse, siis on neid kerge eirata. EMSK on alati olnud seisukohal — mille ta viimati avaldas oma 2007. aasta arvamuses roheline raamatu kohta

⁽¹⁾ Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraadi 2007. aasta juuni lõpparuanne „Laevade lammutamine ja eelpuhastamine”.

⁽²⁾ ICS, BIMCO, ESCA, INTERTANKO ja INTERCARGO liikmed, kes kokku moodustavad suure osa maailma laevastikust.

„Euroopa Liidu tulevase merenduspoliitika suunas” ⁽³⁾, – et liikmesriigid peavad kiiresti ratifitseerima rahvusvahelised mereohutuse ja keskkonnakaitse alased konventsioonid ning tagama nende korraliku rakendamise.

1.6 Selge on see, et kasutuselt kõrvaldatud laevade lammutamine on keeruline teema. Näiteks annab see ühelt poolt olulise panuse odavalt lammutusteenust pakkuvate arengumaade tööhõivesse ja toorainevarudesse. Teisalt tunnistab komitee, et tööohutuse, töö- ja keskkonnakaitsestandardite puudumine või isegi minimaalsel tasemel rakendamata jätmine on tugevalt seotud mõnede Lõuna-Aasia piirkondade struktuurilise vaesuse ning muude sotsiaalsete ja õiguslike probleemidega.

EMSK teeb seega järgmised ettepanekud:

1.7 Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni kaudu tuleks kehtestada tugev rahvusvaheline eeskiri kasutuselt kõrvaldatud laevade tuvastamiseks, kontrollimiseks ja kõrvaldamiseks. Kõnealuse eeskirja täitmise peab tagama Baseli konventsioonis sätestatud kontrolliga samaväärse tasemega kontroll: arvestada tuleb kõiki asjaomaseid Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) standardeid, mitte lubada erandeid ning takistada kasutuselt kõrvaldatud ohtlike jäätmetega laevade liikumist konventsiooniga mitteliitunud ning nõuetele vastavate rajatisteta maadesse.

1.8 Samas kulub sellise Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni kokkuleppe rakendamiseks mitmeid aastaid. Seega:

— tuleb soodustada ja toetada laevaomanike omaalgatuslikke tõhusaid programme laevade kõrvaldamisega seotud probleemide vähendamiseks;

— peab EL jõustama jäätmeveo määruse, et oma olemasolevaid õigusakte üheselt kohaldada. Tuleb võtta viivitamatult meetmeid, et tagada sadamariikide õigus määrata laev kasutuselt kõrvaldamisele ja toetada juhenddokumendi koostamist, milles selgitatakse termineid „kavatsus kõrvaldada” ja „ekspordiv riik”. EMSK palub Euroopa Komisjonil luua ja

⁽³⁾ ELT C 168, 20.7.2007, lk 50.

rakendada kiiresti täiendavaid meetmeid ka õigusaktidest kõrvalehiilimise vältimiseks, kehtestades näiteks rahalised tagatised üle 25-aastastele või kõrge riskiteguriga laevadele ning sidudes jätkuvad toetused laevatööstusele kohutusega laevu keskkonnasõbralikul teel lammutada ja/või eelpuhastada;

- EL peab ohutute ja keskkonnasõbralike lammutusrajatiste eesmärgil välja arendama kolmanda osapoole sertifitseermise ning auditeerimise skeemi. Seda on nõudnud laevaomanike tööstus ja see aitab kaasa läbipaistvate ja võrdsete võimaluste loomisele.

1.9 EMSK toetab tugevalt laevade ringlussevõtu heade tavade soodustamist ja laevade eelpuhastamist ELi territooriumil gaasist ja toksilistest jäätmetest. Kõnealuse lähenemise esimeseks kõige olulisemaks sammuks on liikmesriikide kohustus hoolitseda riigi omandis olevate laevade eest nimetatud viisil ning kõnealuste laevade kolmandatele osapooltele müümisel siduvate kasutuselt kõrvaldamise klauslite lisamine lepingutesse. Laevade eelpuhastamine enne eksporti võimaldab saata puhast teisest terast Lõuna-Aasiasse, kus selle järele on suur nõudlus. Selleks otstarbeks tuleb koostada eelpuhastamise juhenddokument.

1.10 Mõningaid tõsisemaid probleeme aitaks leevendada rahalise ja tehnilise abi pakkumine Lõuna-AasiALE rajatiste parandamiseks, et viia vähemalt randades teostatavad operatsioonid sadamakaidale või kuivdokkidesse ning tagada suurem ohutus ja allavoolu jäätmete käitlemise seadmete olemasolu.

1.11 EMSK tunnustab, et kõnealuse teemaga tõhus tegelemine nõuaks täiendavaid kulutusi. Ta toetab Euroopa Komisjoni ülevaatlikke ettepanekuid selliste mehhanismide kohta, mis tagaksid, et nimetatud kulud muutuksid laevade tegevuskulude loomulikuks osaks. Sellega seoses peaksid Rahvusvaheline Mereorganisatsioon ja laevaomanikud võtma kiiresti meetmeid selleks, et igal laeval oleks ringlussevõtu fond, mis on tekkinud selle eluea jooksul, või kehtestatud tagatisena laeva vette laskmisel. Kõnealuseid meetmeid võiks edukalt struktureerida ja korraldada erinevad rahandusasutused. Nimetatud fondi puudumisel peaks EL kasutama piirkondlikke mehhanisme nagu sadamamaksud või muud sarnast.

1.12 Pikas perspektiivis mõjub positiivselt, kui juba laevade ehitamise ajal mõeldakse ringlussevõttu arvestavale disainile, olemasolevate ohtude määratlemisele ja võimalikult paljude toksiliste ainete asendamisele. EMSK toetab sellega seoses nii ELi ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni kui laevaomanike ja -ehitajate pingutusi.

2. Sissejuhatus

2.1 Arvamuse taustaks on rahvusvaheline laevandus ja rahvusvaheline jäätmevedu. Igal aastal lammutatakse 200–600

suurt laeva, mis võetakse nende terase ja muu tooraine pärast uuesti ringlusse. Enamasti toimub see Lõuna-Aasia riikide mõõnaranandades, kus hoolitakse vähe töötajate ohutusest või keskkonnakaitsest. Kõnealustesse lammutustehastesse saabub järgmise kaheksa aasta jooksul hinnanguliselt umbes 5,5 miljonit tonni kasutuselt kõrvaldatud laevu, mis sisaldavad ohtlikke aineid nagu õlisete, õli, värv, polüvinüülkloriid ja asbest.

2.2 Mitte üheski India alakontinendi laevade lammutamise kohas ei ole püütud ennetada pinnase ja vee reostamist ning jäätmekäitlus vastab harva isegi minimaalsetele keskkonnastandarditele. Madalatasemeliste ohutusmeetmete tõttu juhtub õnnetusi ülimalt sageli ning töötajatel, kes käitlevad toksilisi materjale ilma asjakohase kaitseta, tekivad pikaajalised terviseprobleemid ⁽⁴⁾.

2.3 Jäätmeveoalane rahvusvaheline õigus reguleerib kasutusest kõrvaldatud laevade toomist tööstusmaadest arenenud maadesse ning ELi jäätmeveo määrus keelab ohtlikke materjale sisaldavate laevade ekspordi Euroopa Liidust. Kuna lammutajatele viimine ja laeva lipu muutmine hägustavad omanikustaatus ja vastutuse küsimust, siis on olemasolevate õigusaktide rakendamine keeruline, mis võimaldab vastutustundetutel omanikel oma kohustustest kõrvale hiilida.

2.4 Üheks lahenduseks oleks tagada ELi suurem lammutusvõimsus. Kuigi see oleks positiivne samm ning sobiks mereväelaevade ja riigi omandis olevate laevade jaoks, ei suudetaks tõenäoliselt tegeleda rohkem kui pisikese protsendiga hinnangulisest 105 miljonist tühmassi tonnist, mis 2020. aastaks lammutamisele läheb ⁽⁵⁾.

2.5 Roheline raamat otsib seega kiireid viise, kuidas parandada kulutõhusalt ja kõikehõlmavalt kehtivaid standardeid kooskõlas ülalmainitud olemasolevate Euroopa ja rahvusvaheliste õigusaktidega.

3. Rohelise raamatu kokkuvõte

3.1 2006. aasta novembris toimunud Euroopa Ülemkogu järelduste kohaselt on laevalammutuse keskkonnasõbralik juhtimine Euroopa Liidu jaoks prioriteet. Komisjon on oma seisukoha esitanud 2006. aasta juunis avaldatud merenduspoliitikat käsitlevas rohelises raamatus ⁽⁶⁾, kus tehti ettepanek, et ELi tulevane merenduspoliitika peaks toetama rahvusvahelisi algatusi, mille eesmärk on kehtestada laevade ringlussevõtu siduvad miinimumnõuded ning edendada keskkonnasõbralike ringlussevõtu rajatiste loomist.

⁽⁴⁾ 2005. aasta Young Power in Social Action'i (YPSA) aruanne laevalammutustööstuse töötajate kohta.

⁽⁵⁾ Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraadi 2007. aasta juuni lõpparuanne „Laevade lammutamine ja eelpuhastamine“.

⁽⁶⁾ KOM(2006) 275 (lõplik), Brüssel, 7. juuni 2006.

3.2 Kõnealusel rohelises raamatus esitatakse värskeid ideid dialoogi jätkamiseks ja võimendamiseks liikmesriikide ja huvirühmade vahel, valmistatakse tulevasteks meetmeteks ning kutsutakse üles leidma vastuseid peamisi probleeme esile tõstvatel põhiküsimustele.

3.3 Peamine eesmärk on tagada keskkonna- ja inimeste tervise kaitse. Taotluseks ei ole laevade lammutamise äri kunstlikult tagasi toomine ELi piiridesse ega Lõuna-Aasia riikidelt peamise sissetulekuallika ja vajalike materjalide röövimine. Lõplik eesmärk on jõuda globaalselt jätkusuutlike lahendusteni.

3.4 Hetkel võimaldab laevade keskkonna- ja ohutusstandarditele vastav ringlussevõtu võimsus kogu maailmas tegeleda kõige rohkem 2 miljoni tonniga aastas, mis on 30 % prognoositavast lammutamisvajadusest tavalise aasta kohta. Enamik Hiinas, aga ka mõningates ELi liikmesriikides paiknevatest lammutuskäitistest ei ole võimelised pakkuma Lõuna-Aasiaga võrreldavaid lammutushindu ja neil on oluliselt suuremad kulud, kui Lõuna-Aasia konkurentidel. Nii keskkonnasõbralikud kui ka kõik teised lammutuskohad on peatselt üle koormatud, sest 2015. aastaks tuleb Erika ja Prestige'i katastroofide (?) järgselt võetud meetmete tulemusena kasutusest kõrvaldada kuni 1 300 ühekorde põhja ja parrastega tankerit. Peamine probleem on, et oluliselt suuremate mahtudega tegelemiseks vähem pädevate tööliste palkamine vähendab veelgi ohutus- ja keskkonnastandarditele vastamist. Meetmete võtmisega on kiire, sest olukord kulmineerub 2010. aastal, kui lammutada tuleb hinnanguliselt umbes 800 ühekorde põhja ja parrastega tankerit.

3.5 Õiguslik olukord

Baseli konventsiooniga sätestatakse raamistik ohtlike jäätmete piiriülese ekspordi kontrollimiseks. 1997. aastal lisati ELi õigusaktidesse täielik keeld („Baseli keeld“) ekspordida ohtlikke jäätmeid OECD liikmesriikidest riikidesse, mis OECD-sse kuulu (8), ning see on Euroopa Liidu liikmesriikidele siduv. Kui laev on Euroopa vetest lahkunud, siis on tema suhtes aga väga raske ekspordi keeldu kohaldada. Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis praegu arutlusel olevas konventsiooni eelnõus pakutakse välja edasised laevade lammutamise siduvad eeskirjad, aga ühtne seisukoht on, et lammutamise tippaeg on konventsiooni jõustumise hetkeks juba ammu möödunud.

3.6 Laevade lammutamise majanduslikud aspektid

Suur enamus laevadest lammutatakse paljudest majanduslikest teguritest tulenevate eeliste tõttu praegu Lõuna-Aasias. Neist tähtsaimad on:

(7) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 417/2002, 18. veebruar 2002, toepõhja ja -parraste või samaväärsete konstruktsiooninõuete kiirendatud järkjärgulise kasutuselevõtu kohta ühekorde põhja ja -parrastega naftatankerite puhul, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 2978/94.

(8) Nõukogu 1. veebruari 1993 määrus (EMÜ) nr 259/93 jäätmesaadetiste järelevalve ja kontrolli kohta Euroopa Ühenduses, ühendusse sisseveo ning ühendusest väljaveo korral (EÜT L 30, 6.2.1993, lk 1), muudetud.

— Jäätmeid, tervishoidu ja ohutust käsitlevate regulatiivsete nõuete puudumine või mitte rakendamine.

— Oluliselt madalamad palgakulud. Randadel lammutamine ei võimalda kasutada raskemasinaid ja seega moodustab ülisuure osa nimetatud kulust käsitöö.

— Laevade saabumine lammutuskäitistesse on ebaregulaarne ja varieeruv. Laevad kõrvaldatakse kasutusest harilikult siis, kui veohinnad on madalad, ning laevad erinevad palju disaini ja ehituse poolest.

— OECD liikmesriikides on regulatiivsete nõuete tõttu kasutatud terase ja laevatehnika turg peaaegu olematu.

Euroopa Komisjon selgitab, et Lõuna-Aasia turg toimib põhimõtteliselt tänu kulude äärmuslikule hajutamisele, mis loob väga problemaatilised sotsiaalsed ja keskkondlikud tingimused.

3.7 Keskkondlikud ja sotsiaalsed mõjud

Enamik laevade lammutamisi toimub avatud randades, kus jäätmete tokestamise, ümbertöötlemise ja kõrvaldamise vahendid on olematud. Pinnasesse, liiva ja merre imub palju keskkonda kahjustavaid aineid ning värvi ja plastikkatete põletamine saastab atmosfääri. Tapvad plahvatused on tavapärased, õnnetuste sagedus kõrge ning ohutust tagavad meetmed täiesti ebaasjakohased. Töötajad saavad suure tõenäosusega pöördumatuid kroonilisi haigusi, umbes 16 % India Alangi lammutuskäitises asbestiga tegelevatest töolistest kannatas asbestoosi käes. Bangladeshis on viimase 20 aasta jooksul õnnetustes surma saanud enam kui 400 töölisi ja üle 6 000 on saanud tõsiselt vigastada (?).

3.8 Olukord rahvusvahelisel tasandil

2005. aastast alates on Rahvusvaheline Mereorganisatsioon, Rahvusvaheline Tööorganisatsioon ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni keskkonnaprogramm teinud tööd selle nimel, et rahvusvahelist laevade lammutamistööstust keskkonnasõbralikumaks muuta. Läbirääkimisi on peetud konventsiooni eelnõu üle, mis võetaks vastu 2009. aastaks, aga jõustuks alles mitme aasta pärast. Hetkel ei käsitleta eelnõus sõjalaevu ja riigi omandis olevaid laevu. Lahendamata on aga siiani Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni standardite väliselt vastuvõetavate eeskirjade küsimused, nagu laevade ringlussevõtu seadmete võrdlusalus ja nõuetest teavitamine, sealhulgas riigilt riigile teatamine, ning vastavusmehhanismid. Euroopa Komisjon on seisukohal, pakutud konventsioon ei suuda tõenäoliselt tagada Baseli konventsiooniga samaväärse tasemega kontrolli, jõustamist ja kaitset.

(9) 2005. aasta aruanne Young Power in Social Action (YPSA) laevalammutustööstuse töötajate kohta.

3.9 Rahvusvahelised lahendused

Rohelises raamatus väidetakse, et parim keskmine ja pikaajaline lähenemine oleks toetada kõnealust Rahvusvahelise Mereorganiatsiooni konventsiooni. Siiski avaldatakse muret, et konventsioon ei ole piisavalt tugev ning jõustub liiga hilja, et lahendada ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite kasutusest kõrvaldamise probleemi — siin oleks vaja vahelahendust. Seega pakub Euroopa Komisjon Euroopa laevade lammutamise haldamise parandamiseks lahendusi, mis peaksid rahvusvahelise tasandi pingutusi vastastikku toetama. Probleem vajab kiiret lahendamist, sest lähima paari aasta jooksul on vaja lammutada väga suur kogus kasutuselt kõrvaldatud laevu.

3.10 ELi jäätmeveo määruse parem jõustamine

Lisaks paremale koostööle liikmesriikide vahel, jäätmemääratluste täiendavatele juhenditele ja vastuvõetavatele ringlussevõtu seadmetele püütakse kõnealuse määrusega jõustada paremini ka jäätmevedu ja Euroopa sadamate sadamavõimused, kes peavad jälgima teatavas eas laevu (nt 25-aastased) või laevu, mille puhul on kahtlus, et neid kavatakse lammutada. Lisaks tuleb parandada kasutuselt kõrvaldatud laevade jälgimist nende teekonnal lammutuskäitise ja tihendada koostööd kolmandate võtmeriikidega (nt Suessi kanali tõttu Egiptus). Euroopa Komisjon esitab ka poliitika, mis keskendub sõjalaevade ja riigi omandis olevate laevade lammutamisele.

3.11 Laevade lammutamise võimsuse tõstmine ELis

Kuna laevade lammutamise võimsus ELis ja teistes OECD liikmesriikides (eriti Türgis) on väenu piisav järgmise 10 aasta jooksul kasutuselt kõrvaldatavate sõjalaevade ja riigi omandis olevate laevade lammutamiseks, siis ootab lammutustööstust lähimas tulevikus märkimisväärne vastuvõetava lammutusvõimsuse puudujääk. Mingil juhul ei suuda nimetatud keskkonnasõbralikud lammutuskäitised Lõuna-Aasia laevalammutajatega võistelda. Kuni ei ole rakendatud rahvusvahelisi meetmeid, mis looksid ühtsed tingimused, soovib Euroopa Komisjon keskendada riigi omandis olevatele laevadele. Liikmesriigid peaksid sõjalaevade kasutuselt kõrvaldamisel näitama laevaomanikele eeskujuna ning tagama nimetatud laevade lammutamise keskkonnasõbralikes lammutuskäitistes. Seda vastutust saab sobivalt laiendada, kui iga sõjalaeva müümisel ELi mittekuuluvale riigile lisatakse lepingusse kasutuselt kõrvaldamise klauslid.

3.11.1 Arvestades kaubalaevade hulga märkimisväärset suurenemist, on vaja algatusi praeguste laevandustööstuse tavade muutmiseks. Näiteks ülalmainitud rahastamissüsteem, mille kaudu saavad laevaomanikud ja teised osapooled anda oma panuse ohutusse ja keskkonnasõbralikkusse laevalammutusse kogu maailmas.

3.12 Tehniline tugi, tehnosiire ja ringlussevõetuga tegelevate riikide head tavad

Hoolimata tõsistest sotsiaalsetest ja keskkondlikest tagasilöökidest on laevalammutus mõnedes Lõuna-Aasia riikides peamiseks majandusarengu teguriks. Seega tuleks tehnilise toe ja parema reguleerimise kaudu soodustada kõnealuste riikide lammutuskäitiste kaasajastamist. Siiski on selge, et elementaarsete tööohutus- ja keskkonnakaitseeskirjade puudumine või mitte rakendamine on tugevalt seotud struktuurilise vaesuse ning muude sotsiaalsete ja õiguslike probleemidega. Et saavutada jätkusuutlik muutus, tuleb tehniline tugi haarata laiemasse raamistikku.

3.13 Omaalgatusliku tegevuse soodustamine

Laevaomanikel on kõige lihtsam tagada laevade ohutu kõrvaldamine. Sellega seoses on juba olemas positiivseid näiteid omaalgatuslikest kokkulepetest Euroopa laevaomanike ja lammutusettevõtete vahel, mille eesmärk on olnud lammutusseadmete kaasajastamise toetamine. Lühiajalises perspektiivis on kasulik edendada ka omaalgatuslikke tavasid ja kokkuleppeid, mis tulevad ettevõtete sotsiaalsest vastutusest ja millega kaasneb autasude ja sertifikaatide süsteem⁽¹⁰⁾. Sotsiaalselt vastutustundlikud raamatupidamistavad ja omaalgatuslikud kokkulepped võivad olla tõhusad, kui nad on hästi kavandatud, ja kiireim tee olukorra paranemiseni. Juhtudeks, kui kohustustest praktikas kinni ei peeta, võib siiski olla vaja ka õigusakte.

3.14 Laevalammutusfond

Arutluse all on olnud, et kas tuleks kaaluda otsust rahalist toetust laevade keskkonnasõbralikele lammutuskäitistele ELis või laevaomanikele, kes saavad oma laevad lammutamiseks või puhastamiseks keskkonnasõbralikesse lammutuskäitistesse. Oluliseks on peetud asjaolu, et kõnealune toetus toob kaasa kõrged kulutused ning võib minna vastuollu põhimõttega, et saastaja maksab. Seega esitatakse rohelistes raamatus seisukoht, et kasutusest kõrvaldatud laevade säästliku kõrvaldamise kulude arvutamine laeva tegevuskulude sisse tuleks muuta standardtavaks.

3.14.1 Positiivne samm võiks olla ka säästliku laevalammutusfondi loomine Rahvusvahelise Mereorganiatsiooni rahvusvahelise korra kohustusliku osana. Pretsedent on juba olemas MARPOLi konventsiooniga loodud naftareostusega võitlemise fondide näol.

3.15 Muud võimalused

Lühikeses ja pikas perspektiivis võivad laevalammutustööstuse kaasajastamise protsessi toetamisel olla kasulikud mitmed teisedki meetmed, mis on lühidalt järgmised:

a) ELi õigusaktid, eelkõige need, mis käsitlevad ühekordse põhja ja parrastega naftatankereid;

⁽¹⁰⁾ Nt Marisec'i (www.marisec.org/recycling) ja Euroopa Ühenduse Reederite Ühingu loodud süsteem.

- b) laevandustööstuse toetuste ratsionaliseerimine keskkonnasõbralikku lammutamist silmas pidades;
- c) laevade keskkonnasõbraliku lammutamise sertifitseerimise süsteemi ja keskkonnasõbraliku ringlussevõtu heade näidete autasustamise süsteemi sisseseadmine Euroopas;
- d) rahvusvaheliste laevade lammutamise teadusuuringute süvendamine.

4. Üldised märkused

4.1 Paljud laevad võetakse ringlusse viisil, mis on vastuolus töötajate tervist, ohutust ja keskkonnakaitset puudutavate rahvusvaheliselt aktsepteeritud standarditega.

4.2 EL peab kindlalt tagama, et tema kehtestatud merekaitse ja ohutusetagamise sätted — näiteks ühekordse põhja ja parrastega tankerite puhul — ei taanduks pelgale probleemide kandmisele arengumaadesse, vaid oleks ka tegelikkuses suunatud jäätmeveo määruse täielikule rakendamisele, sealhulgas Baseli konventsiooni ja Baseli keelu muudatuse ning selle põhimõtete kohaldamisele.

4.3 Lisaks arengumaade laevalammutuskäitiste tingimuste parandamisele tehnilise ja rahalise toetuse kaudu, peaksid fondid kaasa aitama ka saastatud pinnase, vee ja muude kontrollimatust laevalammutustegevusest tingitud kahjude korvamisele. Siiski

tuleb jätkuvalt rõhutada, et ainuüksi tehnoloogia arengusaavutuste pakkumisega ei ole võimalik arengumaade kõiki kohapealseid probleeme lahendada.

4.4 EMSK toetab Euroopa Komisjoni muret seoses kõnealuse teemaga ning ka laiaulatuslikke ja mitmekesiseid meetmeid pakkuvat lähenemist. Kuna rajatise ja tingimusi on vaja kiiresti parandada, eelkõige Bangladeshis, tuleks esikohale seada kiirete kõige tõhusamate abivormide määramine, reguleerimine ja stiimulid. See võimaldaks avaldada kõnealused ettepanekud valges raamatus ning alustada asjakohaseid mõjuhindanguid. Ka laevandustööstus tunnustab vajadust parandada laevalammutusettevõtete tervishoiu- ja ohutusstandardeid kogu maailmas⁽¹⁾ ja on positiivselt meeletatud rolli osas, mida EL võiks selles ning Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni mõjutamisel mängida.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Selguse ja lühiduse huvides on komitee tööst tulenevad konkreetsed märkused esitatud lühikeste praktiliste tegevuspunktidenärv arvamuse eessõnas järelduste ja soovitude osas (punktid 1.1 kuni 1.12).

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Ship Recycling — The Way Forward (Laevade ringlussevõtt — samm edasi), BIMCO, ECSA, INTERTANKO, INTERCARGO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni roheline raamat nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Kliimamuutustega kohanemine Euroopas — võimalused ELi meetmete võtmiseks””

KOM(2007) 354 lõplik

(2008/C 120/09)

29. juunil 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni roheline raamat nõukogule, Euroopa parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Kliimamuutustega kohanemine Euroopas — võimalused ELi meetmete võtmiseks””.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 27. novembril 2007. Raportöör oli Frederic Adrian OSBORN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12. ja 13. detsembril 2007. aastal (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 127, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Kliimamuutused on üks tõsisemaid 21. sajandil maailma ees seisvaid väljakutseid. Meetmed kliimamuutuste leevendamiseks kasvuhoonegaaside hulga piiramise teel on esmase tähtsusega. Samuti on aga oluline aegsasti kavandada kohanemist muutustega, mis on praegu juba vältimatud. Roheline raamat on Euroopa esimene, tervitatav samm selles suunas.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib välja töötada kogu Euroopat hõlmav kohanemisstrateegia, mis oleks raamistikuks meetmetele, mida on tarvis võtta Euroopa ja liikmesriikide tasandil ning ka muude sidusrühmade poolt.

1.3 Komitee arvates tuleks Euroopa ja liikmesriikide kohanemisstrateegiate väljatöötamisel arvestada järgmisi olulisi aspekte.

- Strateegiates tuleks kavandada kõiki rohelises raamatus nimetatud valdkondi, nagu rannakaitse, üleujutused ja põud, veevarud, tulekahjud, rahvatervis, põllumajandus ja bioloogiline mitmekesisus, maakasutus ja infrastruktuuride planeerimine, ehitus jne.
- Kohanemisvajadusele tuleks edaspidiste programmide puhul eraldada Euroopa eelarves oluliselt suurem osa ning seda tuleks arvestada programmide ja projektide hindamisel.
- Nii Euroopa kui ka liikmesriigid peaksid eraldama märkimisväärsed uusi ja täiendavaid ressursse, et toetada kohanemist arenguriikides.
- Leevendus- ja kohanemisstrateegiad peavad omavahel kokku sobima ja üksteist täiendama. Riskihindamisest ja -juhtimisest peaks saama prioriteetide seadmisel otsustava tähtsusega vahend.
- Tunduvalt tuleks laiendada Euroopa kliimamuutuste mõjude ja nendega kohanemise alaseid teaduslikke uuringuid.

— Rohkem tuleks kaasata Euroopa kodanikuühiskonda, sh tarbijaid ja üldsust, et laiem üldsus mõistaks paremini kliimamuutuste probleeme ning et saavutada käitumises muutusi, mis on vajalikud kliimamuutuste süvenemise piiramiseks ja nüüdseks juba vältimatute muutustega kohanemiseks.

— Tuleks luua sõltumatu organ, kes jälgiks kliimamuutustega kohanemise ja leevendavate meetmete edusamme Euroopas ja avaldaks survet vajalike meetmete võtmiseks ja kohustuste elluviimiseks.

2. Üldised märkused

2.1 Kliimamuutused on üks tõsisemaid 21. sajandil maailma ees seisvaid väljakutseid.

2.2 Seni on maailmas keskendunud eelkõige kliimamuutuste mõju leevendamisele kasvuhoonegaaside hulga piiramise teel. Nüüdseks on aga üha selgemaks saanud, et juba ainuüksi varasemad heited põhjustavad järgmisel sajandil ja edaspidigi märkimisväärselt atmosfääri ja merede soojenemist. See mõjutab oluliselt kliimat ja ilma ning füüsilist ja looduslikku keskkonda kogu maailmas. Seega peame keskenduma rohkem just neile ülemaailmse soojenemise ja kliimamuutuste vältimatutele mõjudele ning sellele, kuidas kõige paremini nendega kohaneda.

2.3 See ei tohi aga vähendada pingutusi heitgaaside hulga piiramiseks kliimamuutuste süvenemise leevendamise eesmärgil. Õige arusaam sellest, kui keeruliseks kohanemine võib kujuneda, peaks hoopis aitama suurendada kõigi kindlameelsust heitgaaside hulga märkimisväärse vähenemise saavutamiseks. Kui laseme heitkoguste hulka kontrollimatult kasvada, on kohanemine järeltulevate põlvkondade jaoks hoopis vaevarikam ja kulukam.

2.4 Leevendus- ja kohanemisstrateegiad peavad omavahel kokku sobima ja üksteist täiendama. Tuleb välja töötada usaldusväärsed ja teostatavad strateegiad kasvuhoonegaaside hulga vähendamiseks vastuvõetavate sihtmääradeni realistlike ajavahe- mikes jooksul. Kohanemisstrateegiates tuleb kirjeldada, kuidas riigid saaksid kõige edukamalt kohaneda kõige tõenäolisemate vältimatute kliimamuutustega, millest lähtuvalt on seatud leevendusstrateegiate eesmärgid. Riskihindamine ja -juhtimine on meetmete ulatuse määramisel ja prioriteetide seadmisel äärmiselt oluline.

2.5 Komisjoni rohelises raamatus on asjakohaselt välja toodud mitmed sektorid, mida kliimamuutused mõjutavad, ja võimalikud tekkivad probleemid.

2.6 Komitee arvates räägib palju asjaolusid selle poolt, et loodaks kogu Euroopat hõlmav raamstrateegia, mis hõlmaks kõiki kohanemisega seotud küsimusi ja milles visandataks meetmed, mida on tarvis võtta Euroopa ja liikmesriikide tasandil ning ka muude sidusrühmade poolt.

2.7 Euroopa kohanemisstrateegias tuleks esitada üleskutse luua teatava sobiva tähtaja jooksul riiklikud kohanemisstrateegiad, mille rakendamise kohta hiljem korrapäraselt aru antaks.

2.8 Euroopa kohanemisstrateegial peab olema kindel välismõõde, milles nähakse ette, kuidas Euroopa kavatses aidata teisi maailmajagusi kohanemisprobleemidega toimetulekul.

2.9 Euroopa vajab tugevat ja sõltumatut institutsioonilist struktuuri, et korraldada vajalikke teadusuuringuid ja seiret ning tagada, et vastutavad poliitilised organid võtavad õigeaegselt vajalikud meetmed. Nende institutsioonide töösse tuleb täiel määral kaasata ka kodanikuühiskond.

3. Konkretsed märkused

3.1 Komitee on seisukohal, et rohelises raamatus nimetatud konkreetsed tegevusvaldkonnad on üldiselt asjakohased. Rohelisest raamatust lähtudes soovib komitee Euroopa Liidul ja liikmesriikidel töötada nüüd üldiste strateegiate raamistikus välja iga kõnealuse valdkonna konkreetsed programmid ja tegevuskavad. Tuleb töötada välja ajakavad ja tegevusplaanid ning eraldada vajalikud rahalised ressursid.

3.2 Enamiku teemade puhul lasub peamine vastutus vajalike tööde eest riiklikel asutustel ning piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel. Euroopa Liidul peaks aga olema oluline roll raamistiku loomisel ning riiklike kohanemismeetmete stimuleerimisel ja toetamisel. Komitee soovitusel kohaselt peaks EL eelkõige

— viima läbi põhjaliku uurimuse ja teostama järelevalvet, et pakkuda üksikasjalikumaid prognoose ja stsenaariume selle kohta, milliseks tõenäoliselt kujuneb kliimamuutuste kiirus ja mõju Euroopa eri osades, ning aidata kooskõlastada Euroopas eri tasanditel läbi viidavaid selleletemalisi eraldiseisvaid uurimusi;

— töötama välja meetodid mõju hindamiseks ja sobivate kohanemisstrateegiate koostamiseks ning edendamise kogemuste ja parimate tavade jagamist kõnelauses valdkonnas;

— stimuleerima riiklike, piirkondlike ja kohalike kohanemisstrateegiate ja rakenduskavade väljatöötamist ning innustama parimate tavade ja kogemuste levitamist selle põhjal, mida on eri tasanditel juba saavutatud;

— tegema kindlaks piiriülesed küsimused, kus võib osutada vajalikuks naaberriikide või kõigi Euroopa riikide tegevuse kooskõlastamine (näiteks kogukondade ümberasustamine või põllumajandusliku või muu tegevuse ümberpaigutamine; elupaikade ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse; praktiline toetus suuremate üleujutuste, tulekahjude, pandeemiate jms puhul);

— hindama kliimamuutuste erinevaid majanduslikke mõjusid Euroopa Liidu eri osades ning vajadust ühtekuuluvus- ja struktuurifondide toetuse järele kohanemisprogrammides;

— hindama kliimamuutuste erinevaid mõjusid leibkondadele ja üksikisikutele ning VKEdele ning analüüsima kindlustus- ja hüvituskeemide asjakohasust kogu Euroopa Liidus;

— määratlema valdkonnad, kus Euroopa tasandi õigusaktid või algatused võiksid olla kasulikud, näiteks kehtestades normid kliimamuutustega seotud võimalike mõjude ja sobivate meetmete hindamiseks.

4. Märkused konkreetsete küsimuste kohta

4.1 **Rannikualade kaitse.** Meretase tõuseb, kuna jää sulab ja mere temperatuur tõuseb. Mõnes paigas võib osutada vajalikuks füüsiliste tõkete ehitamine või tugevdamine, et kaitsta maad ja asulaid. Teistes paikades võib olla sobivam strateegia tammiliinide tagasihindamine ja kaitsvate poldrite rajamine koos ohustatud alade elanike ümberasustamisega.

4.2 **Üleujutused.** Kliimamuutused toovad tõenäoliselt kaasa muutlikumad ilmastikuolud, kus pikemad põuaperioodid vahelduvad tugevamate sademetega, mis pinnase väiksema vastuvõtvõime tõttu põhjustavad üleujutusi. Nende uute ilmastikuolude arvessevõtmiseks tuleb ajakohastada üleujutuskaitse kavasad. Mõnel juhul on vaja uusi programme üleujutustõkete rajamise meetmete kohta. Teistel juhtudel võib osutada vajalikuks lammide ja valgate loomine või taastamine üleujutusvete vastu võtmiseks. Nendel aladel võib osutada vajalikuks ehitustegevuse piiramine ja ümberasustamise kaalumise.

4.3 **Veevarud ja veepuudus.** Veevarud on juba praegu mõnes Euroopa osas surve all ning veepuudus tõenäoliselt süveneb, sest kliimamuutused põhjustavad sademetevaeste ja põuaperioodide pikenedamist. Võimalik, et tuleb võtta meetmeid, et luua asjaomastesse piirkondadesse uusi veevarude suurendamise võimalusi (nagu magestamine või kaugtransport) ning tagada tõhusam vee tarbimine. Suurendada tuleb stiimuleid vee tarbimise tõhustamiseks (sh vee hinna kaudu). Samuti võib olla

vajalik võtta meetmeid teatud tegevuste, nagu intensiivne põllumajandus või turism, vähendamiseks piirkondades, kus probleem on kõige teravam. (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostab praegu eraldi üksikasjalikku arvamust veepuuduse ja põudade kohta.)

4.4 Tõsiste tulekahjude oht ja sagedus juba suureneb näiteks mitmes Lõuna-Euroopa piirkonnas, mis muutuvad kuumemaks ja kuivemaks ning kus tulekahjud võivad temperatuuride jätkuval tõusmisel muutuda üha tõsisemaks. Vaja on tõhustada ning paremini kooskõlastada kaitsemeetmeid ja reageerimissuutlikkust. (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostab eraldi üksikasjalikku arvamust loodusõnnetuste ja kodanikukaitse kohta.)

4.5 **Rahvatervis.** Kliimamuutused võivad rahvatervist mõjutada mitmel viisil. Need võivad põhjustada haigusekandjate levikut, eelkõige paljude varem troopiliste aladega piiratud haiguste levimist põhja poole. Äärmuslikel temperatuuridel võivad olla üha otsesemad mõjud. Nendeks muutusteks valmistamiseks on vaja koostada kavad.

4.6 **Põllumajandus.** Kliimamuutused mõjutavad põllumajandust märkimisväärselt. Temperatuuri ja sademete muutumine mõjutab pinnase sobivust põllumajanduslikuks kasutamiseks ja põhjustab suuri muutusi tootmise kvaliteedis ja kvantiteedis, mõjutades seetõttu ka eri põllumajandussüsteemide elujõulisust Euroopa eri osades.

4.6.1 2008. aastaks kavandatud ühise põllumajanduspoliitika olukorra hindamine peaks andma võimaluse edasisteks muudatusteks, mille kaudu saaks julgustada põllumajandustootjaid oma tootmistavasid tõenäoliselt aset leidvate kliimamuutustega kohandama.

4.6.2 Laiendada tuleb põllumajandusuuringud uute põllukultuuride ja tootmismeetodite kohta, mis sobivad paremini uute kliimatingimustega. Samuti tuleb uurida kliimamuutuste mõju loomakasvatuse väljavaadetele Euroopa eri osades ning võimalusi kliimamuutustest tingitud haiguste levimisega võitlemiseks. (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostab lähiajal eraldi üksikasjaliku arvamuse kliimamuutuste ja põllumajanduse kohta.)

4.7 **Bioloogiline mitmekesisus.** Kliimamuutused põhjustavad suuri muutusi taimede ja loomade elupaikades kogu Euroopas. Mõnel juhul ei ole teatud liigid suutelised muutunud elupaikades ellu jääma või satuvad nad väljasuremisohu. Mõned liigid võivad looduslike protsesside käigus edukalt rännata uutesse elupaikadesse. Teised vajavad ellujäämiseks elupaikade vahetamisel abi. Praegused bioloogilise mitmekesisuse strateegiad ja programmid tuleb ajakohastada ning eraldada nende rakendamiseks vahendid, et see vahetus toimuks ilma liikide olulise vähenemiseta.

4.8 Kliimamuutused mõjutavad märkimisväärselt ka **puid ja metsi**. Mõned piirkonnad võivad teatud liikide jaoks muutuda

ebasobivaks. Teised piirkonnad võivad mõne liigi jaoks aga hoopis soodsamaks muutuda. Vastavalt sellele tuleb kohandada istutus-, taasistutus-, puuhooldus- ja metsamajandusprogramme.

4.9 **Maakasutuse planeerimine.** Linnade ja muude asulate ning transpordi ja infrastruktuuri planeerimisel on järjest enam vaja arvestada temperatuuri ja ilmastiku muutustega. Need aspektid tuleb kaasata ehitusstandarditesse ning erialasesse haridusse ja koolitusse. Kõnealuseid kliimamuutuste mõjusid tuleb arvestada ka iga üksiku arendusprogrammi ja -projekti puhul. Mõjuhindamise meetodeid tuleb asjakohaselt kohandada.

4.10 **Hooned.** Kliimamuutused mõjutavad hoone- ja ehitussektorit väga suures ulatuses. Tervis on rangemaid hoonete miinimumeeskirju energiatõhususe, ehitusstandardite jms kohta. Samuti tuleb kodanikele paremini kättesaadavaks muuta teave parimate tavade kohta ning meetodite, materjalide ja toetuste kohta vanemate hoonete renoveerimiseks ning uusehitiste jaoks, et vähendada energiatarbimist ning neid muutuvate temperatuuri- ja ilmastikutingimustega paremini kohandada.

4.11 **Eli eelarve.** EMSK soovib, et aastaelarve peaks sisaldama eelarverida „Kohanemismeetmed” nendes poliitikalavaldkondades, mis vajavad viivitamatuid investeeringuid (nt energia, teadustegevus, põllumajandus, transport, ehitusstandardid, abi loodusõnnetuste korral, bioloogilise mitmekesisuse kaitse, tervishoiupoliitika jne). Järgmises finantsraamistikus peaks oluliselt suurema osa olemasolevatest vahenditest eraldama kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise programmidele. Liikmesriigid peaksid tegema sarnaseid muudatusi riiklikes eelarvetes ja rahastamiskavades.

4.12 **Struktuurifondid.** Euroopa Regionaalarengu Fondi, Ühtekuuluvusfondi ja ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) puhul on kehtestatud kriteeriumid keskkonnaprojektide toetamiseks, kuid selgelt ei ole mainitud kliimamuutustega kohanemist ning mõjuhinnangud ei ole sageli asjakohased (paljud transpordi- ja energiaprogrammid on keskkonnale ja kliimale selgelt kahjulikud). Kõigi nende programmide järgmiste läbivaatamiste käigus tuleb palju suurem osa olemasolevatest vahenditest suunata kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmete toetamisele.

4.13 **Euroopa Investeerimispank** ning **Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank** peaksid lisama kliimamuutused oma eelarvemenetlustesse ning projektide ja programmide hindamise kriteeriumide hulka.

4.14 **Kindlustussektor** on näidanud kliimamuutuste vastu üles suurt huvi ning arvestab nendega üha rohkem otsustes selle üle, milliseid juhtumeid millistel tingimustel kindlustada saab. EL ja liikmesriigid peaksid looma institutsioonide tasandil pideva dialoogi kindlustussektoriga tagamaks, et kindlustussektor täidab täies ulatuses oma ülesannet aidata ettevõtteid ja teisi kindlustusvõtjaid kliimamuutustega kohaneda.

4.15 **Arenguriigid.** Paljudel arenguriikidel on kohanemisega palju suuremad probleemid kui Euroopal ning vähem vahendeid nendega toimetulekuks. Mõne kõige vähem arenenud riigi osa kliimamuutuste probleemi tekkimisel on olnud väga väike, kuid nad kuuluvad siiski riikide hulka, keda need probleemid kõige tugevamini puudutavad, ning neil on võrdsuse ja õigluse aspektist väga suur õigus koostööle ja toetusele. Kohanemiseks vajavad nad arenenud riikide abi, sh inim-, tehnilisi ja rahalisi ressursse. Euroopa peaks võtma juhtiva rolli, eraldades oma ELi ja riiklikes arenguabi programmides lisaressursse meetmete võtmiseks ning abistades rahvusvahelist finantskogukonda kohanemise väljakutsega toimetulemisel.

4.16 Maailma mõned osad muutuvad meretaseme tõusu või äärmuslike ilmastikutingimuste tõttu inimasustuse jaoks üha ebasobivamaks (ja äärmuslikel juhtudel lausa elamiskõlbmatuks). Kliimamuutused võivad suurendada survet rände suurenemiseks teistest maailma paikadest Euroopasse, samuti rahvastiku ümberasumiseks Euroopa piires. Arenguagenteerid ja muud asjaomased valitsusasutused peavad olema suutelised abistama arenguriike selliste olukordade õigeaegsel kindlakstegemisel ja vajalike ümberasustamisprogrammide kavandamisel.

4.17 Teadmised kliimamuutuste võimalike mõjude kohta riiklikul ja piirkondlikul tasandil ning muutuste tõenäolise kiiruse kohta on veel ebapiisavad ning prognooside parandamiseks ja täpsustamiseks on vaja väga palju täiendavaid uuringuid ja analüüse. Euroopa Keskkonnaagentuuril võiks olla kasulik roll kõigi kõnealuse valdkonna teadusuuringute, järelevalve, analüüside ja prognoosimise kooskõlastuskeskusena ning parima kättesaadava teabe edastajana otsustajatele ja teistele kohanemisstrateegiate üksikasjaliku rakendamise eest vastutajatele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on valmis andma panuse, et saada põhjalikumalt ja laiemalt pilti kliimamuutuste mõjudest Euroopa eri osades ning vajalikest kohanemismeetmetest.

4.18 Kliimamuutustega kohanemise protsessi tuleb aktiivselt kaasata kodanikühiskond. Kliimamuutused mõjutavad kohalikke kogukondi, ettevõtteid ja igat liiki organisatsioone üha rohkem ning nad tuleb meetmetesse kaasata. Inimesed ja igat liiki orga-

nisatsioonid peavad paremini mõistma muutusi, mis juba toimuvad või mis leiavad tõenäoliselt aset nende endi või nende laste eluajal. Samuti vajavad nad paremat ettekujutust sellest, mida kliimamuutuse leevendamine ja nendega kohanemine nende jaoks kaasa toob. Ulatuslikumate teadmiste edastamine selle valdkonna kohta peaks olema ametliku ja mitteformaalse hariduse õppekavade oluline osa.

4.19 Komitee rõhutab, et oluline on kodanikuühiskonna kaasamine igal tasandil ning tarbijate ja üldsusega suhtlemine. Komitee toetab täielikult rohelise raamatu ettepanekut huvirühmade sektoripõhiste töörühmade loomise kohta, et aidata kaasa sektoripõhiste lahenduste väljatöötamisele. Seesuguste töörühmade üks oluline ülesanne oleks töötada välja menetlused riskitasemete hindamiseks ning kontrollida organisatsioonide ja kogukondade valmisolekut reageerida äärmuslikele ilmastikunähtustele või muudele õnnetustele, mis võivad kliimamuutuste süvenedes tõsisemaks ja sagedasemaks muutuda.

4.20 Piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel on oluline roll tegevuse kooskõlastamisel ja edendamisel oma tasandil ning üldsuse aktiivsuse ja osalemise innustamisel. Kõigi tasandite ametiasutused saavad oma hoonete ja ehitustegevuse ning hankepoliitika sobiva kavandamise kaudu mängida olulist eeskjuu andvat rolli.

4.21 Rohelises raamatus soovitatakse luua kliimamuutustega kohanemise Euroopa nõuanderühm, kus osaleksid kodanikuühiskonna esindajad, poliitilised otsustajad ja teadlased, kes tegutseksid strateegia väljatöötamise käigus eksperdirühmana. Komitee toetab sellise rühma loomise ideed.

4.22 Lisaks soovitab komitee ELil kaaluda võimalust luua sõltumatu järelevalveorgan, millel oleks sõltumatu juhataja ning mille ülesanne oleks jälgida kliimamuutuste küsimuse arenguid (nii kohandumist kui ka leevendamist). Organ peaks esitama korrapäraselt ja avalikult aruandeid edusammude kohta ning hoiatama aegsasti ja vastavalt olukorrale, kui võrreldes kohustustega on tegevuses viivitusi. EMSK kavatses ka ise kõnealuses valdkonnas toimuvaid arenguid pidevalt jälgida.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
esimees
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu määrus veinituru ühise korralduse kohta, millega muudetakse teatavaid määrusi”

KOM(2007) 372 lõplik — 2007/0138 (CNS)

(2008/C 120/10)

7. septembril 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 36 ja 37 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus veinituru ühise korralduse kohta, millega muudetakse teatavaid määrusi”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 27. novembril 2007. Raportöör oli Adalbert KIENLE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 109, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 12.

1. Komitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab, et Euroopa Komisjon kavatses oma ettepanekuga Euroopa veinituru ühise korralduse reformi kohta põhimõtteliselt säilitada veini jaoks eraldi turukorralduse. Komitee oleks eelistanud, et komisjon oleks võtnud rohkem arvesse ettepanekuid, mis komitee esitas 14. detsembri 2006. aasta arvamuses „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile — Jätkusuutliku Euroopa veinisektori väljakujundamine” (¹).

1.2 Komitee kordab nõudmist seada reformi peaesmärgiks Euroopa veinide konkurentsivõime tõstmine ja turuosa tagasi võitmine. Sealjuures peaks komisjon veinituru korralduse reformi ja eelkõige väliskaubandussätete puhul rohkem arvesse võtma Euroopa veinisektori positsiooni maailmaturu liidrina.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et vein ja viinamarjakasvatuse on Euroopa kultuuri ja eluviisi oluline ja lahutamatu osa. Paljudes Euroopa viinamarjakasvatusega tegelevates piirkondades kujundab viinamarjakasvatuse ühiskondlikku ja majanduslikku keskkonda. Seetõttu rõhutab komitee, et nii reformi eesmärkide kui ka kavandatavate meetmete puhul tuleb lisaks majanduslikele tagajärgedele pidada silmas ka tagajärgi tööhõivele, sotsiaalsüsteemile, keskkonnale — eelkõige väljajuurimiskavade kaudu, samuti tarbijakaitsele ja tervisele. Kõike seda on aga Euroopa Komisjoni ettepanekus arvestatud ebapiisavalt.

1.4 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et Euroopa Liidu viinamarjakasvatuse on umbes 1,5 miljoni valdavalt väikese pereettevõtte eksistentsi alus ja annab vähemalt hooajaliselt tööd enam kui 2,5 miljonile töötajale. Seetõttu pöörab komitee erilist tähelepanu asjaolule, et reformi puhul eelistataks meetmeid, mis mõjuvad positiivselt viinamarjakasvatavate sissetulekule ning tööhõivevõimalustele Euroopa viinamarjakasvatuses.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut anda veini tootvate liikmesriikide käsutusse riiklikud assigneeringud, sest see on oluline panus subsidiaarsuse põhimõtte rakendamisse ja piirkondlike erinevuste arvestamisse. Siiski tuleb suurendada toetusvahendite hulka, et tagada reformi eesmärkide saavutamine.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab Euroopa Komisjoni esitatud ettepanekuid tarbijate teavitamise alaste meetmete kohta ebapiisavateks. Komitee tervitab ettepanekuid veinimüügi edendamiseks eksporditurudel, ent peab vajalikuks nende laiendamist siseturule.

2. Euroopa Komisjoni ettepanekud

2.1 Euroopa Komisjon kavatses viia läbi veinituru korralduse reformi eelkõige järgmistes valdkondades:

— liikmesriikidele eraldatavatest vahenditest rahastatavad toetusmeetmed viinamarjaistanduste ümberkujundamiseks ja muutmiseks, roheline korje toetamiseks, valdkonnapõhise investeerimisfondi loomiseks, saagikindlustuseks ning veinide müügi edendamiseks ja turustamiseks kolmandates riikides;

— vahendite ümberpaigutamine maaelu arengusse;

— veinivalmistamise eeskirjade muutmine, eriti veinivalmistustavade, rikastamise ja hapestamise osas;

— märgistusnõuete muutmine, eriti lähtekohta ja päritolu käsitlevate märgete osas, ning ülejäänud märgistusnõuete kohandamine;

— tootjaorganisatsioonid ja tootmisharudevahelised organisatsioonid;

(¹) ELT C 325, 30.12.2006, lk 29.

- uute istanduste rajamise ajutise keelu lõppemine 2013. aastal;
- vabatahtlik väljajuurimiskava;
- praeguste turumehhanismide kaotamine;
- pädevuste üleandmine ministrite nõukogult Euroopa Komisjonile.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab valdavas osas Euroopa Komisjoni seatud eesmärke. Kavandatud meetmete osas peab komitee siiski vajalikuks kohanduste ja paranduste tegemist.

3.2 Komitee kordab nõudmist tõsta Euroopa veinitootjate konkurentsivõimet siseturul ja eksporditurgudel, tugevdada Euroopa majanduslikku positsiooni, toetada kvaliteedipüüdlusi ning lähtuda rohkem turuarengutest ja tarbijate soovidest. Kõnealuseid nõudmisi ei ole komisjon oma määruse ettepanekus piisavalt arvesse võtnud.

3.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab endiselt oluliseks majanduslike eesmärkide täpsustamist ning nende täiendamist sotsiaalsete ja tööhõivepoliitiliste eesmärkidega. Nende hulka kuuluvad viinamarjakasvatusega tegelevate ettevõtete tulu taseme parandamine, noorte veinitootjate arenguvõimaluste avardamine, jätkusuutlike tööhõivevõimaluste pakkumine ning täistööajaga ja hooajaliselt töötavate töötajate sobiv tasustamine.

3.4 Komitee suhtub endiselt kriitiliselt ministrite nõukogu pädevuste komisjonile üleandmisel, nt uutele veinivalmistustavadele lubade väljastamisel, kuna Euroopa Komisjon ei esindanud kahepoolsete lepingute sõlmimiseks peetud läbirääkimistel piisavalt Euroopa veinitootjate huve.

3.5 Komitee kinnitab seisukohta, et praeguseid rahalisi vahendeid tuleb suurendada, et oleks võimalik arvestada kahe uue tootjariigi ühinemist ELiga.

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kordab nõudmist parandada ja laiendada turuseiret, et saada veinituru korraldamise aluseks paremaid andmeid tootmise, kaubanduse ja tarbimise kohta. Seni kasutatud koguanalüüsid on olulised, kuid ebapiisavad. Vajalik on ka ajakohane teave muutuste kohta tootmisstruktuurides, turustuskanalites ja tarbijakäitumises.

3.7 Komitee toetab komisjoni seisukohta, mille kohaselt tuleks veinituru uus korraldus jõustada esimesel võimalusel. Komitee peab siiski vajalikuks järkjärgulise ülemineku perioodi, et võimaldada ettevõtetal vajadusel sammhaaval kohandada uute raamtingimustega.

3.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni kavandatud väljajuurimiskavas tehtud muudatusi. Sellegipoolest oleks komitee arvates kasulik rakendada kavandatud meetmed ellu piirkondlike või riiklike struktuuriprogrammide raames, et vältida üksikute väljajuurimiste negatiivset mõju (nt söötis maa

viinamarjaistanduste keskel) ja tagada meetmete nõuetekohane rakendamine.

3.9 Komitee kordab seisukohta, et ta on uute istanduste rajamise keelu täieliku tühistamise vastu, kuna sellega seatakse ohtu veinituru reformi majanduslikud, sotsiaalsed, keskkonnapolitiilised ja maastiku hoidmise eesmärgid.

4. Konkreetsete märkused

4.1 II jaotise (Toetusmeetmed) I peatükk: Tugiprogrammid

4.1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et tema taotletud piirkondlike erinevuste senisest suuremat arvestamist ja subsidiaarsuse põhimõtte järjekindlamat järgimist veinisektoris on riiklike assigneeringute kehtestamise näol põhimõtteliselt arvesse võetud. Komitee peab kavandatud toetusmeetmeid siiski ebapiisavateks.

4.1.2 Komitee ühineb komisjoni seisukohaga, mille kohaselt tuleb säilitada ühtne ja asjakohane ühenduse raamistik. Raamistiku piires võivad liikmesriigid ise määrata oma viinamarjakasvatuspriirkondades rakendatavad meetmed. Sealjuures on oluline roll vastavate eesmärkidega tootjaorganisatsioonidel, tootmisharudevahelistel organisatsioonidel, reguleerimis- ja muudel asutustel.

4.1.3 Komitee avaldab poolehoidu ulatuslikumale meetmete loetelule, et suuta vastata turukorralduse eesmärkidele. Ta viitab komitee varasematele veinituru ühist korraldust käsitlevatele arvamustele⁽²⁾, milles ta muu hulgas nõudis, et loodaks programmid kvaliteettoodete edendamiseks viinamarjakasvatuses, veinikeldrites, turustamises ja tarbijate teavitamises, et võetaks ebasoodsates tingimustes olevaid piirkondi soosivaid meetmeid ning et nähtaks ette pindalal põhineva toetuse õiguse võimalus.

4.1.4 Komitee kordab oma nõudmist võtta kasutusele sidusad ja üksteist täiendavad meetmed maksimaalse tulemuslikkuse tagamiseks. Kõnealused meetmed tuleks integreerida kogu tootmisahelat hõlmavatesse kavadesse, mis ulatuvad viinamarjaistandustest ja töötlemisest toote turustamiseni. Siia kuuluvad ka meetmed kõigi viinamarjadest valmistatavate toodete jaoks alternatiivsete turustusvõimaluste arendamiseks.

4.1.5 Komitee nõuab endiselt ja otsustavalt, et loodaks eriprogramm edendamaks ebasoodsates tingimustes olevaid viinamarjakasvatuspriirkondi, nagu nt kallakutel ja nõlvakutel asuvad viinamarjaistandused ning äärmuslike kliimatingimustega piirkonnad.

4.1.6 Komitee tervitab, et komisjon omistas riiklike assigneeringute osas suurt tähtsust väljaveo edendamise meetmetele. Lisaks on vaja meetmeid, et teavitada siseturul tarbijaid viinamarjakasvatuse kultuurist ning tutvustada neile mõõduka veinitarbimise eelseid ja kuritarvitamise ohte. Komitee kordab oma nõudmist toetada Euroopa turu seire loomist.

⁽²⁾ EÜT C 101, 12.4.1999, lk 60–64 ning esimeses joonealuses märkuses viidatud arvamus.

4.1.7 Komitee ei pea võimalikuks kohest sekkumismeetmete lõpetamist. Seetõttu soovib ta, et riiklike assigneeringute raames oleks järkjärgulise ülemineku perioodil aastatel 2008–2010 võimalik pakkuda destilleerimistoetusi kangete alkohoolsete jookide tootmiseks ning toetusi ajutisele eraladustamisele.

4.1.8 Komitee on seisukohal, et riiklikud assigneeringud peaksid sisaldama kriisiohjamise meetmeid, mis põhinevad veinitootjate jagatud vastutusel. Majanduskriiside lahendamiseks seni ettenähtud meetmetest (saagikindlustus ja investeerimisfond) ei piisa. Seetõttu tuleks uurida, kas senised erakorralised destilleerimised on end õigustanud ja kas on võimalik ette näha erakorralist destilleerimist riiklike assigneeringute raames.

4.1.9 Kehtiv viinamarjade, meski ja veinisette ülepressimise keeld on end praktikas õigustanud, et tagada veinitoodete kvaliteet ja takistada võimalikku kuritarvitamist. Seetõttu peaks keeld kehtima jääma. Liikmesriikidele tuleks anda luba teatavatel aastatel suurendada destilleeritava toodangu osakaalu toodangu kogumahust.

4.1.10 Komitee võtab teadmiseks, et Euroopa Komisjon on koostanud ettepaneku riiklikele assigneeringutele eraldatavate eelarvehendite jaotamise kohta. ELi uutele liikmesriikidele, mille kohta puuduvad varasemad andmed, tuleks kehtestada eraldi finantssätteid vastavalt viinamarjaistanduste pindala kogusuurusele.

4.2 II peatükk: Vahendite ümberpaigutamine

4.2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmes arvamuses rõhutanud teise samba suurt tähtsust maapiirkondade, sh Euroopa viinamarjakasvatuspriirkondade tulevase arengu jaoks. Ent ka nimetatud põhimõttelist eesmärki arvesse võttes on komitee seisukohal, et veinisektori eriprobleemide lahendamiseks tuleb veinituru reformi raames arutatud meetmeid rahastada veinieelarvest. Seetõttu ei tohi eelarvet ei kärpeta ega vahendite ülekandmisega vähendada.

4.3 III jaotise (Regulatiivsed meetmed) II peatükk: Veinivalmistamistavad ja piirangud

4.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab tingimata vajalikuks veini kui toote rahvusvaheliselt tunnustatud määratlust. See nõuab ka tunnustatud tootmisviiside kindlaksmääramist. Tuleks selgesõnaliselt öelda, et veinituru korraldus ei hõlma nn puuviljaveine.

4.3.2 Komitee on seisukohal, et Rahvusvahelise Veiniameti standarditest lähtumine veinivalmistustavade puhul tuleb järjekindlamalt lülitada kahepoolsete või rahvusvaheliste ärilepingute strateegilisse suunitlusesse. Kõikide maailmas tunnustatud valmistamisviiside heakskiitmine impordiveinide puhul on vastuolus

nõudmisega, et Euroopa veinide puhul järgitaks senisest rangevalt Rahvusvahelise Veiniameti standardeid. Muidu soodustatakse veelgi rohkem konkurentsi moonutamist. Lisaks ei nõustu komitee ettepanekuga lubada eksporditavate veinide puhul kasutada veinivalmistamistavasid, mis on siseturul turustamisel keelatud.

4.3.3 Komitee pooldab lubatud veinivalmistamistavade loetelu lisamist siin vaadeldavale määrusele ning seda, et õigus valmistamistavade ajakohastamiseks ja uute valmistamistavade lubamiseks tuleks jätta nõukogule.

4.3.4 Komitee tervitab, et Euroopa Komisjon on taganenud ettepanekust anda luba Euroopasse imporditud viinamarjavirdest või viinamarjavirde kontsentratsioonidest veini tootmiseks või kolmandate riikide toodete segamiseks Euroopa toodetega.

4.3.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub komisjoni üles võtma oma tootmiseeskirjade ettepanekutes arvesse Euroopa Liidu erinevaid asukoha-, kliima- ja ilmastikutingimusi. Komitee juhib tähelepanu sellele, et kõnealune teema on väga delikaatne ning ei tohi põhjustada Euroopa veinimajanduse killustumist või reformiettepanekute blokeerimist. Komitee toetab nõuet kõigi veinivalmistamistavade rangema kontrolli järele veinide kvaliteedi edendamiseks ja tagamiseks.

4.3.6 Komitee analüüsib seetõttu komisjoni ettepanekuid, võttes seejuures aluseks komitee seniseid arvamusi, komisjoni esitatud analüüsi, ettepanekut veinivalmistamisviiside liberaliseerimise kohta ja veinivalmistamistavade tunnustamist kahepoolsetes lepingutes, ning reformi eesmärke, seda eelkõige konkurentsivõime suurendamise ja tootmiskulude vähendamise osas. Komisjoni ettepaneku eelseid ja puudusi kaaludes on komitee seisukohal, et põhimõtteliselt peavad säilima suhkru kasutamise ja viinamarjavirde kontsentratsiooni toetuse kehtivad eeskirjad.

4.4 III peatükk: Päritolunimetused ja geograafilised tähised

4.4.1 Komitee tervitab, et Euroopa Komisjon on täpsustanud oma ettepanekuid veinide märgistamiseks vastavalt nende päritolule. Komitee on sarnaselt komisjoniga seisukohal, et kvaliteetveinide kontseptsiooni aluseks on ühenduses muuhulgas veini geograafilise päritoluga seonduvad eriomadused. Päritolunimetuste ja geograafiliste tähiste kaitse on äärmiselt tähtis. Seetõttu peaks päritolunimetuse või geograafilise tähise kasutus piirduma üksnes kindlal geograafilisel alal valmistatavate veinidega.

4.4.2 Komitee tervitab, et Euroopa Komisjon on vahepeal seletanud ja täpsustanud oma ettepanekuid selles mõttes, et tulevikus võib jätkata ka selliste kvaliteedipoliitika end praktikas õigustanud süsteemide kohaldamist, mis üldse või osaliselt ei põhine päritolunimetuste põhimõttel. Eelkõige kvaliteetveinide kontroll on mitmes riigis osutunud kasulikuks tootjate ja eriti tarbijate seisukohast.

4.4.3 Sellest hoolimata jätkub lahtiseid küsimusi seoses vastavusega komisjoni 29. aprilli 2002. aasta määrusele (EÜ) nr 753/2002, milles sätestatakse teatavad nõukogu määruse (EÜ) nr 1493/1999 rakenduseeskirjad veinisektori toodete kirjeldamise, nimetamise, esitlemise ja kaitse osas (³). Seetõttu nõuab komitee vastavustabeli esitamist, et määrata kindlaks mõju geograafilistele tähistele ja traditsioonilistele nimetustele.

4.5 IV peatükk: Märgistus

4.5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab ettepanekuid väga keeruliseks ning ootab Euroopa Komisjonilt kavandatud muudatuste tagajärgede täpset simulatsiooni.

4.5.2 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et märgistamisõigust muudeti alles hiljuti, pärast aastatepikkuseid arutelusid. Komitee palub Euroopa Komisjonil selgitada, millised on uued seisukohad, mida ei hinnatud äsja lõppenud arutelu käigus.

4.5.3 Komitee tervitab märgistuseeskirjade lihtsustamist, kui need aitavad kaasa tarbijate paremale teavitamisele. Nimetatud muudatused ei tohi aga põhjustada konkurentsimoonutuste või tarbijate eksitamise ohu suurenemist, mis omakorda tooks kaasa kohtuvaidluste laine. Kõnealusest seisukohast lähtudes on küsitav Euroopa Komisjoni ettepanek, mille kohaselt päritolunimetusega või geograafilise tähisega veinide märgistus võiks sisaldada valikuliselt viinamarjasordi nime ja aastakäiku. Ettepanekuga saab nõustuda vaid siis, kui kehtestatakse kõnealuste veinide jälgitavuse tagamise kontrolli- ja sertifitseerimissüsteem, et kaitsta tarbijaid ning hoida ära nende eksitamist ja ebaausat konkurentsi.

4.5.4 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et üha suurenevas Euroopa Liidus kasvab keeleline mitmekesisus, mille tõttu võivad tekkida kaubandustõkked, nagu praegu on juhtunud seoses sulfiti märkimisega. Seetõttu tuleb kohustuslike andmete (nt koostisained) märgistamisel luua võimalus üldiselt mõistetavate sümbolite kasutamiseks.

4.6 V jaotis: Tootmisvõimsus

4.6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab tõsiasja, et komisjon on muutnud väljajuurimist käsitlevaid eeskirjade ettepanekuid ja vähendanud asjaomast eelarvet. Komitee

tunnustab väljajuurimise olulisust turukorraldusvahendina, mida tuleb pakkuda riiklike või piirkondlike struktuuriprogrammide osana ühenduse üldraamistikus ja mille rakendamine peaks piirduma 3–5 aastaga. Väljajuurimist tuleb pakkuda vabatahtliku meetmena viinamarjakasvatuse lõpetamiseks selleks ebasobivate maa-aladel ja mitteelujõuliste viinamarjakasvatuste tegevuse lõpetamisega kaasneva sotsiaalse mõju vähendamiseks.

4.6.2 Komiteel on hea meel tõdeda, et komisjon on muutnud uute istanduste rajamise ajutise keelu tühistamise esialgset ajakava. Komitee on siiski vastu istutuseeskirjade täielikule liberaliseerimisele (ka tähtaja edasilükkamisel), kuna sellega seatakse ohtu veinituru reformi majanduslikud, sotsiaalsed, keskkonnapiirilised ja maastiku hoidmise eesmärgid. Viinamarjakasvatuse üleviimist traditsioonilistelt viinamarjakasvatuse aladelt odavamalt majandatavatele pindadele ei saa toetada viinamarjakasvatuspriirkondade tööhõive, majanduse ja infrastruktuuri, samuti sotsiaalse struktuuri, keskkonna ja looduskeskkonna kaitsega seonduva üldise vastutuse tõttu.

4.6.3 Kui Euroopa kasvatuskord koos uusistutuskeeluga kaotatakse, siis tuleb luua tugiraamistik, et viinamarjakasvatuspriirkonnad saaksid Euroopa veinituru korraldusega kooskõlas oma kasvatuskorraga jätkata või selle välja kujundada.

4.7 Uus jaotis: Müügi edendamine ja teavitamine

4.7.1 Komitee leiab, et komisjoni ettepanekud on ei ole piisavad selleks, et võita tagasi siseturul kolmandatele riikidele ja eelkõige uue maailma riikidest pärit veinidele kaotatud turuosa.

4.7.2 Komitee kutsub komisjoni üles nägema ette riiklikes assigneeringutes meetmeid tarbijate teavitamiseks ja müügi edendamiseks mitte üksnes eksporditurgudel, vaid ka siseturul. Sealjuures tuleb erilist tähelepanu pöörata mitmekülgse teabe andmisele mõelduka veinitarbimise kui tervisliku toitumise ja kaasaegse elustiili osa positiivsete külgede kohta.

4.7.3 Komitee rõhutab, et teavitamis- ja edendamismeetmed peavad hõlmama kõiki viinamarjadest valmistatavaid tooteid.

4.7.4 Komitee soovib ühendada veinitooteid käsitlevad teavitamisemeetmed viinamarjakasvatuspriirkondade turismi, gastronoomia ja teiste toodetega.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ EÜTL 118, 4.5.2002, lk 1–54.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid küll enam kui veerandi antud häälest, lükati tagasi:

Punkt 4.3.6

Asendada viimane lause järgmise tekstiga:

„Komisjoni ettepaneku eeliseid ja puudusi kaaludes on komitee seisukohal, et põhimõtteliselt peavad säilima suhkru kasutamise ja viinamarjavirde kontsentraadi toetuse kehtivad eeskirjad. Pärast komisjoni ettepaneku poolt- ja vastuargumentide analüüsi, on komitee seisukohal, et sahharoosi õigus- ja tavapärase kasutamise võimalus tuleb alles jätta riikide jaoks, kes kasutavad kõnealust meetodit. ELi veinitootjate võrdse kohtlemise tagamiseks tuleb säilitada toetus viinamarjavirde kontsentraadi kasutamise korral, kohaldades selle uutele turutingimustele madalaimate suhkruhindade osas. Kõnealused toetused, mis on vajalikud olulise kulude võrduse säilitamiseks, ei tohi mõjutada riiklikke assigneeringuid, vaid peaksid moodustama eraldi eelarvera veinitootmise eelarves.”

Motivatsioon

Veinitootmise hinnastruktuuri muudavad ühest küljest suhkruturu ühise korralduse kehtiv reform ja teisest küljest veinimarketi ühise korralduse täielik reform. Juhul kui ka tõesti soovitakse säilitada *status quo ante*'t ja järgida konkurentsi moonutamise vältimise põhimõtet, arvestades asjaolu, et suhkur ja viinamarjavirre on tegelikult veini rikastamise protsessis konkurendid, siis tuleb viinamarjavirde toetust kas kohandada või maksta toetusi mitteriiklikest assigneeringutest.

Hääletuse tulemus

Poolthääli: 25 Vastuhääli: 54 Erapooletuid: 8

Uus punkt 4.3.7

Lisada uus punkt:

„4.3.7 Pidades silmas asjaolu, et sahharoosi kasutamine veinide rikastamiseks tähendab viinamarjadest mitte valmistatud aine lisamist ja on kooskõlas oma ülesannetega märgistamise läbipaistvuse ja tarbijakaitse valdkonnas, on komitee seisukohal, et kõnealune veinitootmistava tuleb märgistada kõnealusel meetodil rikastatud veinide etiketil”.

Motivatsioon

Komitee põhiline ja vankumatu ülesanne on kaupade ja toiduainete tarbijatele teabe jagamisel võimalikult suure läbipaistvuse tagamine.

Hääletuse tulemus

Poolthääli: 30 Vastuhääli: 70 Erapooletuid: 21

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”

(2008/C 120/11)

27. septembril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 punktile A välja töötada arvamuse teemal:

„Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 27. novembril 2007 (raportöör oli **Gilbert Bros**).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12. kuni 13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 127, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 13. septembril 2006 vastu omaalgatusliku arvamuse teemal „Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”⁽¹⁾.

1.1.1 Kõnealusel arvamuses käsitleb EMSK terve peatüki ulatuses (neljas peatükk) mäestikupiirkondade probleeme ja rõhutab muuhulgas vajadust

- luua Euroopa Liidu spetsiifiline mäestikualade poliitika,
- ühtlustada määratlus ELis,
- omistada mäestikualadele prioriteetsus assigneeringute eraldamise teel teise samba raames,
- konsolideerida kompensatsioonimeetmed mäestikualade põllumajandustootjate jaoks,
- integreerida põllumajandus- ja regionaalpoliitika, tagamaks nende tõhusamat mõju mäestikualadele.

1.2 Euroopa Komisjoni president José Manuel BARROSO avaldas 7. detsembril 2006. aastal Regioonide Komitee täiskogu istungi lõpul peetud poliitilises arutelus toetust **mäestikualade poliitikat käsitleva roheline raamatu** koostamiseks.

1.3 Sel põhjusel pidas EMSK asjakohaseks töötada välja täiendav arvamus, milles esitada oma seisukoht nimetatud roheline raamatu koostamisprotsessi kohta.

1.4 Mäestikualad pakuvad kogu Euroopa rahvastikule arvu- ja majanduslikke hüvesid ja teenuseid. Nende hulka kuuluvad

- loodusõnnetuste riskide vähendamine (sellest võivad nii mäestikualade elanikud kui kogu rahvastik, näiteks transpordikoridoride kaitse kaudu),
- puhkuseks ja turismiks sobivad maastikud (olulised nii kontinenti linnastunud elanikkonna jaoks kui ka Euroopa konkurentsivõime seisukohalt),

— märkimisväärne bioloogiline mitmekesisus,

— ainulaadsed veevarud,

— kõrgetasemelised tooted, eriti toiduained.

1.5 Nimetatud hüvede ja teenuste pakkumine on ohus, kui mäestikualade elanikud kõnealuste piirkondade eest piisaval määral ei hoolitse.

1.6 Lahendusi tuleb leida uutele olulistele praegustele ja tulevastele väljakutsetele, nagu majandusliku konkurentsi tugevdamine, demograafilised muutused, kliimamuutused jne. Nimetatud väljakutsed esinevad ka teistes piirkondades, kuid mäestikualadel on nende mõju palju tuntuam ja nad nõuavad seega spetsiifilisi lahendusi.

1.7 Suurem osa mäestikualasid käsitlevatest poliitikatest on valdkondlikud ja sageli võetakse need vastu piirkondades, mis jäävad mäestikualadest välja ega arvesta seetõttu mäestikualade eripäradega. Mäestikualasid käsitlevad poliitikad kalduvad lihtsustuma, laienevad sageli teistelegi piirkondadele ega arvesta piisavalt mäestikualade eripäraga. Samal ajal keskendutakse Euroopa ja liikmesriikide poliitikas üha enam piirkondade võrreldavatele eelistele, mis vajavad edendamist või väljaarendamist.

1.8 Euroopa mäestikualad on oma geograafilisele ulatusele vaatamata jäänud Euroopa poliitikas tahaplaanile, samuti ei tunnustata piisavalt nende märkimisväärset potentsiaali — panust, mille nad võiksid anda Euroopa majandusse ja selle mitmekesisusse, muuhulgas tänu oma uuenduslikele lähenemisviisidele.

1.9 Seetõttu avaldab EMSK toetust palju ühtsemale ja integreeritumale poliitilisele lähenemisele. Mäestikupiirkonnad vajavad säästvaks arenguks valdkonnaülest ja piirkondlikku lähenemisviisi.

⁽¹⁾ ELT C 318, 23.12.06, lk 93.

1.10 Mäestikualade poliitika tulevikku käsitlev Euroopa roheline raamat võimaldaks ratsionaliseerida ja konsolideerida Euroopa tasandil olemasolevad poliitikad ja algatused, et neid mäestikualade spetsiifilises kontekstis tõhustada. Eelkõige kehtib see mäestikualade põllumajanduse suhtes, nagu ka käesolevas arvamuses märgitud. Valdaval osal Euroopa mäestikualadest toetuvad põllumajandusele teised sotsiaalmajanduslikud tegevused, toiduainete- ja turismitööstus, ning põllumajandusest sõltub ka piirkondade atraktiivsus. Ühisel põllumajanduspoliitikal on seega keskne roll ja see peab kajastuma mäestikualadel elluviidavate Euroopa poliitikate analüüsis, mida roheline raamatu abil tahetakse teostada.

1.11 EMSK soovib seega, et mäestikualade tulevikku käsitlev roheline raamat võetaks võimalikult kiiresti Euroopa Komisjoni tööprogrammi, et täpsustada Euroopa Liidu liikmesriikide mäestikualade strateegilise tähtsusega teemad ja selgitada eri haldustasandite ja majandusvaldkondade ülesanded ja omavaheline kooskõlastatus. Samuti tuleks rohelises raamatus konsolideerida spetsiifilised statistilised andmed, millele toetub poliitika kõnealustes piirkondades, uurida Euroopa Liidu määratletud strateegiliste eesmärkide taustal mäestikualadel elluviidavaid kaas- ja tugi-meetmeid ning selgitada välja võimalused poliitika edasiarendamiseks liidu ja liikmesriikide tasandil.

Brüssel, 12. detsember 2007.

1.12 **Mäestikualade poliitika tulevikku käsitlev roheline raamat** hõlbustaks mäestikualade võrreldavate eeliste ärakasutamist ja oleks seeläbi osaks uuendatud Lissaboni strateegiast ja Göteborgi strateegiast. Samuti edendaks see majanduskasvu ja tööhõivet käsitlevate eesmärkide saavutamist ning aitaks Euroopa Liidul tulevate aastate jooksul välja arendada maailma tasandil konkurentsivõimelisem teadmispõhine majandus. Mäestikualadel on kogu Euroopale palju pakkuda ning nende uuenduslikku ja majanduskasvu potentsiaali tuleks paremini kasutada.

1.13 Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika volinik Danuta Hübner kõneles 11.–12. juulil 2007 toimunud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu istungjärgul ELi territoriaalsest tegevuskavast ja andis teada, et 2008. aastal koostatakse territoriaalset ühtekuuluvust käsitlev aruanne, milles uuritakse tuleviku suurte väljakutsete mõju piirkondadele ja võimalusi neile vastamiseks. EMSK kutsub üles mäestikualade, samuti saarte ja äärepoolseimate piirkondade eripärasid praegu käima-soleva Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika määratlemisel ja territoriaalse tegevuskava elluviimisel asjakohaselt arvesse võtma.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003 (mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid) seoses üleminekuperioodi pikendamisega”

KOM(2007) 572 lõplik — 2007/0202 (COD)

(2008/C 120/12)

23. oktoobril 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 ja artikli 152 lõikele 4b konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003 (mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid) seoses üleminekuperioodi pikendamisega”.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning on oma seisukohti kõnealusel teemal juba väljendanud varasemas arvamuses CESE 1411/2000 ⁽¹⁾, mis võeti vastu 29. novembril 2000. aastal, otsustas komitee täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eespool nimetatud dokumendis võetud seisukohale. Poolt hääletas 131, erapooletuks jäi 4.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

(¹) (EÜT C 116, 20.4.2001, lk 54–56).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal

- „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu direktiive 76/768/EMÜ, 88/378/EMÜ, 1999/13/EÜ ja direktiive 2000/53/EÜ, 2002/96/EÜ ja 2004/42/EÜ, et kohandada neid määrusega (EÜ) ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta”
- ja „Ettepanek: Euroopa parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 648/2004 eesmärgiga kohandada see määrusega (EÜ) nr ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta”

KOM(2007) 611 lõplik — 2007/0212 (COD)

KOM/2007/0613 lõplik — COD 2007/0213

(2008/C 120/13)

13. novembril 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmistes küsimustes:

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse nõukogu direktiive 76/768/EMÜ, 88/378/EMÜ, 1999/13/EÜ ja direktiive 2000/53/EÜ, 2002/96/EÜ ja 2004/42/EÜ, et kohandada neid määrusega (EÜ) ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta

ning Ettepanek: Euroopa parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 648/2004 eesmärgiga kohandada see määrusega (EÜ) nr ... ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab ettepanekute sisu heaks ning ei pea komitee kommentaare vajalikuks.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) võtta vastu ettepanekuid toetava arvamuse. Poolt hääletas 139 ja erapooletuks jäi 3.

Komitee käsitleb komisjoni ettepanekut ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise kohta ⁽¹⁾ arvamuses ⁽²⁾, mida praegu koostatakse ning mille vastuvõtmine on kavas komitee märtsikuu täiskogu istungjärgul.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise ning direktiivi 67/548/EMÜ ja määruse (EÜ) nr 1907/2006 muutmise kohta” KOM (2007) 355 lõplik.

⁽²⁾ NAT/367 — raportöör David Sears.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Maksuõiguses territoriaalsuse põhimõtte rakendamise mõju tööstuse muutustele”

(2008/C 120/14)

16. veebruaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Maksuõiguses territoriaalsuse põhimõtte rakendamise mõju tööstuse muutustele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vastu 13. novembril 2007. Raportöör oli Robert SCHADECK, kaasraportöör Bernard GAY.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 102, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 6.

Esimene osa — Järeldused ja soovitused

A. Euroopa majandus on tihedalt seotud maailma majandusega. Seotuse määr on sektoriga erinev; eriti tugev on see globaliseerumisele kõige avatumate tööstustegevuste puhul. Seega tuleb Euroopa Liidu (EL) majandus- ja maksupoliitikat kujundada ka vastavalt arengutele maailmas. Isegi kui käesolevas arvamuses uuritakse maksuõiguses territoriaalsuse mõju tööstuse muutustele Euroopa Liidus, ei tuleks Euroopa Liitu käsitleda ülejäänud maailmast eraldatuna.

B. Euroopa Liidul ja igal liikmesriigil on kohustus korraldada oma majandus-, rahandus-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitikat, mille nõudmised lähevad kaugemale turudünaamikast. Seega tuleb hoolitseda selle eest, et territoriaalsuse põhimõtte kohaldamisel maksuõiguses oleks Euroopa tasandil positiivne mõju tööstuse muutustele, mis peavad muidugi vastama turudünaamikale, kuid mis saavad ka kasu sellest, et eelnevalt nimetatud poliitikad neile laiemas kontekstis raamistikku pakuvad. Lissaboni protsess toetub eri telgede (konkurentsivõime, sotsiaalmõõde, keskkonnanõuet) tasakaalule, mida tuleb säilitada, sh seoses maksukonkurentsiga liikmesriikide vahel ⁽¹⁾.

C. Komitee nendib, et maksukonkurents on siseturul realselt olemas ja et see võib tekitada konkurentsimoontusi, kuid eeldab eeskirju läbipaistvuse saavutamiseks ja võimalike kuritarvitamiste ja kahjulike tavade kindlakstegemist ⁽²⁾. Maksukonkurents eeldab ka, et on olemas tõhusad näitajad maksukonkurentsiga seotud mõõtmiseks. EMSK märgib siiski, et maksundus ei ole

⁽¹⁾ „Maksukonkurents tekib siis, kui ühe (riikliku, piirkondliku või kohaliku) asutuse otsused mõjutavad otseselt teist asutust ja kui turumehhanismid osutuvad ebapiisavaks selle suhte reguleerimiseks.” (Allikas: OECD); täpsem teave 1. lisas.

⁽²⁾ Kahjulikud maksuõiguse meetmed on põhjalikult määratletud äriühingute maksustamise käitumisjuhendis: „meetmed, mis mõjutavad või võivad oluliselt mõjutada äritegevuse asukohta Euroopa Liidus”. Seejärel määratletakse käitumisjuhendis „potentsiaalselt kahjulikuna” neid meetmeid, mis „pakuvad oluliselt madalamat tegelikku maksu-määra (sh mitte maksustamist) võrreldes asjaomastes liikmesriikides muidu kohaldavate maksu-määradega” (vt http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/harmful_tax_practices/index_en.htm).

investeeringuotsuste tegemisel väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes (VKEd) määrava tähtsusega, kuid selle mõju on palju suurem liikuvamate rahvusvaheliste ettevõtete puhul.

D. Maksukonkurents ei puuduta ainult ettevõtete makse. Rahaliste varade järjest suurema liikuvusega seoses mõjutab maksukonkurents ka üksikisikute kapitalitulu ja kapitalimakse.

E. Komitee on arvamusel, et eri asutuste maksusätete koordineerimine võib aidata siseturul paremini toimida, kaotades puudused ja ühildamisega seotud kulud maksude osas, eelkõige piirialadel. EMSK kordab soovitusi, mille ta esitas oma hiljutises arvamusprogrammis „Fiscalis 2013” kohta ⁽³⁾.

F. EMSK leiab, et kui liikmesriigid ei koordineeri otseselt maksustamist, siis jõutakse maksuvabastuste ⁽⁴⁾, kuritarvituste või ühtse turu toimimise moonutusteni. Samamoodi võib see ebastabiilsuse või lausa ELi üldiste maksutulude õõnestamiseni.

G. Euroopa Liidu sisene piiramatute maksukonkurentide võideldamiseks suurendada maksukoormust kõige vähem liikuvate maksu-maksajate jaoks, nagu seda on väikeettevõtted ja teenused, mida ei saa teise asukohta üle kanda. Teiseks võib see muuta

⁽³⁾ ELT C 93, 27.4.2007.

⁽⁴⁾ Kahekordne maksustamata jätmine võib tuleneda puudulikust koordineerimisest liikmesriikide maksusüsteemide vahel. „Näiteks seoses liikmesriigi võlakohustuse ja omakapitali käsitusega. Ühes liikmesriigis võidakse käsitleda tehingut kapitaliosaluse, mitte laenu, ja seetõttu mitte lugeda kapitalilt saadud tulu maksustatavaks, teises liikmesriigis võidakse käsitleda laenu võlana ja lubada intressi maksval äriühingul intressi mahaarvamist. Selle tagajärjel võib ühes liikmesriigis toimunud mahaarvamisele mitte kaasuda maksustamine teises liikmesriigis. Teine valdkond on hübriidettevõtted, st ettevõtted, mida ühes liikmesriigis käsitletakse korporatiivsena (läbipaistmatu maksustamisega) ja teises mittekorporatiivsena (läbipaistva maksustamisega); liikmesriikide sellise määratlemiserinevuse tagajärjeks võib olla topelt vabastamine või topelt mahaarvamine” (allikas: komisjoni teatis pealkirjaga „Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul” (KOM(2006) 823 lõplik, punkt 3)).

maksukoormuse jaotust maksumaksjate ja tarbijate vahel, katmaks riigi kulusid ja sotsiaaltoetusi, mis omakorda kahjustaks sotsiaalset ühtekuuluvust.

H. VKEd ja teenuseid pakkuvad ettevõtted on maksukonkurentsist kasu saamisel kõige halvemas olukorras. Komitee pooldab tugisüsteemi, ettevõtete juhtide (nagu ka riigiasutuste ametnike) koolitusprogrammi ja korrallike andmebaaside loomist, eriti ELi piiri- ja äärealadel, et aidata neid ettevõtteid rahvusvahelises ettevõtluses.

I. Komitee leiab, et võitlus maksupettusega peab olema prioriteet, ja tuleb meelde oma hiljutise arvamuse järeldusi selles vallas ⁽⁵⁾.

J. Maksukoormuse ülekandmine kõige vähem liikuvatele tootmisteguritele võib asjaomase ettevõtte ja tema pakutavad töökohad võrreldes väliskonkurentidega vähem konkurentsivõimeliseks muuta. Koormuse ülekandmise all võib kannatada liikmesriigi sisemajanduse kogutoodangu kasvumäär, mis võib lisaelarvahendite puudumisel viia riigi investeerimisvõime languseni.

K. Maksukonkurents sunnib liikmesriike avaliku sektori kulusid paremini haldama. Komitee kutsub üles seda mitte avalike teenuste hulga ja kvaliteedi arvelt tegema. Avalikud teenused on äärmiselt olulised jõukust ja töökohti loova majandustegevuse säilitamiseks ja ligimeelitamiseks ning lõppkokkuvõttes suurendavad nad maksubaasi. Maksukonkurents ei tohiks kahjustada kollektiivse sotsiaalkaitse rahastamist ja tagamist.

L. Komitee toetab liikmesriikide pingutusi kaotada hiljemalt 2010. aastaks *kahjulik* maksukonkurents ja terve rida kahjulikke maksusüsteeme, nagu on kirjas 1997. aastal vastu võetud käitumisjuhendis ⁽⁶⁾. Teisest küljest kutsub ta komisjoni üles samal ajal alustatud sellesuunalist tegevust jätkama.

M. Komitee toetab ka komisjoni põhimõtet, mille kohaselt riigiabi, sh ettevõtetele valikuliselt antud maksusoodustused, kannaks tööstuse muutuste ja territoriaalse arengu jätkusuutlikkuse eesmärki, olles samas kooskõlas ELi sisese konkurentsipoliitikaga.

N. Komitee kutsub üles ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi (CCCTB) ⁽⁷⁾ loomisele, et liikmesriikides maksutavasid lihtsamaks, võrdsemaks ja läbipaistvamaks muuta. See võimaldaks siseturu potentsiaali maksimaalselt ära kasutada, säilitades samas liikmesriikide iseseisva eelarve- ja maksupoliitika ning kaitses neid lepingu sätetega võimalikku konflikti sattumise eest. Kuna CCCTB luuakse tõenäoliselt tugevdatud koostöö

⁽⁵⁾ Arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele kooskõlastatud maksupettuste vastase võitluse tõhustamise strateegia väljatöötamise vajaduse kohta“ (ELT C 161, 13.7.2007, lk 8).

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/harmful_tax_practices/index_en.htm#code_conduct ning lisa 4

⁽⁷⁾ Hiljutine komisjoni teatis pealkirjaga „Ühenduse majanduskasvu ja tööhõive parandamise ning ELi ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamise kava rakendamine: Jätkuv edu 2006. aastal ja järgmised sammud kavandatava ettevõtete ühtse konsolideeritud tulumaksubaasi loomise suunas“ (KOM(2007) 223 lõplik, 2.5.2007).

alusel, soovib komitee, et selle võtaksid vastu võimalikult paljud liikmesriigid.

O. Komitee palub siiski rohkem teavet CCCTB projekti sisu, meetmete ja arengu kohta, enne kui koostab arvamuse selle keeruka ja strateegiliselt olulise teema kohta, ning piirdub hetkel viitega oma 2006. aasta ettevalmistavale arvamusele, mille ta koostas Euroopa Komisjoni liikme László KOVÁCSI taotlusel ⁽⁸⁾.

P. Komitee esitab CCCTB kohta siiski mõningaid mõtteid ja küsimusi. Ta peab soovitatavaks, et selle vabatahtliku projektiga liituksid võimalikult paljud liikmesriigid (vajadusel üleminekusätteid ette nähes) ja et liikmesriigid rakendaksid ühise süsteemi ja liikmesriikide oma süsteemide kõrvuti kasutuseloleku perioodi lõpuks kõigile maksumaksjatele ühtset maksubaasi. Lisaks tuleks kaaluda, kas teha välisturgudel tegutsevate ettevõtete ühtne maksubaas ülesandeks riikidevahelisele ametile. Lõpuks tasub uurida ka, kuidas ühine maksubaas mõjutab maksumäärasid, mille erinevused võivad suurened. Kui erinevused suurenevad, võiks määrata kindlaks kõige madalama määra, mis võiks olla veidi allpool praegusest keskmisest määrast uutes liikmesriikides.

Q. Komitee soovib komisjonil rohkem jälgida maksutavasid teatud „maksuparadiisides“, mis püüavad liikmesriikide maksusüsteemide maksustatavat tulu endale meelitada.

Teine osa — Taust

1. Arvamuse teema

1.1 Maksustamist (maksukoormuse suurus ja kinnipeetav maksimumäär) peetakse tihti üheks kriteeriumiks, kui hinnatakse piirkonna atraktiivsust tööstus-, rahandus- ja kaubandustegevuse seisukohast. Seejuures puudub aga kokkulepe selles, kui kaalukas on kõnealune kriteerium võrreldes teiste kriteeriumidega, nagu potentsiaalse turu lähedus, tootmiskulud, kvalifitseeritud tööjõu olemasolu, riigiinfrastruktuurid ja -teenused, riigiabi jne.

1.2 Maksusüsteemid on keerukad ning nende omavaheline võrdlemine ei ole lihtne. Siiski on oluline suuta otsustada, kas mitmesuguste organite maksusoodustused teenivad seatud eesmärgi, ja hinnata kõigi positiivseid tööstuse muutusi toetavate otsuste mõju asjaomasel territooriumil ja võrrelda seda prognoositud kuludega.

1.3 Komitee arvamus pakub suuniseid tööstuse muutuste prognoosimiseks ja nendega toimetulekuks, Euroopa konkurentsivõime jätkuvaks tõstmiseks — seda kõike Lissaboni strateegia eesmärkide raames — ning annaks panuse sellise tõelise siseturu loomisel, mida iseloomustab aus ja moonutusteta või vähemalt „vastuvõetav“ konkurents (mis on kooskõlas siseturu reeglitega).

⁽⁸⁾ ECO/165 — CESE 241/2006, ELT C 88, 11.4.2006.

2. Maksukonkurents ja majandustegurite liikuvus

2.1 ELi sisene liikuvus suureneb järgmistel põhjustel:

- suurettvõtted käsitlevad Euroopa siseturgu üheainsa turu — nende koduturuna;
- e-kaubandus ei tunne riigipiire;
- väärtus- ja tarneahelad muutuvad järjest killustatumaks ja nende osad järjest liikuvamaks ⁽⁹⁾;
- paremad transpordiinfrastruktuurid ja kauba kokkukogumise seotud väiksemad kulud julgustavad ettevõtete ja nende filiaalide jaotumist ruumis;
- järjest rohkem esineb rahvusvahelisi ettevõtete ühinemisi ja omandamisi;
- ELi laienemine suurendab samuti majandusse, inimestesse ja kapitali tehtavate investeeringute liikuvust;
- keeleoskuse- ja -õppe taseme tõusmine suurendab inimeste liikuvust.

2.2 Kõik liikmesriigid kasutavad oma maksusüsteemi kõiki tegureid, nii spetsiaalseid kui ka struktuurilisi tegureid, et meelitada oma riiki investeeringuid ja majandustegevust, laiendades nii tööhõive potentsiaali ja maksubaasi.

Samas maksumaksjad (ettevõtted ja eraisikud) vaatavad riigist väljapoole, et optimeerida oma majandusseisu. Üks strateegilisest muutujatest on riigimaksud, mis on liikmesriikide eri maksusüsteemide tõttu erinevad.

2.3 Selline investeeringuid ligitõmbav maksukonkurents esineb ka riigisiselt.

2.4 Samas ei ole lihtne mõõta selle tegelikku mõju tootmistegurite ja kapitali liikuvusele. Kuigi kõnealuse teema kohta on tehtud mitmeid uuringuid, ei ole nende tulemuste suhtes ühist arusaama, v.a et maksukriteerium on vaid üks teguritest investeerimispaiga valimisel. Seda küsimust käsitletakse lähemalt edaspidi.

2.5 Laienemisega 15 liikmesriigilt 27ni võitis liit kindlasti mitmekesisuses. Igal uuel liikmesriigil on oma geograafiline, ajalooline, kultuuriline, sotsiaalne, poliitiline ja eelkõige majanduslik taust ning ta toob kaasa oma eripärase tööstusstruktuuri nagu ka maksuõiguse.

3. Maksustamise mõju tööstuse muutustele

a) Tööjõu ja investeeritud kapitali maksustamine

3.1 Kogu Euroopa Liidus moodustavad maksutulud ja sotsiaalkindlustusmaksed keskmiselt kokku umbes 39 % Euroopa SKT-st ja need võib jaotada järgmiselt ⁽¹⁰⁾:

Juriidilise isiku tulumaks	10 %
Füüsilise isiku tulumaks	25 %
Sotsiaalkindlustusmaksed	26 %
Kaudsed maksud	30 %
Muud maksud	9 %
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed KOKKU	100 %

3.2 Kaudsed maksud koosnevad peamiselt tarbimismaksudest, eelkõige käibemaksust, mis on ELi tasemel ühtlustatud, ning teatud kaupadele ja teenustele kohaldatavatest maksudest ja lõivudest, mis on ELis osaliselt ühtlustatud, nt aktsiisimaksud. Kuna kaudsetel maksudel on ettevõtte asukohta valimisel teisejärguline roll, siis keskendutakse käesolevas arvamuses peamiselt tööjõu (punkt 3.2.1) ja ettevõtete investeeritud kapitali maksustamisele (punkt 3.2.2).

3.2.1 **Töötajate palgast maha arvatavad maksud ja kõik sotsiaalkindlustusmaksed kokku** moodustavad umbes poole maksudest ja muudest maksetest. Kuna need maksud põhinevad otseselt tööjõul, siis tõstavad nad muidugi tööjõukulusid. Kuna tööjõukulu on tööstuse jaoks esmatahtis majandustegur, võib väita, et töötajate palgade maksustamine ja muud maksed (sh sotsiaalkindlustusmaksed) võivad otseselt või kaudselt mõjutada ELi tööstusettevõtete konkurentsivõimelisust. Mõju on otsene, kui maksuorganid koguvad ettevõtetele makse ja töötajate sotsiaalkindlustusmaksid. Kui makse ja sotsiaalkindlustusmaksid kogutakse töötajatelt, siis vähendavad need esiteks töötajate netosissetulekut. Seejärel võib neil olla kaudne mõju läbirääkimistele brutosissetuleku üle ja nad võivad põhjustada isegi üleminekut teise piirkonda ja piirata muude kui madalal tööjõukulul põhineva tööstustegevuse arengut.

3.2.1.1 Kõrgemad tööjõukulud on ettevõtetele muidugi stiimuliks tööviljakuse tõstmiseks, suurendades investeeritud kapitali efektiivsust, seda eriti liikmesriikides, kus tööjõukulud on suuremad. Samas on tööjõukulud üks teguritest (teiste seas), mis on ettevõtetele stiimuliks tööjõumahuka tegevuse suunamiseks liikmesriikidesse, kus tööjõukulud on väiksemad. Kuna maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed on pigem kõrged liikmesriikides, kus töötajate palgad (sh töötajate sotsiaalkindlustusmaksed ja maksud) ületavad Euroopa keskmist, siis tööjõuga seotud maksukoorem pigem suurendab tööjõukulude erinevust ja toetab töökohtade loomist liikmesriikides, kus kulud on konkurentsivõimelisemad.

⁽⁹⁾ Komitee arvamus „Väärtus- ja tarneahela areng Euroopa ja globaalses kontekstis“ (CCMI/037 — ELT C 168, 20.7.2007, lk 1).

⁽¹⁰⁾ Allikas: OECD „Riigitulude statistika 1965.–2005. aastal: 2006. aasta trükk“. Andmed käivad 15-liikmelise ELi kohta.

3.2.1.2 Tarbija seisukohast mõjutavad valmistatud toodete lõpphinda muidugi kõik hinnategurid, sh maksud. Kaudseid makse makstakse tootelt selle müümisel tarbijale ja need on seetõttu neutraalsed. Käibemaksu tase jääb tarbija liikmesriigis samaks, hoolimata sellest, kas toode valmistati samas riigis, teises liikmesriigis või väljaspool Euroopa Liitu. Samas on maksud, mida kohaldatakse Euroopa Liidus tootmise eri staadiumites, eriti töajuga seotud maksud ja muud maksed, selgelt riigisiseseid kulusid, mis mõjutavad toodete hinda tootmiskohas. Sellest järeldub, et tarbija võib valida toodete vahel, mille maksustamistase on erinev sõltuvalt liikmesriigist, kus see on valmistatud. Isegi kui me ühtlustaksime sotsiaalkindlustusmaksed ja tööajakulud Euroopa Liidus, siis saaks tarbija ikkagi valida kõrgete maksude ja sotsiaalkindlustusmaksedega Euroopa Liidus valmistatud toodete ja väljaspool Euroopa Liitu valmistatud toodete vahel, millele kehtivad teistsugused ja vahel palju madalamad maksud. Seega ei tule töajuga seotud maksude ja sotsiaalkindlustusmaksed struktuuri koordineerida mitte ainult Euroopa Liidus, vaid arvestada analüüsis ka Euroopa Liidu ja ülejäänud maailma vahelise kaubandusega.

3.2.1.3 Komitee soovib komisjonil rohkem jälgida maksutavasid teatud „maksuparadiisides“, mis püüavad liikmesriikide maksusüsteemide maksustatavat tulu endale meelitada.

3.2.2 **Investeeritud kapitali maksustamine** puudutab esiteks ettevõtteid ja seejärel investoreid või täpsemalt öeldes aktsionäre.

3.2.2.1 Juriidilise isiku tulumaksu arvestatakse nominaaltasemenä (1), mis on liikmesriikides väga erinev (vt 2. lisa tabelit). Belgia, Saksamaa, Hispaania ja Malta määrad jäävad 34 ja 38 % vahele, samas kui Küprose, Iirimaa, Leedu ja Läti määrad jäävad 10 ja 15 % vahele.

Üldiselt on uute liikmesriikide maksumäärad palju madalamad vanade liikmesriikide maksumääradest: 15-liikmelise ELi keskmine määr on 29,5 %, samas kui 10 uue liikmesriigi määr on 20,3 % (12).

3.2.2.2 Nominaalsed maksumäärad annavad ebatäpse ülevaate maksukoormusest. Tegelik maksumäärade puhul

(1) Seadusjärgne maksumäär on seadusega kindlaks määratud määr.

Tegelik maksumäär on maksumäär, mida üksikisikud või ettevõtted maksavad, kuid on arvestatud kõigi riigimaksude tagasimaksude või juurdemaksudega, mis jagatakse üksikisiku või ettevõtte kogutulu või maksustatava tuluga.

Kaudne maksumäär määratakse kindlaks igale majanduslikule funktsioonile. Neid arvestatakse vastava kategooria (tarbimine, töajad ja kapital) kogumaksutulude ja potentsiaalse maksubaasi väärtuse suhtarvuna, kasutades selleks rahvamajanduse tootmis- ja tulelutekkekontode andmeid.

Üldist kaudset kapitali maksumäära arvestatakse kapitali maksustamisest saadud tulu ja (põhimõtteliselt) kogu potentsiaalselt maksustatava kapitali ja ettevõtte tulumaksu suhtarvuna majanduses. Eesmärgiks on näidata, milline on keskmine kapitalitulu maksukoorem.

(Eelnevalt nimetatud mõistete määratluse allikas: Euroopa Komisjoni maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat — Vt „Structures of the taxation systems in the EU, 1995–2004“ (Maksusüsteemide struktuurid ELis 1995.–2004. aastal), Euroopa Komisjon.

Lis 2 ja 3 on võrdlevad tabelid nominaaltasemetega ja kapitali kaudsete maksumäärade kohta Euroopa Liidus. Tegelikke määrade arvutamismeetodite erinevuse tõttu ei olnud selle määra kohta võimalik tabelit esitada.

(12) Allikas: Euroopa Komisjoni „Structures of the taxation systems in the European Union: 1995–2004“, lk 83 (TAXUD E4/2006/DOC/3201). Bulgaaria ja Rumeenia kohta ei ole praegu andmeid.

tuleb arvestada maksustatava tulu kindlaksmääramise viisi ja erinevaid tehnilisi protsesse, mida kasutatakse maksumäära kindlaks määramisel. Seetõttu näib olevat vajalik arvestada ka kapitali kaudset maksumäära, mille puhul võrreldakse ettevõtete poolt makstavaid makse ettevõtete äritegevuse kogukasumiga (13) (vaata tabelit 3. lisas).

3.2.2.3 Erinevus kahe mõõtevahendi vahel on hämmastav.

— Mõnes liikmesriigis on nominaalne maksumäär väga kõrge, kuid näib, et tegelikult kehtestavad nad oma ettevõtetele suhteliselt madala maksukoormuse.

— Teistes liikmesriikides on nominaalne maksumäär „atraktiivne“ (väga madal), kuid samas näib, et nad kehtestavad oma ettevõtetele suhteliselt kõrge ettevõtte tulumaksu määra.

— On selge, et mõned liikmesriigid kohaldavad tegelikult kõrget maksumäära kitsa maksubaasi korral, samal ajal kui teised liikmesriigid kohaldavad madalamat maksumäära laiemal maksubaasi korral. Tegelik maksumäärade erinevus on enesestmõistetavalt nende kahe muutuja tulemus, seega pole võimalik koostada analüüsi üksnes nominaalse maksumäära põhjal. Seda teooriat kinnitavad näiteks Iirimaa ja Saksamaa kohta käivad andmed (14).

3.2.2.4 Ainuüksi kõnealused statistilised andmed illustreerivad juba maksuprobleemaaatika keerukust (15). Selle asemel et teha enneaegseid järeldusi, piirdume me siinjuures liikmesriikide vahelise erinevuse esiletoomisega, mis konkreetsetes olukorras võib tähendada, et üks Euroopa turul tegutsev konkreetne tööstusettevõtte võib kokku puutuda maksukuludega, sealhulgas sotsiaalkindlustusmaksedega, mis on liikmesriigiti väga erinevad.

b) Ettevõtte väärtuse loomise ahel

3.3 Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (VKE), eelkõige ELi piiri- ja äärealadele rajatud VKE, on üha enam avatud turgude globaliseerumisele, kas selles osaledes või sellele alludes. Sageli on VKEid era- või pereettevõtted, mis ei saa maksukonkurentsist sama palju tulu kui suured rahvusvahelised ettevõtted. Tegelikult puuduvad neil organisatsioon, haldusvõimekus, vahendid ja teadmised selleks, et saada kõnealusest konkurentsist maksimaalset kasu. Eri riikide maksudeklaratsioonide

(13) Täpsema metodoloogilise analüüsi ning andmete üksikasjalikumate andmete saamiseks vt op cit, lk 84–87.

(14) Saksamaa ja Iirimaa osas näib veel üks näitaja kinnitavat eelpoolnimetatud paradoksi. Kapitalimaksud moodustavad Saksamaal 15 % kogu maksukoormusest, samal ajal kui Iirimaa moodustavad kapitalimaksud 28 % (allikas: Structures of the taxation systems in the EU, 1995–2004, European Commission., table C.3_T).

(15) Käesoleva arvamuse raames pole võimalik analüüsida kõnealuseid andmeid iga liikmesriigi kohta ning otsida iga liikmesriigi jaoks täpset selgitust ega kinnitada statistilisi näitajaid teiste andmebaaside abil.

ning maksubaaside, kursside, maksusoodustuste ja mahakandmise eeskirjade erinevuste jne järgimine toob endaga VKEde jaoks kaasa lisakulud ning takistab juurdepääsu välisturgudele. Samal ajal kujutavad rahvusvaheliseks muutunud (või rahvusvaheliseks muutuvad) VKEd endast üht majanduskasvu parimat vahendit rikkuste, lisaväärtuse, uuenduse ja loomulikult töökohade loomisel kooskõlas Lissaboni protsessi eesmärkidega. Tugimeetmed on vajalikud kõnealuste ettevõtete abistamiseks. Selleks, et muutusele kaasa aidata, tuleb koolitada kõnealuste ettevõtete juhtkonda ning riiklike haldusasutuste personali.

3.4 Paljud ettevõtted, kes omavad olulist mõju ELi sisesele majandusele — eelkõige need, kes on kaasatud rahvusvahelise kaubandusse väljaspool Euroopa Liitu — tegutsevad üldiselt teise majandusmodeli järgi, nimelt:

- kõnealused ettevõtted on organiseeritud kapitaliühingute kujul ning aktsionärid ei ela tingimata selles piirkonnas või liikmesriigis, kus asub ettevõtte peakontor;
- need on üldiselt organiseeritud ema- ja tütaretevõtete kujul, mis moodustavad ettevõtete enam-vähem integreeritud kontserni;
- kontserni erinevad üksused tegutsevad mitmes liikmesriigis; ning
- kontserni eri üksused täidavad kõik üht spetsiifilist funktsiooni, iga üksus osaleb väärtuse loomisel, väärtusahel on eri ettevõtete vahel selgelt segmentideks jagatud ning iga ettevõtte täidab üht spetsiifilist funktsiooni.

3.5 Moodsad tööstuskontsernid täidavad mitmeid omavahel seotud majanduslike ülesandeid (väärtus- ja tarneahela juhtimine, eri tootmisfaaside korraldus, sellise immateriaalse vara optimeerimine nagu oskusteave, patendid, kaubamärgid jne) eesmärgiga turustada oma toodangut vastavalt turgude süsteemilistel analüüsidel põhinevale strateegiale. Eri majanduslike ülesannete positsioon moodustab üldise strateegia, mille üheks teguriks on maksustamine.

3.6 Kõnealuses kontserni struktuuris tuleks analüüsida nii igat eraldiseisvat juriidilist isikut kui kontserni tervikuna. Kontsern jagab majanduslikud funktsioonid igale oma üksusele vastavalt turupõhiste majanduslikele andmetele, optimeerides kontserni üldist tõhusust ja tasuvust. Liikmesriikidel on õigus viimistleda oma maksustamissüsteeme, et stimuleerida majanduslikku tegevust. Ettevõtetel on samuti õigus käsitleda maksustamist samal viisil kui muid tekkinud kulusid.

3.7 Iga juriidiline isik on seotud maksuõigusega, mida rakendatakse tema asukohariigis, ja maksustamissüsteemi kohta käiv teave on üks mitmest otsustavast tegurist kogu kontserni juhtimisel.

3.8 ELi turgudel tegutsevate kontsernide olukord on seega väga keerukas. Selle asemel, et rääkida ühe kontserni asukoha valikust, ümberpaiknemisest või ümberpaigutamisest, oleks palju asjakohasem koostada tööstuse funktsionaalne analüüs ja määratleda asukohategurid, mis omavad mõju eri majandusfunktsioonide tasandil ühes liikmesriigis ja Euroopa Liidus või ka väljaspool seda. Mõned majandusfunktsioonid on mobiilsemad kui teised ning mõnede mobiilsete funktsioonide jaoks on maksustamine palju määravam paiknemise kriteerium kui teiste jaoks. Kuigi on selge, et maksustamine kuulub otsustavate tegurite hulka, oleks vale ülehinnata maksustamise tähtsust asukoha valikul.

4. Liikmesriikide vahelise maksukonkurentsi raamistik

4.1 Maksukonkurents Euroopa Liidus on praegu korraldatud kolme meetmerühma alusel:

- käitumisjuhend ja maksuõiguses tehtud muutustest teavitamise süsteem, mis kehtestati 1997. aastal, panid aluse aktiivsele kahekõnele rahandusministeeriumide vahel, tagamaks seda, et õiguslikud meetmed ei innustaks kahjulikku maksukonkurentsi (§§ 4.2 kuni 4.4);
- Euroopa konkurentsioiguse ning eelkõige riigiabiaga seotud õigusaktide eesmärk on vältida asjaolu, et teatud maksukavade sisseviimine või maksuõiguse rakendamine konkreetsetes olukordades võimaldaks mõnele ettevõttele riigiabi, mis on vastuolus ühtse turu hea toimimisega (§§ 4.5 kuni 4.7);
- enamus liikmesriike on kehtestanud meetmed, vältimaks kunstlike ja kuritarvilike tavade loomist, mille eesmärk on võimaldada ettevõtetel saada kasu privilegeerivatest maksusüsteemidest (§ 4.8).

4.2 **Käitumisjuhend**, mis pole õiguslikult siduv, kohustab liikmesriike respektima terve maksukonkurentsi põhimõtteid. Kõnealuse protsessi tulemusel määratleti terve rida maksumeetmeid, mis omavad või võiksid omada olulist mõju ettevõtete paiknemisele Euroopa Liidus. Asjaomased liikmesriigid sõlmisid kokkuleppe ning võtsid konkreetset kohustused selleks, et muuta kõnealuseid süsteeme nii, et kahjuliku maksukonkurentsi elemendid oleksid kaotatud hiljemalt aastaks 2010, v.a erand⁽¹⁶⁾.

4.3 Komitee tunneb heameelt käitumisjuhendi tulemuste üle, sest kaotades *kahjulikud* maksukonkurentsi tavad, tugevdavad⁽¹⁷⁾ liikmesriigid tervet maksukonkurentsi Euroopa Liidus ja panustavad siseturu rajamise lõpuleviimisse.

Komitee julgustab komisjoni jätkama kõnealust algatust, avardades käitumisjuhendi ulatust ja hinnates mõnesid viimastel aastatel kehtestatud maksustamissüsteeme.

⁽¹⁶⁾ Mõnede maksusüsteemide jaoks otsustati tähtaega pikendada kuni aastani 2016.

⁽¹⁷⁾ Vt määratlust punktis 2.

4.4 Samaaegselt loodi liikmesriikide ja komisjoni vahel **teabevahetussüsteem**, et kontrollida maksuõiguses sisseviidud muutuste kooskõla ELi poliitikaga. Liikmesriigid kohustusid mitte kehtestama uusi maksumeetmeid, mida peetakse ELi huvisid kahjustavateks.

4.5 Juba Rooma leping sisaldas **sätteid, mis keelasid liikmesriikidel anda ettevõtetele riigiabi** — sealhulgas maksueeliste kujul, mis moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi ühisturul, ning määras komisjonile vastutuse järelevalve ja järelkontrolli tagamise eest kõnealuses küsimuses. 1997. aastal, alustades tööd käitumisjuhendiga, tegid rahandusministrid ECOFINi nõukogus komisjonile sõnaselgelt ülesandeks jätkata oma tegevust riigiabi valdkonnas ning võidelda liikmesriikide selliste maksueeskirjade vastu, mis on vastuolus ülanimetatud lepingu sätetega.

4.6 Viimase kümne aasta jooksul on komisjon pidevalt tugevdanud oma tegevust kõnealuses valdkonnas. Komisjon ei käivitanud üksnes selgitust toovat protsessi, konsulteerides liikmesriikidega, mille tulemusel täpsustas komisjon kriteeriume, millest ta juhindub mitmetes valdkondades, vaid algatas samuti terve rea erimeetmeid mõnede teatud liikmesriikide poolt vastu võetud maksumeetmete vastu.

4.7 Vastupidiselt käitumisjuhendile, millel on mittesiduv poliitiline iseloom, on riigiabi reguleeriv õigus õiguslikult siduv. Komisjonil on suur autoriteet ning ta võib ära keelata kokkusbimatu abimeetme jõustumise, nõuda selle muutmist või isegi sundida asjaomaseid liikmesriike tagasi nõudma ühisturuga kokkusbimatud abimeetmed, juhul kui neist enne eraldamist ei teatatud. Riigiabi saavad ettevõtted on sellisel juhul kohustatud tagasi maksma kõik neile määratud maksusoodustused.

4.8 Enamuses liikmesriikides on sellised **maksusätted, mille eesmärk on võidelda maksudest kõrvalehoidmise ja majandustegevuse** maksuparadiisi üleviimise vastu. Kõik liikmesriigid soovivad meelitada majandustegevust oma territooriumile, seoses kõnealuse tegevusega maksutulu luua ning vältida maksubaasi üleviimist välismaale.

4.8.1 Kuigi vastuvõetud maksumeetmed on liikmesriigiti erinevad, tekib aeg-ajalt küsimus, kas sellised sätted on kooskõlas siseturu ja vaba liikumisega Euroopa Liidus, kui kõigis liikmesriikides rakendatav maksuõigus vastab ELi õigusaktidele. Euroopa Ühenduste Kohtul oli võimalus täpsustada oma seisukohta kõnealuses küsimuses: oma olemuselt on sätted, mille eesmärk on võidelda maksudest kõrvalehoidmise ja tulude maksuparadiisi ülekandmise vastu, kokkusbimatud Euroopa Liidus vaba liikumise põhimõttega; kõnealused sätted on õigustatud vaid juhul, kui nad piirduvad proportsionaalsete meetmetega kunstlike ja kuritarvilike struktuuride loomise vastu võitlemiseks.

4.9 Komitee leiab, et võitlus maksupettusega peab olema prioriteet, ja tuleb meelde oma hiljutise arvamuse järeldusi selles vallas ⁽¹⁸⁾.

4.10 Rooma lepingu artiklis 93 nähakse ette, et nõukogu võtab ühehäälselt vastu „sätted käibemaksu (...) käsitlevate õigusaktide ühtlustamiseks sel määral, mis on vajalik siseturu rajamise ja toimimise tagamiseks”.

4.11 Euroopa Komisjon käivitas mitmeid huvitavaid algatusi siseturu väljakujundamise eesmärgil ettevõtete maksustamisega seonduvate meetmete abil. Eelkõige kinnitas komisjon 3. mail 2007, et ta jätkab oma tööd eesmärgiga sisse viia ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaas (CCCTB). Maksukorralduse volinikul on kavas esitada 2008. aasta esimesel poolel direktiivi ettepanek, et hakata CCCTBd kohaldama 2010. aastal. Komitee jagab komisjoni veendumust, et CCCTB võib olla siseturu edu olulisimaks panuseks, isegi kui kõnealune CCCTB tähendab rohkem läbipaistvust ja seega ka palju aktiivsemat maksukonkurentsi. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama kindlameelselt oma töid, vaatamata probleemide keerukusele. Praeguses staadiumis näib olevat ennatlik kõnealust projekti üksikasjalikumalt kommenteerida, sest komisjon pole veel esitanud ühise konsolideeritud tulumaksubaasi üksikasjalikku mudelit ühtse maksubaasi kehtestamiseks Euroopa Liidu 27 liikmesriigis. Sellegipoolest esitab komitee mõned ideed ja küsimused edasiseks järelemõtlemiseks seoses ettevõtete maksustamise projekti CCCTB-ga.

5. Komitee mõtted ja küsimused ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi (CCCTB) projekti kohta

5.1 Kuna CCCTB võib liikmesriikide jaoks olla vabatahtlik (ning luuakse tõenäoliselt tugevdatud koostöö alusel), soovib komitee, et sellega liituksid võimalikult paljud liikmesriigid, vajaduse korral üleminekumeetmeid rakendades.

5.2 Kuigi CCCTB projekt on vabatahtlik ettevõtete jaoks, tähendab see, et iga projektis vabatahtlikult osaleva liikmesriigi haldusasutused peavad töötama kahe deklaratsiooni- ja maksustamissüsteemiga. Kas see on mõeldav hetkel, mil enamus liikmesriike soovib parandada avalike teenuste tõhusust?

5.3 Juhul kui CCCTB süsteem võetakse kasutusele rahvusvahelistes ettevõtetes, kas siis ei teki erineva kohtlemise (formaalsused, raamatupidamis- ja maksustamissüsteem) ohtu CCCTB kohaldamist pooldava liikmesriigi ettevõtete jaoks.

⁽¹⁸⁾ Arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele kooskõlastatud maksupettuste vastase võitluse tõhustamise strateegia väljatöötamise vajaduse kohta” (ECO/187 — ELT C 161, 13.7.2007, lk 8).

5.4 Kaht eelmist punkti arvesse võttes peaks ehk siiski seadma eesmärgiks võtta ühe liikmesriigi iga maksumaksja puhul järk-järgult kasutusele sama süsteem?

5.5 Juhul kui CCCTB projekt peab kaasa tooma enam läbi-paistvust, kas siis ei peaks ühtset maksubaasi usaldama riikidevahelisele asutusele?

5.6 CCCTB projekti tagajärjel peegelduvad maksubaasi arvestustes varjatud maksuerinevused CCBT kasuks otsustanud liikmesriikide maksumäärades? Kas ühise tulumaksubaasi süsteem ei too endaga kaasa suuremat erinevust maksumäärades (vähemalt nominaalmäärade puhul)? On oht, et maksukonkurents võib tugevneda seoses maksumäärade avaldamisega. Ühes komisjoni uuringus (2001) täheldati, et nominaalmäärade

erinevus oli peamiseks maksukonkurentsiga seonduvate moonutuste põhjuseks majanduses!

5.7 Juhul kui erinevused maksumäärades peaksid säilima (vastupidiselt äsjasele ühtlustumise trendile) või isegi suurenema CCCTB süsteemi kasuks otsustanud liikmesriikide vahel, kas siis ei tuleks kavandada maksu alammäära kehtestamist kõnealustes liikmesriikides? Kõnealune maksumäär võiks olla pisut madalam, kui näiteks uutes liikmesriikides kehtestatud maksumäär. Kõnealuste riikide olukord jääb muutumatuks väliskapitali impordi osas. Teised liikmesriigid võiksid kehtestada palju kõrgema maksumäära, ilma et nad peaksid kartma välismaise maksupoliitika liiga tugevat mõju oma majanduskapitalile.

Brüssel, 13. november 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Euroopa Liidu keskkonnaõigusaktide mõju tööstuse muutustele”

(2008/C 120/15)

16. veebruaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Euroopa Liidu keskkonnaõigusaktide mõju tööstuse muutustele”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vastu 13. novembril 2007. Raportöör oli Antonello PEZZINI ja kaasraportöör Maciej NOWICKI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 137, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Keskkonnapoliitika on praegu üks kõige olulisemaid sotsiaalseid väljakutseid, millega ametiasutused ja majandusotustuste tegijad silmitsi seisavad. Asjaoluga, et globaalsel tasandil võtab keskkonnaprobleemidele reageerimine aega, ei saa enam vabandada vajalike õiguslike ja käitumuslike muutuste edasilükkamist ELi peamise eemärgi — säästva arengu — saavutamiseks.

1.2 Euroopa tööstusel on suur potentsiaal areneda säästvaks majanduseks, aga selle õnnestumine sõltub üha enam suutlikkusest panustada uuenduslikkusesse tööstuse muutuste alal. Muutus on vajalik turgude avamise, globaliseerumise ja tehnoloogiliste ning käitumuslike muutuste tulemusena; need on kiirenenud seoses suurenenud teadlikkusega keskkonna ja loodusresursside kaitsmise vajalikkusest.

1.3 Komitee leiab, et kõik majandus- ja sotsiaalelus osalejad, kas avalikus või erasektoris, poliitikud ja ametiasutused, peavad olema täiesti teadlikud, et tegemist on uue tööstusrevolutsiooniga, mis asetab elukvaliteedi ja keskkonna arengus kesksel kohale ja nõuab uut, integreeritud lähenemisviisi loodusvarade planeerimisel, tootmisel, tarbimisel, kaitsmisel ja majandamisel.

1.4 Komitee hinnangul tuleb kaitsev ja reaktiivne lähenemine kiiresti asendada otsustava ja proaktiivse käitumisega ja valmistada tulevikuks, luues ELi ja liikmesriikide tasandil selge ja stabiilse positiivsete meetmete raamistiku jätkusuutlikul alusel, eesmärgiga kiirendada

— puhaste toote- ja töötlemistehnoloogiate väljaarendamist ja kasutamist;

- tõelise ettevõtlusvaimu edendamist, mis on avatud keskkonnasõbralikule tootmisele;
- tehniliselt pädevate töötajate koolitamist.

1.5 Komitee arvates on oluline, et uus proaktiivne lähene-mine põhineks pigem ennetusel kui parandusmeetmetel ja kõigile asjaosalistele kehtivatel ühtsetel menetlustel Euroopa keskkonnaseadustiku raames, mis on kasulik nii seadusandjale, ettevõtjatele kui ka tarbijatele.

1.6 Komitee on veendunud, et tehnoloogiline areng ja uuendustegevus peavad eelkõige olema ettevõtjate ja ametivõimude vastutusalas: siiski peavad Euroopa, riiklik ja kohalik poliitika ning avaliku ja erasektori partnerlus nii ettevõtjaid kui ka valit-susasutusi stimuleerima, julgustama ja toetama. See lihtsustab ja vabastab ressursse, mis on olulised, et kõnealustele väljakutsetele vastata.

1.7 Komitee arvates on oluline, et uued tööstuspoliitilised jätkusuutlikud algatused oleksid ELi tasandil integreeritud struk-tuurifondidesse, Euroopa Liidu uuendus-, teadustegevuse ja koolitusprogrammidesse ning asjakohastesse rahastamisvahendi-tesse.

1.8 Komitee tuletab komisjonile ja liikmesriikidele meelde, et on vaja kiirendada konkreetsete lihtsustamismeetmete vastuvõt-mist, eesmärgiga kõrvaldada mittevajalik koormus ja vähendada kulude suurenemist, mis on seotud kehtivatest keskkonnaalastest õigusaktidest tuleneva bürokraatliku ja tehnilise koormaga.

1.8.1 Lisaks võimalikult selge, kasutajasõbraliku ja väheku-luka keskkonnapoliitika tagamisele, eelkõige väikestele ja kesk-mise suurusega ettevõtetele, on vaja tihedat koordineerimist ja erinevatel tasanditel mitmete poliitikate ja vahendite edendamist. „Väiksemamahulisem, aga parem õigusloome” peab kajastuma konsolideeritud ja ühtsetes õigustekstides, mis annavad tööstuse muutustega kohandumiseks õiguskindluse ning läbipaistvuse, keskenduvad eesmärgile loodusressursse ning keskkonda pare-mini kaitsta ja maailmaturgudel rakendada jätkusuutlikke, konkurentsivõimelisi tehnoloogilisi uuendusi. VKEd peavad suutma kanda meetmete täitmise kulud, ilma et see mõjutaks nende konkurentsieelseid.

1.9 Komitee soovib rõhutada, et on oluline kiiresti vastu võtta ELi integreeritud pikaajaline strateegia, et tagada avaliku ja erasektori otsusetegijatele kindlus, mis võimaldaks neil toime tulla kõrgete keskkonnakaitse standardite järgimiseks vajalike tehnoloogiliste ja organisatsiooniliste muudatustega.

1.10 Stabiilsuse ja kasvu pakti tuleks ehk muuta, et paremini integreerida Lissaboni ja Göteborgi strateegia eesmärgid kesk-konnasäästmise eesmärkidega, et selgelt ja läbipaistvalt ning konkurentsi moonutamata julgustada vajalikke pikaajalisi riiklikke investeeringuid, jättes need välja määratlusest „riigi-eelarve puudujääk”.

1.11 Liikmesriikide Lissaboni protsessi aastaaruanded peaksid sisaldama üksikasju iga-aastaste keskkonnaalaste investeeringu-kavade kohta ning nende seadusandliku ja finantstegevuse

järeldamise tulemusi. Olemasolevad andmed peaksid pare-mini täpsustama keskkonnanäppu, mis peaks moodustama iga-aastasele kevadisele Euroopa Ülemkogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele esitatava komisjoni koondaruande lahutamatu osa.

1.12 Komitee arvates on oluline, et riiklik poliitika tooks välja erinevate majanduslike vahendite ja maksustiimulite posi-tiivse mõju keskkonnale. Eriti kehtib see maksustamise kohta, mille puhul loodetakse leida lahendused ELi tasandil ⁽¹⁾ ja mis mõjutab järgmisi valdkondi:

- tootmine ja tööhõive;
- loodusvarade kasutamine;
- keskkonnasaaste tasemed;
- keskkonnakaitse kõrge taseme valik;
- keskkonnaalased uuendused töötlemis-, toote- ja organisat-sioonilistes tehnoloogiates.

1.13 On vaja kiiremini määratleda mõõdetavad ja ühised eesmärgid, et toimida vastavalt kevadisel Euroopa Ülemkogul ja sellele järgnenud keskkonnanõukogul vastu võetud ambitsiooni-katele otsustele.

1.14 Komitee rõhutab taas olulist rolli, mida sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad peavad sektorite-vaheliselt ja sektorisiseselt eri tasanditel, alates Euroopa tasandist, etendada, et tegeleda konkurentsivõime, energia ja keskkonna-küsimustega: neil valdkondadel on oluline mõju paljudele töös-tustele, sest need nõuavad olulisi struktuurilisi muudatusi, eelkõige tootmissektoris, ja vajavad tihedalt koordineeritud ja integreeritud lähenemisviisi, millega kaasnevad pidevad jõupin-gutused bürokraatia lihtsustamiseks ja vähendamiseks.

1.15 Komitee usub, et keskkonnaprobleemide, loodusvarade säästva kasutamise ja uute keskkonnasõbralike turuvõimaluste ning uute ja paremate keskkonnateadlike töökohtade loomisega peab kaasnema ettevõtlus- ja töötajasõbralik keskkond, mis toetab töötajate uuendussuutlikkust; samuti peavad kaasnema majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurialased jõupingutused ning koolitusvõimalused, mis on pidevalt vajalikud turul konkurentsi-võimeline püsimiseks.

1.16 Nagu komitee, komisjon, nõukogu ja Euroopa Parla-ment on mitmel korral rõhutanud, on oluline vähendada ettevõ-tetel lasuvat halduskoormust ja bürokraatlikke kohustusi, et vabastada nende majanduslikud ja sotsiaalsed jõud, suunates need töökeskkonna ja tootmis- ning organisatsiooniliste struk-tuuride jätkusuutlikule ajakohastamisele.

⁽¹⁾ „Eurovignette” süsteem — direktiiv 2006/38/EÜ, millega muudetakse direktiivi 1999/62/EÜ raskete kaubaveokite maksustamise kohta teata-vate infrastruktuuride kasutamise eest.

1.17 On vaja arendada integreeritud, proaktiivset ettevõtluspoliitikat, mis ühendaks endas kohustuse kaitsta keskkonda ja tugevdada konkurentsivõimet ning säilitada elu- ja töö kvaliteet, parandades tööhõive määra ja tööjõu taset teadmiste ning oskuste osas: teadus- ja arendustegevuse, uuendustegevuse, konkurentsivõime ja LIFE+ programme tuleb täiustada, parandades nende kättesaadavust ja ühilduvust struktuurifondide ja piirkondliku ühtekuuluvuse vahenditega.

1.18 ELi jõupingutused infoühiskonna arendamiseks peavad püüdma integreerida keskkonnaküsimused haridus- ja koolitusprogrammidesse, alustades algkoolist ning, lõpetades kutse-, juhtimis- ja teadusalase koolitusega.

1.19 Sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonna teemasid tuleb käsitleda ühtselt, pöörates tähelepanu nende mõjule riigisisel ja rahvusvahelisel tasandil, et ettevõtted saaksid maailmaturul võrdväärtsetes tingimustes konkureerida ja et säästva arengu elluviimisel arvestataks suurenenud sõltuvusega riikide ning eri mandrite peamiste majanduspiirkondade vahel.

1.20 Euroopa peab suutma kõneleda ühehäälselt kahe- ja mitmepoolset tasandil, tagamaks, et Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames ja kahepoolisel tasandil sõlmitud kokkulepetes sisalduks mitte ainult sotsiaalne, vaid ka tugev keskkonnakaitse mõõde.

2. Sissejuhatus

2.1 Brüsselis 8.–9. märtsil 2007 toimunud Euroopa Ülemkogul keskenduti eelkõige keskkonna ja kliimamuutuse teemadele ning seati konkreetsed eesmärgid.

2.1.1 Välja kuulutatud eesmärk on vähendada CO₂ heitkoguseid 2020. aastaks 20–30 % võrra ja 2050. aastaks 60–80 % võrra 1990. aastate tasemega võrreldes.

2.2 Komisjoni 2007. aasta majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva Lissaboni strateegia vahearuanne keskendus kliimamuutusele, ökoinnovatsioonile, energiatõhususele, taastuvatele energiaallikatele ja energiaturgudele.

2.2.1 Aruandes rõhutati, et tõsine tegevus neis valdkondades peaks kaasa tooma tõhusad lahendused keskkonnaprobleemidele, loodusressursside jätkusuutlikuks kasutamiseks ja uute turuvõimaluste ning töökohtade loomiseks.

2.3 20. veebruaril 2007 toimunud keskkonnanõukogul toodi esile, et ELi uuendatud säästva arengu strateegia ning majanduskasvu ja tööhõive Lissaboni strateegia täiendavad teineteist ja et Lissaboni strateegia aitab oluliselt kaasa peaesmärgi — säästva arengu saavutamisele. Keskkonnanõukogul rõhutati järjekordselt keskkonnakaitse tugevdamise olulisust ning vajadust käsitada seda ühena säästva arengu kolmest sambast ja integreerida keskkonnaküsimused kõikidesse poliitikameetmetesse.

2.4 Hästi kavandatud keskkonnapoliitika, mis võtab nõuete kohaselt arvesse vajadust üleminekuperioodide järele ja järgib parema õigusloome ning lihtsustatud õigusaktide ja bürokraatia põhimõtteid, saab anda positiivse panuse konkurentsivõimesse, majanduskasvu ja tööhõivesse, edendades aktiivselt ökoinnovatsiooni ja ressursitõhusust. Tuleb vältida liiga innukat õiguslikku reglementeerimist, mis viiks kehtivate õigusaktide pidevale muutmisele.

2.5 Nõukogu on palunud komisjonil lähitulevikus esitada roheline raamat keskkonnajuhtimise turuinstrumentide kohta. Roheline raamat peab välja pakkuma uued kulutõhusad keskkonnapoliitika meetmed, mida liikmesriikides kasutatakse koos kehtivate õigusaktide ja rahaliste stiimulitega. Kõnealused meetmed peaksid ära hoidma konkurentsimoonutused, aga need peaksid samuti aitama kaasa keskkonnaalasele tõhususele igas tootmisektoris, tagades selle, et kohalikke lahendusi rakendatakse kohalikele probleemidele.

2.5.1 Nagu komitee on rõhutanud: „Selleks et säästva arengu strateegiast saaks siiski tuleneda tõeline impulss, tuleb see konkreetset mõõdetavate eesmärkide ja sihtide ning täpse analüüsi alusel ellu viia“. Nõukogu dokument Euroopa Liidu säästva arengu strateegia kohta sisaldab küll tervet rida eesmärke ja meetmeid, kuid neid ei seostata andmete ja arengute kvantitatiivse analüüsi ega küsimuste ja probleemide kvalitatiivse analüüsiga (?).

2.6 Seetõttu on oluline, et tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI) arutaks sellist ulatuslikku teemat nagu ELi keskkonnaõigusaktide mõju tööstuse muutustele, võttes arvesse komitee ja CCMI kogemusi, mis on omandatud mitmete arvamuste koostamisel kõnealusel teemal.

2.7 Konkurentsivõime nõukogu rõhutas 4. detsembril 2006 toimunud koosolekul vajadust ambitsioonika lähenemise järele, et edendada ökoinnovatsiooni (eelkõige tööstuses), konkurentsivõimet ning teadus- ja arendustegevust, kasutades maksimaalselt ära juhtivate turgude potentsiaali järgmistes valdkondades:

- ohutud, säästlikud, vähese süsinikuheitega tehnoloogiad;
- keskkonnahoidlik tootearendus (ökodisain);
- taastuvad energiaallikad;
- energiatõhusus ja loodusvarade säästmine;
- veevarustusteenused.

Nimekirja tuleks lisada ka toorainete tõhus kasutamine (?).

2.7.1 Eesmärk on viia Euroopa ökoinnovatsiooni esiliinile ja teha Euroopast maailmas kõige energiatõhusam piirkond.

(?) Ettevalmistav arvamus NAT/348 — ELT C 168, 20.7.2008 — raportöör: Lutz Ribbe.

(?) EMSK arvamus teemal „Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna“, CCMI/029 — ELT C 318, 23.12.2006.

2.8 Viimastel aastatel on CCMI põhjalikult arutanud tegevusmeetmete mõju nõudluse juhtimise küsimuses, eelkõige kahes komitee 25. septembril 2003 ja 14. septembril 2006 vastu võetud arvamuses ⁽⁴⁾: „Tööstuse muutused: praegune olukord ja väljavaated — üldine lähenemine” ja „Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna”. Kõnealuste arvamuste peamiseks eesmärkideks oli analüüsida „arengut, mis rahuldab praegused vajadused, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade võimalusi oma vajaduste rahuldamiseks” ⁽⁵⁾.

2.9 Käesoleva omaalgatusliku arvamusega seatakse aga eesmärgiks uurida teemat põhjalikumalt säästvate tootmismeetodite pakkumise aspektist ja analüüsida ELi keskkonnavalaseid eeskirju, mis avaldavad suurt mõju tootmis- ja turustustegevusele ning mõjutavad üha rohkem tooteid, töötlemisprotsesse ja teenuseid.

2.10 Niipea, kui on antud hinnang integreeritud tootepoliitika (IPP) toimemõjule, saab sellest oluline element ELi säästva arengu strateegias. Kõik tooted avaldavad keskkonnale mõju, kas siis tootmisfaasis, nende kasutamisel või kasutusest kõrvaldamisel. Sama kehtib teenuste kohta. Lisaks üritab EL edendada ettevõtjate ja kodanikuühiskonna osalejate kaasamist keskkonnavalitsesse selliste meetmete kaudu nagu ökomärgis, ELi keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteem või vabatahtlikud kokkulepped.

2.11 Tõhusaks keskkonnavalitsuseks on vaja täpselt hinnata otsuste ja inimtegevuse mõju keskkonnale. Mõju keskkonnale saab uurida kas eelnevalt, kasutades riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise süsteemi, või siis tagantjärele, kasutades keskkonnavalitsuse kontrolli liikmesriikides, kaasates kõik sidusrühmad.

2.11.1 Sama oluline on pöörata tähelepanu säästvale tööstuspoliitikale ja säästvale tarbimisele.

2.12 Lisaks on nüüd võimalik kohaldada sanktsioone kahju tekitamisel looduskaitsealadele, vesikeskkonnale ja pinnase saastamise korral. Põhimõte „saastaja maksab” hakkas reaalselt toimima 2004. aastal vastu võetud keskkonnavastutuse direktiiviga, mille alusel saab nõuda tehtud keskkonnavastutuse rahalist hüvitamist neilt, kes selle on põhjendanud. Peale selle on Euroopa eeskirjadega kaetud jäätmeäitlus, pakendamine, müra-, vee- ja õhusaaste, kliimamuutused, looduslikud ja tehnoloogilised ohud ning ohtlike ainete seotud õnnetused ⁽⁶⁾.

2.13 Keskkonnanõuete süsteemne arvestamine tootekujunduses ⁽⁷⁾, eesmärgiga vähendada toodete negatiivset mõju

⁽⁴⁾ CCMI/002 ja CCMI/029 — ELT C 318, 23.12.2006.

⁽⁵⁾ CCMI/029 — ELT C 318, 23.12.2006, punkt B.

⁽⁶⁾ Nõukogu direktiiv 96/82/EÜ, 9.12.1996, ohtlike ainete seotud suurõnnetuste ohu ohjeldamise kohta (Seveso II direktiiv).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/32/EÜ, 6. juuli 2005, mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiat tarbivate toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks ja millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/42/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 96/57/EÜ ja 2000/55/EÜ.

keskkonnale kogu toote elutsükli jooksul, on kaugeleulatuv eesmärk üha enam globaliseeruva turul. Selle kohta on olemas konkreetsed Euroopa õigusaktid ja kõnealune eesmärk on hõlmatud prioriteetidega ühenduse kuuendas keskkonnavalase tegevusprogrammis (2002–2012), millega nähakse ette seitsme temaatilise strateegia ⁽⁸⁾ väljatöötamine ja rakendamine, mille kohta EMSK on juba oma seisukohti väljendanud ja mis puudutavad, nii üldiselt kui konkreetselt, tootmis- ning turustussüsteemi.

2.14 CCMI toetab täielikult eesmärki järgida toodete algses kavandamisjärgus ning tootmis- ja turustamisprotsessides keskkonnavalaseid nõudmisi: kõnealune eesmärk peaks moodustama lahutamatu osa Lissaboni strateegiast, et muuta muutuv Euroopa tööstus taas konkurentsivõimeliseks, ja seda mitte ainult jätkusuutliku ja ühtse arengu seisukohalt, vaid ka ettevõtete, eriti väikeste ettevõtete, tehnilise ja halduskoormuse lihtsustamiseks ja kergendamiseks.

2.15 Ühtne meetmete raamistik, mis integreerib keskkonnavalitsenõuded kõikide energiat tarbivate toodete kujundamisse, arendamisse ja kasutusest kõrvaldamisse, katab üle 70 % praegu vabalt ühtsel turul liikuvatest toodetest ⁽⁹⁾. Raamistik ei piirdu energiatõhususega, vaid katab kõiki keskkonnamõju aspekte (tahked jäätmed, gaasi heitkogused, mürareostus, elektromagnetkiirgus jne).

2.16 Siiski mõjutab tootmis- ja turustamissüsteemi terve rida keskkonnamõju eeskirju, mis muudavad põhjalikult ELis toodete tootmise meetodeid ja teenuste osutamist. Kõnealune õigusaktide korpus peab olema läbipaistev, lihtsustatud ja konsolideeritud. Ühenduse keskkonnapoliitikas on kõigi teiste poliitikate raames vastu võetud meetmetele läbiv mõju: need meetmed hõlmavad tehnilist standardimist, kemikaalide reguleerimist (määrus REACH), tööhõivepoliitikat või meetmed, mis puudutavad ühtset turgu ja kaupade ning teenuste vahetamist.

2.17 Poliitika rakendamisel peab arvestama kaasmõjudega, mis sageli vähendavad põhieesmärkide ulatust ⁽¹⁰⁾ ja millega kaasnevad tõsised ja soovimatud tagajärjed majandusele, välja arvatud juhul, kui integreeritud raamistiku üha osana tehakse põhjalik hindamine ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Temaatilised strateegiad on järgmised:

- õhusaaste;
- merekeskkond;
- loodusvarade säästev kasutamine;
- jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt;
- pinnase kaitse;
- pestitsiidide kasutamine;
- linnakeskkond.

⁽⁹⁾ Direktiiv 2005/32/EÜ.

⁽¹⁰⁾ TEN/274, raportöör: Edgardo Maria Iozia, ja TEN/287, raportöör: Josef Zboril.

⁽¹¹⁾ TEN/287 „Biokütuste arendamise aruanne”, raportöör: Edgardo Maria Iozia.

3. Ühenduse keskkonnametmete kehtiv raamistik

3.1 Keskkonnapoliitika on praegu üks kõige olulisemaid sotsiaalseid väljakutseid, millega ametivõimud ja majandusotustuste tegijad silmitsi seisavad. Asjaoluga, et globaalsel tasandil võtab keskkonnaprobleemidele reageerimine aega, ei saa enam vabandada vajalike õiguslike ja käitumuslike muutuste edasilükkamist ELi peamise eemärgi — säästva arengu — täitmise saavutamiseks.

3.2 Komitee arvates ⁽¹²⁾ peab säästev areng kaasa tooma õitsvama ja õiglasema Euroopa ühiskonna, mis tagab puhtama, ohutuma, tervema keskkonna ja nii meile kui meie lastele ja lastelastele parema elu- ja töö kvaliteedi. See tähendab aga vajadust ühenduse poliitikameetmete ja vahendite suurema ühtsuse järele, et tagada proaktiivne, mitte aga bürokraatlik lähenemine, mis austab tööstuse muutuste majanduslikku ja sotsiaalset mõõdet ja tugevdab ettevõtete võimet välisturgudel optimaalsetes konkurentsitingimustes tegutseda.

3.3 Teaduse ja tehnoloogia areng on oluline, et ühitada majanduskasv ning sotsiaalne ja keskkonnavalne jätkusuutlikkus, nagu rõhutas komitee: „Teaduse ja tehnika tippsaavutused ja nende rakendamine konkurentsivõimelise majanduse hüvanguks on otsustavad eeldused selleks, et kindlustada meie tulevik näiteks energia- ja kliimaprobleemide valdkonnas, säilitada ja parandada meie praegust positsiooni globaalses keskkonnas ning kaitsta ja arendada Euroopa sotsiaalmudelit” ⁽¹³⁾.

3.4 Euroopa Ühenduse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmendas raamprogrammis (2007–2013) antakse keskkonnale ilmselge prioriteet. Sellega seoses on komitee tõstnud esile, et „tänapäevaste ja tulevaste põlvkondade elukvaliteedi ja elamise eelduste seisukohalt on keskkonnakaitsel fundamentaalne tähendus. Sellega seotud probleemide — olgu nende põhjused antropogeensed või looduslikud — äratundmine ja lahendamine on eriti ambitsioonikas ja ilmselt elutähtis eesmärk. See ülesanne on tihedalt seotud erinevate teadusuuringute ja poliitikavaldkondade küsimustega: majandus-, energia-, tervishoiu- ja põllumajanduspoliitika, kaasa arvatud järelevalve ja ülemaailmsete aspektide tõttu rahvusvahelised kokkulepped” ⁽¹⁴⁾.

3.4.1 Euroopa tehnoloogiaplatformid ⁽¹⁵⁾ on oluline vahend Euroopa uuenduspotentsiaali vabastamiseks, nagu näiteks juhtivatele turgudele suunatud keskkonnatehnoloogiate tegevuskava.

3.4.2 Tööstussektoril on endiselt oluline roll Euroopa majandustegevuses, tingimisel, et selle arendamisel peetakse pidevalt

⁽¹²⁾ ELT C 117, 30.4.2004, arvamus säästva arengu strateegia kohta.

⁽¹³⁾ ELT C 325, 30.12.2006, „Euroopa potentsiaali rakendamine ja suurendamine teadus-, arendus- ja uuendustegevuses”, raportöör: Gerd Wolf (ettevalmistav arvamus).

⁽¹⁴⁾ ELT C 185, 8.8.2006, arvamus seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) eriprogrammide teemal, raportöör: Gerd Wolf ja Antonello Pezzini.

⁽¹⁵⁾ Euroopa tehnoloogiaplatformid (ETP) on mitteametlikud eraorganisatsioonid, mis koondavad kõik sidusrühmad ühise tehnoloogiate arendamise visiooni ja lähenemise ümber, kas konkreetsetes sektoris või teatud valdkondades, keskendudes sellistele strateegilistele küsimustele, milles ELi edasine majanduskasv, konkurentsivõime ja säästev areng sõltuvad olulisest tehnoloogilisest arengust. 2007. aasta alguses oli 31 Euroopa tehnoloogiaplatformi — *Third Status Report on European Technology Platforms — At the Launch of FP7*, Euroopa Komisjon, märts 2007.

silmas uusi parameetreid elukvaliteedi ja keskkonna kaitseks ning ressursside korrektset haldamist, mis hõlmavad

- uusi ärimudeleid;
- kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid;
- arenenud tööstustehnoloogiat, milles kasutatakse uuenduslikke ökotehnoloogiasid;
- uusi tootmis- ja teadustehnoloogiaid, selleks et panna paika keskkonna- ja tehnoloogiastandardid;
- teadus- ja arendustegevuse mudelite ja koolitusinfrastruktuuri kaasajastamist, viies neisse sisse uued keskkonnanäitajad;
- roheline hanke arendamist;
- tegevuskavas ⁽¹⁶⁾ ette nähtud keskkonnatehnoloogiate uued rahastamisviisid;
- teadusuuringute ja tehniliste standardite parem rakendamine.

3.5 **2007–2013 aastate ühtekuuluvuspoliitika vahendite** prioriteetsed eesmärgid seavad olulisele kohale säästva arengu, selleks et edendada sünergiaid sotsiaalse ja keskkonnamõõtme vahel. Koguelarve on 308 miljardit eurot: „Säästva arengu edendamiseks tuleb programmide ja projektide ettevalmistamisel arvestada keskkonnakaitsel” ⁽¹⁷⁾.

3.5.1 Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) toetab piirkondliku arengu, majanduslike muutuste, konkurentsivõime tõstmise ja piirkondliku koosöö programme kogu Euroopas. Fondi rahastamise põhimõtete hulgas on keskkonnakaitsel, teadusuuringud ja ohtude vältimine kõnealuses olulisel valdkonnas, eelkõige arengus mahajäänud piirkondades.

3.5.2 Ühtekuuluvusfond aitab edendada sekkumismeetmeid sellistes valdkondades nagu keskkond ja üleeuroopalised transpordivõrgud. Ühtekuuluvusfondist saavad abi liikmesriigid, kelle rahvamajanduse kogutulu on väiksem kui 90 % ühenduse keskmisest ⁽¹⁸⁾, ehkki võrreldes maanteetranspordiga kannatab raudteefrastruktuur vahendite vähesuse all, ja sellel on murettekitavad tagajärjed keskkonnale ja elukvaliteedile.

3.5.3 Ühtekuuluvuskulutused plaanitakse keskendada ühist huvi pakkuvatele teemadele, mille hulgas on teadusuuringud ja tehnoloogiline areng, uuendustegevus ja ettevõtetus, infoühiskond, transport, energia, sh taastuvad energiaallikad, keskkonnakaitsel ja teemad, mis on seotud inimressursside ja tööturupoliitikaga.

⁽¹⁶⁾ KOM(2004) 38 lõplik, „Säästva arengu tehnoloogiate soodustamine: keskkonnatehnoloogiate ELi tegevuskava”.

⁽¹⁷⁾ Otsus 2006/702/EÜ: nõukogu 6. oktoobri 2006. aasta otsus ühenduse ühtekuuluvuspoliitika strateegiliste suuniste kohta.

⁽¹⁸⁾ Nõukogu 11. juuli 2006 määruse (EÜ) nr 1084/2006 artikkel 2 ja järgmised artiklid, millega asutatakse ühtekuuluvusfondi, millega tunnustatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1164/94.

3.5.4 Lisaks toob komitee esile, et „struktuuri- ja ühtekuuluvusfondidega on Lissaboni strateegia viidud ellu juba aegsasti enne õiget aega ja kõigis aspektides: majanduskasv, ühtekuuluvus, tööhõive, töö kvaliteet ja keskkonnavaline säästlikkus. Neil on olnud roll Euroopa sotsiaalmudeli kinnitamisest” (19).

3.5.5 Konkurentsivõime ja uuendustegevuse 2007.–2013. aasta raamprogramm, mille komitee heaks kiitis (20), hõlmab ka **Euroopa aruka energia programmi**, mille eesmärk on edendada säästvat arengut energia valdkonnas ja parandada energiatõhusust ja tarnekindlust ning edendada taastuvaid energiaallikaid. Rahastamisvahend LIFE+, ehkki alarahastatud (21), seab eesmärgiks aidata kaasa uuenduslike lähenemisviiside ja vahendite väljatöötamisele ja tutvustamisele, teadmistebaasi tugevdamisele, järelevalvele ja hindamisele, võimete arendamisele, heade tavade vahetamisele, keskkonnavalase juhtimise parandamisele, teabe levitamisele ja teadlikkuse tõstmisele keskkonnavalastes küsimustes.

3.5.6 Nagu komitee on oma varasemates arvamustes märkinud, väärivad mainimist ka Euroopa Investeerimisprogrammi (EIP) individuaalsed laenuvad keskkonnakaitsealastele projektidele. Need laenuvad, mis ulatusid ELis 2005. aastal 10,9 miljardi euron, moodustasid ühe kolmandiku kogu individuaalsest rahastamisest.

3.5.7 Nagu komitee on rõhutanud: „Praeguses ülemaailmses konkurentsile avatud keskkonnas tuleb sotsiaalselt vastutustundlikku kohalikku ja piirkondlikku arengut edendava juhtimisstrateegia raames tagada jätkusuutlik majandusareng ning kõrged sotsiaalsed standardid”, selleks et võimaldada „tootmise ja tarbimise arengu suur keskkonnavaline ja sotsiaalne jätkusuutlikkus” (22).

3.5.8 Kuna 40 % süsinikdioksiidi heitkogustest tuleb linnadest, usub komitee, et linnaplaneerimispoliitika peab olema prioriteet „ka linnasisesele õhukvaliteedile kehtestatud Euroopa Liidu sihtväärtuste ja eeskirjade järgimiseks” (23)

3.6 Lisaks tuleb märkida, et kehtivates eeskirjades **riigiabi kohta keskkonnaga seotud valdkondades**, mida komitee on käsitlenud ühes oma arvamuses (24), eristatakse kolme liiki abi:

— tegevusabi, mis on seotud jäätmekäitluse ja energia kokkuhoiuga;

(19) ELT C 93, 27.4.2007, raportöör: Olivier Derruine.

(20) ELT C 65 17.3.2006, raportöörid: Bernhard Welschke ja Lucia Fusco.

(21) ELT C 255, 14.10.2005, raportöör: Lutz Ribbe.

(22) ELT C 318, 23.12.2006, arvamus teemal „Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus”, raportöörid: Antonello Pezzini ja Enrico Gibellieri.

(23) ELT C 168, 20.7.2007, arvamus teemal „Transport linna- ja suurlinna- piirkondades”, raportöör: Lutz Ribbe.

(24) ELT C 318, 23.12.2006 arvamus teemal „Riigiabi tegevuskava — vähem ja paremini suunatud riigiabi: riigiabi reformi kava 2005–2009”, raportöör: Antonello Pezzini, eelkõige punkt 3.10: „Ühenduse keskkonnakaitseks antava riigiabi raamistik kehtib kuni aastani 2007. Ka siin on tähtis püüelda Lissaboni eesmärkide poole, aidates kaasa CO₂ heitkogustega kauplemise skeemi (riiklikud saastekvootide eraldamise kavad) rakendamisele Kyoto protokoll eesmärkide raames.”

— väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEd) suunatud abi ja nõu keskkonnaküsimustes (25);

— abi investeringuteks keskkonnaeesmärkide saavutamiseks, saaste ja saasteainete vähendamiseks või kõrvaldamiseks, tootmismeetodite kohandamiseks keskkonna kaitsmise eesmärgil.

Need eeskirjad tuleb 2007. aasta lõpuks uuesti läbi vaadata.

3.7 Komitee usub, et kohene tegevus on vajalik, et

— parandada ja tugevdada heitkogustega kauplemise süsteemi (26);

— arendada süsinikdioksiidi sidumist ja ladustamist;

— vähendada transpordist tingitud heiteid;

— keskenduda jätkusuutlikule majanduskasvule;

— uurida võimalusi energiatõhususe kasvuks tarbijate parema teavitamise ja hoonete energiakasutuse suuniste rakendamise ning tulevase Euroopa energiatarbivate õiguste harta kaudu (27).

3.7.1 Kütusesäästlikkuse suurendamise kasutegur on siiani olnud praktiliselt null, eelkõige seetõttu, et kasvanud on sõitjate arv ja kaubavedude maht, mis on kaasa toonud kasvuhoonegaaside suurenemise (vt rahvusvaheline kliimamuutuste partnerluse andmebaas — Euroopa Keskkonnaagentuur) (28). Kohalikul tasandil esineb jätkuvalt tõsiseid probleeme, eelkõige liiklusummikuid, mürareostust ja tahkete osakeste heitkoguseid, ehkki edusammud filtreerimistehnoloogias võiksid tulevikus häid tulemusi anda (29).

3.8 **Regulatiivsel ja õigusloome tasandil**, sh keskkonna seisukohast, ei ole vastavalt veebruaris 2007 esitatud siseturu tulemustabelile õigusaktide rakendamine veel rahuldav. Tabel näitab, et kõige rohkem esineb siseturu eeskirjade rikkumisi just nimelt keskkonnavaldkonnas. Need moodustavad praegu rohkem kui 18 % kõigist rikkumisjuhtudest. Kui siia liita rikkumised energeetika- ja transpordisektoris, teeb see kokku ühe kolmandiku kõigist rikkumistest (30).

(25) KOM (2007) 379 lõplik, 8.10.2007, eelkõige punktid 5.2; 5.3; 5.4 ja 5.5.

(26) EÜT C 221, 17.9.2003, arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja millega muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ”, KOM(2001) 581 lõplik — 2001/0245 (COD), EÜT C 221, 17.9.2002, lk 27–30.

(27) KOM (2007) 386 lõplik, mille kohta komitee transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon koostab praegu arvamust.

(28) ELT C 80, 30.3.2004, arvamus teemal „Projektimehhanismid — Kyoto (II)”. Raportöör: An Le Nouail Marliere.

(29) ELT C 318, 23.12.2006, komitee arvamus teemal „Linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia”, raportöör: Antonello Pezzini.

(30) Siseturu tulemustabel, 15a, detsember 2006, lk 21 (http://ec.europa.eu/internal_market/score/docs/score15bis/score15bis_en.pdf) „Break-down of infringement proceedings per sector. Figure 16: 'Environment', 'energy and transport' and 'taxation and customs union' account for half of the infringement proceedings”.

3.8.1 Esimene ühenduse õigusakt, milles saastaja maksab põhimõtte oli õigusakti peamiste eesmärkide hulgas, oli 21. aprilli 2004. aasta keskkonnavastutuse direktiiv 2004/35/EÜ keskkonnanahjustuste ärahoidmise ja kõrvaldamise kohta, millele komitee toetust avaldas⁽³¹⁾, sest kõnealuse direktiivi eesmärk on ennetada kahjusid ja taastada looduse algne seisukord.

3.8.2 2006. aastal vaadati üle mitmed õigusaktid, eesmärgiga parandada, lihtsustada ja tõhustada reguleerivat, õiguslikku ja administratiivset raamistikku. Nende hulgas olid järgmised õigusaktid:

- direktiiv 2002/95/EÜ (nn ohtlike ainete kasutamise piiramise direktiiv), mis keelab ja piirab plii, elavhõbeda, kaadmiumi, kuuevalentse kroomi ja mõnede leegiaeglustite kasutamise elektri- ja elektroonikaseadmetes;
- direktiiv 2002/96/EÜ, tuntud ka kui WEEE direktiiv (elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kohta), mille eesmärk on takistada ja piirata kasutusest kõrvaldamisele minevate seadmete hulka, seadmete ja nende komponentide taaskasutuse ja ümbertöötlemise kaudu;
- saastuse kompleksset vältimist ja kontrolli käsitlev direktiiv;
- jäätmete raamdirektiiv⁽³²⁾, mis ühendab endas kolm eelmist direktiivi.

3.8.3 Komitee arvates annavad need direktiivid tootjatele suurepärase võimaluse integreerida keskkonnaaspektid pikaajalisse tööstusstrateegiasse ja luua turuvõimalusi toodete ja tootmisprotsesside paranenud keskkonnanäitajate kaudu.

3.8.4 Nagu komitee on oma arvamuses kõnealusel teemal rõhutanud⁽³³⁾, tuleb integreeritud tootepoliitikas pöörata erilist tähelepanu raamdirektiivile 2005/32/EÜ, mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiat tarbivate toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks, mis puudutab kõiki energiat — elektri- või fossiilenergiat — tarbivaid tooteid ja mille eesmärk on edendada raamistikku, et integreerida keskkonnaaspektid mitme tööstussektori toodete kavandamisse.

3.8.5 Määrusega EÜ/1907/2006, rohkem tuntud kui REACH (kemikaalide registreerimine, hindamine ja autoriseerimine), asendatakse ligikaudu nelikümmend eeskirja, luues ühtse süsteemi kõigi kemikaalide jaoks. Komitee väljendas sellele teemalises arvamuses⁽³⁴⁾ muret määruse keerukuse ja selle tehniliste lisade mahukuse üle.

3.9 Vabatahtlike kokkulepete osas on välja töötatud mitmeid kasulikke vahendeid, alates keskkonnakokkulepetest ja ELi ökomärgisest ning lõpetades ühenduse keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemiga (EMAS). Siia võib lisada veel väljapakutud ettevõtete sotsiaalse vastutuse raamistikud ja sotsiaalselt vastutustundliku territooriumi arendamine.

⁽³¹⁾ EÜT C 241, 7.10.2002, raportöör: Marķa Candelas Sınchez Miguel, ELT C 241, 7.10.2002.

⁽³²⁾ KOM(2005) 667 lõplik.

⁽³³⁾ ELT C 117, 30.4.2004, raportöör: Antonello Pezzini.

⁽³⁴⁾ ELT C 294, 25.11.2005, raportöör: hr Braghin.

3.9.1 **Keskkonnakokkulepete** tegevuskavale, mille komisjon esitas juulis 2002⁽³⁵⁾ ja mille kohta komitee koostas arvamuse⁽³⁶⁾, seati eesmärk tagada „edasise koordineeritud strateegia abil õiguskeskkonna lihtsustumine”, vastavalt Euroopa Ülemkogult Lissabonis saadud ja Stockholm, Laekeni ja Barcelona tippkohtumistel kinnitust leidnud volitusele, et tagada õiguskindlus ja edendada ettevõtjatele dünaamilist keskkonda.

3.9.2 Lisaks käivitas komisjon juba 1996. aastal vabatahtlikud keskkonnaalased kokkulepped, näiteks ise- ja kaasreguleerimise vahendid, mille eelis on kasutada ära tööstuse tulevikku suunatud lähenemist ja leida probleemidele tõhusaid ning sobivaid lahendusi. Neid vahendeid saab kiiremini rakendada ja need parandavad märkimisväärselt „seadusandlikke meetodeid, muutes need lihtsamaks, paindlikumaks, ELi kodanikele arusaadavamaks ja tuues need kodanikele lähemale”, ning edendavad „vabatahtlike keskkonnaalaste kokkulepete vastuvõtmist ühenduse tasandil”⁽³⁷⁾.

3.9.3 Samuti soovib komitee rõhutada, et „komisjon peaks alati kaaluma, kas soovitud eesmärkide täitmiseks on vaja õigusraamistikku või piisab ise- või kaasregulatsioonist. Komitee arvab, et paljudest võimalustest tuleb valida selline moodus, millega samad eesmärgid saavutatakse võimalikult väikese kulude ja halduskoormusega ning millega tagatakse võimalikult suur läbipaistvus ja huvitatud osapoolte osalemine”⁽³⁸⁾.

3.9.4 ELi ökomärgis, mida ettevõtted saavad vastavalt määrusele (EÜ) 1980/2000 taotleda, et edendada tooteid, mille kahjulik mõju keskkonnale on väiksem kui teistel sama kategooria toodetel, ja anda tarbijatele selge ning teaduslikult tõestatud teave toote kohta, võib olla edu, mida võib kahandada vaid EÜ märgiste ja riiklike täiendavate märgiste üleküllus: „Viide erinevate keskkonnaalaste märgistussüsteemide vastuvõtmisele (sh teiste või omaalgatuslik kinnitus keskkonناسäästlikkuse kohta) tekitab mõningaid kahtlusi seoses vajadusega uute vahendite ja järelevalvesüsteemide järele riiklikul tasandil, et nende paikapidavust kontrollida. Siinkohal tuleks meelde tuletada, et arvamuses uue ökomärgise määruse⁽³⁹⁾ kohta väljendas komitee vastuseisu selle liigse levimisele, sest see tekitab tarbijates segaduse ja võib osutada eksitavaks⁽⁴⁰⁾”.

3.9.5 Komitee väljendas suurt poolehoidu⁽⁴¹⁾ organisatsioonide vabatahtlikule osalemisele Euroopa Liidu keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemis (EMAS), pidades seda „kasulikuks

⁽³⁵⁾ KOM2002/412 lõplik „Komisjoni teatis keskkonnakokkulepete kohta ühenduse tasandil regulatsioonikeskkonna lihtsustamise ja parandamise tegevuskava raames”.

⁽³⁶⁾ ELT C 61, 14.3.2003, raportöör: José Ignacio Gafu Fernındez.

⁽³⁷⁾ ELT C 61, 14.3.2003.

⁽³⁸⁾ Ettevalmistav aramus CESE 562/2007 fin — INT/347 teemal „Masi-naehitussektorit käsitlevate õigusaktide lihtsustamine”, raportöör Edgardo Maria Iozia.

⁽³⁹⁾ Lõige 3.2.4, ELT C 296, 29.9.1997, lk 77.

⁽⁴⁰⁾ Lõige 925/2001, raportöör: Antonello Pezzini.

⁽⁴¹⁾ EMSK arvamused, EÜT C 258, 10.9.1999, raportöör: Antonello Pezzini ja CESE 1160/2006 teemal „Kliimamuutused — kodanikuühiskonna roll”, raportöör Ernst Erik Ehnmark.

vahendiks peamise eesmärgi — jätkusuutlike tootmise ja tarbimise mudelite (säästev areng) saavutamisel”, ja „organisatsioonide tunnustamisel ning ergutamisel, kes teevad rohkem kui õigusaktidega kooskõlaks on vajalik, ning parandavad pidevalt oma keskkonnasäästlikkust” (42). Keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemide rakendamise abil uurivad üksikud organisatsioonid ja institutsioonid konkreetseid viise erinevate tegevuste keskkonnamõju mõõtmiseks ja vähendamiseks, näiteks energia- ja materjalikasutus, reisimine auto, rongi või lennukiga (43).

3.9.6 Nagu komitee on korduvalt rõhutanud (44), annab **ettevõtte sotsiaalne vastutus** „olulise panuse ELi Lissaboni tippkohtumisel seatud strateegilise eesmärgi saavutamisse”, ja seda ei saa komitee arvates käsitada eraldi mõistetest sotsiaalselt vastutustundlik territoorium ja tööstuse muutuse territoriaalne juhtimine, „luues ja arendades uusi ettevõtteid, uusi kutseprofile ning rohkem ja parema kvaliteediga töökohti, säilitades ühtlasi Euroopa sotsiaalmudeli (45) ja keskendudes teadmistepõhisele majandusele” ja ühtsele territoriaalsele lähenemisele, eesmärgiga „parandada keskkonnakaitset majanduslike ja tööstuslike muutuste ajal” (46). Ajavahemikus 2000–2005 olid ELi kulutused keskkonnakaitsele aastas keskmiselt ligikaudu 1,7 % tööstuse lisandväärtusest (47).

3.9.7 Keskkonnaaspektide integreerimine Euroopa standardimisprotsessi on mitmes komitee on arvamuses (48) käsitlust leidnud, milles komitee väljendab „veendumust standardiseerimisprotsessi kiirendamise vajaduse järele, ilma et see samas raskemaks muutuks, tagades seeläbi arengu ja kõrge kvaliteedi siseturul igal tasandil, sh keskkond. Eesmärk on muuta standardimisprotsess tõhusaks ja odavaks ning vähendada bürokraatiat, kohandades eelnevalt liikmesriikide institutsioonide suutlikkust”.

3.9.8 Komitee tuleb meelde vajadust keskkonnaeeskirjade ja mittesiduvate standardite kokkusobivuse järele, mis põhinevad suuremal keskkonnaalasel teadlikkusel ja kvaliteedil. Peale selle on vaja edendada paindlikumaid käitumisjuhendeid, mis annavad ettevõtetele ja eelkõige VKEdele ökoloogilised standardimisprotsessid.

(42) EMSK liikmed on korduvalt soovinud, et komitee peahoones viidaks läbi EMAS sertifitseerimine, nii nagu komisjon on oma hoonete kohta välja pakkunud.

(43) ELT C 318, 23.12.2006, „Kliimamuutus kodanikuühiskonna roll”, raportöör Ernst Erik Ehnmark.

(44) EÜT C 169, 6.7.1992, rohelise raamatu kohta, mis käsitleb ettevõtete sotsiaalse vastutuse Euroopa raamistiku toetamist, raportöörid: Renate Hornung-Draus, Ursula Engelen-Kefer ja Jean-François Hoffelt; ELT C 223, 31.8.2005, teemal „Ettevõtete sotsiaalne vastutus globaliseerunud majanduses. Teabevahendid ja mõõdikud”, raportöör Evelyne Pichenot; ELT C 325, 30.12.2006, teemal „Majanduskasvu ja tööhõivepartnerluse rakendamine, muutes Euroopa ettevõtete sotsiaalse vastutuse eeskujuks”, raportöör Evelyne Pichenot.

(45) ELT C 185, 8.8.2006, raportöör: Ernst Erik Ehnmark.

(46) ELT C 318, 23.12.2006, teemal „Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus” (omaalgatuslik arvamus), raportöörid: Antonello Pezzini ja Enrico Gibellieri.

(47) Tööstuse kogulisandväärtus on praegu 22 % SKTst (71 % teenused, 5 % ehitus ja 2 % põllumajandus), allikas: EUROSTAT.

(48) 29.11.2001, ELT C 117, 30.4.2004 ja ELT C 74, 23.3.2005, raportöör Antonello Pezzini.

3.9.9 Komitee usub, et on eriti oluline viia kooskõlla **riigihangete juhised** keskkonnakaitse ja jätkusuutlikkuse nõuetega, nii riiklikes ehitustöödes ja kontsessioonides kui ka nn välja-jäetud sektorites.

4. Üldised märkused

4.1 Pidades silmas tihedat seost konkurentsivõime, energeetika ja keskkonnaküsimuste vahel, millel on oluline mõju eelkõige põhi- ja vahesaaduste tööstusele, ja mis nõuavad suurt struktuurilist kohandamist töötlevas tööstuses, arvab komitee, et on vaja arendada igakülgset kooskõlastatud ja integreeritud lähenemist suurele hulgale poliitikatele ja vahenditele, erinevatel tasanditel, mida toetaksid menetluste lihtsustumine ja pidev bürokraatia vähenemine, eelkõige seoses VKEdega.

4.2 Üksikalgatuste ühtsuse tagamiseks, parandades samal ajal nii jätkusuutlikkust kui ka konkurentsivõimet, on komitee arvates vaja järgmist:

- kõigi sidusrühmade tasakaalustatud osalust, eesmärgiga luua stabiilne ja prognoositav reguleeriv raamistik, milles konkurentsivõime, energeetika ja keskkond on võrdselt olulised ja omavahel seotud;
- õiglast tasakaalu standardimise ja reguleerimise ning vabatahtliku isereguleerimise vahel;
- toetusmehhanisme, et edendada struktuurilist kohandamist ja otsingut uute, puhaste ja konkurentsivõimeliste tehnoloogiate järele;
- koolitust ja ümberõpet ettevõtetes, sh nii juhtkonna kui töötajate jaoks, et püüelda jätkusuutlike tööstuse muutuste poole, mis loovad uusi töökohti ja uut konkurentsipotentiaali;
- regulatiivsete ja vabatahtlike vahendite ja meetmete süstemaatilist *ex ante* ja *ex-post* mõjuhinnaangut, et tagada ühtsus, tõhusus ja jätkusuutlikkus;
- tarbijate, tootjate ja turustajate suurem osalus, nii algses tootearenduse faasis kui ka lõppetapis — järelevalves ja korrektse rakendamise ning nõuete täitmise kontrollis;
- Euroopa ühtse turu kaitse, et võimaldada ELi siseselt kui rahvusvaheliselt tõeliselt võrdsed konkurentsitingimused, sealhulgas keskkonnaalaste standardite aspektist.

4.3 Meetmed, mille kaudu integreerida tööstustegevusse keskkonnaalane aspekt, on andnud olulisi tulemusi, võimaldades ELi töötleva tööstusel vähendada ajaperioodil 1985–2000 süsinikdioksiidi heitgaase rohkem kui 11 %, samal ajal kui tootmine sektoris kasvas 31 % (49). Lisaks on toimunud tootmise täielik lahtisidestamine happegaaside ja osooni eelaste heitkogustest ja osaline lahtisidestamine energiakasutusest ja toorainetest.

(49) EIPRO, Euroopa Komisjon, Teadusuuringute Ühiskeskus (TÜK), mai 2006.

4.4 Komitee on veendunud, et keskkonnakaitse võib pakkuda uusi võimalusi dialoogiks sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel, nii sektorivahelisel kui ka sektoritasandil, eesmärgiga käivitada jätkusuutlikud tööstuse muutuste protsessid.

4.5 Selle asemel et otsida abi sertifikaatide vahetamisest, ilma et tegelikud probleemid lahenduse leiaksid, tuleb eraldada rohkem vahendeid teadusuuringutele ja uute (toodete) väljaarendamisele, mis probleemidel tekkida ei lasegi, säilitades seejuures praegused tootmis- ja tööhöivetasemed.

4.5.1 Komitee usub, et toetudes pikaajalisele perspektiivile ja rakendusplaanile, et leida lahendusi keskkonnavalastele väljakutsetele, on võimalik, nagu Euroopa sõepõletamisplatvormi puhul, kohandada ja kooskõlastada olemasolevaid vahendeid ja ressursse, et kasutada parimal võimalikul viisil ära juurdepääs teaduslikule pädevusele ja tehnoloogilisele oskustabele.

4.5.2 Riiklikud õigusaktid, millega võetakse üle Euroopa direktiivid ja määrused, peaksid pakkuma erinevaid stiimuleid, et tootekujunduses edendada uut lähenemisviisi, mis võimaldaks tõhustada nende toodete ringlussevõttu.

4.6 Konkurentsivõime, energeetika ja keskkonnapoliitika on omavahel tihedalt seotud ja neil on oluline mõju eelkõige põhi- ja vahesaadusi tootvatele tööstustele.

4.7 Toetus jätkusuutlikule tööstusele saavutatakse kõigi sidusrühmade tasakaalustatud osaluse kaudu, mille eesmärk on luua stabiilne ja prognoositav reguleeriv raamistik, milles konkurentsivõime, energeetika ja keskkond on võrdselt olulised ja omavahel seotud. Käsitleda tuleks järgmisi teemasid:

- parema õigusliku reguleerimise põhimõtete konkreetne jõustamine;
- kliimamuutused, eelkõige CO₂ heitkogustega kauplemise skeem;
- algatused, et edendada energiatõhusust ja taastuivaid energiaallikaid;
- energiaturgude, eelkõige elektrituru toimimine;
- jätmete vältimise ja ringlussevõtu temaatilise strateegia jõustamine;

Brüssel, 12. detsember 2007.

- loodusvarade kasutustõhususe suurendamine ning keskkonna- ja muude innovaatiliste tehnoloogiate kasutuselevõtmine.

4.8 Keskkonnapoliitika meetmete puhul, mis puudutavad „kohalikke avalikke teenuseid”, nagu õhukvaliteet ja linnapargid, on selge, et muutused keskkonna kvaliteedis mõjutavad märkimisväärselt eluasemekulusid, tööhöivet, vähem rikaste ühiskonnaklasside osalust keskkonnakaitstes ja lõpuks ka nende suutlikkust rakendada energia säästmiseks tõhususnorme.

4.8.1 Tööhöive küsimus: kui üleliigsed töökohad asendatakse enamasti töökohtadega, mis loouakse avalikus ja erasektoris, siis kolmandas sektoris on vaja suuremahulisi koolitusprogramme, et kutseprofiile kohandada keskkonnavalase lähenemisviisiga, mida toetab Euroopa jätkusuutliku liikuvuse strateegia.

4.9 Selleks et tugevdada keskkonnakaitse meetmete tõhusust ja positiivset mõju, usub komitee, et ühenduse koordineeritud tegevustes on oluline tagada rahvusvaheline mõõde. On oluline, et Euroopa tagaks maksimaalse üldise kohustuse ja keskkonnakaitse nõuete täitmise, viies läbirääkimiste tulemusel sõlmitud lepingutesse sisse asjakohased keskkonnavalased sätted. Eelkõige tuleks rahvusvahelise kaubanduse eeskirjades arvestada mitte ainult sotsiaalset, vaid ka ökoloogilist dumpingut⁽⁵⁰⁾, ja edendada keskkonnavalase tehnoloogia siirdamist ja ökoinnovatsiooni rakendamist kogu maailmas⁽⁵¹⁾.

4.10 Sellega seoses tuleks edendada ja toetada algatusi, et panna paika ambitsioonikad, aga teostatavad rakenduskavad, et arendada rahvusvahelisi sektoripõhiseid energiatõhususe ja kahjulike ainete heitkoguste vähendamise võrdlusuuringuid, mis põhinevad parimal olemasoleval tehnoloogial (BAT⁽⁵²⁾).

4.11 Koos teiste tööstusriikide ja peamiste tärkava majandusega riikidega, eelkõige Hiina ja Indiaga, tuleb Euroopa Liidul jätkuvalt otsida uusi teid, mis viiksid kõik riigid säästva arengu suunas. See võib tähendada ühenduse arengupoliitika ümberkujundamist⁽⁵³⁾.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁰⁾ Roheline raamat laevade parema lammutamise kohta, KOM(2007) 269 lõplik, 22.5.2007.

⁽⁵¹⁾ Nõukogu 28. juuni 2007. aasta järeldused seoses uue tõuke andmisega ELi keskkonnapoliitikale.

⁽⁵²⁾ BAT = Best Available Technologies.

⁽⁵³⁾ Jätkusuutliku arengu ekspertisid (SIA = Sustainability Impact Assessments) majanduspartnerluse lepingute läbirääkimiste raames AKV riikidega (ettevalmistav arvamus REX/189 — ELT C 65, 17.3.2006, raportöör: Antonello Pezzini, kaasraportöör: Gérard Dantin).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine”

KOM(2007) 244 lõplik

(2008/C 120/16)

20. juunil 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 14. novembril 2007. Raportöör oli **Luca JAHIER**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440.istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 106, vastu hääletas 21, erapooletuks jäi 28.

1. Sissejuhatus

1.1 Põlvkondadevahelise solidaarsuse põhimõte on üks Euroopa sotsiaalmudeli struktuurilelemente. Demograafilise tasakaalu puudumise tagajärjed nõuavad uusi jõupingutusi ja uusi lahendusi, et saavutada uus vajalik finantstasakaal, mille abil oleks võimalik solidaarsuse põhimõtet tugevdada. Et see põhimõte püsiks, on vaja riigiasutuste ja eelkõige kõigi sotsiaalsete osalejate aktiivsust erinevatel tasanditel, et kindlustada perekondadele, noortele ja abivajavatele inimestele kvaliteetsed üldist huvi pakkuvad sotsiaalteenused ning tagada pensioni- ja sotsiaalkindlustussüsteemide jätkusuutlikkus.

1.2 Kõnealustel teemadel, eelkõige töö- ja pereelu ühitamise, võrdsete võimaluste edendamise ning tööhõive, eriti naiste tööhõive edendamise teemal on EMSK hiljuti oma seisukohti üksikasjalikult väljendanud mitmetes arvamustes⁽¹⁾. Neis esitatud soovitusi võetakse käesolevas arvamuses täiel määral arvesse ja kinnitatakse nii analüüsi- kui ka ettepanekute osas.

1.3 Kuigi komisjoni teatise pealkiri on „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine”, käsitletakse sisuliselt perekonna temaatikat, mis on seotud hiljuti Euroopa Ülemkogul käivitatud Euroopa Pereliidu algatusega. Praegu ELi tasandil täheldatavad arengud näitavad, et perekonna teemale pööratakse üle hulga aja taas tähelepanu ja võetakse vastavaid meetmeid. Tegemist on „esimese sammuga teel, mida mööda Euroopa astub vastu demograafiliste muutuste väljakutsele”, nagu öeldakse komisjoni teatises. Seepärast käsitletakse nimetatud teemasid ka käesolevas arvamuses.

⁽¹⁾ Vt EMSK 16. detsembri 2004. aasta arvamus teemal „Põlvkondadevahelised suhted” (raportöör: Jean-Michel BLOCH-LAINÉ), ELT C 157, 28.6.2005; EMSK 14. märtsi 2007. aasta arvamus teemal „Perekond ja demograafiline areng” (raportöör: Stéphane BUFFETAUT), ELT C 161, 13.7.2007; EMSK 14. märtsi 2007. aasta arvamus teemal „Elanikkonna vananemise mõju majandusele ja eelarvele” (raportöör: Susanna FLORIO), ELT C 161, 13.7.2007 ning arvamus teemal „Sotsiaalpartnerite roll töö-, pere- ja eraelu ühitamisel” (raportöör: Peter CLEVER), juuli 2007, kui nimetada üksnes tähtsaimaid.

1.4 1983. aastal võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni Euroopa perepoliitika kohta, tõstes sellega nimetud teema esmakordselt Euroopa tasandil esile. Resolutsioon oli ettevalmistuseks sellele, et järgmisel aastal loodi perekonda toetavate meetmete jaoks vastav eelarverida.

1.5 1989. aastal toimus esimene perekonnaministrite nõukogu koosolek, kus võeti Euroopa Komisjoni ettepanekute alusel vastu mitmed olulised meetmed. Näiteks kutsuti komisjoni üles looma sotsiaalse olukorra, demograafia ja perekonna Euroopa vaatluskeskus (praegune demograafia ja sotsiaalse olukorra Euroopa vaatluskeskus) ja juhtivate valitsusametnike kõrgetasemeline töörühm pereküsimustega tegelemiseks. Komisjon moodustas ELi poliitikate perepoliitilise mõõtme talitustevahelise rühma. Samas otsustas nõukogu ka institutsionaliseerida suhted pereorganisatsioonidega ja Euroopa Parlamendi perekonna ja lastekaitse fraktsioonidevahelise töörühmaga.

1.6 1994., 1999. ja 2004. aastal võttis parlament vastu uued resolutsioonid ja 1988. aastal loodi perekonnaküsimuste fraktsioonidevaheline töörühm.

1.7 1998. aasta kriis seoses eelarveridade ja nende õigusliku alusega viis kahjuks selleni, et perekonna toetamiseks mõeldud eelarverida kaotati.

1.8 Siin käsitletavas teatises arendatakse edasi arutlusi, mida komisjon alustas seoses demograafia teemaga 2005. aastal avaldatud demograafiliste muutuste rohelises raamatus⁽²⁾ ning jätkas teatises „Euroopa demograafiline tulevik — kuidas teha väljakutsest võimalus”⁽³⁾. Samas on see osa laiematest institutsioonilistest arengutest, millele pani alguse eesistujariik

⁽²⁾ KOM(2005) 94 lõplik

⁽³⁾ KOM(2006) 571 lõplik, mille kohta komitee avaldas oma seisukoha eesistujariigi Saksamaa taotlusel 14. märtsi 2007. aasta ettevalmistavas arvamuses „Perekond ja demograafiline areng” (raportöör: Stéphane BUFFETAUT), ELT C 161, 13.7.2007.

Saksamaa kevadise Euroopa Ülemkogu järeldestega ja mis viidi lõpule ministrite nõukogu 30. mai 2007. aasta järeldestega pere-liidu kohta, mis esitati veelkord 21.–22. juuni 2007. aasta Euroopa Ülemkogu järeldestes.

1.9 Teatistes rõhutatakse, et Euroopas võib üldiselt eristada kolme liiki perepoliitilisi meetmeid: perega seotud otseste ja kaudsete kulude hüvitamine; abiteenused lapsevanematele väike-laste kasvatamisel ja hoidmisel ning abivajavate inimeste hooldamisel; tööaja ja töötingimuste kohandamine ning üldist huvi pakkuvatele kohalikele sotsiaalteenustele juurdepääsu parandamine. Nende kolme aspekti areng on olnud liikmesriigiti väga erinev vastavalt iga riigi poliitilistele valikutele ja eesmärkidele. Isegi kui komisjon ei oska öelda, milline poliitika on kõige tõhusam, rõhutab ta siiski, et mõnes riigis (Skandinaavia riigid) on õnnestunud kujundada selline poliitiliste meetmete kombinatsioon, mis edendab töö- ja pereelu ühitamist ning soolist võrdõiguslikkust, et aidata samaaegselt kaasa nii sündimuse kui ka naiste tööhõive suurendamisele.

1.10 Kuigi kitsamas mõttes kuulub perepoliitika üksnes liikmesriikide pädevusse, juhib komisjon tähelepanu sellele, et Euroopa Liit on alati püüdnud perekonda ja pereliikmete elukvaliteeti oma poliitilises tegevuses silmas pidada. Lisaks sellele on töö- ja pereelu ühitamine saanud ELi tööhõivepoliitika üheks põhiküsimuseks Lissaboni strateegia raames.

1.11 Komisjon visandab oma teatistes Euroopa Pereliidu põhi-jooned ning ELi meetmed nimetatud algatuse toetamiseks. Eelkõige on kavas moodustada valitsuste eksperte koondav kõrgetasemeline demograafiaküsimuste töörühm, rajada foorumid ja võrgustikud üleeuroopalisel, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, luua parimate tavade vaatluskeskus Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi raames ning näha ette uurimisvahendid, mis on suunatud eelkõige seitsmendale raamprogrammile. Lisaks sellele soovib komisjon kasutada Euroopa struktuurifondide vahendeid võrdsete võimaluste ning töö- ja pereelu ühitamise edendamiseks.

2. Märkused ja väljakutsed

2.1.1 Põlvkondadevaheline solidaarsus on kahtlemata väga lai ja mitmetahuline teema ning seda tuleb käsitleda seoses mitmesuguste väljakutsetega, mis kerkivad esile sotsiaalsete, majanduslike ja rahvusvahelisel tasandil toimuvate muutuste tagajärjel ning mis mõjutavad tugevalt ELi kodanike tulevikku, eriti nende töö- ja sotsiaalseid tingimusi. Üks väljakutse on ka elanikkonna vananemine. Komisjoni teatistes märgitakse, et Lissaboni strateegias esitatakse lähtekohad, mille alusel saab perepoliitikat ajako-hastada, edendades võrdset võimalusi ning eelkõige parandades

töö-, pere- ja eraelu ühitamist, millega suurendatakse naiste osalemist tööturul. Sellist ühitamist rõhutatakse ka tööhõive ja majanduskasvu koondsuunistes, mille järgi tuleks tööhõivepoliitikat kohandada vastavalt pereelu tingimustele ja nende tingimuste muutumisele eri eluetappidel. Sotsiaalkaitset ja sotsiaalset integratsiooni puudutav avatud kooskõlastusmeetod keskendub vaeste laste ja nende perekondade olukorra parandamisele, hool-dust vajavate inimeste pikaajalise hoolduse toetamisele ning pensionisüsteemide kaasajastamisele.

2.1.2 Erinevate põlvkondade kooselu, mis leiab aset ja areneb perekonnas, on ka Euroopa jaoks äärmiselt tõsine väljakutse. Perekond on sugude ja põlvkondade solidaarsuse loomulik kesk-kond. Sotsiaalsed muutused on toonud kaasa paljude eri pere-konnavormide tekkimise. Meetmete väljatöötamisel tuleb arvesse võtta kõiki erinevaid perekondlikke olukordi, järgides subsidiaar-suse põhimõtet ja riiklikke õigusakte (⁴).

2.1.3 Uusimad aruanded sotsiaalse ja demograafilise olukorra kohta näitavad, et perekondade arv liikmesriikides kasvab, samas perekondade suurus väheneb. Samal ajal muutub perekonna struktuur tunduvalt kiiremini kui varem, kuna abielusid sõlmi-takse vähem (1960. aastatel 8 abielu 1 000 elaniku kohta, 1999. aastal 5,1 abielu 1 000 elaniku kohta), abiellutakse hiljem, lahkuminekuid ja lahutusi on rohkem ning ükski elavate inimeste ja väljaspool abielu sündinud laste arv on suurem. Kogu ELis on ainult ühe vanemaga elavate laste arv alates 1983. aastast suurenenud 50 % võrra, praegu moodustavad nad 13 % kõigist ELi lastest (kõige suurem on nende osakaal Ühendkuningriigis — 25 %) (⁵). Järjest suurem arv lapsi elab lahutuse järel tekkivates peredes, milles on mitu vanavanemat ning õdesid-vendi vanemate eelmistest perekondadest. Suureneb ka adopteerimine väljastpoolt Euroopat ning sisserände tulemu-sena on tekkinud uued perekultuurid.

2.1.4 Euroopas on sündimuse määr praegu ligikaudu 1,45 last naise kohta, mis on palju vähem, kui rahvastiku juurdekasvuks vaja. Kõige madalam on sündimus Vahemere riikides ja Ida-Euroopas. Sündimuse vähenemine on peaaegu kogu ELile iseloomulik üldine probleem; alates 1960. aastatest on sündimus langenud üle 45 %.

(⁴) EMSK 31. jaanuari 2006. aasta arvamus teemal „Roheline raamat, mis käsitleb lahutusasjades kohaldatavat õigust ja kohtualluvust”, raport-tõr: Daniel Retureau (ELT C 24, 31.1.2006), kus märgitakse, et „[...] ei tehta rohelises raamatus (targu) ettepanekut materiaalõiguse ühtlusta-miseks”.

(⁵) Eurostat, „Population in Europe”, 2005. Kuigi ühe vanemaga perede osakaal on liikmesriigiti erinev (Itaalias on neid vähem kui nt Rootsis), on nende sooline struktuur peaaegu kõigis liikmesriikides sama. Naised on selgelt ülekaalus, ainus erand on Rootsi, kus 26 % üksikvanematest on mehed.

2.1.5 Seetõttu on ühiskonnas üldiselt üha vähem noori ja lapsi ning üha rohkem pensionäre ja eakaid inimesi. 1950. aastal moodustasid 25liikmelise ELi elanikkonnast 40 % alla 25aastased inimesed. 2000. aastal oli nende osakaal üksnes 30 % ja 2025. aastaks langeb see 25 %-le. Samas oli 1950. aastal üle 65 aasta vanuseid inimesi vaid üks 10-st, 2000. aastal oli neid juba üks inimene 6-st ja 2025. aastaks on neid arvatavasti üks inimene 4-st. Need arvud kajastavad sügavaid muutusi tarbimise struktuuris, eluasemevajaduses, hooldusteenuste vajaduses, ühiskonna käitumisviisides ning ka riikliku poliitika prioriteetides.

2.1.6 Tänu Euroopas olemasolevatele mitmesugustele sotsiaalkindlustusmudelitele, parematele töötingimustele ja meditsiini arengule võib enamik eakaid oodata märgatavalt pikemat eluiga ja suhteliselt kõrgeid sissetulekuid. Siiski esineb ka raskeid vaesusprobleeme, mis puudutavad vähemalt 1/6 üle 65aastaseid naisi ja kokku ligikaudu neljandikku üksi elavatest eakatest⁽⁶⁾. Eakate naiste vaesus ja tõrjutus on tavaliselt tingitud vähesest või puuduvast tööstaažist. Olukord on loomulikult veelgi teravam üle 70- ja 80- aastaste hulgas, mis teeb perekondade koorma üha raskemaks, kuna sotsiaalkindlustus- ja hooldussüsteem ei suuda pakkuda sobivaid teenuseid.

2.2 Eurobaromeetri⁽⁷⁾ kohaselt peab 97 % ELi kodanikest perekonda üheks tähtsaimaks asjaks oma elus, see paigutatakse tähtsusele kohe tervise järel. Selline positiivne suhtumine ilmneb veelgi selgemalt siis, kui küsitakse tuleviku kohta⁽⁸⁾. Perekonna olulisus saab selgeks siis, kui vajatakse abi: 70 % küsitletutest ütlevad, et pöörduvad sel juhul partneri poole, 25 % pöörduvad muu perekonnaliikme poole, eriti haiguse korral (88 % või kui vajatakse nõuannet (78 %) või raha (68 %).

2.3 Euroopas elavad perekonnad üha enam suurlinnade äärelinnades. Kuid selle mudeli raames võib näha selgeid vanusega seotud erinevusi: väga eakad ja noored inimesed eelistavad elada suurlinnas, kuid lastega pered ja pensionieas inimesed asuvad elama pigem väikestesse kohtadesse. Vanuseti erinevad eelistused elukoha suhtes võivad kaasa tuua uusi probleeme seoses teenuste haldamisega ja sotsiaalse ühtekuuluvusega suurlinnades.

⁽⁶⁾ Vaesuse määra arvutamisel on siin aluseks võetud asjaomase liikmesriigi sissetulekute tase, nii et mõnes uues liikmesriigis on see madalam (nt Poolas üksnes 6 %) ja teistes riikides, nagu nt Iirimaa (44 %), Kreeka (33 %), Portugalis (30 %), Belgias (26 %) ja Ühendkuningriigis (24 %), märgatavalt kõrgem. „Euroopa sotsiaalne tegelikkus”, Euroopa poliitikanõustajate büroo (BEPA) konsultatsioonidokument, märts 2007.

⁽⁷⁾ *Special Eurobarometer 273, European Social Reality*, veebruar 2007.

⁽⁸⁾ Vt ka R. Guberti ja G. Pollini raamat „Valori a confronto” (Milano 2006), mis põhineb uurimuse „European Values Study” andmetel. Mitme Euroopa ülikooli läbi viidud uurimuses küsitleti 40 000 kodanikku 33 Euroopa riigist (ELi riigid ja mõned Euroopa Nõukogu liikmesriigid). Ka uurimus „The demographic future of Europe”, mille viis läbi Robert Bosch Institute koostöös Saksamaa rahvastiku-uuringute keskusega ja mille käigus küsitleti 34 000 kodanikku 14 Euroopa riigist, kinnitas perekonna suurt tähtsust eurooplaste jaoks.

Nimetatud nähtust süvendavad veelgi rändevood, mis puudutavad tavaliselt enam neid linnu, kus tööjõuvajadus on suurem.

2.4 Elanikkonna vanuse osas on üle 65aastaste osakaal Euroopa elanikkonna hulgas tõusnud, 2005. aastal oli see 17,2 % (15liikmelises ELis). Pikema oodatava eluea tõttu moodustavad naised suurema osa suurenevast eakate inimeste elanikkonnarühmast; kõigis ELi riikides on üle 50 % üle 65aastastest inimestest naised.

2.5 Vaesuses elab 25liikmelises ELis ligikaudu 72 miljonit inimest (15 %) ning 26 miljonit elab vaesuspiiril⁽⁹⁾; neist umbes 12 miljonit on eakad; 9 % ELi elanikest on viimasest kolmest eluaastast kahe jooksul elanud madalate sissetulekutega peres; vaesus ohustab enam lasterikkaid peresid. 94 miljonist alla 18aastasest noorest ähvardab vaesus Euroopas ligikaudu 20 %; viimase kolmekümne aasta jooksul on vaesuse määr laste hulgas kõigis liikmesriikides tõusnud ja praegu on see suurem kui kogu elanikkonnas tervikuna. Eriti teravalt puudutab see üksikvanemaid, pikaajaliste töötute ja vaeghõivega peresid ning suuri peresid. Vaeste perede lastel on mitmesuguseid takistusi, nende olukord on teistest tunduvalt ebasoodsam ja neil on enam terviseprobleeme, mis toob kaasa halvad tulemused koolis ja tulevikus tõsised sotsiaalsed, majanduslikud ja poliitilised tagajärjed. Seesugune ükskõiksus laste õiguste suhtes võib kaasa tuua laste vastu suunatud kuritegusid ja lastekaubandust.

3. Üldised märkused

3.1 Vaatamata ülalnimetatud asjaoludele on ELi institutsioonidel siiani suuri raskusi perekonna käsitlemisega sotsiaalse struktuurina, kellel on oluline roll kaasaegses ühiskonnas ning kellele EL peaks seetõttu rohkem tähelepanu pöörama.

3.2 Kuigi rahvusvahelisel ja Euroopa tasandil on küll hulgaliselt kõige erinevamate institutsioonide ametlikke deklaratsioone, milles tunnustatakse perekonna olulist rolli ühiskonnas, näib, et Euroopa ei ole seni lisanud perekonda oma konkreetsete prioriteetide hulka, mis põhinevad peamiselt kahel sambal: ühelt poolt vaba turu jõud ja konkurents ning teisalt kõikide kodanike

⁽⁹⁾ Arvutuste alusena on vaesuspiiriks loetud 60 % keskmisest sissetulekust. Sotsiaalne olukord Euroopas 2004 ja Eurostat 2003. Vt ka viimane, 2007. aasta kevadel avaldatud aruanne Euroopa sotsiaalsest olukorrast 2005–2006, milles käsitletakse põlvkondadevahelist tasakaalu vananevas Euroopas.

võrdsed võimalused. Neile kahele sambale viidatakse selgelt nt Lissaboni strateegias ja 2005.–2010. aasta sotsiaalmeetmete kavas.

3.3 Üldiselt käsitleb Euroopa Komisjon perekonna teemat sotsiaal-, tööhõive- ja võrdsete võimaluste poliitikast lähtuvalt⁽¹⁰⁾. Siiski ei leia reeglina mõistet „perekond” peaaegu üldse dokumentidest, mis käsitlevad noorsooküsimusi, laste õigusi, haridusküsimusi jm, ning lähenemisviis on suunatud esmajoones üksikisiku õigustele, st isikule kui majandussubjektile. Vaid väga harva vaadeldakse üksikisikut tema suhetestruktuuris, tunnustades teda eelkõige osana perekonnast ja sotsiaalsete suhete süsteemi keskpunktina. Siiski on perekonna peamine ülesanne jätkuvalt soodustada inimese arenguprotsessi ning toetada teda ühiskonda ja tööellu astumisel. Sageli on perekond ka see, kes inimest haiguse või ajutise või alalise puude ja hooldusvajaduse korral hooldab. Riigi, erasektori või sotsiaalmajandussektori pakutavad teenused on peamise tähtsusega eelkõige töö- ja pereelu ühitamisel, perede vaesuse ja töötuse vältimisel ning nende perede toetamisel ja abistamisel, keda mõjutavad haigused, uimastite kuritarvitamine, probleemid laste kasvatusel ja perevägivald. Kuid nendest teenustest üksi ei piisa, et rahuldada hooldust vajava inimese ja hooldaja emotsionaalsed ja psühholoogilised vajadused⁽¹¹⁾.

3.4 ELi kodanike kasvav nõudmine pöörata tähelepanu perekonnale sai Saksamaa eesistumise ajal positiivset vastukaja: eesistujariik Saksamaa tegi ettepaneku luua institutsioonide vahel suur liit, et edendada kooskõlastatud poliitikat, millega on võimalik korvata sündimuse langust ja eakate inimeste arvu suurenemist. Viimase kahe aastaga on ELi institutsioonides toimunud ilmselt muutus, mis väljendub süstemaatilisemas, strateegilises ja tulevikku suunatud lähenemisviisis, millel on rohkem mõjujõudu.

3.5 See väljendub perekonda puudutavates olulistest sätetes ELi põhiõiguste hartas⁽¹²⁾. Samuti oleks olnud soovitatav ELi lepingute läbivaatamisel lisada ELi eesmärgi käsitlevasse artiklisse 3 selge viide pereelu toetamisele.

3.6 EMSK tervitab komisjoni teatist, milles esitatakse konkreetne meetmete kava, et anda pereliidule kuju. Tegemist on konstruktiivse platvormiga, mis hõlmab eri suuniseid, mis on EMSK poolt ning üldise arutelu käigus viimastel aastatel juba

formuleeritud eesmärgiga vastata demograafiliste muutuste väljakutsele, toetada eri osalejate koostööd ja partnerlust, edendada parema lahenduse leidmist laste ja teiste iseseisvaks eluks mitteesuuteliste inimeste eest hoolitsevate perede vajadustele, parandada töö-, pere- ja eraelu ühitamist, seda ka ulatuslike investeringute kaudu kvaliteetsetesse lastele ja peredele mõeldud teenustesse. Nii antakse panus ka uude tugevamasse põlvkondadevahelisse solidaarsusse.

3.7 Jätkuvalt kahetsusväärne on asjaolu, et liikmesriikide toetuse puudumise tõttu selles valdkonnas ei saa kasutada avatud kooskõlastusmeetodit, mis annaks pereliidule suurema strateegilise ja struktuurilise kaalu. EMSK mõnab siiski, et kõnealune teatis pakub võimalusi eriplatvormi arendamiseks, mis ei takista täpsemal kooskõlastamisel põhinevaid edasisi arenguid.

3.8 Tulevikus tuleb igal juhul tähelepanu pöörata sellele, et pärast eesistujariigi Saksamaa otsustavat impulssi ei jääks see uus töövaldkond tagaplaanile. Kuna Euroopa Liidu organid pööravad viimasel ajal üha suuremat tähelepanu sotsiaalküsimustele ja kodanike heaolule, siis tõuseb ka perekond tasapisi tähelepanu keskpunkti, toimuvad mõttevahetused ja võetakse meetmeid. Seda esimest ja veel ebalevat algust tuleb järk-järgult tugevdada ja laiendada üksikasjaliku töökavaga, mis võiks tipneda 2010. aastaks kavandatud Euroopa 3. demograafiafoorumiga.

3.9 Üldjoontes on oluline reaalselt tunnustada praktilist ja kaalukat panust, mille pered jätkuvalt annavad meie ühiskonnas ning igas vanuserühmas inimeste eest hoolitsemisel. Sellega seoses tuleks arvesse võtta nii sotsiaalset ja majanduslikku kasu kui ka võimalikku pidurdamatut kulude kasvu eriti tervishoiuteenuste puhul, kui peresid nende rolli täitmisel piisavalt ei toetata ega abistata.

3.10 Siinkohal juba mängivad eri tasanditel otsustavat rolli sotsiaalpartnerid. Oma esimese ühise tööprogrammi 2003–2006 raames esitasid Euroopa sotsiaalpartnerid võrdsete võimaluste edendamiseks meetmete kava, võttes eriti arvesse töö- ja eraelu ühitamist ja kõiki sellega seotud aspekte. Nende teine programm aastateks 2006–2008 põhineb tööturu olulismate

⁽¹⁰⁾ Perekonnaküsimused kuuluvad tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi pädevusse. Eridokumentidega saab tutvuda Euroopa Pereliidu veebilehel: http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_en.html. Kahjuks ei ole võimalik tutvuda ees pool mainitud 1989. aastal loodud perekonnaküsimuste seirekeskuse nende oluliste tööde ja kümneaastase tegevusega, mis tehti aastani 2000.

⁽¹¹⁾ Susy Giullari ja Jane Lewie, *The adult Worker Model, Gender equality and care*; sotsiaalpoliitika ja arengu programmitöö dokument nr 19, ÜRO Sotsiaalarengu Uurimise Instituut, aprill 2005.

⁽¹²⁾ Artiklid 7, 9, 14, 24 lõige 3, 33, 34.

väljakutsete põhjalikul analüüsil⁽¹³⁾. EMSK julgustab sotsiaalpartnereid samas suunas jätkama.

3.11 Samuti ning rohkem tähelepanu tuleb pöörata selle rolli struktuurilisele mõõtmele, mis perekonnal on sotsiaalse ning suhetekapitali loomisel ja taastootmisel, mis on üha suuremal määral üksikisiku ja ühiskonna jaoks tervikuna vajalik. Kahtlemata vähendab lastele ja perekonnale pühendatav aeg karjäärile pühendatavat aega, aga see on ka investering inimeste eest hoolitsemisse või nende haridusse ning seda tuleks tunnustada ja väärtustada: näiteks tuleks kaaluda võimalust lisada praegustele meetmetele (toetused, maksusoodustused, vanemapuhkus jne) mingi viis hooldust vajavate pereliikmete eest hoolitsemiseks kulunud aja arvesse võtmiseks pensioni arvestamisel⁽¹⁴⁾. Sel viisil välditakse seda, et põlvkondadevaheline solidaarsus põhjustab hiljem raskusi (ebapiisav pension ja sellest tulenev suurem vaesuse oht), mis langevad osaks eelkõige naistele.

3.12 Seetõttu tuleb arvesse võtta ka tasustamata aja aspekti, mis on raskesti mõõdetav ja seega sageli märkamatu, kuid mis avaldab suurt mõju ühiskonnaelu kvaliteedile, mille poole valdav osa inimesi üha rohkem püüdleb ning mida väärtustatakse.

3.13 Seda inimeste peamist struktuurilist mõõdet, mis loob ja kujundab tema sotsiaalse olemuse, tuleb selgemini sotsiaalselt tunnustada ning sellega peaks kaasnema kõigi muude raamtingimuste ja teenuste optimaalne arendamine ja kohandamine, mis aitavad inimestel teostada pereloomisplaane, saada nii palju lapsi, kui soovitakse, ning hoolitseda raskusteta oma pereliikmete eest.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komisjon toob teatise välja mõned positiivsed tegevusliinid, mille eesmärgid ja esimesed rakendused on hästi struktureeritud (nt valitsuste eksperte koondava kõrgetasemelise demograafiaküsimuste töörühma loomine). EMSK toetab kõnealuseid tegevusliine, innustab neid välja arendama ja kutsub üles neid pidevalt ja vajalikul määral propageerima ning edusammudest ulatuslikult teavitama, et tagada sel viisil võimalikult suur kaasatus.

⁽¹³⁾ 2007. aasta juulis saatsid Euroopa sotsiaalpartnerid volinik Špidlale kirja, milles väljendasid oma valmidust muuta selgemaks perepuhkust käsitlev direktiiv ning töö- ja pereelu ühitamise olukord ELis. Sellest tulenevalt on organisatsioonid loonud ühise töörühma, kelle eesmärk on esitada aruanne 2008. aasta märtsis toimuvale ELi sotsiaalküsimuste tippkohtumisele.

⁽¹⁴⁾ Vrd hiljuti Soomes kavandatud meetmed, kus sotsiaalpartnerid leppisid 2003. aastal kokku ulatuslikus pensionisüsteemide reformis, mille parlament 2004. aastal vastu võttis ning mis jõustus 2005. aastal. Täiendav teave inglise keeles aadressil www.tyoelake.fi.

4.2 Kohalike ja piirkondlike osalejate soovitatav kaasatus on eriti oluline, arvestades nende institutsioonide üha olulisemat ja keskmemat rolli sotsiaalteenuste osutamisel ja uuendustegevuse elluviimisel. Selles kontekstis näib mõttekas mitte ainult piirkondlike ja kohalike foorumite edendamine, vaid samuti tuleb komisjoni üles kutsuda võtma proaktiivne roll ja esitama kõigis ELi liikmesriikides kooskõlas asjaomaste osalejatega foorumite ja algatuste üksikasjalik kava ning seda toetama, et tagada maksimaalne osalemine protsessis.

4.3 EMSK toetab Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi juurde rajatavat perepoliitika parimate tavade vaatluskeskust ja soovib fondil oma töö eri etappides aktiivselt konsulteerida ka kodanikuühiskonna, eriti peretühendustega, seda nii kõnealuste parimate tavade määramisel kui ka nende arutamisel ja võrdlemisel.

4.4 Lisaks tuleb tähelepanu pöörata sellele, et vaatluskeskus ei keskenduks pereküsimustele mitte ainult seoses tööeluga, vaid oleks suunatud pigem nii, et ta saaks välja selgitada perekondade ja põlvkondade täpsed vajadused ning samuti meetmed ja vahendid, mis on kättesaadavad põlvkondadevahelise solidaarsuse uute vormide arendamise tagamiseks ja edendamiseks. Sel viisil antaks panus ELi riikides praegu olemasolevate sotsiaalse kodanikuvastutuse infrastruktuuride kaardistamisse⁽¹⁵⁾.

4.5 Uurimistöö osas soovib EMSK täiendavalt järgmisi spetsiifilisi teemasid:

— liikmesriikides rakendatava maksupoliitika roll ja mõju (nii toetuste kui ka maksusoodustuste osas), mis kas soosib või ei soosi perekonda, eriti seoses laste (sünd, hooldus, kasvamine) ja hooldust vajavate täiskasvanutega; pere- ja tööelu ühitamine, naiste tööhõive ja perekohustuste õiglane jaotamine meeste ja naiste vahel;

— aktiivset vananemist toetavad poliitika ja meetmed, pidades silmas asjaolu, et ajavahemik pensionile jäämisest kuni haigusest või vanusest tingitud hooldusvajaduse tekkimiseni üha pikeneb ja seetõttu on vaja rohkem algatusi ja meetmeid, et kaasata eakaid ühiskondlikku ja kultuuritegevusse kogukonna heaks, mis suurendab sotsiaalse kapitali kvaliteeti tervikuna;

⁽¹⁵⁾ Vrd EMSK 10. detsembri 2003. aasta arvamus teemal „Sotsiaalmeetmete kava” (raportöör: Luca JAHIER), ELT C 80, 30.3.2004.

- elutsükli perspektiivid uurimaks, kas keskmise elutsükli praeguse lineaarse arengu ⁽¹⁶⁾ asemele ei oleks võimalik leida paindlikumat struktuuri, kus investeeringud perekonda, katkestused tööelus laste või teiste hooldust vajavate isikute hooldamiseks või enda täiendõppeks ei oleks enam õnnelik erand ega tooks kaasa vältimatut kahju karjäärile, eriti naiste puhul, vaid muutuksid soovi korral meeste ja naiste elutingimuste normaalseks ja tavapäraseks osaks ⁽¹⁷⁾;
- samas tuleb uurimustes arvesse võtta tõsiasja, et eelpool nimetatud ühe vanemaga perede arvu oluline kasv võib viia selleni, et vanaduspõlves elavad inimesed üksi, vältimatud kulud käivad neil üle jõu ning elutsükli liikuv struktuur võib mõjutada tõsiselt nende elatustaset. Samuti tuleks uurida, milliseid meetmeid tuleb võtta selleks, et pensionite tase oleks piisav, et tagada kõigile inimväärne elu. Sealjuures tuleb kaaluda ka pensioniõiguste individualiseerimist pere liikmete vahel;
- laste vaesuse mõju ja kulud ühiskonnale (sealhulgas lastekaubandus ja laste vastu suunatud kuritegevus), töötuse, haiguse, uimastite kuritarvitamise, vaimse tervise probleemide, perevägivalda ja probleemide tõttu laste kasvatamisel kannatavate perekondade toetamine, mõlemast soost noorte iseseisva elu alustamist ja perekonna loomist takistavad tegurid.

4.6 Lisaks on veel kaks valdkonda, mida on vähe uuritud ja millele komisjon peaks EMSK arvates kõnealuse strateegia raames rohkem tähelepanu pöörama:

- eluasemepoliitika, mida seni on kujundatud peamiselt elutsükli raames, millest valdava osa hõlmab tööelu etapp, kuid mis ei vasta enam praegusele tegelikkusele ⁽¹⁸⁾. Eriti puudutab see sotsiaalkorterite ehitust, kas siis pidades silmas päevahoiu arendamist või paljude abivajavate inimeste õigust ja tegelikke võimalusi elada kodus;
- sageli üksi või koos perega elavate puudega või tugevalt teistest sõltuvate inimeste olukord on väljakutse nii selliste sotsiaalteenuste ja toodete pakkumisel, mis aitaksid vanematel

⁽¹⁶⁾ Praeguse elutsükli moodustavad absoluutselt järgas ajalises järjestuses kasvamise etapp, kool, raske ja pikaajaline tööellu integreerumine, mille on vältimatud tagajärjed pere loomise ja laste sünni ajale, ning lõpuks hiline täiskasvanuiga, mis toob kaasa topeltkoorma, sest tuleb hoolitseda nii laste kui ka abivajavate eakate pereliikmete eest.

⁽¹⁷⁾ Selles kontekstis tuleb edendada ja edasi arendada Dublini fondi juba kavandatud uurimissuundi.

⁽¹⁸⁾ Vt sellega seoses aramus teemal „Eluase ja regionaalpoliitika“ (raportöör: Angelo GRASSO; kaasraportöör: Nicole PRUD'HOMME), ELT C 161, 13.7.2007.

inimestel iseseisvalt oma kodus elada, kui ka niisuguste inimeste ja perede üksijäetuse probleemi seisukohast; nad tulevad meelde alles siis, kui on puhkenud sotsiaalne tragöödia.

4.7 Erilist tähelepanu väärrib ettepanek, mille laiapõhjaline Euroopa tasandi pereorganisatsioonide rühm ⁽¹⁹⁾ esitas erinevatele ELi institutsioonidele. Selles nõuti beebikaupadele, nagu mähkmetele, kohaldatavate käibemaksumäärade läbivaatamist. Selles osas võttis komisjon juba 19. juulil 2006. aastal poliitilise kohustuse esitada ettepanek vaadata läbi kuues direktiiv ja eelkõige direktiivi 2006/112/EÜ lisa H, milles on loetletud tooted ja teenused, mille suhtes liikmesriigid võivad vajadusel kohaldada vähendatud maksumäära, mis ei tohi olla väiksem kui 5 % ⁽²⁰⁾. Kõnealuste kaupadega seotud kulud mõjutavad kogu Euroopas olulisel määral perekondade eelarvet. EMSK toetab nimetatud ettepanekut, mis annaks konkreetse võimaluse innustada ELi pädevuse raames liikmesriike peresid rahaliselt märgatavalt toetama.

4.8 Lisaks tuleb tähelepanu pöörata järgmisele kahele spetsiifilisele valdkonnale:

- vajadus *family mainstreamingu* täpsema kontseptsiooni sisseviimise järele ELi eri poliitikavaldkondadesse, et võtta süsteemselt arvesse iga meetme mõju perekondadele ja pöörata peremõõtmele tähelepanu ELi erinevates sotsiaalses ja majanduslikes tegevusvaldkondades. Seoses sellega peaks komisjon EMSK arvates taaselustama 1989. aastal loodud, kuid siis unustatud talitustevahelise töörühma, mis aitaks asjaomaseid meetmeid paremini koordineerida;
- süsteemne konsulteerimine ELi kodanikega ja eelkõige pereorganisatsioonide ja sotsiaalpartneritega, et võetavaid meetmeid paremini jooksvalt hinnata ning asjakohasemalt ja tõhusamalt teavet levitada; nimetatud protsessi tuleks toetada nii rahaliselt kui ka asjaomaste menetluste ja organite loomisega. EMSK oleks siinkohal väga sobiv organ struktuurilise stabiilsuse tagamiseks.

⁽¹⁹⁾ Euroopa suurperede katusorganisatsioon (ELFAC) esitas seoses rahvusvahelise perepäevaga 15. mail 2007. aastal koos paljude teiste organisatsioonidega, sh COFACE, institutsioonide juhtidele pöördumise pealkirjaga „Need for reduced VAT on essential items for child raising“. Lisateave ja dokumendid on kättesaadavad aadressil www.elfac.org.

⁽²⁰⁾ Mõned liikmesriigid on mähkmetele juba kehtestanud vähendatud käibemaksumäära. Siiski oleks vaja teha kaugemale minev otsus, mis hõlmaks kõigi beebi- ja väikelaste tooteid toidust kuni rõivasteni, millele praegu kehtib maksimummäär.

5. Järeldused

5.1 Põlvkondadevahelise solidaarsuse teema ei tohiks keskenduda üksnes demograafilisele probleemile ning piirduda üksnes sellega seotud aspektidega — kuigi sellega kaasnevaid väljakutseid ei saa alahinnata, vaid seda tuleks enam käsitleda tulevaste aastate prioriteetse probleemina nii horisontaalsel (institutsioonid, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna organisatsioonid jt) kui ka vertikaalsel (noored ja eakad jne) vastutustasandil, kuna see on oluline Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu jaoks ning Euroopa demokraatia aluseks oleva ühiskondliku leppe uuendamiseks.

Euroopa arengule iseloomulik solidaarsuse kultuur on aja jooksul viinud originaalsete ja jätkusuutlike lahendusteni, mis on olnud Euroopa inim-, sotsiaal- ja majandusarengu jaoks väga

olulised: riiklikest sotsiaalsüsteemidest kuni sotsiaalsete õiguste ja kohustuste suhteni, kodanikuõiguste arengust kuni põlvkondadevahelise vastutuse järjepidevuseni perekonnas.

5.2 Juba prantsuse kirjanik Antoine de Saint-Exupéry ütles, et ei ole vaja tahta tulevikku ette näha, vaid see tuleb võimalikuks teha. Seega tuleb töötada selle nimel, et anda kodanikele, eriti perekondadele ja noortele uus usk tulevikku. Siis ei ole nad enam sunnitud elama sotsiaalses keskkonnas, mis pakub nii vähe rahalisi võimalusi, teenuseid ja aega, et pere loomise ja laste saamise plaanid lükatakse üha edasi. Selle asemel võivad nad kogeda uue põlvkondadevahelise solidaarsusleppe tugevust ning suudavad ka ise oma panuse anda ja praeguse aja väljakutsetega võidelda.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest (kodukorra artikli 54 lõige 3):

Punkt 4.3

Muuta järgmiselt:

„EMSK toetab Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi juurde rajatavat perepoliitika parimate tavade vaatluskeskust ja soovib fondil oma töö eri etappides aktiivselt konsulteerida ka kodanikuühiskonna, eriti pereühendustega, seda nii kõnealuste parimate tavade määramisel kui ka nende arutamisel ja võrdlemisel. EMSK kutsub komisjoni, Euroopa Parlamenti ja nõukogu võtma vajalikud meetmed perepoliitika vaatluskeskuse loomiseks Dublini fondi juurde ning eraldama selleks vajalikud rahalised vahendid.”

Hääletustulemus:

Poolt: 63 Vastu: 67 Erapooletuid: 22

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta”

KOM(2007) 273 lõplik

(2008/C 120/17)

30. mail 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 8. novembril 2007. Raportöör oli Olivier DERRUINE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 88.

1. Sissejuhatus

1.1 Vastavalt asutamislepingu artiklile 159 on komisjon kohustatud iga kolme aasta tagant avaldama aruande majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse hetkeseisu kohta Euroopas.

1.2 Kuna aruanne avaldati Lissaboni strateegia komplekssete suuniste uuendamisele eelnenud aastal, siis loodab komitee, nagu ta juba eelnevalt on palunud, et tema märkustega ei arvestata mitte üksnes uue regionaalpoliitika väljakujundamisel, vaid ka uute komplekssete suuniste koostamisel ⁽¹⁾.

1.3 Uus, olemasolevaid lepinguid muutev leping on selles osas uuenduslik, et sellega lisatakse Euroopa Liidu üldeesmärki- desse territoriaalne ühtekuuluvus (artikkel 3), mis seni lepingu- test puudus, kuni Euroopa Tulevikukonvent selle lisas ja valitsus- vaheline konverents 2007. aastal kinnitas.

2. Üldised märkused

2.1 Aruandele lisatud teatisega avatakse arutelu tulevase struktuuripoliitika üle, esitades kümme küsimust. Komitee arvates on jäetud välja mitu väga olulist küsimust, millele peaks leidma konkreetse vastuse.

— Peaaegu ühte kolmandikku Euroopa eelarvest moodustavat ühtekuuluvuspoliitikat on mõttetu käsitleda, kui samas ei arutata selle rakendamiseks vajalikke vahendeid. Komitee tuletab meelde, et finantsperspektiivide kokkuleppega kinnitatud Euroopa eelarve ei ole piisav Euroopa väljakutsetele vastamiseks. See kehtib ka struktuuripoliitika puhul: 0,36 % SKT-st ei võimalda tagada majanduslikku, sotsiaalset ja terri- toriaalset ühtekuuluvust Euroopas ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele” punkt 1.4, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

⁽²⁾ Soovimata siinkohal ennetada EMSK omaalgatuslikku arvamust kõne- alusel teemal, pöördume hiljem mõne varasema ettepaneku juurde tagasi.

— Sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna roll: mitmetes küsimustes käsitletakse küll haldamist, kuid piirdu- takse poliitilise mõõtmega selle kitsas tähenduses. Kahjuks ei käsitleta sotsiaalpartnerite ega organiseeritud kodanikuühis- konna ülesannet, kuigi nad on hädavajalikud, et kohandada projekte piirkondade vajadustega ja tagada suur avalik toetus, ning kuigi need aitavad kaasa läbipaistvusele ressursside kasutamisel.

2.2 Aruandes esitatud arvud võivad tähelepanelikku lugejat segadusse viia, sest alati ei ole selge, kas käsitletakse 15-, 25- või 27-liikmelist ELi. Samuti võivad arengusuundade käsitlemisel segadust tekitada kuupäevad, millele viidatakse. Näiteks käsitle- takse aruandes ühtekuuluvust 27-liikmelises Euroopa Liidus, viidates samas 1996. aastale, kui liikmesriikide arv oli just tõusnud 15-le. Seega ei kehti kirjeldatud suundumused mitte ainult ELi, vaid ka nende riikide puhul, kes ei osalenud või osalesid vähe (arvestades nende kaubandussuhete suunda) Euroopa eri valdkondade poliitikas (siseturg, konkurents, regio- naalpoliitika). See aga muudab raskeks selgete järelduste tege- mise struktuuripoliitika konkreetse panuse kohta suurema ühte- kuuluvuse saavutamisse, kuigi selle panuses ei kahelda ⁽³⁾.

2.3 Laienemine on moonutanud kriteeriumi 75 % SKT-st elaniku kohta, millega määratletakse, kas piirkond on arengus maha jäänud või mitte, sest senistest liikmesriikidest palju vaese- mate riikide ühinemisel ELiga langes keskmine SKT elaniku kohta (statistiline efekt). Sama kehtib ka Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisel. Seega ei saa ühtekuuluvuse olukorda enne 2004. aastat praegusega enam otseselt võrrelda. Künnise ületanud kaheteistkümne piirkonna tulemustesse tuleb suhtuda kriitiliselt, sest miski ei taga, et künnist ei ületatud vaid statisti- lise efekti tõttu.

⁽³⁾ EMSK arvamus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele”, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

2.4 Aruandes teatatakse, et järgmise programmiperioodi alguses ületavad üheksa kaheteistkümnest liikmesriigist, mis ühinesid Euroopa Liiduga 2004. ja 2007. aastal, 75 % Euroopa Liidu keskmisest SKT-st elaniku kohta, mistõttu muutub see mõõdupuu tühiseks. Sellele peaks mõtlema juba praegu.

2.5 Kuigi aruanne on edastatud teabe osas väga rikas ja üksikasjalik, tunneb komitee kahetsust, et vahel puuduvad andmete vahel seosed.

— Näiteks I lisa punktide 2.1.3, 3.2, 2.2.4 (eriti selle joonise) ja 2.2.6 järjestikusel lugemisel tuleb esile, kui raske on saavutada koos nii majanduskasvu kui ka harmoonilist arengut (antud juhul töökohtade loomist, mis tooks kasu kõigile piirkondadele). Samas on see tõeline väljakutse, eriti teatud uute liikmesriikide jaoks (Poola, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria ja Tšehhi Vabariik).

— Kuigi on tõsi, et varem ühtekuuluvuspoliitikast kasu saanud riigid Iirimaa, Kreeka ja Hispaania on mahajäämusest täielikult või osaliselt üle saanud, siis kui jätkusuutlik on nende kasv? Kuidas saab tuleviku suhtes optimistlik olla, kui tootlikkus ühe töötunni kohta on juba 10 aastat järjest Euroopa keskmisega võrreldes langenud või kui majanduskasv põhineb eelkõige kinnisvarasektoril (Hispaanias)? Kuidas selgitada asjaolu, et hoolimata Iirimaa kiirest majanduskasvust, mis on Iirimaa tõstnud tegeliku SKT pingereas elaniku kohta teisele kohale ja võimaldanud saavutada täieliku tööhõive, on peaaegu üks viiest inimesest vaesusohus?

— Põhjalikus aruandes puudub tööelu kvaliteedi mõõde, mida alates 2000. aastast hakati pidama Lissaboni strateegia üheks peamiseks eesmärgiks (*). Komitee on seisukohal, et iga liikmesriik peab täpselt kindlaks tegema, kas struktuurifondidest toetatud või tänu struktuurifondidele loodud töökohad on töökohad, mis on võimaldanud inimestel tööturule integreeruda, ja kas need võimaldavad piisava palgaga inimväärseid elutingimusi.

2.6 Komitee juhib samuti tähelepanu sellele, et aruandes ei viidata sotsiaalrajandusele, kus tegutseb 10 % Euroopa ettevõtetest, ega selle rollile ühtekuuluvuses (eelkõige abi andmine tööturu kõige nõrgematele osapooltele). Sotsiaalrajanduse sektoris luuakse kõrgekvaliteedilisi töökohti ja panustatakse jätkusuutlikku arengusse selles osas, et tööhõive seotakse territooriumiga, maapiirkondadele antakse elujõudu, luuakse sotsiaalset kapitali ning nähakse ette valdkondlik ja territoriaalne ümberstruktureerimine. Seepärast oleks soovitatav koguda liikmesriikidelt kvantiteedi ja kvaliteedi poolest võrreldavaid statistilisi andmeid, et õppida kõnealust sektorit paremini tundma.

(*) Tööhõive kvaliteedile küll viidatakse, kuid ainus edastatud teave käsitleb haridus- ja koolitustaset, samas kui komisjoni teatistes KOM(2003) 728 määratleti 10 tööhõive kvaliteedi määrajat, mida analüüsiti mitmete näitajatega.

2.7 Komitee hinnangul tuleks põhjalikumalt uurida mitut majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tegurit, nt võrdseid võimalusi tööturul.

2.8 Kui siiski oleks veel kedagi vaja veenda ELi ühtekuuluvuspoliitika kasulikkuses, siis aruanne lisab mõned uued tegurid:

— turujõud eelistavad pealinnu ning neisse voolavad tööjõu ja töötute vood, samas kui eldoraado, mida viimased loodavad leida, osutub tihtipeale pettekujutelmaks. Seda ei tohiks alahinnata arutelus, mille eesmärgiks on edendada liikuvust, et võidelda töötuse vastu;

— tihtipeale tekitavad majanduskasvu vaid pealinnad. Rahvusvahelise tähtsusega ja majanduslikult jätkusuutlikke teisesid arengukeskusi on vaid kolmes riigis. See selgitab, miks keskmine kasvumäär piirkondlikul tasandil varieerub 0–8,6 % (1997.–2004. aastal);

— kui riik tervikuna ületab pealinnast juhitud 75 % kriitilise piiri, siis paljudel piirkondadel läheb selle piiri ületamiseks palju rohkem aega.

Seepärast oli vaja kiiresti tunnustada Euroopa Liidu ühe üldeesmärgina territoriaalset ühtekuuluvust, mis tundub üha enam olevat majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse aluseks.

2.9 Komitee kiidab heaks Euroopa ühtekuuluvuse käsitlemise uuest küljest, milles võrreldakse seda konkurentidega ülejäänud maailmas ning tuuakse esile pealinnade roll, mõju arengu jätkusuutlikkusele (eelkõige ebavõrdne areng ja surve keskkonnale) ja kliimamuutuste piirkondlikud tagajärjed.

2.10 EMSK toetab Euroopa Liidu eesmärki võtta kliimamuutuste vastu võitlemisel juhtpositsiooni. Kui aga kolmandad riigid ELi eeskujuga ei järgi, siis kahjustab see konkurentsivõimet ja avaldab mõju liidu ühtekuuluvuspoliitikale. Konkurentsivõime moonutamine soodustaks ettevõtete ümberkolimist riikidesse, mis ei ole võtnud meetmeid kliimamuutustega võitlemiseks.

2.11 Komitee tunneb heameelt, et taas pööratakse tähelepanu ühtekuuluvuse territoriaalsele mõõtmele, mis hoolimata Euroopa ruumi arenguplaani vastuvõtmisest 1999. aastal on jäänud siiani kõrvaliseks. Linnaarengu strateegias, territoriaalses tegevuskavas ja Leipzigi hartas on loetletud rida linnaarengu põhimõtteid ning EMSK on rõhutanud suurlinnapiirkondade ja klastrite rolli tööstuspoliitikas ja uuendustegevuses.

2.12 Kõige vähem veenev on viimane peatükk, milles tutvustatakse ELi poliitikavaldkondade ja ühtekuuluvuse vahelist seost: selles loetletakse rida meetmeid, mida on Lissaboni strateegia raames tarvitusele võetud, toomata samas esile nende konkreetset ja usaldusväärset mõju ühtekuuluvusele.

3. Soovitused

3.1 Soovimata ette rutata komitee omaalgatuslikku arvamusest, mis koostatakse komisjoni avaliku arutelu vastuseks Euroopa Liidu tulevase eelarve kohta, tuleb komitee meelde mõnda oma varasemat soovitusi.

3.1.1 Struktuurifondid piirduvad praegu peamiselt toetuste andmisega. Ühes varasemas arvamuses⁽³⁾ pakkus komitee välja fondide finantskorralduse ümbermääratlemise, et võimendada nende mõju Euroopa Investeeringufondi ja Euroopa Investeeringupanga osalemisega. Komitee tegi ettepaneku osutada toetuste andmise asemel finantsteenuseid: ühe ettenähtud euro andmine riskikapitali fondi laenu tagatiseks võimaldaks rahastada näiteks viit kuni kümnet väikesesse või keskmise suurusega ettevõttesse investeeritud eurot. Laiendada tuleks JEREMIE algatust⁽⁴⁾.

3.1.2 Samuti võiks vabastada lisavahendeid, suurendamata sealjuures liikmesriikide panust, ja suunata need Euroopa lisaväärtusega projektidesse, eelkõige puuduvatesse lülidesse üle-euroopalistes võrkudes, ja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi.

3.1.2.1 Komitee on korduvalt kritiseerinud Euroopa eelarves kasutatavat käibemaksusüsteemi selle liiga kõrgete kogumis-, haldus- ja kontrollimiskulude tõttu⁽⁵⁾. Neid kulusid tuleb vähendada ning kasutada neist üle jäänud vahendeid ühisprojektide elluviimiseks.

3.1.2.2 Peaks lõpetama Euroopa Liidu juba niigi kõhna eelarve kasutamata assigneeringute tagastamise liikmesriikidele. Kõnealused assigneeringud moodustavad küll väga väikese protsendi aastaelarvest, kuid 2000.–2005. aastal moodustas see kogusummana ligi 45 miljardit eurot, mida oleks võinud otstarbekalt kasutada⁽⁶⁾.

3.1.2.3 Ajal, kui kõikides liikmesriikides elanikkond vananeb, millega kaasneb sotsiaalkulude suurenemine, kandes samas stabiilsus- ja kasvupakti eelarvelisi kohustusi, võiks avaliku erasektori partnerlus olla alternatiivne lahendus parandamiseks riigiasutuste võimet sõlmida erasektoriga tasakaalustatud lepinguid (eriti piirkondlikul tasandil), mis eeldab haldussuutlikkuse parandamist.

3.2 Regionaalpoliitikat juhtivad strateegilised suunised on kujundatud Lissaboni strateegia järgi. Komitee teeb ettepaneku, et regionaalpoliitikas võetaks tasakaalustatumalt arvesse säästva arengu strateegiat, mis keskendub eelkõige kõigi ühtekuuluvuse aspektide saavutamisele, arvestades et seda täiendav Lissaboni strateegia keskendub rohkem konkurentsivõimele⁽⁷⁾.

	LISSABONI STRATEEGIA	SÄÄSTVA ARENGU STRATEEGIA
Tähtaeg	2010	Tähtajatu, pikaajaline.
Ala	Euroopa Liit	Tänu välismõõtmele ületab Euroopa Liidu piire.
Prioriteetid ⁽¹⁾	Kiirendada majanduskasvu ja töökohtade loomist, tagada dünaamiline ja hästitoimiv eurotsoon, muuta Euroopa investoritele ja töötajatele atraktiivsemaks, panna teadmised ja innovatsioon majanduskasvu teenistusse, soodustada suurema hulga inimeste tööturule tulekut ja pikaajalist töötamist, moderniseerida sotsiaalkaitseüsteeme, parandada töötajate ja ettevõtete kohanemisvõimet ning tööturgude paindlikkust, suurendada investeringuid inimkapitali hariduse ja kutseoskuste arendamise teel.	Käsitleda kliimamuutusi, edendada head tervist — rahvatervist, võidelda sotsiaalse tõrjutusega ja käsitleda demograafilisi muutusi, hallata paremini loodusressursse, muuta transport säästvamaks, võidelda üleilmse vaesusega, edendada arengut.

(1) „Majanduskasvu ja töökohtade loomise kompleksed suunised (2005–2008)” KOM(2005) 141 lõplik; „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile säästava arengu strateegia läbivaatamisest — Tegevusprogramm” KOM(2005) 658 lõplik.

(3) EMSK aramus teemal „Ühtekuuluvuspoliitika strateegilised suunised (2007–2013)”; ELT C 185, 8.8.2006.

(4) EMSK aramus teemal „Komisjoni teatis „Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013””, ELT C 185, 8.8.2006, lk 52.

(5) EMSK aramus Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta, ELT C 267, 27.10.2005, lk 57.

(6) EMSK aramus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele”, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

(7) Seoses Lissaboni strateegia taaskäivitamisega 2005. aasta märtsis täpsustas Euroopa Ülemkogu, et strateegiat tuleks vaadelda säästva arengu nõude laiemas kontekstis, mille kohaselt ei tohiks praeguseid vajadusi rahuldades ohustada tulevaste põlvkondade suutelisust kindlustada enda vajadused. Euroopa Ülemkogu kinnitab taas, et toetab säästvat arengut kui võtmeprintsipi, mis on liidu kõigi poliitikate ja tegevuste aluseks (2005. aasta juuni Euroopa Ülemkogu järeldused).

3.2.1 Järgnevat Euroopa ruumilise planeerimise vaatlusvõrgustiku (ESPON: European Spatial Planning Observation Network) koostatud kaardid illustreerivad polariseerumist ja järjest kasvavat suurlinnastumist, mis toimuks 2030. aastaks, kui Lissaboni strateegiat arendatakse edasi praeguses suunas. Ühtekuuluvusele keskenduv stsenaarium võimaldaks majanduskeskust laiendada ja luua uusi arengukeskusi (Läänemere piirkond, Viini, Berliini, Varssavi ja Budapestiga piirnev idapoolne ala, Lõuna-Prantsusmaa ja Kataloonia).

3.2.2 Selles osas tuleb komitee meelde⁽¹⁰⁾, kui oluline on harmoonilise arengu kontekstis arendada ja rakendada kahetasandilist polütsentrismi, et vältida polariseerumise negatiivseid mõjusid⁽¹¹⁾. Esimese tasandiga soodustatakse Euroopa alal võrdselt jaotunud arengukeskuste tekkimist, et majanduskasv ja tööhõive jõuaks majanduskeskusest (kõrge majandusaktiivsusega „viisnurgast“) kaugemale. Teise tasandiga tugevdatakse linnakeskuste ja (pool)maapiirkondade sidemeid ja omavahelist sünergiat, et vältida nn territoriaalset lõhet statistiliste territoriaaljaotuste nomenklatuuri (NUTS) raames. Võrdlevad stsenaariumid: geograafiline korraldus ja linnade hierarhia 2030. aastal

3.3 Arvestades pealinnade üha suurenevat tähtsust rikkuste, tegevuste ja töökohtade loomisel, eriti teatud uutes liikmesriikides⁽¹²⁾, ning SKT kasvu ja inflatsiooni vahelist tugevat seost, peaksid liikmesriigid ja nende riikide kodanikuühiskond, mis on valmis ühinema euroalaga, pöörama erilist tähelepanu mõjule, mida ühisrahale üleminek võib avaldada riigi sisemisele ühtekuuluvusele, mis võib sattuda surve alla, kui sama riigi eri piirkonnad arenevad eri kiirusega. Seega võib juhtuda, et kuigi euro toob endaga kasu⁽¹³⁾, ei pruugi ühtse intressitaseme poliitika vastata riigi majanduse vajadustele ning lisaks võib ühtse intressitaseme poliitika mõju suurtes tegevuskeskustes (sh pealinn) ja teistes piirkondades olla erinev. Täiendavalt peaks probleemi leevendamiseks liikmesriikide majanduspoliitikat paremini koor-dineerima⁽¹⁴⁾.

3.4 Aruandes rõhutatakse taas üldhuviteenuste olulisust. Seoses uue protokolliga üldhuviteenuste kohta, mis määratleti 2007. aasta valitsustevahelisel konverentsil, kordab EMSK oma soovi, et ELi tasandil määrataks kõigi üldhuviteenuste (nii majandusliku kui ka mittemajandusliku iseloomuga) jaoks kindlaks „ühised võrdlemiskriteeriumid; nimetatud ühised standardid, mis peavad käsitlema kõiki üldhuviteenuseid, sealhulgas üldist huvi pakkuvad sotsiaalteenused, sisalduksid kaasotsustamismenetlusega vastuvõetavas raamidirektiivis, millega loodaks kõnealustele teenustele kohandatud liidu õiguslik raamistik“⁽¹⁵⁾.

3.5 Komitee on seisukohal [ja komitee seisukohaga ühines oma hiljutistes aruannetes ka Euroopa Parlament], et ühtekuuluv-

vust ei saa käsitleda vaid SKT-ga seotud näitajatest lähtuvalt. Komitee soovib, et koostataks „esinduslikum ühtekuuluvuse näitaja, mis koosneks lisaks SKT-le sellistest muutujatest nagu tööhõive ja töötuse määrad, sotsiaalkaitse ulatus, üldhuviteenustele juurdepääsemise määr jne“⁽¹⁶⁾. Neid näitajaid tuleks täiendada ka näitajatega sissetulekute erinevuse (Gini indeks või kvintilide suhe) ja CO2 heidete kohta (elaniku kohta või areng 1990. aastast). Üldiselt peab parandama Euroopa statistika kogumise vahendit, eelkõige statistiliste territoriaalüksuste liigituse (NUTS) tasemel, ning tihendama Eurostati ja liikmesriikide statistikaametite sidemeid, et saada võimalikult kiiresti võimalikult täielikke ja täpseid andmeid⁽¹⁷⁾.

3.6 Komitee teeb ettepaneku kasutada struktuurifondide järgmisel jagamisperioodil sisemajanduse kogutoodangu (SKT) majandusnäitaja asemel rahvamajanduse kogutulu, nagu Ühtekuuluvusfondi puhul juba tehakse. Nii oleks võimalik arvestada teises riigis tegutsevate ettevõtete, kes suurendavad oma ettevõtlustegevusega erinevusi, nagu toodi esile ka aruande ühes punktis. Samuti toetatakse kõigil tasemetel liikuvust ja välismaiste otseinvesteeringute voolu, millest osa tulu tuleb päritoluriiki tagasi. Rahvamajanduse kogutulu puhul võetakse vastupidiselt sisemajanduse kogutoodangule arvesse sisse tulevaid ja välja minevaid voogusid. See tähendab mitmete riikide jaoks (Luksemburg, Iirimaa, Tšehhi Vabariik, Eesti, Küpros, Ungari ja vähemal määral Poola ja Rumeenia) suurt erinevust, mille tulemusel võidakse struktuurifondide vahendeid vähem optimaalselt jagada. Tuleb märkida ka, et kõnealused andmed ei ole kättesaadavad statistiliste territoriaaljaotuste nomenklatuuri (NUTS) tasemel, kus nad peaks seega võimalusel kättesaadavaks tegema.

4. Vastused mõnele arutelul esitatud küsimusele

4.1 Kuidas saavad piirkonnad madala või keskmise tasemega tehnoloogiasektorites reageerida dünaamiliselt toimivate konkurentide survele?

4.1.1 Seoses ELi ettevõtete kvaliteedi parandamisega kasutavad väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele täiendava hoo andmiseks ja nn teadmiste piirkondade edendamiseks loodud uurimis- ja arendustegevuse seitsmes raamprogramm ja ülikoolidevahelise koostöö programm liialt palju ülevallt-alla lähenemiseviisi. Tasub toetada sidemeid tehnoloogiliste ja teaduslike tippkeskuste võrgustike ja tehnoloogiaparkidega ning struktureeritud kontakte kõrgkoolide, ettevõtete ja valitsuse vahel. Tuleb aga meeles pidada, et uuendamiskohustusega kaasneb risk, et tekib

⁽¹⁰⁾ EMSK arvamused teemal „Euroopa suurlinnapiirkonnad: sotsiaal-majanduslikud tagajärjed Euroopa tuleviku jaoks“ ELT C 168, 20.7.2007, lk 10; „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele“ ELT C 93, 27.4.2007, lk 6 ja „Territoriaalne tegevuskava“ ELT C 168, 20.7.2007, lk 16.

⁽¹¹⁾ Vt sellel teemal Euroopa Parlamendi REGI komisjoni koostatud uurimust „Piirkondlikud erinevused ja ühtekuuluvus: millised strateegiad tulevikuks?“, mai 2007.

⁽¹²⁾ Kõnealust küsimust käsitletakse Euroopa Rahaliidu 10. aastapäeva täitumise puhul 2008. aastal koostatavas arvamuses.

⁽¹³⁾ Kõnealust küsimust käsitletakse Euroopa Rahaliidu 10. aastapäeva täitumise puhul 2008. aastal koostatavas arvamuses.

⁽¹⁴⁾ Seoses Lissaboni strateegia taaskäivitamisega 2005. aasta märtsis täpsustas Euroopa Ülemkogu, et strateegiat tuleks vaadelda säästva arengu nõude laiemas kontekstis, mille kohaselt ei tohiks praeguseid vajadusi rahuldades ohustada tulevaste põlvkondade suutelisust kindlustada enda vajadused. Euroopa Ülemkogu kinnitab taas, et toetab säästvat arengut kui võtmeprintsipi, mis on liidu kõigi poliitikate ja tegevuste aluseks (2005. aasta juuni Euroopa Ülemkogu järeldused).

⁽¹⁵⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis „Ühenduse Lissaboni kava elluviimine: üldist huvi pakkuvad sotsiaalteenused Euroopa Liidus““, ELT C 161, 13.7.2007, lk 80.

⁽¹⁶⁾ EMSK arvamus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele“, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6, punkt 1.3.

⁽¹⁷⁾ Seoses Lissaboni strateegia taaskäivitamisega 2005. aasta märtsis täpsustas Euroopa Ülemkogu, et strateegiat tuleks vaadelda säästva arengu nõude laiemas kontekstis, mille kohaselt ei tohiks praeguseid vajadusi rahuldades ohustada tulevaste põlvkondade suutelisust kindlustada enda vajadused. Euroopa Ülemkogu kinnitab taas, et toetab säästvat arengut kui võtmeprintsipi, mis on liidu kõigi poliitikate ja tegevuste aluseks (2005. aasta juuni Euroopa Ülemkogu järeldused).

veelgi suurem killustatus, kui ei arendata välja „uued pädevusvaldkonnad, et valmistada kodanikke ette vajalikeks muutusteks”⁽¹⁸⁾. Selleks tuleb rohkem tähelepanu pöörata tööelu kvaliteedile, sest „ettevõtete tootlikkuse ja innovaatsuse kasvu kiirendamise võti on teadus- ja arendusinvesteeringute, üldse investeeringute, samuti tulenevalt teadmispõhise ja infoühiskonna nõuetest haridus- ja koolitusinvesteeringute suurendamise kõrval ka tööelu kvaliteedi parandamine. Seda tõestavad uuringud, mis on analüüsinud tööelu kvaliteedi ja tootlikkuse vahelist seost ning mõju, mis töötajate seisukohalt on „heal töö” nende töömotivatsioonile ja valmisolekule tulemuslikkust suurendada”⁽¹⁹⁾.

4.1.2 Tööstuspoliitikas võivad sünergia leidmine ja huvitatud osapoolte kaasamine „võimaldada juhtida tööstuse muutusi sotsiaalselt aktsepteeritaval viisil, kui on tagatud süstemaatiline sotsiaalpartnerite hõlmamine muutuste prognoosimisel ja juhtimisel ja kui kindlalt järgitakse kahte eesmärki: ettevõtete konkurentsivõime saavutamine ja negatiivsete sotsiaalsete tagajärgede vähendamine”⁽²⁰⁾.

4.1.3 Piiriülestes piirkondades saaks tööstuse muutusi lihtsustada, „määrates kollektiivsete läbirääkimiste jaoks sellise rahvus- teülese raamistiku nagu on kirjeldatud sotsiaalmeetmete kavast aastateks 2005–2010”⁽²¹⁾.

4.1.4 Komitee toetab Euroopa Parlamendi taotlust ettevõtete ümberpaiknemise hindamise ja jälgimise kohta piirkondlikul tasandil (kaotatud/loodud töökohad, töökohtade liik, mõju majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele) ning ideed teha korrapäraste aruannete kujul konkreetseid ettepanekuid⁽²²⁾.

4.1.5 Ühe osa kasutamata assigneeringutest võiks anda Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) käsutusse — see on uus vahend, mis pakub ajutist kiireloomulist toetust vallandatud töötajatele, kes on „globaliseerumise ohvrid”. Samuti tuleks läbi vaadata abikõlblikkuse kriteeriumid ja vähendada vallandatud töötajate arvu, mis on nõutud fondi sekkumiseks, arvestades sellega, et VKE-d moodustavad 99,8 % ettevõtetest (millest 91,5 % on mikroettevõtted) ja 67,1 % kogu tööhõivest.

4.1.6 Tuleks säilitada struktuurifondide üldsätetes kehtestatud seitsmeaastane tähtaeg, mille jooksul abi saanud ettevõtte kohustub jätkama tegevust piirkonnas, kuhu ta investeeris.

4.1.7 Esialgse hinnangu alusel näib, et JEREMIE algatuse puhul keskendutakse liigselt võtmesektoritele ning väljaspool kõnealust sektorit tegutsevad VKE-d ei saa neist piisavalt kasu.

4.1.8 Kõik Euroopa Liidu piirkonnad pole võimelised olema teadmispõhise majanduse tippasemel, sest neil puudub vajalik

⁽¹⁸⁾ EMSK arvamus teemal „Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 12.

⁽¹⁹⁾ EMSK arvamus teemal „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 157.

⁽²⁰⁾ EMSK arvamus teemal „Tööstuse muutuste prognoosimiseks ja juhtimiseks vajalik sotsiaaldialog ja töötajate osalus”, ELT C 24, 31.1.2006, lk 90.

⁽²¹⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis „Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013””, ELT C 185, 8.8.2006, lk 52.

⁽²²⁾ Aruanne ettevõtete ümberpaiknemise kohta seoses piirkondliku arenguga (raportöör: Hutchinson, 30. jaanuar 2006).

infrastruktuur või inimkapital või ei võimalda kõnealuste ettevõtete suurus maastaabisäästu. Kõnealused piirkonnad peaksid paigutama end turul vastavalt lähedal asuvatele suurlinnapiirkondadele, arendades oma elamumajandust või spetsialiseerudes valdkondadele, kus turu aglomeratsiooni mõju on väiksem või kus nõutud kriitiline mass on madalam. EMSK on vastu maapiirkondade muutmisele vaid põllumajanduspiirkondadeks, ilma teiste tulevikuvaljavaadeteta.

4.1.9 Üks võimalustest peitub turismis ja sellega seotud sektorites. See nõuab et „uute maapiirkonna elukutsete hulka võiksid kuuluda järgmised: kohalikel toodetel põhinev kaubandus; traditsioonilised käsitöötooted ja toiduained; sport ja ökoturism audiovisuaalsed ja virtuaalsed rajatised; kultuuri edendamine; lastesõimed, kämpinguplatsid ja matkamajad; loodusravi; iluravi; traditsiooniline ehituskunst ja käsitöö taaselustamine; internetikohvikud; kohapealne kinnisvaraarendus; nõustamine uute tegevusalade osas; kaupade tootmine ja teenuste osutamine, mida tavaliselt turistide majutuskohtades vajatakse; vanurite hooldus”⁽²³⁾. Bioloogilisel majandamisel põhinevale ökoturismile tuleks pühendada maksimaalne tähelepanu ja toetus. Ökoturismi eesmärk on harida kodanikke looduslikku tasakaalu säilitava, säästva ja keskkonnasõbraliku arengu valdkonnas. Euroopa Sotsiaalfond ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD) peavad sellesse andma oma panuse.

4.1.10 Paljudele piirkondadele võib pakkuda huvitavaid võimalusi kultuuriturism. Selles osas: „Euroopa Liit võiks oma programmides kasutada võistlusi ja ergutusüsteeme, et edendada parimaid tavasid kultuuriturismiteenuste juhtimisel, eelkõige Euroopa kultuuripealinnade programmi ja tulevase Euroopa tippsihtkohtade programmi raames. Euroopa Liit võiks anda nõu ka neile linnadele ja piirkondadele, mis on otsustanud esitada taotluse kõnealuses kahes programmis osalemiseks, ning eraldada senisest suuremaid summasid, eelistades selleks ehk struktuurifondide assigneeringuid”⁽²⁴⁾.

4.2 Mil määral peaks ühtekuuluvuspoliitika tegelema kliimamuutuste probleemiga?

4.2.1 Komitee jagab ESPON-i⁽²⁵⁾ arvamust, et piirkonniti erinevad kliimamuutused nõuavad erinevaid vastuseid. Majanduskeskuses asuvate piirkondade eesmärk oleks säilitada tootlikkus, vähendades samal ajal majandustegevuse aglomeratsiooni negatiivseid mõjusid nagu õhusaaste ja süsinikdioksiidi heited, kasutades uuenduslikke ja tõhusaid ühistranspordisüsteeme ning juhtides paremini maakasutust. Lõuna-Euroopa piirkondade ja mägipiirkondade jaoks seisneb peamine väljakutse kontrollimatu

⁽²³⁾ EMSK arvamus teemal „Turismi panus taandarenguga piirkondade sotsiaalsesse ja majanduslikku taastumisse”, ELT C 24, 31.1.2006, lk 1.

⁽²⁴⁾ EMSK arvamus teemal „Turism ja kultuur: kaks majanduskasvu tõukejõudu”, ELT C 110, 9.5.2006, lk 1.

⁽²⁵⁾ ESPON: „Scenarios on the territorial future of Europe”, mai 2007.

maakasutuse ja ehitustegevuse piiramises. Kauged piirkonnad vajavad uuenduslikke lahendusi ligipääsu parandamiseks, rakedades meetmeid, millel pikas perspektiivis puuduvad negatiivsed mõjud.

4.2.2 Komitee teeb ettepaneku tugevdada ja täiendada solidaarsusfondi eelarvet, millest praegu antakse kiireloomulist abi loodusõnnetuste korral. Selleks, et muuta paremini nähtavaks EL-i pühendumine pikaajalisi meetmeid vajavale võitlusele kliimamuutustega, teeb komitee ettepaneku, et edaspidi rahastataks solidaarsusfondist ka projekte, mille eesmärk on riskide ennetamine.

4.2.3 Eri eelarveridade ja programmide raames rahastatavate projektide väljalimiseks tuleks kasutada selgeid ja läbipaistvaid kriteeriume, mis peaksid hõlmama jätkusuutlikkuse kriteeriume, nagu projekti mõju keskkonnale, tervishoiule, töökohtade loomisele või kaotamisele ning Euroopa Liidu konkurentsivõimele

4.3 *Kuidas saab ühtekuuluvuspoliitika paremini tagada harmoonilise, tasakaalustatud ja jätkusuutliku arengu, pidades silmas selliseid ELi piirkondlikke erinevusi nagu ebasoodsaimad piirkonnad, saared, maapiirkonnad ja rannikualad ning samuti linnad, taandarenevad tööstuspiirkonnad ja muud geograafiliselt eriliselt alad?*

4.4 EMSK on korduvalt toetanud polütsentrismi rakendamist Euroopa Liidu territooriumil. Neljandas aruandes rõhutatakse Euroopa majanduskeskuse (kõrge majandusaktiivsusega „viisnurga“) ülemvõimu ja pealinnade kasvavat tähtsust, aga ka sellega seonduvaid sotsiaalseid ja keskkonnakulusid. Komitee toetab samuti teisest arengukeskuste ja suurlinnapiirkondade arendamist ning linnapiirkondade ja kaugemate piirkondade vahelise koostoieme ja vastasmõju tugevdamist⁽²⁶⁾. Korrapäraselt võiks koostada aruande suurlinnapiirkondade sotsiaalmajandusliku olukorra kohta, mis nõuaks statistilise seire vahendi väljatöötamist⁽²⁷⁾. EMSK on samuti arvamisel, et sel eesmärgil võiksid osutada kasulikuks piirkondlikud arengupaktid globaliseerumise raames, eelkõige juhul, kui kõnealused arengupaktid moodustavad ühe osa tulevikku suunatud lähenemisest, mille eesmärk on panustada kõiki kaasava ühiskonna kultuurilise arengusse⁽²⁸⁾.

4.4.1 Komitee arvates tuleb linnakeskkonna suhtes kohaldada sotsiaalselt vastutustundliku territooriumi mudelit, st territooriumid, mille areng, vastavalt Bristolii kokkuleppele⁽²⁹⁾ (detsember 2005), lähtub säästvuse põhimõttest, hõlmab majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte ning võtab arvesse ka

⁽²⁶⁾ EMSK arvamus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele“, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

⁽²⁷⁾ EMSK kaks arvamust teemal „Euroopa linnastud: sotsiaalmajanduslikud tähendused Euroopa tuleviku jaoks“, ELT C 302, 7.12.2004, lk 101 ja ELT C 168, 20.7.2007, lk 10.

⁽²⁸⁾ EMSK arvamus teemal „Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus“, ELT C 318, 23.12.2006, lk 12.

⁽²⁹⁾ www.odpm.gov.uk.

elanikkonna vananemisest tulenevaid sotsiaalmajanduslikke mõjusid. Seega tuleb kindlasti vastavalt teadus- ja arendustegevuse kuuendale raamprogrammile säilitada ja toetada ideed kaasata kodanikuühiskonna sidusrühmad järgitavate suuniste ühisesse kindlaksmääramisse. Teadus- ja arendustegevuse seitsmendas raamprogrammis nähakse ette erimeetmeid inimarengu ja vananemise valdkonnas⁽³⁰⁾.

4.4.2 Et kõrge tööhõive- ja tööstuspotentsiaaliga valdkonnad võivad ületada riigipiire, tuleks rohkem INTEREG-i vahendeid suunata piiriülese koostöö tõhustamisse⁽³¹⁾.

4.4.3 Seoses äärepoolseimate piirkondadega: „komitee pooldab komisjoni kavatsust luua lähenemispoliitika raames konkreetne mehhanism, mis leevendaks ärealade ja pidevate struktuuriprobleemidega regioonide mahajäämust“⁽³²⁾. „Silmas pidades asjaolu, et enam kui 50 % teaduse ja arenduse jaoks määratud fondi vahendeid saab osaks peamiselt väga piiratud arvule EL-i regioonidele“, kutsub komitee üles looma „tingimusi tehnoloogiasiidreks regioonide vahel“. EMSK on arvamisel, et „Euroopa Liidu poliitika ebasoodsate püsitingimustega piirkondade suhtes peaks põhinema kolmel peamisel põhimõttel“, nimelt: 1) püsivuse põhimõte (järelejõudmise põhimõte pole kõnealuste piirkondade puhul asjakohane), 2) positiivse diskrimineerimise põhimõte, mille eesmärk on luua tõeline võrdsus teiste piirkondadega ja 3) proportsionaalsuse põhimõte, et võtta arvesse piirkondade geograafilisi, demograafilisi ja keskkonnaalaseid näitajaid ja neist tulenevaid piiranguid. Ebavõrdsuse kaotamiseks võiks rakendada järgmisi sotsiaalseid meetmeid: „otsene abi teatud äritegevustele või teenusepakkujatele, mere- või õhutranspordi erihinnad kohalikele elanikele, kvaliteetsete avalike teenuste olemasolu“ jne⁽³³⁾.

4.4.3.1 Komisjonil on õigus, kui ta märgib, et piirangud saartele ligipääsetavuses peegelduvad tõsiasjas, et „mere ületamine pikendab auto- või rongisõidu aega“. Ligipääsetavus on „eriline probleem“, millega saared silmitsi seisavad. Samuti rõhutab komisjon õigustatult nende väikse elanikkonnaga seonduvat probleemi. Enamik saari ei saa toetuda kodumaisele turule. Samuti on saarte pikaajalise arengu perspektiivides oluline osa ka teistel probleemidel (nt ressurside piiratus, looduslikud ohud ja haavatav keskkond).

⁽³⁰⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta“, ELT C 318, 23.12.2006, lk 86.

⁽³¹⁾ EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa piiriülese koostöö rühmitus (EGCC)“, ELT C 255, 14.10.2005, lk 76, § 34.

⁽³²⁾ EMSK arvamus teemal „Majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kolmas aruanne — Ühtekuuluvuse uus partnerlus: konvergents, konkurentsivõime, koostöö“, ELT C 302, 7.12.2004, lk 60.

⁽³³⁾ EMSK arvamus teemal „Kuidas saavutada looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püsitingimustega piirkondade parem lõimumine“, ELT C 221, 8.09.2005, lk 141.

4.4.3.2 Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 16 sätestatakse, et „... liikmesriigid [hoolitsevad], igauks oma vastavate volituste ja käesoleva lepingu kohaldamisala piires, et niisugused teenused toimiksid põhimõtete ja tingimuste alusel, mis võimaldavad neil täita oma ülesandeid”.

4.4.3.3 Teiste vahendite hulgas võib nimetada universaalteenuse ühtset mudelit avalike teenuste jaoks, mille rakendamine kõnealustes valdkondades sätestatakse Euroopa Liidu poliitilistes dokumentides ja õigusaktides. Nimetatud vahend on esile tõstetud üldhuviteenuseid käsitlevas rohelistes raamatus ⁽³⁴⁾.

4.4.3.3 EMSK tuletab meelde, kui oluline on karistada ettevõtteid, kes saavad Euroopa Liidu toetusi, kuid viivad oma tegevuse enne 7-aastase tähtaja lõppu teise asukohta. Riiklike vahendeid ei tohi raisata nende ettevõtete toetamiseks, kes kaotavad töökohti.

4.5 *Kuidas mõjutavad aruandes esitatud probleemid sotsiaalse ühtekuuluvuse aluseid, nt sotsiaalset kaasatust, integratsiooni ja kõigile võrdsete võimaluste pakkumist? Kas on vaja edasisamme nende probleemide ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks?*

Mis on ühtekuuluvuspoliitika ülesanne demograafilise olukorra muutuse seisukohast, pidades silmas piirkonniti esinevaid sündi- ja suremuse määrade ning rändevooegade erinevusi?

4.5.1 Struktuurifondide määruuses mainitakse selgesõnaliselt soolist võrdõiguslikkust kui valdkonnaülest mõõdet. Näib siiski, et kõnealune põhimõte on tähelepanu keskpunktis üksnes tööturгу puudutavate küsimuste puhul. Liikmesriike tuleb julgustada võtma vastu tervikliku lähenemisviisi (võib-olla Lissaboni strateegia komplekssete suuniste abil, millele vajaduse korral lisatakse individuaalsed soovitusel). Selleks, et tegevuskavad oleks võimalik hinnata, on vajalikud soolise võrdõiguslikkuse kohta käivad andmed.

4.5.2 Et abielupaarid saaksid nii mitu last kui nad soovivad, peaksid liikmesriigid rakendama erinevaid meetmeid, nagu „otsesed rahalised toetused, maksusoodustused ning kompenseeritavate avalike või erateenuste (eri tüüpi lastesõimed, sealhulgas ettevõtete või ettevõtetevahelised lastesõimed) ja pikapäevakooli pakkumine; seejuures ei ole oluline mitte teenuste kvantiteet, vaid kvaliteet” ⁽³⁵⁾. Lisaks tuletab komitee meelde, et Barcelona Euroopa Ülemkogu järel (2002. aasta juunis) leppisid liikmesriigid kokku selles, et 2010. aastaks luuakse lastehoiustruktuurid 90 %-le lastest, kes on kolme aasta ja koolikohustuse vahelises eas, ning 33 %-le alla kolme aastastest lastest. Samuti oleks vajalik „riigieelarves kindla põhisumma määramine perekonna ja lastega seonduvate meetmete (st investeeringud tulevikku)

⁽³⁴⁾ KOM(2003) 270 lõplik.

⁽³⁵⁾ EMSK arvamus teemal „Perekond ja demograafiline areng”, ELT C 161, 13.7.2007, lk 66.

tarbeks, vältimaks kõnealusele valdkonnale ettenähtud summade vähendamist seoses vanemaealiste osakaalu suurenemisega seonduvate ühiskondlike kuludega, mida vananev valijaskond võib pidada prioriteediks” ⁽³⁶⁾. Seoses sellega oleks demograafilise fondi loomine huvitav mõte. See toetaks neid riiklikke jõupingutusi, mille eesmärk on tõsta sündivust ja naiste osalust tööturul, võimaldades laste ja vanurite hooldusasutuste ning eelkõige maapiirkondade koolide renoveerimise/ajakohastamise ulatuslikumat rahastamist EL-i poolt.

4.5.3 Lisaks demograafilisele toetusele on selge, et „laste tervist ja turvalisust tuleb hoida ja parandada, võimaldada kõigile lastele kvaliteetne haridus, pakkuda vanematele abistavaid ja toetavaid teenuseid, võimaldades neil oma vajadusi rahuldada ja raskustega toime tulla. Erilist tähelepanu tuleks pöörata suures vaesuses elavatele perekondadele ja lastele, neile, kes vajavad erilist toetust ning siserändajatele. Komitee sedastab elanikkonna vananemist ja peab rahvastiku taastootmist meie mandri püsima jäämiseks hädavajalikuks ning rõhutab massilise töötuse vähendamist, 25–35aastastele isikutele püsivale töökohale juurdepääsu tagamist ja üldist töökohtade kindlust, mis peaks tagama sissetuleku pensionieas (aktiivseks jäädes või mitte)” ⁽³⁷⁾. Euroopa Sotsiaalfond peab andma olulise panuse kõnealusesse valdkonda.

4.5.4 EMSK on samuti arvamusel, et Euroopa tasemel tuleb esitada „rida ühiseid eesmärke seoses juurdepääsuga eluasemele ja miinimumstandardid eluaseme kvaliteedile, mis määratleksid korraliku eluaseme mõiste” ⁽³⁸⁾.

4.5.5 „Euroopa finantsinstitutsioonid võiksid anda väga soodsaid laene eluasemehitusprogrammidele, mis on suunatud noortele, lastega peredele, siserändajatele, vanuritele ja puuetega inimestele, sotsiaalsetele riskirühmadele jne, et edendada töötajate liikuvust, sotsiaalset segunemist ning elanike jaoks jõukohaseid hindu. [...] Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et JESSICA kasutamine pakub võimalusi sellise fondi loomiseks, mis tagaks sotsiaaleluasemeprojektidele laiemat ulatust, ning nõuab, et struktuurifondide vaheetappide hindamisel analüüsitaks seda küsimust” ⁽³⁹⁾.

4.6 *Millised olulised oskused peaksid ELi kodanikel tulevikus olema, et lahendada uusi ülesandeid?*

4.6.1 Piirkondlikud arengupaktid, mida nimetati vastuses küsimusele 2.1 kujutavad endast huvitavat lähenemist kõnealusele küsimusele, sest olukordade ja konkreetsete väljakutsete mitmekesisus sunnib rakendama erinevaid vahendeid ja pädevusi (vrd 1.1). Sotsiaalpartnereid, kes alates 2002. aastast esitavad kevadisel Euroopa Ülemkogul aruande enda elukestvasse õppesse kaasamise kohta, tuleb aktiivselt kaasata.

⁽³⁶⁾ *Ibidem*.

⁽³⁷⁾ *Ibidem*.

⁽³⁸⁾ EMSK arvamus teemal „Elamumajandus ja regionaalpoliitika”, ELT C 161, 13.7.2007, lk 17.

⁽³⁹⁾ *Ibidem*.

4.6.2 EMSK soovib meenutada, et side- ja infotehnoloogia rakendamise tähtsaim eeldus elukestva õppe jaoks eelkõige EL-i maapiirkondades ja väikelinnades on EL-i ja liikmesriikide valitsuste toetus Interneti lairibaühendusele⁽⁴⁰⁾, mis võimaldab juurdepääsu e-õppe süsteemidele. Siinkohal palub EMSK komisjoni tunnustada lairibaühendusele juurdepääsu ühe osana laiemast strateegiast, mille eesmärk on tagada, et e-juurdepääsule antakse üldhuviteenuse staatus. Erilist tähelepanu tuleb pöörata põlvkondadevahelise lõhe tekkimise ohule⁽⁴¹⁾.

4.7 Ühtekuuluvuspoliitika programmide tõhusa haldamise vajadust silmas pidades, milline on vastutuse optimaalne jaotamine ühenduse, riiklike ja piirkondlike tasandite vahel mitmetasandilises valitsemissüsteemis?

4.7.1 EMSK peab vajalikuks korrata, et komitee on vastu igale katsele ühtekuuluvuspoliitika riiklikule tasandile tagasi viia, sest ühtekuuluvuspoliitika annab Euroopa tasandil kahtlemata lisaväärtust solidaarsuse, majanduskasvu ja tööhõive osas ning selle konkreetset tulemust on Euroopa kodanikele nähtavad.

4.7.2 Komitee meenutab, et asutamislepingust (artiklid 2, 158 ja 159) lähtuvalt peavad kõik poliitikameetmed (ELi, riiklikul, valdkonnaülel ja valdkonna tasandil) toetama nimeetatud ühtekuuluvuse eesmärki. Seega on oluline arvestada ühtekuuluvuse ja eelkõige selle piirkondliku mõõtmega komplekssetes suunistes ja mõjuanalüüsid⁽⁴²⁾.

4.7.3 EMSK tervitab asjaolu, et valitsustevaheline konverents lisas territoriaalse ühtekuuluvuse ELi eesmärkide hulka, ning komisjoni kava luua regionaalpoliitika peadirektoraadi juurde uus üksus „Territoriaalne ühtekuuluvus”. Kõnealune üksus peaks jälgima, et valdkondlikud poliitikameetmed oleksid suunatud ühtekuuluvuse eesmärgi saavutamisele. Komitee hinnangul tuleks analüüsida stabiilsuse ja kasvu paktsi määratletud eelarvekriteeriume ning nende mõju üleuroopaliste võrgustike, täpsemalt nende puuduvate lõikude rajamise rahastamisele, arvestades, et Euroopa Liidu toetust antakse vaid riikide valitsuste kaasrahastatavatele projektidele.

Teatud üldsuuniseid tuleb meelde tuletada. Mõned on kirjas juba aluslepingutes, teised lisati 2007. aasta valitsustevahelise konverentsi järel. Neis sätestatakse, et poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel

⁽⁴⁰⁾ Interneti kiire lairibaühendus: kiire teabevahetuskanal, mis võimaldab kiiret ja lihtsat juurdepääsu teabele ja e-õppe süsteemidele (allikas: www.elearningeuropa.info).

⁽⁴¹⁾ EMSK arvamus teemal „Infotehnoloogia toega elukestva õppe panus Euroopa konkurentsivõimesse, tööstuse muutustesse ja sotsiaalkapitali arengusse”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 20.

⁽⁴²⁾ EMSK arvamus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele”, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

— „võtab liit arvesse kõrge tööhõive taseme edendamise, piisava sotsiaalse kaitse tagamise, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid.” (ELi toimimise lepingu uus artikkel 9).

— „püüab liit tõkestada diskrimineerimist soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.” (ELi toimimise lepingu uus artikkel 10).

— „integreerib keskkonnakaitse nõuded, eelkõige pidades silmas säästva arengu edendamist” (Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 6, mis on uues lepingus alles hoitud).

ELi aluslepingu (artikkel 6) tunnustatud põhiõiguste harta säte-tega tuleb samuti struktuuripoliitika määratlemisel ja rakendamisel arvestada.

4.7.4 Komitee kahetseb väga, et kõnealuse arutelu raames ei käsitleta sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna rolli struktuurifondide määratlemisel, väljatöötamisel ja rakendamisel. Nende kaasamine on hädavajalik kaasrahastatud projektide kohandamiseks tegeliku olukorra ja vajadustega, eeldusel, et need on kooskõlas strateegiliste suunistega. „Komitee soovib, et koostataks suunised, mida kohaldataks liikmesriikide väljatöötatud strateegia- ja tööprogrammide dokumente käsitleva nõuandetegevuse puhul. [...] Liikmesriigid peaksid selgitama, kuidas korraldatakse järelevalvekomiteede puhul tagasisidet, milles lähtutakse ka partnerluse põhimõttest. Komitee on veendunud, et nii liikmesriigid kui ka piirkondlikud asutused peaksid laialdasemalt kasutama kodanikuühiskonna organisatsioonide potentsiaali, kaasates neid struktuurifondide edendamise kavade väljatöötamisele. Peale selle peaksid liikmesriigid ja piirkondlikud omavalitsused toetama altpoolt tulevaid algatusi, eraldades selleks eesmärgiks piisavaid rahalisi vahendeid, mis on ette nähtud struktuurifondidega seotud edendamise- ja teabealaste tegevuste jaoks. Samuti tasuks edendada piiriüleste või piirkondadevaheliste programmide puhul ühiskonsultatsioone ning piiriülest ja piirkondadevahelist ühiskondlik-ametialast partnerlust”⁽⁴³⁾.

4.7.5 *Open Days* ja algatuse „Piirkonnad majandusmuutustes” jätkuna toetab komitee kindlameelselt:

— ideed luua võimalikult peatselt Euroopa Turismiagentuur, mis võiks tegutseda Euroopa turismi seirekeskusena ning edastada EL-ile ja liikmesriikidele usaldusväärseid ja võrreldavaid andmeid turismi kohta⁽⁴⁴⁾;

⁽⁴³⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis: Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013”, ELT C 185, 8.8.2006, lk 52 ja „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele”, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6.

⁽⁴⁴⁾ EMSK arvamus teemal „Turism ja kultuur: kaks majanduskasvu tugejõudu”, ELT C 110, 9.5.2006, lk 1.

- „Euroopa roheline linna” auhinna loomist, et julgustada kohalikke kogukondi ja nende avaliku ja erasektori osapooli oma jõupingutusi optimeerima ⁽⁴⁵⁾;
- tehnilise abivahendi kehtestamist eluasemeprojektidele koostöös kohalike ja piirkondlike omavalitsuste esindajate ja võrgustikega ning Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide toel. Nimetatud vahend võimaldaks projektide ja meetodite edasiarendamist, et eluasemeprojekte paremini linna taaselustamise programmidesse integreerida ⁽⁴⁶⁾.

Eelkõige tuleks rõhutada kogemuste ja heade tavade vahetamist.

4.8 Millised on uued piirkondadevahelised koostöövõimalused nii ELis kui ka väljaspool?

4.8.1 Komitee leiab, et suurlinnapiirkondade ja komisjoni kohtumisfoorum edendaks poliitilist ja parandaks kõnealuste alade tundmist. Võiks moodustada töörühma kõnealuste alade määratlemiseks ja heade tavade levitamiseks ⁽⁴⁷⁾.

4.8.2 EPKR-i ja struktuurifondide alusel asutatud juriidilised isikud peavad vastutama erinevate finantseerimisallikate koostöö korraldamise eest ning konkreetsetes piirkonnas tööstuspoliitikat toetavate ja fondidest rahastatavate projektide ettevalmistamise

ja elluviimise eest. Kõnealusele rahastamisele peaksid juurdepääsu saama piirkondade erinevate huvirühmade esindajad. Nimetatud juriidiliste isikute loomine äratav huvi piiriülese koostöö vastu ning anda kõnealustele piirkondadele tugevama identiteeditunde ja suurendada nende taht oma eeskirju ühtlustada ⁽⁴⁸⁾.

4.8.3 Samuti tuleks edendada ühiskonsultatsioone ja ühiskondlik-ametialast partnerlust nii piiriülesel kui piirkondadevahelisel tasandil ning julgustada sotsiaaldialoogi algatusi, määrates kindlaks toimiv piiriülene raamistik ühisteks läbirääkimisteks, nii nagu see nähti ette sotsiaalmeetmete kavas aastateks 2005–2010 ⁽⁴⁹⁾.

4.8.4 Üks teine valdkond, milles piirkonnad võiksid ühtekuuluvuse soodustamiseks koostööd teha, on energeetika, arvestades selle mõju tootmiskuludele, perekondadele ja majandusarengule. Koostööd võiks teha energiavahetusega nende piirkondade, kellel on energiat odavamate hindadega suuremates kogustes, ja vaesemate piirkondade vahel. See on tänapäeval võimalik tänu reglementeeritud, kuid sõltumatumale võrkude süsteemile ja nn elektribörsi avamisele.

Brüssel, 13. detsember 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁵⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 86.

⁽⁴⁶⁾ EMSK arvamus teemal „Elamumajandus ja regionaalpoliitika”, ELT C 161, 13.7.2007, lk 17.

⁽⁴⁷⁾ EMSK kaks arvamust teemal „Euroopa linnastud: sotsiaalmajanduslikud tähendused Euroopa tuleviku jaoks”, ELT C 302, 7.12.2004, lk 101 ja ELT C 168, 20.7.2007, lk 10.

⁽⁴⁸⁾ EMSK arvamus teemal „Tööstuse muutuste juhtimine piirialadel pärast Euroopa Liidu laienemist”, ELT C 185, 8.8.2006, lk 24.

⁽⁴⁹⁾ EMSK arvamus teemal „Komisjoni teatis „Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013””, ELT C 185, 8.8.2006, lk 52.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Ränne ja areng: võimalused ja väljakutsed”

(2008/C 120/18)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 16. veebruaril 2007 toimunud täiskogu istungil vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Ränne ja areng: võimalused ja väljakutsed”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektsiooni arvamus võeti vastu 3. oktoobril 2007. Raportöör oli **Sukhdev Sharma**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 125, erapooletuks jäi 5.

1. Kokkuvõte

1.1 Käesolevas omaalgatuslikus arvamuses antakse poliitika-meetmete soovitusi küsimustes, mis puudutavad omavahel tihedalt seotud rände ja arengu valdkondi.

1.2 Praktilistele näidetele, soovitudele ja vastastikku potentsiaalselt kasulikele koostöölahendustele toetudes võib rännet käsitleda „arengut soodustava vahendina”. Konkreetseid meetmeid võttes soovib komitee suunata sellekohase arutelu poliitikatasandilt kavandamise tasandile.

1.3 Kõige paremini saavutatakse rände- ja arengupoliitika meetmete kasutoov rakendamine, kui lihtsustatakse rahaülekannete tegemist kodumaale (3.4–3.8), et suurendada raha saajate sissetulekuid, ning kui rändevooge reguleeritakse nii, et sellest saaksid kasu kõige vähem arenenud riigid või arengumaade teatud madala sissetulekuga elanikerühmad (4.2). Ühisarengu elemente kasutades on võimalik suunata eraisikute rahaülekandeid infrastruktuuri projektidesse, millest saab kasu kogu elanikkond (5.1–5.2). Teised ühisarengu vormid kaasavad aga sisserändajate organisatsioone, et mobiliseerida inimressursse ja/või rahalisi vahendeid välismaisteks otseinvesteeringuteks, teadmiste ja tehnoloogiasirdeks ning sotsiaalseks ja kultuuriliseks ülekandeks (5.3–5.8). Rände- ja arengupoliitika saab leevendada ajude äravoolu negatiivset mõju, luues ajutruste ning lihtsustades korduvrännet ja virtuaalset rännet (6.2–6.4). Lõpetuseks väidab komitee, et rände- ja arengupoliitika meetmed saavad olla edukad vaid siis, kui need seotakse teiste asjakohaste poliitika-valdkondadega ning kui tagatakse poliitiline ühtsus (7.1–7.3).

1.4 Käesolev arvamus täiendab komitee arvamust teemal „Euroopa Liidu sisserände- ja koostööpoliitika päritoluriikidega arengu toetamiseks” (raportöör Luis Miguel Pariza Castaños) ⁽¹⁾. Lisaks toetatakse arvamuses komisjoni teatist teemal „Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vaheline korduvränne ja liikuvuspartnerlus” ⁽²⁾.

⁽¹⁾ SOC/268 „Euroopa Liidu sisserändepoliitika ja arengukoostöö päritoluriikidega”, 4. juuni 2007.

⁽²⁾ KOM(2007) 248 lõplik, 16.5.2007.

2. Ränne ja globaliseerumine

2.1 Globaliseerumine on toonud kaasa kapitali, kaupade ja teenuste vaba liikumise. Inimeste liikumine on aga ikka veel globaliseerumise kõige piiratum osa. Et vähem arenenud majandusega riigid saaksid rohkem osa globaliseerumisega kaasnevast majanduskasvust, tuleb pöörata enam tähelepanu inimeste vabale liikumisele. Käesolev arvamus on koostatud, toetudes arusaamale, et ränne annab arengumaadele võimaluse osaleda võrdsematel tingimustel tänapäeva globaliseerunud majanduses. Rände abil saab vähendada ebavõrdsust, kuid rändes ei tohi näha tavapärase arenguabi asendajat.

2.2 Rännet kui globaliseerumise ja arengu vahelist seost väärtustava põhimõtte loomist soodustasid kaks asjaolu. Esiteks näitavad demograafilised suundumused, et Euroopa Liidu riikides juba praegu esinev tööjõupuudus kasvab lähitulevikus veelgi, seda eelkõige töömahukas teenindussektoris. Teiseks hindab Maailmapank, et hästikorraldatud ränne võib tulevikus tuua vaesemate riikide kodanikele märkimisväärset rahalist abi kodumaale tehtavate rahaülekannete kujul ⁽³⁾. Pidevalt kasvavad rahaülekannete vood OECD riikides, aga ka OECD riikidest arengumaadesse ja isegi arengumaade vahel ⁽⁴⁾. Seega võib rahvusvaheline ränne etendada olulist rolli millenniumi arengueesmärkide saavutamisel. Nii rahaülekannetel kui ka ühisarengul ja korduvrändel on märkimisväärne võime arengut soodustada. Veelgi olulisem on aga see, et nende võimet arengut soodustada suurendavad veelgi Lääne-Euroopa tööturu vajadused.

⁽³⁾ Maailmapank „Maailmamajanduse väljavaated 2006”.

⁽⁴⁾ Maailmapanga andmetel on 2001. ja 2005. aasta vahel rahaülekannete voog kahekordistunud 249 miljardi USA dollarini 2005. aastal, millest arengumaadesse jõudis 180 miljardit dollarit. See on neli kuni viis korda suurem, kui ametlik arenguabi (Maailmapank (2006): „Rahvusvahelise rände kava” ning Maailmapank: „Riskide ohjamine ja kasude suurendamine”). Oxfami hinnangul on rahaülekannete voog arengumaadesse 80 miljardit USA dollarit aastas (Rahvusvahelise Arengukomitee rännet ja arengut käsitlev uurimus, Oxfam, 2003). Ülemaailmse rahvusvahelise rände komisjoni hinnangul tehakse arengumaadesse rahaülekandeid kokku aastas 93 miljardi USD dollari suuruses summas (poliitikaanalüüs ja uurimisprogramm teemal „Ränne ja areng”, 2003). Kokku moodustavad rahaülekanded 2,2 % kõigi arengumaade sisetulude kogutoodangust (Rahvusvaheline Valuutafond, 2005).

2.3 Käesolevas arvamuses rõhutatakse vajadust struktuurse, ulatusliku ja integreeritud lähenemisviisi järele rände- ja arengupoliitikale, mille tulemusena oleks võimalik luua kõigile osalistele kasutoov olukord.

2.4 Sellise lähenemisviisi puhul tunnistatakse, et positiivne ja negatiivne mõju, mida ränne arengumaadele avaldab, ei ole tasa-kaalus, ning tegeletakse vastavalt kasu ja kahju toovate teguritega. Kui mõnes riigis leevendab ränne ülerahvastatuse ja töötuse probleeme ning kvalifitseeritud tööjõu tahtlik eksport loob tulevase rahaülekannete, välismaiste otseinvesteeringute ja teadmiste ülekande allikaid, siis teistes riikides takistab pidev inimressurside äravool tõsiselt arengut. Seega suurendab hästi korraldatud ränne rände positiivset mõju ja vähendab negatiivset mõju.

2.5 Komitee toetab juhtivate rahvusvaheliste arenguorganisatsioonide (nt Maailmapank, Ühendkuningriigi rahvusvahelise arengu ministeerium, Oxfam jt) hinnanguid, mis kõik rõhutavad rahvusvahelise rände arengut soodustavat võimet, et leevendada päritolumaades vaesust ja säilitada majandusarengut. Rahaülekannete tegemine kodumaale toob kaasa neid saavate majapidamiste sissetuleku märkimisväärse kasvu, leevendab tõhusalt lühiajalist vaesust ning saadud raha hoolika haldamise korral võib isegi viia pikaajalise jätkusuutliku arenguni. Viimasena mainitud toetatavad sellised ühisarengu vormid nagu sisserändajate kogukondade heategevus, sotsiaalne ülekanne, teadmiste siire ja riikidevahelised ärivõrgustikud.

2.6 Hästikorraldatud rände- ja arengupoliitika jõud peaks seisnema selle võimes kaitsta haavatavaid riike (st peaaegu kogu Saharast lõunasse jääv Aafrika) rände põhjustatud arengupiirangute eest. Sageli kannatavad rände põhjustatud kahju all kõige rohkem just need arengumaad, kellele saab osaks kõige vähem rahaülekandeid ja heategevust: nad kaotavad kõrgelt kvalifitseeritud ja andekaid inimesi. Korduv- ja virtuaalse rände mudelid saavad tõkestamata väljarände probleeme teatud määral leevendada. Rände- ja arengupoliitika meetmete abil saab tegeleda rände ees eriti haavatavate sektorite (nt haridus- ja tervishoiusektor) vajaduste ja eripäradega. Kui rangete rändeskeemidega ei väldita kvalifitseeritud tervishoiutöötajate lahkumist HIVi- ja AIDSi-rohketest piirkondadest, siis ei ole jätkusuutlikud ka teised püüded arengut edendada. Kahepoolsed ja piirkondlikud rändelased partnerlused sihtriikide ja päritoluriikide vahel võivad etendada olulist rolli nende arengu jaoks ülioluliste sektorite kaitsmisel.

2.7 Komitee on tutvunud nende paljude viisidega, kuidas ränne päritolu- ja sihtriikidele märkimisväärset mõju avaldab. Mõnda neist tunnustatakse alles aastaid pärast seda, kui rändevood on alanud. Järjest enam muret valmistav probleem on rändajate päritoluriiki maha jäävad lapsed ning nende tervis ja haridusväljavaated üksikvanemaga majapidamises. Ühiskondli-

kust mõõtmest rääkides esineb rändest mõjutatud piirkondades ebavõrdne sooline suhe, mis jätab kindlasti oma jälje pikaajalise arengu sotsiaalmajanduslikele raamtingimustele. Kirjeldatud küsimusi tuleb arvestada rahvusvahelise rände poliitikameetmete kavandamisel ja rakendamisel.

2.8 Komitee rõhutab vastuvõtva ja päritoluriigi vahelise sotsiaalmajandusliku sõltuvuse olemasolu. Vastuvõtvates riikides elavad majanduslikult edukad sisserändajad teevad enamasti rohkem rahaülekandeid kodumaale. Samuti võib hästi integreerunud sisserändajatel, võrreldes mitte nii hästi integreerunud sisserändajatega, olla suurem mõju oma päritoluriigi arendamisele heategevuse, sotsiaalsete ülekannete ning korduv- või virtuaalse rände kaudu. Niisiis peavad vastuvõtvad riigid kaaluma ajude raiskamist takistavate eesmärkide saavutamist. Need ulatuvad paremast üldisest sotsiaalsest integratsioonist kuni palgavõrdsuse saavutamiseni ja töötingimuste parandamiseni, sh juurdepääs ametiühingutele või sisserändajate sageli problemaatilise õigusliku seisundiga tegelemine. Selline lähenemine tõstab rändajate panust vastuvõtvasse ühiskonda ja suurendab nende arenguvõimet.

2.9 Samamoodi on omavahel seotud meetmed, mis on kavandatud piirama ebaseaduslikku rännet. Ebaseaduslik ränne kahjustab sihtriike oma seoste tõttu ebaseadusliku tööhoivega. Samuti ohustab see (ebaseaduslikke) rändajaid, sest sageli on nad neid ärakasutavas töösuhtes nõrgal ja ohtlikul positsioonil ning töötavad karmides tingimustes, mis vastavad vähestele tervisekaitse- ja ohutusnõuetele. Lisaks põhjustab ebaseaduslik ränne negatiivseid tagajärgi arengule: vastuvõtva riigi ühiskonda integreerumise võimalused on piiratud ja sellise rände suured kulud vähendavad rahaülekannete tegemise tõenäosust päritoluriikidesse. Sellegipoolest on dokumentideta rändajate staatuse reguleerimine meie inimlik kohustus ning seda nõuab ka majanduslik ja sotsiaalne tegelikkus. Seadusliku rände võimaluste suurendamine tõstab rände arengut soodustavat võimet ning vähendab samas nõudlust salakaubaveo ja inimkaubandusega tegelevate kuritegelike organisatsioonide järele. Seega vähendab seaduslik ränne inimeste ärakasutamist.

2.10 Komitee tunnustab, et lõunast lõunasse suunduv ränne on rahvusvahelise rände kõige enam levinud suund. Rahvusvahelised rändajad valivad kõige sagedamini sihtkohaks oma naaberriigi või lähiumbruse^(?). Lisaks, kui mõelda sellele, et rändega kaasnevad riskid ja see nõuab rahalisi vahendeid, oskusi ja sidemeid, siis on selge, et eelkõige vaeste inimeste puhul on liikumine oma riigi piirides kaugelt kõige levinud rände vorm⁽⁶⁾. Seepärast tuleb kõikehõlmavas lähenemises rände- ja arengupoliitikale arvestada ka piirkondliku ja siserände võimaliku mõju vaesuse vähendamisele ja majandusarengule.

^(?) Eelkõige kannatab lisakoorma all Lõuna-Aafrika Vabariik, olles sageli rände sihtpunkt kogu piirkonna jaoks.

⁽⁶⁾ Vt Ühendkuningriigi rahvusvahelise arengu ministeeriumi aruannet „Vaesusest väljatulek: vaeste inimeste rände tõhustamine“ (<http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/migration-policy-paper-draft.pdf>).

2.11 Komitee kutsub liikmesriike üles kohaldama eeskirju, mis on sätestatud kõikide sisserännanud töötajate ja nende pere-liikmete õiguste kaitse rahvusvahelises konventsioonis (1990).

3. Ränne ja vaesuse leevendamine: rahaülekannete tegemise lihtsustamine

3.1 Komitee tunnistab rändajate poolt päritoluriiki jäänud perekondadele tehtavate rahaülekannete arengut soodustavat võimet. Uurimistulemused näitavad, et rahaülekanded tõstavad otseselt nende saajate sissetulekute taset, leevendades seega vaesust.

3.2 Samas liigub kindlaksmääramata, kuid märkimisväärne osa (üks kuni kaks kolmandikku) rahaülekannetest mitteametlikke kanaleid pidi. Sellel on negatiivsed tagajärjed nii rändajale kui ka raha saajale ning nii vastuvõtvale kui ka päritoluriigile. Kuna mitteametlikus sektoris ei ole finantsteenuste pakkujate vahel konkurentsi, siis ei ole rändajatel ega raha saajatel muud valikut, kui nõustuda suurte tehingukuludega, mis omakorda vähendab rändajate sissetulekuid. Finantsiliselt nõrkade arengumaade jaoks on rändajate rahaülekanded suur välisvaluuta allikas ning nad võivad juhul, kui ülekanded liiguvad läbi ametlike pangandusasutuste, parandada riigi finantsarengut, suurendades kohaliku pangandussektori vahendatud hoiuste ja krediidi koondtasemeid (?). Seega loovad rahaülekanded makromajanduse positiivset arengut. Vastuvõtavad riigid seostavad mitteametliku pangandussektoriga enamasti julgeolekuprobleeme: rahapesu või terrorirühmituste rahastamist, mille mõlema puhul kasutatakse kõige sagedamini just mitteametlikke finantstehingute meetodeid.

3.3 Sellel, miks rändajad valivad rahaülekannete tegemiseks sageli mitteametlikud kanalid ametlike pangandusteenuste asemel, on palju põhjuseid. Paljud rändajad valivad mitteametlikud ülekandekanalid seepärast, et ametlikud teenusepakkujad on liiga kallid, liiga aeglased ja liiga bürokraatlikud või ei ole lihtsalt kättesaadavad. Samuti ei usalda rändajad sageli oma kodumaa pangandusasutusi või kardavad vahetuskursi kõikumisi. Vaestel rahasaajatel, eriti neil, kes elavad kauges maapiirkonnades, ei ole füüsiliselt võimalik pangandusteenustele ligi pääseda. Paljud ei saa endale arveldusarve pidamist lubada selle hoolduskulude tõttu. Ülekandetasud avaldavad ebaproportsionaalselt suurt mõju madala sissetulekuga perekondadele, kes saavad raha korrapäraselt, aga väikeste summadena. Dokumentideta rändajatele on panganduskanalid kättesaamatud, sest neil ei ole dokumente, mida pangarve avamisel nõutakse.

3.4 Komitee kutsub liikmesriike, komisjoni, parlamenti ja nõukogu üles kaaluma järgmise arengut soodustavaid algatusi.

(?) Selle tulemusena saavad arengumaade pangad tulevaste rahaülekannete väärtpaberistamise kaudu rahvusvahelistelt kapitaliturgudelt rahalisi vahendeid odavamalt ja pikemaks ajaks.

3.4.1. Päritolumaade pangandusasutused peaksid tegema võimalikuks välisvaluuta hoiukonto avamise rändajatele, kes elavad ja töötavad välismaal.

3.4.2 Pangateenused tuleb teha kättesaadavaks ka madala sissetulekuga perekondadele, pakkudes neile jõukohaseid pangatasusid, ning pangateenuseid tuleks osutada ka praegu veel pankadeta kogukonnades. Seda saaks teha, sidudes pangateenused laiemalt levinud teenindussektoritega, nt posti- või jaemüügivõrkude või olemasolevate krediidiühistutega. Ülekandetasude vähendamist ei tohi aga korvata ebasoodsate vahetuskurssidega, mis määratakse pangandusasutuse kasu silmas pidades.

3.4.3 Tuleb tugevdada konkurentsi rahaülekannete teenuste pakkujate vahel, et vähendada ülekandekulusid. Vastuvõtivate riikide valitsusvälised organisatsioonid ja riigiasutused saavad konkurentsi tõsta, levitades teenusepakkujate hindu võrdlevat teavet. Üks teistele eeskujuks olev näide on veebileht www.send-moneyhome.org. Veel üks oluline tegevus, mida kodanikuühiskond peaks koostöös rahandusasutustega soodustama, on rändajate finantsteadmiste parandamine.

3.4.4 Päritoluriikide pangandustehnoloogia ajakohastamine võib märkimisväärselt vähendada ülekandekulusid ning tõsta menetluskiirust ja ülekande turvalisust. Tõhusust tõstaks ka satelliidipõhine infotehnoloogia kauges piirkonnades, et toetada paremat juhtimist ja elektrooniliste ülekannete süsteemi. Deebetkaartide või mobiiltelefonide lisateenuste kasutuselevõtmine on veel üks uuenduslik lahendus, millega saaks pangateenuste ulatust laiendada. Kõik need suutlikkust suurendavad meetmed nõuavad investeringuid, mida võiks teha ametliku arenguabi või avaliku ja erasektori partnerluse kaudu.

3.4.5 Ranged isikutuvastamise nõuded heidutavad dokumentideta rändajaid, kes sooviksid pangakontot avada. Pangad peaksid välja töötama ideid, kuidas parandada pangateenuste kättesaadavust dokumentideta rändajatele. Selle protsessi võimaldamiseks peaksid liikmesriigid kaaluma mõistlike muudatuste tegemist pangandussektori regulatiivses raamistikus.

3.5 Kodumaale tehtavate rahaülekannete tasude vähendamine on esimene samm, mis tuleb teha nende arengut soodustava mõju suurendamiseks. Teine samm on rahavoo liikumise lihtsustamine. Seega peaksid sihtriigid looma rahaülekannete partnerlusi nende päritoluriikidega, kuhu tehakse palju rahaülekandeid. Nimetatud partnerluse raames võiks luua meetmeid, millega parandada vaeste inimeste juurdepääsu pangandusasutustele, tugevdada finantsteenuste pakkujate suutlikkust lihtsustada rahaülekannete voogude liikumist ning luua stiimuleid ametlike ülekandekanalite kasutamiseks.

3.6 Komitee kutsub Euroopa Liidus tegutsevaid pangandus-
asutusi üles töötama välja sellise pangateenuste poliitika, milles
pangad võtaksid endale suure sotsiaalse vastutuse ning eten-
daksid kesket rolli rändajate ja nende perekondade vajaduste
rahuldamisel.

3.7 Komitee kutsub üles looma partnerlusi, mille raames
tehakse algatusi rahaülekannete arengueesmärkidel kasutamise
soodustamiseks, vähendades ülekandetasusid ja parandades juur-
depääsu pangateenustele. Järgnevalt kirjeldatakse kahte eeskujuks
olevat mudelit.

3.7.1 Mobiilioperaatorite majandusorganisatsioon GSM Asso-
ciation ja maksete töötlemise ettevõtte MasterCard on loonud
süsteemi, mis võimaldab rändajatel laadida raha oma mobiiltele-
foni ja saata see mõnele välismaa mobiiltelefoninumbri, kus
raha saaja saab tekstisõnumi, et raha on laekunud.

3.7.2 Ühendkuningriigi pank Lloyds TSB koostöös India
ICICI pangaga võimaldab mitteresidendist indialastel teha tasuta
rahaülekandeid Indiasse, tingimusel, et nende ICICI kontol säilib
teatud miinimumsaldo.

3.8 Eelkõige konflikt- ja kriisiperioodidel või pärast loodus-
õnnetusi on rahaülekannete tegemine tõhus ja kiire viis rahul-
dada pagulaste ja ohvrite vajadusi päritoluriigis. Humanitaara-
biorganisatsioonid ja esmased reageerijad peaksid ühe osana
konflikt- või õnnetusejärgsest abist tagama juurdepääsu rahaüle-
kannetele.

4. Ränne ja ebavõrdsuse vähendamine: korrapärase rände- voogude reguleerimine vähemarenenud piirkodade heaks

4.1 Vaatamata rahaülekannete potentsiaalile leevendada kohe-
selt nende saajate vaesust, on rahaülekannete kui eratehingute
mõju arengule piiratud, sest välismaalt tehtavad rahaülekanded
ei ole enamasti suunatud vaestele. Inimesed, kes on võimelised
kandma rändamiseks algselt vajaminevad kulutused, on tavaliselt
pärit madalama keskmise sissetulekuga leibkondadest. Lisaks
tehakse rahaülekandeid enamasti suurtesse päritoluriikidesse, kes
kujundavad spetsiaalset inimkapitali ekspordi poliitikat. Vähem
kui üks kolmandik rahaülekannetest läheb kõige vähem
arenenud riikidesse. Rahaülekannete pidev sissevool sõltub väga
suurel määral rändajate pidevast väljavoolust ning seetõttu
võivad sellele mõju avaldada vastuvõtivate riikide sisserändepoliit-
tika või majanduskasvu muutused.

4.2 Vaesust leevendava mõju suurendamiseks ja ebavõrdsuse
vähendamiseks peavad sihtriigid mitte ainult paremini juhtima ja
hõlbustama rahaülekannete vooge, nagu eelnevalt kirjeldatud,
vaid ka paremini juhtima neile eelnevaid rändevooge. Rändajate

seadusliku sihtriikidesse vastuvõtmise piirangud avaldavad lõpp-
kokkuvõttes negatiivset mõju rahaülekannete voogudele pärito-
luriikidesse. Pealegi saavad sihtriigid rahaülekannete voogusid
tõhusalt suunata, andes eelistatud sisserände staatuse teatud
päritoluriikidest või -piirkondadest saabunud sisserändajate
teatud rühmadele. Sellega tagatakse, et rändajate juba olemaso-
levad võrgustikud ei põhjusta sihtriigis teatud piirkondade eelis-
seisundit ega ebavõrdsuse suurenemist päritoluriikides. Seega
abistaks vastuvõttev riik ettenägelikult päritoluriikide kõige
vähem arenenud piirkondi ning aitaks seeläbi vähendada
ebavõrdsust. Veel üks viis, kuidas tagada, et rahaülekanded
jõuaksid kõige vähem arenenud piirkondadesse, on suunata
meetmeid madala sissetulekuga leibkondadele ja lihtsustada
nende rännet.

5. Ränne ja (ühis)areng

5.1 Ühisareng kirjeldab rändajate neid toiminguid, mis täien-
davad arengut, aga ei asenda seda. Kõnealust tegevust iseloomus-
tavad vajadustel põhinev kavandamine, säästlikkus ja võime luua
sidemeid sisserändajate kogukondade ja päritoluriikide kogukon-
dade vahel. Üks ühisarengu vorm, mis jõuab vastuvõtva kogu-
konna igasuguse sissetulekuga inimesteni, on rändajate rahaüle-
kannetel põhinevad investeringud hariduse ja tervishoiuteenuste
infrastruktuuri. Seepärast toetab komitee rahaülekannete hõlma-
mist ühisarengusse.

5.1.1 Üks eeskujuna näitav algatus on vahendite täiendamise
programm. Iga rahaülekannet, mida rändajad teevad oma pärito-
luriigi kogukonna arendamise eesmärgil, täiendab sama suures
summas programmi iga institutsionaalne partner⁽⁸⁾. Ideaalis on
need partnerid arenguabi organisatsioonid, kes koostöös koha-
like omavalitsustega toovad programmi juhtimisalaseid teadmisi
ja kogunud personali, et saavutada säästlikkust. Kõnealused
vahendite täiendamise programmid tuleb teha laiemale üldsusele
avalikuks ja lihtsalt kättesaadavaks teabeplatvormide kaudu, mis
samuti edendavad ametlike panganduskanalite kasutamist rahaü-
lekannete tegemiseks. Kui edukad vahendite täiendamise
programmid on leitud, siis tuleks neisse kaasata veel partnereid
erasektorist, kes programmi vahendeid täiendaksid. Eelkõige
tuleks julgustada programmides osalema ja oma sotsiaalset
vastutust teostama neid ettevõtteid, kus töötab märkimisväärne
hulk sisserändajaid, aga ka finantsteenuste pakkujaid, kes lihtsus-
tavad rahaülekannete tegemist. Kõnealused avaliku ja erasektori
partnerlused toovad kasu kõigile osalejatele: mõju arengule
suureneb, sest tehakse suuremaid kollektiivseid rahaülekandeid,
ning ettevõtted ja pangad tekitavad oma klientides rohkem usal-
dust. Komitee on siiski teadlik, et päritoluriigi ja sihtriigi vahe-
lises koostöös tuleb arvestada kõiki tasandeid: nii valitsusi ja

⁽⁸⁾ Üks näide on Mehhikost Zacatecase osariigist pärit sisserändajate kogu-
kond Ameerika Ühendriikides. Programmis „kolm ühe eest“ lisavad
rändajate organisatsioonide poolt saadatud igale dollarile omalt poolt
veel ühe nii Mehhiko föderaalvalitsus kui ka Zacatecase osariigi valitsus.
Igal juhul peavad selliste algatuste edukaks toimimiseks olema sisserän-
dajad vastuvõtvas riigis sotsiaalselt hästi integreerunud, et olla võime-
lised organiseeruma.

ametiasutusi kui ka sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone. Seeläbi aitaks korrupsioonivastaste tavade ja kavade arendamine vähendada varade ülekandmisega seotud ebaseaduslike tavade väljakujunemist.

5.2 Teised ühisarengu vormid keskenduvad rahaülekannete suunamisele ettevõtluse või investeerimisega seotud tegevusesse.

5.2.1 Stiimuleid, mida päritoluriigid saavad pakkuda ühisarengusse suunatud rahaülekannete üldise voo kasvatamiseks, on mitmeid: nt tulumaksuvabastus rändajatele, kui nad investeerivad kohalikesse ettevõtetesse, ja äriinvesteeringute impordimaksudest vabastamine.

5.2.2 Komitee julgustab pangandusasutusi ja arenguagentuure algatama katseprogramme, mis seovad omavahel rahaülekandeid ja arengumaade väikerahastamisasutusi.

5.2.3 Lähte- ja vastuvõtivate riikide pangandusasutusi tuleb julgustada töötama välja rahaülekannete partnerlusi, mille raames lihtsustada täiendavate finantsteenuste ristmüüki, nt pakkudes koos rahaülekannete teenustega väikeseid ettevõtlus- või eluasemelaenusid.

5.2.4 Kõnealuse tegevuse toetamiseks ja laiendamiseks peaksid arenguagentuurid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid teavitama vastuvõtivate riikides asuvaid rändajate kogukondi investeerimisvõimalustest, pakkuma neile ärikoolitust ja edendama võrgustikke, mis loovad kontakte rändajate ja päritoluriikide kapitalinäljas ettevõtjate vahel. Tuleb luua sidemeid vastuvõtivate riikides asuvate rändajatest ettevõtjate ja päritoluriikide ettevõtjate vahel strateegilistes äri- ja arenguvõrgustikes.

5.3 Mõne eelkirjeldatud meetme jaoks on vaja sisserändajate organisatsioonide koostööd vastuvõtivate riikides. Suhete võrgustik sisserändajate kogukondade ja päritoluriigi vahel on peamiselt üksikisikute või rühmade omal algatusel tegutsemise tulemus. Need võrgustikud on suur välismaiste otseinvesteeringute, teadmiste ja tehnoloogia siirde, heategevuse ning sotsiaalse ja kultuurilise ülekande allikas. Nad võivad etendada isegi teatud rolli rahutagamis- ja ülesehitusprotsessides. Kuid kõige vähem arenenud riigid ei ole suutelised välismaal asuvaid rändajaid kokku koguma ja sisserändajate kogukondi looma, et nimetatud arenguresse (rahaülekanded, investeeringud, oskused, teadmised) kasutada.

5.4 Seepärast tuleb parandada kõige vähem arenenud riikidest pärit sisserändajate kogukondade suutlikkust ning suunata areng kõige madalama sissetulekuga inimestele.

5.5 Suutlikkuse parandamisel tuleb arvestada asjaolu, et sisserändajate kogukonnad on enamasti organiseerunud mitteametlikult ja ebakorrapäraselt. Neil on vastavale riigile omane struktuur ning nad suhtlevad oma päritoluriigiga neile omase dünaamika alusel.

5.6 Sobivate sisserändajate kogukondade leidmine ja nende päritoluriikide arengusse panustamise võime parandamine võib viia ajustrusti loomiseni. Seda tehakse inimkapitali programmide kaudu, mis kaasavad rändajaid (või nende järeltulijaid) avaliku või erasektori arenguprogrammidesse. Kõnealustes programmidest kasutatakse rändajate keeleoskust ja kultuurilisi pädevusi ning tehakse hiljuti omandatud kutsealased oskused, teadmised ja kontaktid kättesaadavaks arengumaadele.

5.6.1 Üks samm, mis on vaja teha, et alustada sisserändajate kogukondade ja kõige vähem arenenud päritoluriikide suutlikkuse parandamist, on kõnealuste organisatsioonide ja võrgustike tuvastamine ja kaardistamine. Seepärast soovib komitee luua vabatahtlikud registrid, kuhu panna kirja nn ajude äravoolu all kannatavatest riikidest pärit kvalifitseeritud rändajad, kes elavad vastuvõtivate riikides, ning vastuvõtivate riikides tegutsevad rändajate ettevõtted väikestest ja keskmise suurusega arengumaadest.

5.6.2 Kui need on tuvastatud, tuleks sisserändajate kogukondadele võimaldada siduda oma tegevus päritoluriikidega ja panustada nende arengusse. Sihtriigid ja rahvusvahelised arenguorganisatsioonid peaksid pakkuma nimetatud protsessi lihtsustamiseks platvorme ja foorumeid, reisitoetusi, teadusstipendiume ja ärikohtumisi.

5.7 Sisserändajate kogukondade olemasolu ei taga aga automaatselt positiivset mõju päritoluriigi arengule. Arengumaal poliitilised ja sotsiaalmajanduslikud tingimused ja meetmed etendavad sama olulist, kui mitte määravat rolli. Kuid rändajate organisatsioonid tuleks üldiselt arenguküsimustesse paremini kaasata. Seepärast palutakse arenguorganisatsioonidel võtta ühendust rändajate organisatsioonidega, et arutleda kasuliku koostöö üle.

5.8 Komitee toetab spetsiaalse rände ja arengu fondi loomist, millega kirjeldatud arengumeetmeid võimaldada.

6. Ränne ja ajude äravoolu mõju leevendamine: ajustrustide loomine ning korduv- ja virtuaalse rände soodustamine

6.1 Inimkapitali vabatahtlik väljavool tekitab päritoluriikidele sageli majanduslikult kasulikke tulemusi. Paljudes päritoluriikides leevendab rahvusvaheline ränne ülerahvastatuse ja töötuse survet. Mõned riigid ekspordivad tööjõudu edukalt tahtlikult, et luua tulevasi rahaülekannete, välismaiste otseinvesteeringute ja teadmiste siirde allikaid. Kuid inimressursside, eriti kõrgelt kvalifitseeritud ja andekate inimeste pidev väljavool takistab arengut kõige vähem arenenud riikides, kes ei ole ei majanduslikult ega institutsiooniliselt suutelised neid inimesi asendama.

6.2 Seepärast kutsub komitee kõiki asjaosalisi üles võtma vajalikke meetmeid ajude äravoolu mõju leevendamiseks ning töötama välja kavasid inimkapitali edasise vähenemise vältimiseks haavatavates riikides ja majandusvaldkondades. Komisjon on oma hiljutises teatises juba rõhutanud, et ajude äravoolu mõju leevendamisel tuleb tegeleda ka korduv- ja virtuaalse rändega⁽⁹⁾. Eetilise tegevuse juhendid, suuremad sissetulekud ja hüvitusfondid on mõned viisid, kuidas takistada kvalifitseeritud spetsialistide lahkumist. Lisaks võivad OECD riikide hästikavandatud allhanked arengumaades vähendada rändesurvet neis riikides. Kuid arengumaade allhanketööstuses töötavate inimeste puhul tuleb arvestada samade kaalutlustega, mida arutatakse ajude raiskamise vältimiseks arenenud sihtriikides.

6.3 Korduv- ja virtuaalse rände soodustamine parandab sisse-rändajate kogukondade eelkirjeldatud suutlikkust ja nende võimet luua sidemeid oma päritoluriigiga, st ajustrusti. Sihtriikides kõrg- või kutsehariduse omandanud kvalifitseeritud rändajad võivad olla kasulikud päritoluriikide jaoks, kui neile antakse võimalus oma oskused ja teenused üle kanda.

6.4 Ajustrusti loomine on ajude äravoolu täiendav mõiste, sest ideaalis kandub päritoluriikide puhaskadu üle rändel põhinevasse ajustrusti sihtriikides. Veelgi olulisem on see, et ajustrust leevendab teatud määral ajude äravoolu negatiivset mõju päritoluriikidele. Rändajad saavad kasutada oma kutseoskusi või organisatsioonilisi võimeid päritoluriigi heaks kas ajutiselt (ajutine tagasipöördumine) või virtuaalselt veebipõhiste rakenduste ja Internetiplatvormide kaudu.

6.4.1 Viisarežiimi tuleb kohandada nii, et spetsialistid saaksid lihtsamalt vastuvõtva ja päritoluriigi vahel edasi-tagasi reisida. Rahvusvahelised arenguorganisatsioonid peaksid kaaluma arenguprogrammide algatamist kõrgelt kvalifitseeritud rändajate

teenuste ja teadmiste virtuaalseks ülekandmiseks. Näiteks saaksid vastuvõtvas riigis töötavad kardioloogid kasutada Interneti päritoluriigi haiguslugude analüüsimiseks, geoloogid saaksid võimaldada juurdepääsu vastuvõtvas riigis asuvatele tipp tehnoloogia laboritele või finantsanalüütikud saaksid hinnata väikerahastamisprogrammide äriplaane. Mitmekordsete viisade väljastamine lihtsustaks korduvrännet.

6.4.2 Veel üks tõhus stiimul rändajate kodumaale pöördumise ja korduvrände soodustamiseks on rändajate pensioni- ja sotsiaalkindlustushüvitiste ülekantavus vastuvõtvas riigist päritoluriiki.

6.4.3 Arengumaid tuleb teavitada olemasolevatest ühisarengu võimalustest ja võimaldada neil luua sidemeid oma välismaal asuvate sisse-rändajate kogukondadega ning julgustada neid seda tegema.

6.4.4 Kirjeldatud tegevused eeldavad aga loomulikult rändajate edukat integreerumist vastuvõtvasse ühiskonda. Sihtriigid peavad vähendama ajude raiskamist (rändajate töötamine kohtadel, mis on allpool nende algselt omandatud haridust ja koolitust), hinnates paremini rändajate oskusi ja tunnustades päritoluriikide akadeemilisi kraade ja diplomeid. See suurendab rändajate panust vastuvõtvasse ühiskonda ja samuti nende mõju päritoluriikide arengule.

6.5 Teatud valdkondade puhul (nt haridus ja tervishoid) peab põhireegel olema väljarändamise reguleerimine. Nimetatud eriti haavatavate valdkondade kaitsmine ajude äravoolu eest nõuab meetmeid, mis tegelevad rände nn tõuke- ja tõmbeteguritega.

6.5.1 Komitee kutsub arenenud riike üles mitte värbama inimkapitali haavatavatest arengumaadest. Ühendkuningriigi valitsus on kehtestanud eeskujul näitava tegevusjuhendi eetilise värbamise kohta, mis kohustab avaliku ja erasektori tervishoiuasutusi mitte palkama töötajaid arengumaadest, kelle tervishoiusektor kannatab inimressursside kriisi all.

6.5.2 Nii on ka teistes vastuvõtvas riikides võimalik kohandada tööjõu sisse-rände poliitikat, et vähendada miinimumini kõrgelt kvalifitseeritud inimeste voogu ohus olevatest arengumaadest.

6.6 Olenevalt ohus olevatele ja haavatavatele arengumaadele kättesaadavatest ressurssidest, on ajude äravoolu mõju vähendamiseks mitu võimalust.

⁽⁹⁾ Komisjoni teatis teemal „Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vaheline korduvränne ja liikuvuspartnerlus“.

6.6.1 Üks võimalus on toota inimkapitali ülejääki, mis võimaldab järgida ekspordile suunatud (inim)arengustrateegiat. Kõnealuseid koolitusalasid jõupingutusi saaks rahastada kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide maksustamisega riigist lahkumisel, kui nad otsustavad välja rännata. Need maksud võiks sisse nõuda väljarändajalt või vastuvõtvalt riigilt.

6.6.2 Rändaja ja päritoluriigi vahelised tagasimakselepped (hüvitusfondid), mis sõlmitakse enne lahkumist, võivad takistada alalist rännet ning päritoluriik saaks tagasi algselt kantud haridus- ja koolituskulud ⁽¹⁰⁾.

6.6.3 Ajude äravoolu all tugevalt kannatavate päritoluriikide jaoks võiks luua ajustrustid.

6.6.4 Kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistidele, kes tulevad arenenud riikidesse täiendkoolitust saama või spetsialiseeruma, võiks vastuvõttev riik kohaldada mitmekordse sisenemise sätteid või väljastada neile kergelt saadavaid lühiajalisi viisasid. Nimetatud korduvrände mehhanismid soodustaksid tagasirännet päritoluriikidesse.

Brüssel, 12. detsember 2007.

7. Rände- ja arengupoliitika sidumine teiste poliitikavaldkondadega ning poliitilise ühtsuse tagamine

7.1 Komitee tunnistab, et nagu ka algselt mainitud on nii lõunast lõunasse suunduval rändel kui ka piirkondlikul rändel märkimisväärselt suurem rände mõõde kui rahvusvahelisel arengumaade ja arenenud riikide vahelisel rändel. Seepärast tuleb pöörata rohkem tähelepanu piirkondlikele lähenemistele rändele ja arengule, nagu seda juba teeb Aafrika Liit.

7.2 Komitee rõhutab vajadust siduda ELi rände- ja arengupoliitika vastuvõtivate riikide rände- ja arengupoliitikaga, päritoluriikide riiklike arengustrateegiatega ning rahvusvaheliste arenguorganisatsioonide strateegiatega vaesuse vähendamiseks.

7.3 Komitee märgib, et poliitiline ühtsus on rände- ja arengupoliitika loodetavate tulemuste saavutamiseks väga oluline. Kaubandus- ja julgeolekupoliitika ei tohiks kahjustada arengut soodustavaid rände- ja arengupoliitika jõupingutusi. Samuti kutsub komitee liikmesriike üles võtma eesmärgiks poliitilise ühtsuse ja olema erinevate poliitikameetmete võtmise vastu riiklikul ja Euroopa Liidu tasandil.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Lisateabe saamiseks rändaja ja päritoluriigi vaheliste võimalike hüvitusfondide kohta vaadake EMSK ettevalmistavat arvamust „Tervishoid ja ränne” (raportöör Sukhdev Sharma, kaasraportöör Agnes Cser), (ELT C 256, 27.10.2007).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Moldova suhetes”

(2008/C 120/19)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas täiskogu istungjärgul 15. veebruaril 2007. aastal vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse teemal:

„Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Moldova suhetes”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektiooni arvamus võeti vastu 15. novembril 2007. aastal. Raportöör oli Evelyne PICHENOT.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 440. istungjärgul 12.–13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 117, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Edendada kodanikuühiskonna rolli Euroopa Liidu ja Moldova suhetes

1.1.1 2005. aasta oli Euroopa Liidu ja Moldova suhetes **põõrdpunktiks**. Euroopa Liidu ja Moldova 2005.–2008. aasta tegevuskava vastuvõtmine, Euroopa Liidu delegatsiooni asumine Moldova pealinna ning Transnistria konfliktiläbirääkimistele Euroopa Liidu kõrge esindaja ametissenimetamine mõjusid partnerlus- ja koostöölepingu elluviimisele tajutavalt hästi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esimese Euroopa Liidu ja Moldova koostööd käsitleva arvamuse eesmärk on edendada kodanikuühiskonna rolli, et toetada praegust arengut ning töötada lähituleviku algatuste abil välja ühine tegevuskava.

1.1.2 Euroopa Liidu ja Moldova süvendatud koostöö saab toetuda ainult ühistele väärtustele, eelkõige aga põhivabaduste austamisele, kõigile avatud demokraatliku ühiskonna edendamisele ning kinnipidamisele põhimõttest, mille kohaselt peab kodanikuühiskonnas toimuv dialoog põhinema partnerite sõltumatusel. Kodanikuühiskond on Moldova identiteedis tulevikus oluline koostisosa. Kodanikuühiskond toetub riigi elanikkonnale, mis on rikas erinevate kultuuride ja keelte poolest. See kultuuriline rikkus on oluline eelis.

1.1.3 Tuleb tõdeda, et sarnaselt ülejäänud SRÜ riikidele, millel on samasugune ajalooline kogemus, puudub Moldovas sõltumatute kodanikuühiskonna organisatsioonide traditsioon ja kogemus. Sellest hoolimata leiab komitee, et käimasolevate arengute huvides tuleb tingimata kavandada koostumisi eesmärgiga teha kindlaks partnerid, kes oleksid valmis ühiste väärtuste nimel positiivseid samme astuma.

1.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et Euroopa Liidu ja Moldova tegevuskava⁽¹⁾ õnnestumine naabruspoliitika raames on tugevalt seotud suutlikkusega luua kontakt kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja kaasata nad tegevuskava elluviimisesse. Seetõttu oleks soovivat, et komisjon saadaks selge signaali, soovitades kriteeriumeid, menetlusviise ja vahen-

deid, mis võimaldaksid kodanikuühiskonda paremini kaasata. Sellest hoolimata tervitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Liidu Chisinau delegatsiooni jõupingutusi, kuna delegatsioon pöörab Moldova kodanikuühiskonna tunnustamisele suurt tähelepanu. See aitab kaasa kodanikuühiskonna esindajate ametlikule kaasamisele tegevuskava kokkuvõtte koostamisele 2008. aasta aprillis ning järgmistel süvendatud partnerluse etappidel.

1.1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib Moldova kodanikuühiskonnaga rajada püsivad ja tulevikku vaatavad suhted, alustades suhete struktureerimisest. Selleks tuleks 2008. aastal korraldada **konverents**. Konverentsi ettevalmistamiseks tuleks läbi viia eelmissioon, millega selgitataks välja läbipaistvast tegevusest huvitatud partnerid. Üritusele kaasataks kohalikud ja piirkondlikud osavõtjad ning selle eesmärk oleks koostada ühine tegevuskava, lähtudes järgmistest ettepanekutest:

- hinnata Moldovas olemasolevaid **teabe- ja nõupidamismehhanisme** nii valitsuse kui Euroopa poolelt, võttes arvesse 2005.–2008. aasta tegevuskava elluviimise kokkuvõtet;
- valmistada ette ja **koolitada kodanikuühiskonda**, eesmärgiga jätkata partnerlust pärast 2008. aastat;
- Euroopa **finantsvahendite mehhanismide** tutvustamine Moldova organisatsioonidele;

Selline töökava nõuaks kodanikuühiskonna algatuste rahastamist Euroopa Liidu programmidest.

1.1.6 Pärast Moldova kodanikuühiskonna 2008. aasta konverentsi kokkuvõtet tuleks käivitada uusi algatusi ning jätkata **komitee naabruspoliitika töörihma** abil **edusammudel põhinevaid** suhteid, kus arvestatakse põhimõtetega, mis on hea valitsemistava ja säästva arengu aluseks. Selle, toetava lähenemise keskmes on järgmised üldiste tariifsete soodustuste kava GSP+ lepingus juba määratletud põhimõtted:

- ÜRO ja ILO⁽²⁾ 16 peamist konventsiooni inim- ja tööõiguste kohta;

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus üldiste tariifsete soodustuste kava kohta ajavahemikuks jaanuarist 2006 kuni 31. detsembrini 2008” (vastu võetud 9. ja 10. veebruaril 2005. aastal, raportöör Antonello Pezzini). (ELT C 221/15, 8.9.2005, lk 15)

⁽¹⁾ Lisa B.

— 11 peamist konventsiooni keskkonna ja hea valitsemistava kohta ⁽³⁾.

1.1.7 Nii oleks Euroopa Liidul võimalik Moldova kodanikuühiskonna organisatsioone toetada sõltumatuse, esindatuse ja läbipaistvuse Euroopa standardite täitmisel. Komisjon peaks ka tulevikus igas tegevuskava etapiaruandes ühes osas käsitlema põhiõiguste, sealhulgas ühinemisvabaduse ja sõnavabaduse austamist ning uurima organiseerimisõigust.

1.1.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab võtma prioriteediks selle, et moldovlased ise võtaksid uuesti omaks vahendid ja ekspertteadmised, mis rahvusvahelised ja Euroopa institutsioonid nende käsutusse on andnud. Kohalik majandus- ja sotsiaalnõukogu pooldab mõtet, mille kohaselt peaks Euroopa Nõukogu toetama kodanikuühiskonda võitluses korruptsiooni vastu (GRECO algatuse põhimõte ⁽⁴⁾). Komitee kutsub raskete kuritegude vastase võitluse osas üles riikidevahelisele koostööle.

1.1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa ja rahvusvaheliste abiandjate algatust oma tegevuse kooskõlastamiseks, mis võimaldaks sidusamalt tegutseda. Komitee leiab, et need vaesuse vähendamise programmid peaksid eeljärjekorras keskenduma põhiliste sotsiaalteenuste arendamisele ning peab eriti tähtsaks parandada elutingimusi lastekodudes, langetada antiretroviirusravimite hinda ning aidata inimkaubanduse ohvritel uuesti ühiskonda lõimuda.

1.1.10 2007. aasta suve pikk põuaeriood viis riigi raskesse olukorda, kuna halb viljasaak tõi kaasa pankrotte ja ülelaenamisi. Valitsus taotles rahvusvahelist toiduabi ja ÜRO Toitlus- ja Põllumajandusorganisatsiooni tehnilist toetust. Komitee peab toiduainete sektoris tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega sidemete sõlmimist väga oluliseks. Euroopa Komisjon on eraldanud kolm miljonit eurot humanitaarabiks lühiajalise meetmena kõige haavatavamate riikide maapiirkondadele.

1.1.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et eriti oluline on, et eksisteerivad kõiki moldovlasi ühendavad võrgustikud ja ühisprojektid, kuhu oleksid kaasatud ka Transnistria elanike organisatsioonid. Ta julgustab Euroopa Liitu jätkama jõupingutusi konflikti lahendamiseks viisil, mis säilitaks riigi territoriaalse ühtsuse ja võimaldaks riigipiiridel abimissiooni EUBAM (Euroopa Liidu abimissioon Moldova ja Ukraina piiri haldamiseks) läbiviimist.

1.1.12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib edendada demokraatlike tavade vahetust kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, tutvustades Moldova partneritele Internetis kättesaadavaid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee dokumente (eriti rumeeniakeelseid) ning kohaliku majandus- ja sotsiaalnõukogu lingi kaudu liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogude dokumente. Komitee julgustab liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogusid (eriti Rumeenias ja Bulgaarias) ning AICESIS ⁽⁵⁾

⁽³⁾ Loetelu lisas.

⁽⁴⁾ Euroopa Nõukogu juures asuv korruptsioonivastaste riikide ühendus.

⁽⁵⁾ Rahvusvaheline Majandus- ja Sotsiaalnõukogude ja Samalaadsete Institutsioonide Assotsiatsioon (AICESIS).

ühiselt töötama, et aidata Moldova ühiskonnal läheneda Euroopa kodanikuühiskonna vahenditele ja tavadele.

1.1.13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee loodab lähitulevikus Moldova kodanikuühiskonna suuremat osalemist dialoogis Lääne-Balkani riikidega ja Musta mere piirkonnaga, eriti selles strateegilises ruumis toimuva piirkondade ja riikidevahelise koostöö kaudu. Euroopa Liidu ja Moldova koostöö on osa süvendatud koostööst lähedalasuvate riikide, sealhulgas Venemaaga.

1.2 Tugevdada eesmärgistatud toetust tuleviku ja lepitusega tegelevatele organisatsioonidele

1.2.1 Arendada konstruktiivset sotsiaaldialoogi

Seoses ametialaste suhete nõrkusega meenutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et Moldova on liitunud lisaks ILO konventsioonidele ka Euroopa sotsiaalharta ning sellest tulevalt on elanikel võimalik kasutada ka harta kaebusmehhanismi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab, et ILO teeks ettepaneku tehnilise abi andmiseks, et lahendada tööalaseid konflikte vastavates kohtutes.

1.2.2 Muuta Euroopa ühiskonnaga tihedamate sidemete sõlmimist toetav tegevus konkreetsemaks

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab veendunult viisarežiimi ja tagasivõtu lihtsustamise kokkulepet, mis lihtsustab viisastusteemi ja aitab muuhulgas lihtsustada tulevikukandjate, näiteks õppejõudude, teadlaste, ajakirjanike ja kodanikuühiskonna esindajate liikumist. Komitee soovib Euroopa Liidu programme rohkem avada, seda eriti noortele Erasmus Munduse kaudu. 2007. aasta oktoobris allakirjutatud viisarežiimi ja tagasivõtu lihtsustamine ⁽⁶⁾ võib ühtlasi aidata lahendada Moldova elanike hulgaliste Rumeenia kodakondsuse taotluste küsimust.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Moldova valitsust üles kaasama kodanikuühiskonda üleeuroopalistele ja rahvusvahelistele (WTO, OSCE, Euroopa Nõukogu ja Rahvusvahelise Frankofoonia Organisatsiooni) üritustele. Komitee julgustab liikmesriike otsima ja rahastama kontakte ja vahetusprogramme Moldova kodanikuühiskonnaga (kõrgkoolistipendiumid, mestimisprogrammid, riikidevaheline koostöö).

1.2.3 Võtta arvesse keskkonnamõjusid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib toetada keskkonnakaitseorganisatsioone, mis soovivad tegutseda relvaladude ja transpordikõlbmatu laskemoona, sõjaliste ja tööstusjäätmete hävitamisega ning reovee puhastamisega.

⁽⁶⁾ Ratifitseerimine on kavas enne 2007. aasta lõppu.

2. Moldova sotsiaalmajandusliku olukorra põhiomadused

2.1 Moldova on umbes 1 000 dollari suuruse SKTga elaniku kohta Euroopa mandri vaeseim riik ning ainus Euroopa riik, mida Maailmapank liigitab väikese sissetulekuga riikide hulka. Moldova elanikkonna negatiivse iibe (rahvaarv oli 2004. aastal alla 4 miljoni) põhjustajateks on suremuse kasv (eriti meeste seas), sündimuse vähenemine ja väljarände kõrge tase.

2.2 Kuigi aastatel 1999–2005 dramaatilised mõõtmised omandanud vaesus on leevenenud, elab ka praegu keskmiselt 30 % elanikest allpool vaesuspiiri. Olukord paraneb ebaühtlaselt, mistõttu tuleb juurde nn absoluutse vaesuse taskuid (kaks dollarit päevas), mille ohvriks langeb suur osa lastest ja eakatest inimestest. 40–50 % maapiirkondade ja väikelinnade elanikest elab endiselt allpool vaesuspiiri.

2.3 Liiga paljusid lapsi ohustab kindla elukoha puudumise, lapstööjõu kasutamise, inimkaubanduse ja prostitutsiooni tõttu ärakasutamine. Vaesuse selline tase on ka märgatavalt suurendanud nn sotsiaalsed orbude hulka, st laste hulka, kelle vanemad annavad nad lastekodudesse, kuna ei ole võimelised neid rahaliselt üleval pidama.

2.4 Naisi diskrimineeritakse, mida teravdab veelgi halvenev sotsiaalne olukord. Naiste tööpuudus on kõrge, kvalifikatsioon madal, palgad väikesed ning neid kasutatakse põllumajanduses hooajatoõlistena. Vaesusrisk ohustab neid enam kui mehi, eeskätt sotsiaalteenuste (tervishoid, haridus ja perekond) vähendamise ja pensionimäära tõttu. Selline olukord sunnib naisi, kellest paljud on pereemad, võtma vastu seadusevastaseid või ohtlikke ettepanekuid, mis seab nad inimkaubanduse saagiks langemise ohtu. Enamik sellistest ohvritest on noored tööd otsivad naised.

2.5 2004. aastal võttis Moldova vastu majanduskasvu ja vaesusevastase võitluse programmi, mida toetavad Maailmapank, ÜRO arenguprogramm ja teised abiandjad. 2006. aasta detsembris panid erinevate rahandusorganisatsioonide ja Euroopa Liidu abiandjad aluse koordineeritud tegevusele, luues abiandmise tingimuste kehtestamise sidusaks ja tõhusamaks muutmiseks näidismetodi ning kohustades järgneva nelja aasta jooksul andma miljardi euro väärtuses abi ning laene.

2.6 Halvenenud olukord tööturul

2.6.1 1990. aastatel halvenes paralleelselt majanduse kokkuvarisemisega oluliselt olukord Moldova tööturul. Koos 1998. aasta kriisiga Venemaal hakkas tööhõive määr langema, kuni pöördus alates 2003. aastast taas tõusule. Tööpuudus langes 1999. aasta 11 %lt 2006. aastaks umbes 7,4 %ni rahvaloendusel osalenud tööealisest elanikkonnast. Umbes 35 % töötavast elanikkonnast töötab mitteametlikult (7).

2.6.2 Kuigi tegelikud palgad jätkavad tõusmist, on keskmine palk endiselt väga madal, olles 2006. aastal 129 dollarit (8). Samas tuleb arvestada teisi sissetulekuallikaid. Ühest küljest saab suur osa perekondadest välismaal elavatelt sugulastelt rahasaadeti. Teisest küljest on endiselt oluline roll mitteametlikel töökoh-

tadel: riikliku statistikaameti andmetel töötab üle 200 000 töötaja (15 % tööealisest elanikkonnast) registreerimata ettevõtetes, seejuures pole 35 % ametlike ettevõtete töötajatest tööandja poolt arvele võetud (eelkõige ehituses, põllumajanduses ja metsanduses).

2.6.3 Paljud Moldova kodanikud on lahkunud kodumaalt, et välismaale tööle minna, enamik neist ebaseaduslikult. Väljarändab, osaliselt hooajaliselt, hinnanguliselt miljon täiskasvanut, st 30 % kogu tööjõust. Selle väljarändelaine negatiivsete tagajärgede hulka kuuluvad inimkapitali kadu ning tervishoiu- ja sotsiaalkindlustussüsteemi puudulik rahastamine. Võttes arvesse vaesuse määra, on tõenäoline, et väljaränne töö leidmise eesmärgil jääb püsima ka tulevastel aastatel.

2.7 Moldova majanduse nõrgad küljed

2.7.1 Riikide vahele kiilutud majandus Venemaa mõjusfääris

2.7.2 Moldova SKT ränk kokkuvarisemine 1990. aastatel oli põhjustatud välistest mõjuritest nagu turgude kaotus, energiasõltuvus, kvalifitseeritud töötajate väljaränne ja Transnistria tööstuspiirkonna eraldumine.

2.7.3 Hoolimata 2000. aasta tuntavast pöördest majanduskasvu suunas (kuni 6–8 % aastas), on riigi majandus endiselt väga haavatav (2006. aastal oli majanduskasv 4 %) ning 2007. aastal varitseb kasvu edasise vähenemise oht. Aeglustumise peamiseks põhjuseks on, et energiavarustaja Gazprom kahekordistas 2006. aastal gaasihindu.

2.7.4 Venemaa, keda ärritab Moldova presidendi euroopameelne orientatsioon, kasutas poliitilise survevahendina Moldova veini sisseveo keeldu. 2006. aastal jäi Moldova ilma ühest oma peamisest väljaveotuluallikast (Moldova vein moodustab väljaveost 35 %, millest 85 % on suunatud Venemaa turule).

2.8 Majandus, kus domineerib põllumajandus- ja toiduainesektor

2.8.1 Moldova on endiselt peamiselt põllumajanduslik riik. Põllumajandus- ja toiduainesektor moodustab üle 30 % SKTst (9) ja olulise osa väljaveost (65 %). Perekondlikul põllumajandusel on linnade ja maapiirkondade ülalpidamisel määrav roll. Ka toiduainetööstusel on majanduses oluline roll. Viljasaagi kvaliteet ja hulk mõjutab nii varases kui hilises staadiumis kergetööstuse sektoreid (keemilised väetised, pudelid, pakendid).

2.9 Väljarändajate peredele tehtavate rahaülekannete otsustav roll

2.9.1 Pärast seda sügavat langust tuleb nentida, et mõningad majanduslikult positiivsed tulemused ei ole saavutatud majanduse ümberstruktureerimise, vaid välismaale töölesõitnud moldovlaste hulgaliste rahasaadetistega (30 % Moldova SKTst): 600 000 kuni miljon moldovlast töötab Lääne-Euroopas (19 % Itaalias) ja Venemaal (60 %). 2006. aastal saatsid nad kodumaale miljard eurot.

(7) Moldova ametlik statistika.

(8) Moldova ametlik statistika.

(9) Moldova ametlik statistika.

2.9.2 Investeeringusöbraliku kliima puudumise tõttu ei aita need saadetised uusi majandustegevusi rahastada. Rahavoog põhjustab kinnisvarahindade tõusu, tugevat nõudlust imporditud kaupade järele ning inflatsioonisurvet.

3. Demokraatia, inimõiguste austamine ja hea valitsemistava

3.1 Inimareng

3.1.1 Moldova on ÜRO Arenguprogrammi arenguindeksi järgi 114. kohal, olles viimane niihästi Euroopa riikide kui endiste Nõukogude Liidu vabariikide seas.

3.1.2 Moldova elanike algatusi ning kodanikuühiskonna organiseerimisvõimet takistavad meedia vähene sõltumatus, inimõiguste mitte austamine ja probleemid õigussüsteemi toimimisega.

3.1.3 Meedia sõltumatus on üks peamistest probleemidest, mis toodi esile Euroopa Nõukogu hiljutises (2007. aasta septembri) aruandes ⁽¹⁰⁾. Kuigi sõnavabadust tagavate õigusaktide reform on oluline, ei piisa sellest sõnavabaduse tagamiseks tegelikkuses. Ajakirjaniku ametis on vajalik ka erapooletus ja eetikanõuetest kinnipidamine. See eeldab, et ametivõimud ei avalda ajakirjanikele, eelkõige audiovisuaalmeedia ajakirjanikele survet.

3.2 Kõrge korruptsioonitase

3.2.1 Organiseeritud kuritegevus on kriitiline julgeoleku-probleem, mis takistab institutsioonide tööd ja investeeringute tegemist. Sooritatavad kuriteod on väga kahjuliku mõjuga: maksudest kõrvalehoidmisele õhutamine, salakaubaveo soodustamine, korruptsioon. Organisatsiooni Transparency International koostatud 2006. aasta maailma korruptsiooniindeksis antakse Moldovale 10 punktist 3,2 (81. koht), mis asetab ta väga korrumppeerunud riikide sekka. Fakt, et punktide arv on veidi kõrgem kui varem, näitab valitsuse ja kodanikuühiskonna soovi võidelda korruptsiooni vastu.

3.3 Demokraatiakogemuse nõrkus autoritaarse võimu traditsioonis

3.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Moldova võime üles võtma arvesse rahvusvaheliste vaatlejate (umbes sajalikmeline tugev OSCE meeskond) järeldusi 2007. aasta juunis toimunud kohalike valimiste kohta ning kõrvaldama kõik puudujäägid valimistega seotud Euroopa normide osas, et 2009. aasta üldvalimised oleksid demokraatlikumad.

3.3.2 Euroopa Nõukogu raportid julgustavad Moldovat jätkama jõupingutusi, eriti sõltumatu ja tõhusa kohtusüsteemi, meedia paljususe ja kohaliku demokraatia süvendamise osas. Euroopa Demokraatia ja Inimõiguste Programm (EIDHR) on aidanud Moldovat 2002–2004. aastate piirkondlike projektide raames ning jätkab seda alates 2007. aastast. EIDHR on

⁽¹⁰⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Nõukogu kohustustest kinnipidamise kohta Moldova puhul, september 2007

toetanud kodanikuühiskonna algatusi demokraatia ja inimõiguste edendamiseks.

3.4 Transnistria: naabruspoliitika geopoliitiline küsimus

3.4.1 Transnistria, mis arvestab Venemaa toetusega ning Vene väekontingendi kohalolekuga, on endiselt pingevallikaks ja julgeolekuohuks Euroopa Liidu piiril ning on piirkonna geopoliitilises piltmõistatuses oluline kild.

3.4.2 ELi tegevuskava üks peamiseid eesmärke on ka Transnistria eraldumisele poliitilise lahenduse leidmine. Euroopa Liidu huvi selle tülküsimuse lahendamise vastu on suurenenud pärast Rumeenia ja Bulgaaria ühinemist, mis muutis Moldova ELiga piirnevaks riigiks. Euroopa Liidu roll antud küsimuse lahendamises suurenes 2005. aastal tänu vaatleja staatuses eriesindaja (alates 2007. aasta märtsist Kalman MIZSEI) lähetamisele „5+2” formaadis toimuvatele läbirääkimistele. Praegu on läbirääkimised ummikus.

3.4.3 Lisaks on see piirkond tuntud kui organiseeritud kuritegevuse (relvade ja strateegilise materjali salakaubaveo, rahapesu, uimasti- ja inimkaubandus) peamine sõlmpunkt, millest löikab kasu nii kohalik kui ka Venemaa, Ukraina ja teiste riikide organiseeritud kuritegevus.

3.5 Euroopa Liidu abimissioon Moldova ja Ukraina piiri haldamiseks (EUBAM)

3.5.1 Ukraina territooriumi kõrvale kiilunud riigi suhteid Ukrainaga komplitseerivad Transnistria konflikt ning Euroopa Liidu ja Venemaa suhted, mistõttu võib olukorda nimetada Moldova sasipuntraks. Moldova on olnud üheaegselt salakaubaveo vahe- kui ka alguspunktiks, kuna Moldova piirid on väga auklikud ning pakuvad juurdepääsu Mustale merele ja Odessa sadamale.

3.5.2 Ukraina ja Moldova presidentide ühisel palvel 2005. aasta detsembris algatatud Euroopa Liidu piirihaldamise abimissioonil on riigi stabiliseerimisel ja salakaubaveo vastases võitluses olnud otsustav roll. 17 ELi riigist pärinev väike, umbes sajalikmeline tolliametnike ja piirivalvurite rühm vaatleb Moldova ja Ukraina kolleegide tööd, abistab neid ning avaldab ühtlasi märkimisväärset survet Transnistria isehakanud valitsusele. Kõnealuse missiooni jõupingutused keskenduvad ohtlikele isikutele ja aladele ning missiooni käigus on tehtud mõningaid tõelisi edusamme.

3.5.3 2006. aasta novembris täiendati missiooni piirikontrolli tõhustamiseks automaatse teabevahetussüsteemiga. Missiooni pikendati hiljuti 2009. aasta novembrini. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee loodab, et pidevad jõupingutused piiri julgustamiseks jätkuvad.

4. Ülevaade Moldova kodanikuühiskonnast ja selle tegevusest

4.1 Üldised märkused Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2004. aasta missiooni kohta

4.1.1 Poliitiliselt ja majanduslikult keerulises olukorras ei ole tingimused kodanikuühiskonna tegutsemiseks olnud soodsad. Kodanikuühiskonna organisatsioonides tegutseda saavate meeste ja naiste arv oli nii üleriigilisel kui kohalikul tasandil eeskätt väljarände tõttu väga madal, eriti haritud noorte täiskasvanute osas. Riigiasutuste suhted nende organisatsioonidega on olnud juhuslikud. Haldusstruktuuride tsentraliseeritus on takistanud ühiskondlike liikumiste arengut. Kokkuvõttes antakse ühiskonda tugevalt juurdunud autoritaarse mõttelaadiga peamine vastutus elanikkonna heaolu eest riigile. Presidendi funktsioonid näitavad selgelt elanikkonna enamuse soovi, et neid juhiks tugev liider.

4.1.2 Põhiseaduses ei ole ühtki viidet kodanikuühiskonnale ega kogunemisevabadusele, kui poliitilisi parteisid käsitlev peatükk välja arvata. Siiski viidatakse õigusele „luua ametiühinguid ning neisse kuuluda“ (artikkel 42) ning tunnustatakse ühinemisevabadust (artikkel 40). Valitsusväliste organisatsioonide (VVOde) tegutsemistingimused paranesid „riigiasutuste ja fondide seaduse“ vastuvõtmisega (1997). Praktikas võis täheldada riigiparaadi ja valitsusparteide ülesandeid täitvate isikute ning poliitilisi või majandushuvisid esindavate organisatsioonide tegevuse ja eesmärkide kattumist.

4.1.3 Vaatlejate, eeskätt Euroopa Nõukogu⁽¹¹⁾ vaatlejate sõnul reformiti kohtusüsteemi käsitlevaid õigusakte, et tagada seadustest kinnipidamine üldiselt, ning eriti kodanikuühiskonna osas. Sellest hoolimata jätkab Euroopa Nõukogu Moldova jälgimist, eeskätt selleks, et tagada kohtute sõltumatus.

4.2 Ekspertide uuringute põhjal antud hinnang kodanikuühiskonna olukorrale 2007. aastal⁽¹²⁾

4.2.1 Eri allikate kohaselt on märgata valitsusväliste organisatsioonide (VVOd) koguarvu muljetavaldavalt kasvu. VVOde arv, mille suurust Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uuring hindas 2004. aastal 3 000-le, ületas 2007. aastal 7 000⁽¹³⁾, kuigi uuringus märgitakse, et „54 %ga kõigist valitsusvälistest organisatsioonidest ei olnud võimalik ühendust saada“. Nende hinnangute kohaselt on alla 20 % registreeritud organisatsioonidest aktiivsed. Lisaks võib märgata VVOde arvu olulist kasvu kohalikul ja piirkondlikul tasandil, sealhulgas Transnistria piirkonnas.

4.2.2 VVOd koonduvad endiselt peamiselt pealinna Chisinau ümber, kuigi pealinna osakaal on vähenenud: „Viimase 4. aasta

(11) Euroopa Nõukogu, 14. september 2007) „Respect des obligations et des engagements de la Moldova“ (Moldova kohustuste austamine).

(12) Moldova kodanikuühiskonda käsitlevad uuringud: „Euroopa Liit ja Moldova kodanikuühiskond — AETI (Association for European Training and Information) ja ECASi (European Citizen Action Service) 2006. aasta juunis toimunud konverentsi järeldused“; „Moldova valitsuse ja kodanikuühiskonna dialoogi tõhustamine Euroopa Liidu ja Moldova tegevuskava rakendamise osas“, konverentsi „Eurasia Foundation“ järeldused, Moldova välisministeerium ja US AID, 2006. aasta aprill; „Valitsusväliste sektori tugevdamine Moldova Vabariigi konfliktipiirkonnas“, IMAC, 2007. aasta veebruar; „Doonorriikide koosolekuks koostatav uuring valitsusväliste organisatsioonide arengu kohta Moldovas“, ÜRO arenguprogrammi projekt, 2007. aasta mai; „Uurimus sotsiaalvaldkonnas tegutsevate valitsusväliste organisatsioonide kohta Moldova Vabariigis“, Euroopa Liidu projekt, TRANSTEC, 2006. aasta mai–juuni; „Moldova kodanikuühiskonna organisatsioonide rahandusliku jätkusuutlikkuse suurendamine“, „PNUD & SOROS“, 2005. aasta; „Küsitlus valitsusväliste organisatsioonide arengu kohta Moldova Vabariigis“, Euroopa Nõukogu järelevalvearuanne, 2007. aasta september; „Üleminekuriigid 2007. aastal: Moldova, CEPS, George Dura ja Nio Popescu“, 2007. aasta; „Olukord Transnistrias“, „People in Need“ (CZ), 2006. aasta november.

(13) ÜRO Arenguprogrammi uuring, mai 2007

jooksul on 67 % registreeritud VVOdest asunud tegutsema riiklikul ja 82 % kohalikul tasandil⁽¹⁴⁾. VVOde tegevusvaldkonnad koondavad kõiki Moldova ühiskonnagruppe, ent nende peamine tegevus on sageli orienteeritud välismaistele abiandjatele.

4.2.3 Ilmselt on ametiühingute, tööandjaid esindavate organisatsioonide ja eri huvisid esindavate VVOde suhted endiselt hõredad. See on tingitud vastastikusest teadmatusest ja usaldamatusest. Üks erand on Transnistrias, kus tekkisid suhted mõnede VVOde ja rühma ärieste vahel.

4.2.4 Euroopa Liidu ja Moldova tegevuskava jõustumine 2005. aastal andis kodanikuühiskonnale uue hingamise, eeskätt erinevate projektide läbiviimiseks vajaliku ühingulise struktuuri osas, seda hoolimata tõigast, et antud kava ettevalmistamisele ei eelnenud nõupidamist.

5. Sotsiaalpartnerite struktuuri areng

5.1 Tööandjate organisatsioonid

5.1.1 Alates 1999. aastast on Euroopa Kaubanduskodade Assotsiatsiooniga (EUROCHAMBRES), seotud kaubandus ja tööstuskoda (KTK) olnud olulisim ettevõtteid esindav organisatsioon. KTK esindab üle 1 500 ettevõtte, mis tegutsevad kõigis sektorites. Moldova kaubandus- ja tööstuskoda ei anna enam välja päritolusertifikaate toodetele, mida turustatakse SRÜ riikidesse ega kontrolli ekspordi ELi riikidesse, mis sõltub üldiste tariifsete soodustuste kavast (GSP) kasu saamiseks siiski tollist. KTK on eelkõige muutumas ettevõtete huve esindavaks kaubanduskodaks, aidates muuhulgas toetada Moldova toodete ekspordi ning luua koos välisettevõtetega segaettevõtteid. KTK pakub ettevõtjatele mitmeid teenuseid⁽¹⁵⁾. Kaubandus- ja tööstuskoda kuulub Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ametlikku esindusse ja majutab Euroopa teabekeskust. Alates 2001. aastast peaministri kohuseid täitnud Vasile Tarlev täitis eelnevalt olulisi ülesandeid Moldova KTKs. Vähem kui 30 töötajaga väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted asutasid eraldi ühenduse, mis on KTKga rahanduslikus ja organisatoorses plaanis tihedalt seotud.

5.1.2 Praegu tegutsev riiklik tööandjate konföderatsioon kuulub samuti Moldova esindusse ILO rahvusvahelistel konverentsidel ning esindab tööandjaid Moldova presidendi korraldatavatel sotsiaalpartnerite kohtumistel. 2006. aastal võimaldas valitsus ettevõtjatele maksuvabastuse tööandjate poolt nende esindusorganisatsioonidele makstavatelt liikmemaksudelt, vastates nii KTK sellekohasele palvele.

(14) ÜRO Arenguprogrammi uuring, 2007, lk 3.

(15) KTK teatis, mai 2007.

5.1.3 Sotsiaalpartnerid on sõlminud kolm uut kollektiivlepingut riigi tasandil ning üksteist kollektiivlepingut sektori ja kohalikul tasandil. Nende tegelik mõju piirdub endiselt sotsiaaldialoogiga, kuna KTK — ehkki ILO poolt tunnustatud organisatsioon — on endiselt eelkõige ettevõtete huvisid kaitsev kaubanduskoda.

5.2 Ülevaade ametiühinguliikumise arengust

5.2.1 2000. aastani esindas Moldova töötajaid Moldova Vabariigi Ametiühingute Üldföderatsioon (MVAÜÜ), unitaarne ühendus, mis moodustati 1990. aastal Nõukogude Liidu ametiühinguorganisatsiooni alusel. Organisatsioon võttis 2000. aastal konföderatsiooni nimetuse, muutudes seega Moldova Vabariigi Ametiühingute Konföderatsiooniks (MVAÜK). Organisatsiooni sees ilmnesid aga sisepinged, mis tõid kaasa vastasseisu põllumajandus-, tööstus- ja teenindussektori töötajate, moldova- ja venekeelse elanikkonna ning rahvusliku parempoolse ja kommunistliku partei vahel. 2000. aastal lahkus MVAÜKist osa töötajate ühendusi — 14 tööstustöölise ühendust ning kultuuri- ja avaliku halduse töötajate ühendused — ning asutasid uue ametiühinguorganisatsiooni, CSL SOLIDARITATEA. MVAÜKi juhtkonna taandumise järel sai organisatsiooni uueks juhiks Petru Chiriac. Katse organisatsiooni taasühendada osutus võimatuks, hoolimata Rahvusvahelise Ametiühingute Organisatsiooni (endine ICFTU: Rahvusvaheline Vabade Ametiühingute Konföderatsioon) — kuhu MVAÜK alates 1997. aastast kuulus — vahenduskatsetest. Põhjuseks olid isikutevahelised, aga ka ametiühingute vara jagamisest ja eelkõige poliitiliste vaadete erinevustest tulenevad konfliktid. MVAÜK oli lähedasem moldovakeelsetele parempoolsetele parteidele, kristlikele demokraatidele ning demokraatidele, Solidaritatea oli aga algusest peale lähedane peamiselt venekeelse kommunistliku parteiga.

5.2.2 Lõhe ametiühinguliikumises süvenes 2001. aastal, kui kommunistlikku parteid saatis valimistel edu ja nende juht Vladimir Voronin valiti vabariigi presidendiks. Kuna Solidaritatea otsustas soovist sotsiaalsed edusammud enda arvele kanda koostöövaimu kasuks, MVAÜK aga valis protestialtima ja kriitilisema suuna, on riigivõimu ja kahe ametiühinguorganisatsiooni suhted muutunud teravamaks. Valitsus, millele on toeks nii sidemed kommunistliku partei kui riigivõimu tasandiga, otsustas pidevalt toetada Solidaritateat ja nõrgestada MVAÜKi.

5.2.3 Riigivõimu korduv ja süstemaatiline sekkumine sundis MVAÜKi, mida toetasid antud küsimuses endine ICFTU ja mitmed ametiühinguföderatsioonid (IUF ja PSI), esitama 2004. aasta jaanuaris Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) Ühinemisvabaduse Komiteele (CSL) kaebuse. 2006. aasta vahearuandes nõudis CSL sõltumatu uurimise läbiviimist kaebajate kirjeldatud erinevate sekkumisjuhtumite osas; samuti märkis komitee, et Moldovas ei eksisteeri mehhanismi, mis võimaldaks rakendada ühinemisõiguse rikkumise eest hoiatavaid sanktsioone ja tagada kinnipidamine asjaomastest rahvusvahelistest normidest. 2005. aastal korraldas ILO büroo ühe missiooni. ICFTU juhtis Euroopa Komisjoni tähelepanu riigis valitsevale olukorrale, andes 2005. aastal Moldovale antud üldiste tariifsete soodustuste kava raames välja kriitilise aruande. Siiani pole Moldova valitsus teinud ühtegi sammu õigusaktide korrastamiseks ega Ühinemisvabaduse Komitee soovitude järgimiseks. Moldova riigivõimu

jaoks seisneb probleem hoolimata mitmetest Ühinemisvabaduse Komitee kaebuses loetletud faktidest endiselt kahe ametiühinguorganisatsiooni rivaliteedis.

5.2.4 Tegelikult on riigivõim järjest selgemalt kutsunud üles naasma üheainsa tsentraalse ametiühinguorganisatsiooni juurde (vt president Vladimir Voronini kõne Solidaritatea 2005. aasta kongressil). Alates 2005–2006. aastast on kahe organisatsiooni jõuvahekord järk-järgult ümber pöördunud (2001. aastal oli MVAÜK-s 450 000 liiget, Solidaritateas aga 200 000). 2006. aastal oli Solidaritateast saanud selgelt esinduslikum organisatsioon. 2007. aasta juunis toimus kahte organisatsiooni ühendav kongress. Rahvusvaheline Ametiühingute Konföderatsioon (ITUC) on juba teatanud, et ei kavatse anda MVAÜKi liikmekohta uuele, nõ taastühendatud organisatsioonile. Esmalt peaks uus organisatsioon demonstreerima oma sõltumatust riigivõimust ning väljendama selgelt pühendumust ühinemisvabaduse ja kollektiivläbirääkimiste vabaduse põhimõtetele.

6. Ülevaade ühingutest ja valitsusvälistest organisatsioonidest

6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2004. aasta uuringu peamised õppetunnid

6.1.1 Moldovas kohalikul ja riiklikul tasandil registreeritud VVOde arv on alates 1991. aasta iseseisvumisest jõudnud umbes 2800ni. Üleminekuperioodi alguses olid VVOde riiklikku registreerimise kandmisega seotud kõrvalised eesmärgid. Eriti puudutab see VVOsid, mille löid majandusettevõtted või riigivõim. Seetõttu ei saa neid lugeda sõltumatuteks kodanikuühiskonna esindajateks. Arvesse tuleb võtta ka organisatsioone, mis on alates 2001. aastast korraldanud koostöös kommunistliku valitsuse vastase opositsiooniga ulatuslikke meeleväljavaldeid.

Moldovas, nagu teisteski siirdemajandusega riikides, on VVOde tegevus koondunud riigi pealinnale, et püüda mõjutada sealseid juhte. Sellises poliitilises olukorras sekkutakse VVOde tegevusse järjest rohkem, eriti uutest tegevusvaldkondades nagu noorsoo- poliitika ning tarbija- ja keskkonnakaitse. Transnistrias piirdub nende tegevus rangelt poliitilise järelevalvega.

6.1.2 Mõningad suuremad abiandjad (Sorose fond, USAID, Eurasia, Hebo, British Peace Building) tegutsevad hariduse, kultuuri ja inimõiguste valdkonnas.

6.1.3 Noorteorganisatsioonid, mille värbamisbaas suureneva väljarände tõttu väheneb, nõuavad valitsuselt euroopameelset poliitikat, mis läheks kaugemale ainult retoorikast. Nad tahaksid, et Euroopa Liit annaks neile võimaluse osaleda vahetusprogrammides. Enamiku kodanikuühiskonna esindajate arvates ei tuleks tulevaste ühenduse abiprogrammide üle läbirääkimisi pidada ning neid ellu viia mitte üksnes valitsust (nagu programmi TACIS puhul), vaid ka aktiivseid VVOsid kaasates.

6.2 Ekspertide uuringute põhjal ühingulise struktuuri kohta tehtud märkused

6.2.1 Viimastel, 2005. aasta valimistel moodustasid umbes 200 VVOd esmakordselt ühtse ja sõltumatu koalitsiooni, mis korraldas riigis vaatluskampaania. Meedias äärmiselt nähtav ning

mõjukas „Kodanike koalitsioon 2005”⁽¹⁶⁾ naasis 2007. aasta valimiste ajal, suurendades nii elanike usaldust VVOdesse.

6.2.2 Moldova VVOd võib jaotada skemaatiliselt kolme kategooriasse. Esimesse kategooriasse kuuluvad hästivarustatud ning tuntud suured organisatsioonid, mis asuvad pealinnas ning kuuluvad rahvusvahelistesse võrgustikesse⁽¹⁷⁾. Teine kategooria hõlmab suurt hulka vähemarenenud VVOsid, mis on sageli vähese teovõimega rahastamist vajavad nõ ühemehešöud. Kolmas rühm koosneb valitsuse loodud ja valitsuse huve esindavatest, „nime poolest VVOdest”, mis, nagu mõnedes teisteski riikides on valitsuse algatatud ning täiel määral riigi rahastatud.

6.2.3 Transnistrias esineb sellised VVOsid kõikjal, kuna Smirnovi režiim jätkab kodanikuühiskonnas liitlaste otsimist, et oma strateegiat toetada ja võimul püsida. Hiljuti Tšehhi Vabariigi tellimisel ühe VVO koostatud uuringus mainitakse veel kahte Transnistria 900 VVO seas esinevat kategooriat⁽¹⁸⁾, st traditsioonilised organisatsioonid nagu töötajate, naiste ja noorte liikumised ning väikesed VVOd, mis on avatud suhtlusele Chisinau ja rahvusvaheliste võrgustikega. Mõned neist otsustavad registreeruda Moldovas ning saavutavad nii juurdepääsu Euroopa abile.

6.3 Olemasolevad mehhanismid kodanikuühiskonnaga nõupidamiseks ja sotsiaalpartneritega läbirääkimiseks

6.3.1 Alates 2005. aastast on erinevad Moldova ministerruumid olnud avatud dialoogile osaga kodanikuühiskonnast või seda tugevdanud järgmistes vormides: igakuine koosolek välis- ja Euroopa integratsiooni ministriumis ja 2006. aasta aprillis toimunud riiklik konverents, kus tehti 18 järeldust valitsuse ja kodanikuühiskonna koostöö parandamise kohta. Samaaegselt on teised ministerruumid, eriti justiits-, põllumajandus- ja rahandusministeerium arendanud regulaarseid kontakte kodanikuühiskonna esindajatega. Käimas on mitmeid projekte, mille eesmärgiks on nt koostöös ÜRO arenguprogrammiga VVOde registreerimisprotsessi lihtsustada ning paljude VVOde halba rahanduslikku olukorda parandada.

6.3.2 Moldova parlament võttis 2006. aastal Marian Lupu algatusel vastu väga ambitsioonikate eesmärkidega „parlamendi ja kodanikuühiskonna koostöö kontseptsiooni”, milles tehti ettepanek seada sisse rida mehhanisme ja koostöövorme nagu „alaline e-nõupidamine”, *ad hoc* koosolekud või avalikud arutelud parlamendikomisjonidega ning iga-aastane konverents.

6.3.3 Mitmed VVOd on kahe viimase aasta jooksul püüdnud etendada aktiivset rolli Euroopa Liidu ja Moldova tegevuskava erinevate valdkondade elluviimises, saades muuhulgas julgust Rumeenia ja Ukraina naabrite positiivsetest kogemustest. Algatus on toetanud ka Euroopa Parlament, mis võttis 2007. aasta mais vastu teemakohase raporti.

6.3.4 Ametialaste suhete osas ei ole üllatav, et Moldova sotsiaaldialoog liigub tühikäigul. Varem eksisteeris Vabariigi Kollektiivläbirääkimiste Komisjon, mis pigem toimis juba langetatud otsustest teavitamise kanalina, mitte tegeliku nõupidamise ja dialoogi pidamise kohana. Sotsiaalpartneritel ei olnud selle komisjoni päevakorra suhtes sõnaõigust. Seetõttu polnud ka võimalik arutada eespool mainitud kaebust ega seda, kuidas kavatsetakse CSLi soovitudele reageerida. Komisjonil ei olnud eraldi sekretariaati ega detsentraliseeritud struktuure piirkondlikul või sektori tasandil. Lisaks tasub märkida, et MVAÜK oli endise ICFTU ja Euroopa ametiühinguorganisatsioonide toetusel arendanud erinevaid koostööprogramme Transnistria konföderatsiooniga.

6.3.5 2006. aastal võeti vastu riikliku kollektiivlepingu komisjoni struktuuri ja töökorraldust käsitlev seadus, millega nähakse ette ka sektoraalsed ja territoriaalsed komisjonid. Riiklikku komisjoni kuulub 18 liiget, kellest 12 nimetavad ametisse sotsiaalpartnerid.

Kokkuvõttes on hiljuti loodud nõupidamis- ja läbirääkimismehhanismide tegelikule mõjule ja valitsuse algatatud koostöö tõhususele veel liiga vara hinnangut anda. Seda saab mõõta pikema aja jooksul, lähtudes selgelt määratletud põhimõtetest ja reeglitest.

Seoses Euroopa Liidu ja Moldova suhetes toimuvate arengutega ning arvestades, et sotsiaaldialoogi ja kodanike kaasamise uued mehhanismid on esimesteks edusammudeks, soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee alustada suhtlust Moldova kodanikuühiskonnaga.

Komitee soovib juba 2008. aastal korraldada konverentsi, et kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi algus langeks kokku Euroopa Liidu ja Moldova Vabariigi suhetele uue raamistiku loomisega.

Brüssel, 12. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Euraasia fondi hindamisaruanne (oktoober 2005).

⁽¹⁷⁾ Näited on toodud 2005. aastal avaldatud US AIDI raportis „NGO Scores for Moldova” (VVOde tulemused Moldovas).

⁽¹⁸⁾ Ondrej Soukop, VVO „People in need”, Praha 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lissaboni strateegia rakendamine: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated”

(2008/C 120/20)

27. septembril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Lissaboni strateegia rakendamine: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated”

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus tegi Lissaboni strateegia alasele juhatuse ajutisele töörühmale ülesandeks valmistada ette komitee arvamus nimetatud valdkonnas. Pearaportöörid olid Joost VAN IERSEL ja Miklós BARABÁS.

Arvestades töö kiireloomulisust määras Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 440. istungiärgul 12.–13. detsembril 2007 (13. detsembri istungil) pearaportööriks Joost van Ierseli ja kaasraportööriks Miklós Barabáse ning võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 122, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 12.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab soovitavaks liikmesriikide kodanikuühiskonna, nende olemasolu korral eelkõige riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude ⁽¹⁾ kaasamist aktiivsete partneritena Lissaboni tegevuskava rakendamisse. Sellest tulenevalt soovitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmist.

1.1.1 Lisaks valitsustele peavad ka ühiskondlikud ringkonnad edendama loominguilisi lähenemisviise ja võtma muutusi arvestades tõhusaid praktilisi ja konkreetseid meetmeid. Lissaboni protsessi edu tagamiseks ja selle rakendamise toetamiseks on vaja täiendavaid partnerlusi ja uusi liite ⁽²⁾. Seepärast käsitletakse käesolevas arvamuses peamiselt riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude ning organiseeritud kodanikuühiskonna panust.

1.1.2 Mitmete liikmesriikide heade tavade kohaselt on riiklike reformikavade väljatöötamiseks ja rakendamiseks ning konkreetsete riigispetsiifiliste soovitude elluviimiseks vaja igal pool teavet, konsultatsiooni ja läbipaistvust.

1.1.3 Samuti on oluline, et organiseeritud kodanikuühiskond kaasatakse pärast 2010. aastat algava uue tsükli tulevikuväljavaadete sõnastamise varases etapis. Uus tsükel peaks põhinema majanduskasvul, töökohtade loomisel, sotsiaalsel ühtekuuluvusel ja säästval arengul.

1.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et tõhus rakendamine suurendab Lissaboni tegevuskava soovitud nähtavust ja pikaajalist järjepidavust.

1.1.5 Väga kasulikuks võib osutada riiklike reformikavu ja Lissaboni tegevuskava puudutav arvamustevahetus ja tavade tutvustamine Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja riiklike

⁽¹⁾ Selles osas on institutsiooniline raamistik ELis väga erinev: riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud on olemas paljudes liikmesriikides, enamikus uutes liikmesriikides on nn kolmepoolsed komisjonid (sotsiaalpartnerid ja valitsus), vähestes liikmesriikides ei ole majandus- ja sotsiaalnõukogusid. Komitee püüab koondada nii paljude esindusorganite panused kui võimalik; need lisatakse käesolevale arvamusele ühisruandes Euroopa Ülemkogule.

⁽²⁾ Vt EMSK resolutsioon „Uuendatud Lissaboni strateegia rakendamine” (ELT C 97, 27.4.2007).

majandus- ja sotsiaalnõukogude vahel. Komitee saab selles protsessis toetust pakkuda.

1.1.6 Kõik riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud tuleks kaasata komisjoni iga-aastastesse konsultatsioonidesse. Riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud ja kodanikuühiskonna organisatsioonid võiksid kutsuda komisjoni esindajaid arutama ideid ja soovitavaid lähenemisviise riiklikus kontekstis.

1.1.7 Nõukogu tegevust silmas pidades on komitee huvitatud osalemisest Lissaboni meetodika töörühmas nõukogu majanduspoliitika komitee egiidi all.

1.1.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib, et Euroopa Ülemkogu annaks komiteele volitused avaldada igal aastal aruanne, milles on kättesaadav teave kodanikuühiskonna ja olemasolu korral riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude üldise panuse kohta Lissaboni strateegia edusammudesse, tuues muu hulgas välja konkreetseid soovitusi ja soovitavaid parandusi ⁽³⁾.

1.1.9 Komitee lähenemisviis on kooskõlas meetmetega, mida Euroopa Parlament ja Regioonide Komitee on võtnud riiklike parlamente ja piirkondi silmas pidades. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab koostöö edasist tugevdamist.

2. Sissejuhatus

2.1 Alates 2005. aastast on Lissaboni protsessis tehtud nii sisulisi kui institutsioonilisi edusamme. Liikmesriikide hulgas valitseb üha suurem üksmeel selles osas, et vajalikud on struktuurilised kohandused konkurentsivõime — teadmispõhine ühiskond — jätkusuutliku majanduskasvu ja tööhõive valdkonnas.

⁽³⁾ Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et ta ei sekku mingil moel liikmesriikides ja eelkõige Hispaanias olemasolevatesse sotsiaalpartnerite konsultatsioonimenetlusse, nende pädevusse ega õiguspärasusse.

2.2 Institutsiooniliselt on taaskäivitatud Lissaboni strateegia meetodid teinud läbi positiivsed muutused, sh:

- koondsuuniste selge kava;
- üksikasjalikud riiklikud reformikavad;
- komisjoni rolli täpsustamine;
- riiklike protsesside komisjonipoolne jälgimine;
- riigispetsiifilised soovitusel;
- vastastikune surve.

2.3 Praktika on näidanud, et hästi määratletud ja kooskõlastatud Euroopa tegevuskava ning subsidiaarsuse põhimõtet järgiva väärtusliku avatud kooskõlastusmeetodi kombinatsioon hakkab vilja kandma. Liikmesriigid on rohkem avatud vastastikusele mõistmisele ja kohandusi puudutavale kriitilisele arvamustevahetusele. Uute meetodite tulemusena on suurem hulk liikmesriike valmis riigipiiridest kaugemale vaatama ja parimate tavadega tutvuma.

2.4 Siiski on retoorika ja reaalsuse vahel lõhe. Tõeliselt oluline on rakendamine, mis on sageli puudulik või ebatäpne. Paljudel juhtudel puuduvad konkreetsete sihid, mõõdetavad eesmärgid ja ajakavad.

2.5 Lisaks on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevused. Mitte kõigi liikmesriikide jaoks ei ole lihtne aktsepteerida partnerriikide või komisjoni kriitilisi märkusi. Mitmepoolse järelevalve kontekstis teevad liikmesriigid nüüd teatud määral vastastikuseid riiklike reformikavade analüüse.

2.6 Suur osa valitust on nimetanud Lissaboni strateegia koordinaatori. See peaks suurendama komisjoni ja valitsuste koostöö sujuvust ning läbipaistvust. Enamikul juhtudel peab kõnealune minister/riigisekretär alles määratlema oma rolli valitsuses ning samuti suhetes parlamendi ja ühiskonnaga.

2.7 Öeldakse, et Lissaboni strateegia on Euroopa kõige paremini hoiatud saladus, kuna väljendit „Lissaboni strateegia” kasutatakse harva. Alates taaskäivitamisest 2005. aastal viiakse paljuski tänu meetodite kohandamisele liikmesriikides järk-järgult läbi Euroopa tasandil kokku lepitud reforme.

2.8 Protsess on nüüd käimas, kuid järgmised kaks aastat on otsustava tähtsusega selle jätkamise ja süvendamise seisukohast. Eelkõige on oluline, et Lissaboni protsessil on selge ja tunnustatud struktuur, et seda tunnustavad üleeuroopalise strateegiana ka valitsusvälised osalejad ning et see viib valitsuste poliitika kohandamise ja lähenemiseni.

3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude ja organiseeritud kodanikuühiskonna kaasvastutus Lissaboni protsessis

3.1 Lissaboni tegevuskava eesmärk on võimaldada Euroopa ühiskonnal tulla toime 21. sajandi väljakutsetega ning tagada selle positsioon ja roll suureneva hulga maailma osalejate seas. See tähendab ka meelsust ja hoiakut.

3.2 Protsessi ei saa piirata vaid poliitikute, seadusandjate ja kõrgetasemeliste rühmadega. Kahel põhjusel peaks see olema **protsess kõigi jaoks, kõigiga koos ja kõigi poolt:**

- parimate võimalike lähenemisviiside kindlaks tegemiseks on soovitatav paljude ühiskonnarühmade panus;
- rakendamine liikmesriikides sõltub valdavalt kõigi asjaomaste sidusrühmade koostööst. Võti on kaasvastutus.

3.3 Sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasvastutus ja aktiivne kaasamine tugevdaks protsessi, kuna see ühendaks ülevalt alla ja alt üles lähenemisviisid, mis tooks kaasa hädavajaliku ja väärtusliku üldsuse toetuse.

3.4 Seni on paljudes liikmesriikides riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude ja kodanikuühiskonna juurdepääs Lissaboni protsessile olnud piiratud või üldse puudunud. Nende kaasvastutuse tugevdamiseks on vaja edasisi samme. Liikmesriikides, kus riiklikke majandus- ja sotsiaalnõukogusid pole, tuleb kaasamiseks luua muid institutsioonilisi viise.

3.5 Sotsiaalpartnerid ja muud kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad osalema kalendriaasta jooksul Lissaboni protsessi kõikides etappides. Need etapid on riiklike reformikavade ja riigispetsiifiliste soovitusete (käimasoleva tsükli) hindamine, ettevalmistamine, rakendamine ja järelmeetmed pikas perspektiivis.

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab soovitavaks, et riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud annaksid Lissaboni tegevuskavasse panuse neljal viisil:

- piisava teabe ja konsultatsioonide kaudu;
- viies läbi kriitilisi analüüse riikliku rakendamise kohta;
- tehes konkreetseid ettepanekuid;
- andes panuse riigi tasandi ulatuslikku arutellu, muutes nii Lissaboni tegevuskava nähtavamaks.

3.7 Riikides, kus ei ole riiklikke majandus- ja sotsiaalnõukogusid või kolmepoolseid komisjone, tuleb leida muud viisid sotsiaalpartnerite kaasamiseks konsultatsiooniprotsessi. See kehtib ka organiseeritud kodanikuühiskonna kohta (*).

(*) Nt Rootsi, kus valitsus konsulteerib sotsiaalpartneritega mitu korda aastas (riiklike reformikavade ettevalmistamisel) ja samuti organiseeritud kodanikuühiskonnaga eraldi kohtumistel.

3.8 Rõhutada tuleb, et sama meetodit tuleks kasutada piirkondlikul ja kohalikul tasandil, mis on tegeliku rakendamise seisukohast sageli otsustavad. Samuti tuleb julgustada sotsiaalpartnerite ja asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonide piirkondliku tasandi partnerlusi, pidades silmas territoriaalset ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

3.9 Lisaks on Lissaboni strateegia tegevuskavade elluviimiseks kohalikul ja piirkondlikul tasandil vaja struktuurifondide tõhusat haldamist ja rakendamist.

3.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rollil on neli aspekti:

- komitee esindab organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohti;
- komitee võib olla teabekanal, mis väljendab riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide seisukohti, andes lisaväärtust komisjoni ja nõukogu arutellu;
- komitee võiks olla kooskõlas riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogudega arvamuste vahetuse ja parimate tavade tutvustamise foorum ning majandus- ja sotsiaalnõukogude ja komisjoni vahelise arutelu foorum ⁽⁵⁾;
- komitee saab aidata kaasa Lissaboni protsessi eesmärkide ja tulemuste levitamisele.

4. Töö 2006. aasta kevadisel Euroopa Ülemkogul määratud prioriteetsete teemadega

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 2007. aasta juulikuu täiskogu istungjärgul vastu neli omaalgatuslikku arvamust:

- „Esmatähtsate kategooriate tööhõive” ⁽⁶⁾
- „Investeeringud teadmisesse ja uuendustegevusse” ⁽⁷⁾
- „Ettevõtluspotentsiaal — VKEd” ⁽⁸⁾
- „Euroopa energiapoliitika määratlemine” ⁽⁹⁾

Riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud osalesid nimetatud omaalgatuslike arvamuste koostamisel ja nende panus on esitatud arvamuste lisades. Seejärel võttis komitee vastu arvamuse kliimamuutuste strateegia parema integreerimise kohta Lissaboni strateegiasse.

4.2 Need riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude panus sisaldavad omaalgatuslikud arvamused, milles käsitletakse nõukogu määratletud võtmeteemasid, on andnud konkreetse panuse komisjoni aruandesse ning annavad tõuke laiemale arutelule, arvestades Lissaboni tippkohtumist 2008. aasta märtsis.

⁽⁵⁾ Siinkohal tasub märkida, et ka Euroopa Parlament lõi hiljuti koos riiklike parlamentidega kooskõlastusstruktuuri.

⁽⁶⁾ „Esmatähtsate kategooriate tööhõive (Lissaboni strateegia)”, ELT C 256, 27.10.2007, lk 93.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp)

⁽⁷⁾ „Investeeringud teadmisesse ja uuendustegevusse (Lissaboni strateegia)”, ELT C 256, 27.10.2007, lk 17.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp)

⁽⁸⁾ „Ettevõtluspotentsiaal — VKEd (Lissaboni strateegia)”, ELT C 256, 27.10.2007, lk 8.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp)

⁽⁹⁾ „Euroopa energiapoliitika määratlemine (Lissaboni strateegia)”, ELT C 256, 27.10.2007, lk 31.
(http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp)

4.3 Käesolev omaalgatuslik aramus on esmajoones panus nõukogu arutellu. Arvamuse eesmärk on eelkõige määratleda sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide roll protsessis.

4.4 Arvamuse koostamise ajal on komiteel olnud kasu ka Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustike kontaktrühma panusest. Nimetatud panus on lisatud ka käesolevale arvamusele.

5. Sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine

5.1 Äärmiselt oluline on, et Lissaboni tegevuskava arutatakse avalikult kogu ühiskonnas kui soovitatavat Euroopa tegevuskava, mis on kooskõlas riiklike tingimuste, menetluste ja õiguslaste nõuetega.

5.2 Komisjoni dokumendis tuleks esitada selged eesmärgid, et ergutada ühiskonnas laiemat arutelu. Ühelt poolt nõuab uute viljakate partnerluste leidmine keskendumist ja määratlemist ning teiselt poolt teavet ja teabevahetust.

5.3 Ulatuslikum arutelu ja suurem läbipaistvus tähendab üldsuse suuremat teadlikkust. Samuti võib see suurendada loovust ja avatust tavatute ettepanekute ja lahenduste suhtes. Mitmes riigis on positiivsed meetmed ja tavad ja/või läbirääkimised sotsiaalpartnerite vahel sektori või ettevõtte tasandil toonud kaasa huvitavaid mikromajanduslikke arenguid.

5.4 Kõige olulisem on viis, kuidas sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid, kellel on pädevus kõnealuses protsessis osaleda, kaasatakse riiklikesse reformikavadesse ja ELi soovitude elluviimisesse.

5.5 Kõigi nimetatud osalejate kaasamine võib aidata ka riiklikke kavasad enam üksteisele lähendada, mis on kasulik, arvestades suurenevat vastastikust majanduslikku sõltuvust Euroopas ja selle kaudseid mõjusid.

5.6 Praktika on näidanud, et seal, kus sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid võtavad aktiivselt kaasvastutuse, toimib Lissaboni protsess paremini. Lissaboni strateegia eeldab antagonismi vältivat koostöökultuuri. Leidub märke sellest, et kõnealune koostöö on liikmesriikides käimas.

5.7 Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamise määr riigiti erineb, ⁽¹⁰⁾ osalt majandus- ja sotsiaalnõukogude ja sarnaste organisatsioonide erinevate põhikirjasätete tõttu ning osalt teabe ja konsultatsiooni määra tõttu, mis on ikka veel puudulik.

⁽¹⁰⁾ Vt allmärkus 3.

5.8 Komisjon peaks julgustama kõiki liikmesriike kaasama riiklikesse konsultatsioonidesse ka kodanikuühiskonna organisatsioonide ning riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogusid riikides, kus need on olemas.

5.9 Mõne liikmesriigiga peetavate konsultatsioonide jooksul kohtub komisjon ka sotsiaalpartneritega. Seda tava tuleks järkjärgult laiendada. See annaks komisjonile kaalukama rolli järelevalve osas. Lisaks oleks neis riikides, kus valitsus moodustab osa majandus- ja sotsiaalnõukogust või nn kolmepoolsest komisjonist, soovitatav, et komisjon kohtuks sotsiaalpartneritega eraldi.

5.10 Majandus- ja sotsiaalnõukogude jaoks oleks kasulik vahetada konsulteerimise ja kaasatusega seonduvaid kogemusi⁽¹¹⁾. Seejuures võiks käsitleda järgmisi teemasid:

- teave ja konsulteerimine Lissaboni tegevuskava kohta riiklikus kontekstis;
- viis, kuidas majandus- ja sotsiaalnõukogud esitavad oma seisukohti valitsusele;
- see, kui suurel määral peegelduvad need seisukohad valitsuse poliitikas.

5.11 Lähenedust soodustavate tavade edendamiseks riiklikes majandus- ja sotsiaalnõukogudes oleksid kasulikud ka kahe- või kolmepoolsed kohtumised (foorumid, ümarlavad).

5.12 Komitee võiks anda oma panuse, kogudes näiteid teabe ja konsulteerimisega seotud heade tavade kohta kogu Euroopas ning koostades nimekirja huvitavatest tavadest ja meetmetest, mida sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid liikmesriikides edendavad.

5.13 Liikmesriikide puhul, kus majandus- ja sotsiaalnõukogu puudub, võib komitee teha koostööd otse riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonidega oma liikmete kaudu, kes võivad koguda teavet mitmel erineval viisil, nt korraldades arutelusid riiklikul tasandil.

6. Heade tavade tutvustamine

6.1 Kindlasti loodaks lisaväärtust, kui esitada konkreetseid mikromajanduslikke näiteid juhtude kohta, kus liikmesriikide riiklikud eesmärgid on saavutatud või eeldatavasti saavutatakse sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna osalusel.

6.2 Sealhulgas oleksid järgmised näited.

Teadusuuringud, uuendustegevus, teadmised:

- teadmistepõhise ühiskonna edendamine;

⁽¹¹⁾ Üks riiklike reformikavade jälgimise näide on pärit Kreeka majandus- ja sotsiaalnõukogult, kes on moodustanud Lissaboni strateegia seireüksuse. Sellega luuakse nähtav vahend, millega jälgida strateegia edu või ebaedu. Ka teised majandus- ja sotsiaalnõukogud soovivad Kreeka eeskujul järgida.

- kõigi tasandite haridus, sh kutseõpe: uued oskused uute võimaluste jaoks;

- uus algus elukestva õppe paktidele ja avatud õppekeskustele;

- ülikoolide/uurimisinstituutide ja VKEde koostöö;

- Euroopa Tehnoloogiainstituudi rajamine;

- uuendusplatvormid, milles osaleb ka erasektor.

Ettevõtetus ja konkurentsivõime:

- alustavate ettevõtete ja ettevõtluse edendamine;

- eriline tähelepanu VKEdele: õiguslikud tingimused, riskikapital;

- ettevõtete asutamise koondsüsteem;

- halduskoormuse vähendamine ja eelkõige nende valdkondade väljaselgitamine, kus halduskoormuse vähendamine tooks kõige enam kasu;

- e-valitsus;

- uuendustegevuse toetused VKEdele (nn uuendustšekid);

- konkreetsete maksumeedmed.

Tööturg ja tööhõive:

- uued ideed ja mõõdetavad eesmärgid, et luua töökohti noortele ja eakatele;

- haavatavate elanikkonnarühmade sotsiaalne kaasamine;

- sooline võrdõiguslikkus;

- püsivate töökohtade loomise edendamine;

- soovitatavad lähenemisviisid osalisele tööajale;

- uued ideed ja rakendusviisid seoses paindlikkuse ja turvalisusega;

- uued partnerlused kohalikul ja piirkondlikul tasandil;

- sotsiaalrajatuste tegevõtted.

Lisaks on vaja arutada tõhusate konkreetsete meetmete üle, sh nende ajakavad, mida tuleb võtta seoses energeetika ja kliimamuutustega.

Kõigil nimetatud juhtudel on ühes või enamas liikmesriigis arutelud sidusrühmadega juba käimas. Riiklikel majandus- ja sotsiaalnõukogudel ja organiseeritud kodanikuühiskonnal on oma seisukohad praktiliste rakenduste kohta. Valitsusametnike ja poliitikute arutelusid rikastaksid kindlasti õigesti suunatud alt-üles ettepanekud, mis tooksid välja Euroopa ühiskonna mitmekesised võimalused.

6.3 Laiem arutelu, milles osaleksid ka sidusrühmad, aitaks seada avatud kooskõlastusmeetodile uusi konkreetseid eesmärke. Sealhulgas võib olla võrdlusuuringute, näitajate ja vastastikuste eksperthinnangute süsteem, et mõõta organiseeritud kodanikuühiskonna kaasatuse määra.

6.4 Komisjoni ja nõukogu jaoks oleks samuti kasulik teada, milliseid küsimusi riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud omavahel arutavad. Komitee võiks koostada nimekirja üleeuroopalise horisontaalse tähtsusega küsimustest. Mida enam need

arutelud puudutavad Lissaboni eesmärke edendavaid konkreetseid lähenemisviise ja meetmeid, seda enam tähelepanu pööratakse neile valitsusringkondades.

6.5 Väga oluline on rakendamine ja selle kindlustamine üldiste sihtide, mõõdetavate eesmärkide ja ajakavade abil. Organiseeritud kodanikuühiskond tervikuna ja eelkõige riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud saavad tõhusalt osaleda puudujääkide määratlemisel ja jätkusuutlike lahenduste leidmisel.

Brüssel, 13. detsember 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv tubakatoodetele kohaldatavate aktsiiside struktuuri ja määrade kohta (kodifitseeritud versioon)”

KOM(2007) 587 lõplik

(2008/C 120/21)

24. oktoobril 2007 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv tubakatoodetele kohaldatavate aktsiiside struktuuri ja määrade kohta (kodifitseeritud versioon)”.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 440. istungjärgul 12.– 13. detsembril 2007 (12. detsembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamus. Poolt hääletas 129 ja erapooletuks jäi 6 liiget.

Brüssel, 12. detsember 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS
